לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', ט' בכסלו תשמ"ו, 22 בנובמבר 1985 / שנה מ"ג מס' 12892 / המחיר —.940 שקל כולל מע"מ

וושינגטון מצפה להצהרה מרחיקת לכת של ערפאת

מאת זאב בליצר, כתבנו בארה"ב

וושינגטון. — פקידים אמריקנים בכירים מצפים, שערפאת יצהיר הצהרה נוספת בימים הקרובים, אשר תרחיק לכת מעבר להצהרתו בקאהיר.

הפקידים האמריקנים מאמינים, כי בתוך 30 יום, לאחר הצהרתו הקודמת, על הטרור, יפרסם ערפאת אולי הצהרה מתונה יותר שתכלול בה קבלת החלטות האו"ם 242 ו־338. פקיד אמריקני אמר שזה יכול להוביל להכרה אמריקנית באש"ף.

בוושינגטון אומרים שחוסיין נתן לערפאת אולטימטום לקבל תוך חודש את תנאי ארה"ב, ולא, טוענים כאן, אמר חוסיין לערפאת, כי אש"ף יאבד את מקומו בתהליך השלום.

מקור בכיר בקהיר: תפנית חיובית צפוייה בקרוב ביחסי מצרים־ישראל

סבורים כי ביקורו ביום רביעי של שר־הנפט המצרי עבד אל האדי קנדיל, יפתח פרק חדש ביחסי שתי המדינות ויסלול הדרך לפגישת פרס־מובארק ● השר המצרי יביא עמו דו"ח חקירת הרצח בראס־בורקה ● שר־החוץ המצרי הודיע אתמול כי שיחות טאבה יתחדשו ב־3 בדצמבר

מאת עוזי מחנַיימי, כתבנו לענייני המזה"ת

תפנית חיובית ביחסי ישראל מצרים צפויה בקרוב. מקור מצרי בכיר אמר אמש לכתבנו כי ביקורו הצפוי, ביום רביעי הקרוב, של שר־הנפט המצרי עבד אל האדי קנדיל, לישראל עשוי לפתוח פרק חיובי חדש, ויסלול את הדרך לפגישת פרס מובארק תוך זמן לא רב.

גורמים מצריים מעריכים גם כי שר הנפט המצרי יביא עמו שדר מהנשיא מובארק לראש־הממשלה פרס.

יביא דו"ח ראס־בורקה

מקורות מדיניים בירושלים העריכו אתמול כי שר־הנפט המצרי יביא עמו בשבוע הבא גם את הדו"ח המצרי המסכם על הרצח בראס־בורקה. בכך מצפים המצרים לסגור פרשה מכאיבה זו.

השבוע חזרה ממצרים משלחת של חברות הנפט בראשותו של ראש מינהל הדלק. המשלחת זכתה במצרים לקבלת פנים לבבית ביותר ושר־הנפט המצרי בעצמו קיבל את פני האורחים ונועד עמם לארוחות צהרים וערב, הרבה מעבר למה שמתחייב מהפרוטוקול.

חידוש שיחות טאבה

בקהיר הודיע אתמול שר־החוץ המצרי, עצמת עבד אל מגיד כי ישראל ומצרים יחדשו את השיחות על טאבה בקהיר ב־3 לדצמבר. עבד מגיד אמר לכתבים כי מצרים רואה חשיבות בחידוש שיחות אלה ובהשגת פתרון לסכסוך. משקיפים במצרים ובישראל מעריכים כי אם אכן יתקיים ביקורו של שר־הנפט המצרי כמתוכנן, תדון המשלחת הישראלית, שתצא לקהיר בראשית החודש, מלבד נושא טאבה, גם בפרשת השלום עם מצרים, ובהכנת פגישת פיסגה בין ראש־הממשלה שמעון פרס ונשיא מצרים חוסני מובארק.

מרפי ידווח על הפיסגה וידון בקידום המו"מ לשלום

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר"

עוזר מזכיר המדינה האמריקני ריצ'רד מרפי ייפגש היום עם ראש־הממשלה שמעון פרס וידווח לו על תוצאות ועידת הפיסגה בין רייגן לגורבצ'וב בז'נבה. מרפי ייפגש גם עם שר־החוץ יצחק שמיר.

קידום תהליך המו"מ

בירושלים מעריכים, כי בשיחות עם מרפי יועלו גם לבדיקה ראשונה של נקודות ההמשך של יוזמת ההידברות בין ישראל לבין ירדן והפלשתינים — בעקבות הפיסגה. נראה, כי מרפי יקדיש את מסעו במזרח התיכון, בצד הדיווח על ועידת הפיסגה למדינות הקשורות עם ארה"ב, גם לקידום תהליך המו"מ. מירושלים ייצא מרפי לרבת־עמון ולקהיר. שליחותו היא לדווח על תוצאות הפיסגה במזרח התיכון וכן בהודו ובפאקיסטאן.

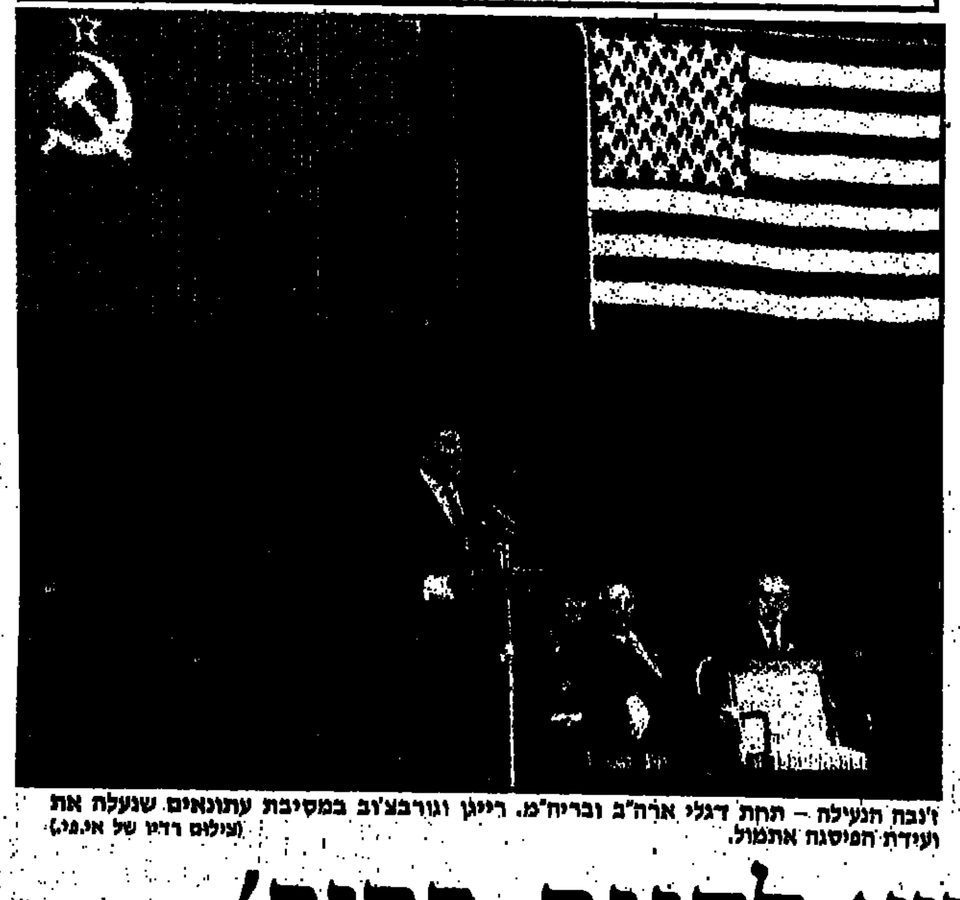

ז'נבה הנעילה — תחת דגלי ארה"ב וברה"מ, רייגן וגורבצ'וב במסיבת עתונאים שנעלה את ועידת הפיסגה אתמול. (צילום רדיו של אי.פי.)

ז'נבה — הסיכום ● עמוד 2

גור יפרסם בקשות האח"מים לטיפול רפואי בחו"ל ● עמוד 3

הכנות בישראל להסגרת הפושע דמיאניוק ● עמוד 4

בזבוז של מיליונים במתקן אימונים בדרום ● עמוד 3

מאסר עולם לרוצחי מיכל כהן ומאיר בן־יאיר ● עמוד 31

גזר־דין ראשון בפרשת הונאת הקרקעות בשטחים ● עמוד 32

משק המים במצב קריטי ● עמוד 32

ארנס דורש דיון בליווי הבי"ל

השר משה ארנס דורש שראש הממשלה יביא להכרעת הקבינט את כל נושא הליווי הבי"ל. הוא אמר כי פרס התחיל בדיבורים על חסות בנ"ל, אחר־כך על פורום בי"ל, אחר־כך על ליווי בי"ל ולבסוף הוא מדבר על ועידה בי"ל. ארנס אמר דברים אלה למארחיו האמריקנים בעת ביקור שהוא עורך עתה בארה"ב.

ערך של הבנה

את פיסגת רייגן־גורבצ'וב ליוו ציפיות נמוכות. ואף אלו כאילו נכזבו: לא רק שלא הושגה שם פריצת דרך ביחסים שבין שתי המעצמות, אלא שככל הנראה עתה אף הובלטו חילוקי הדעות הקיימים. האם הייתה, אם כן, הפיסגה מיותרת? האם היתה כישלון? תשובות מלאות לשאלות אלו לא יסופקו עד אשר יסכמו לעצמם הרוסים והאמריקנים את מאזן ההישגים וההפסדים. אך כבר היום אפשר לומר שהפיסגה בוודאי לא הזיקה להבנה בינעמית.

האכזבה היותר־גדולה היתה נחלתם של הסובייטים. אמצעי התקשורת של ברית המועצות הכינו את האוכלוסיה שם למפנה בז'נבה בתחום המרכזי של הסכמי החימוש הגרעיני ויוזמת "מלחמת הכוכבים". רק בימים האחרונים השתנתה הנימה. כשבמוסקבה נוכחו לדעת שוושינגטון איתנה בעמדתה להמשיך בפיתוח אמצעי הגנה בחלל, ומכל מקום לא תזוז ממנה אלא במסגרת הסכם כולל וחדש על חלוקת אזורי השפעה בעולם. הסכם שיגלגל לאחור את "דוקטרינת ברז'נייב" המפורסמת. במרוצת שנות השבעים ניצלה ברית־המועצות את מבוכת המערב לחיזוק כוחה הצבאי, ולהוכחה שהיא מוכנה להשתמש בכוחה זה על מנת לקדם את האינטרסים שלה בקירבת גבולותיה. אך הצלחותיה בתחומים אלו באו על חשבון תחלשות כלכלית ניכרת ואובדן מוחלט של החשפעה האידיאולוגית במערב. עד כדי צמיחתו המהירה של הימין החדש והמסוכן. התוצאה: הצבא הסובייטי מסובך באפגאניסטן, המשק הסובייטי חלש ותקפוא מאיים מדי שנה מיליארדי דולרים בסיבסוד לארצות הגוש המזרחי ולקובה, ורעיונות השמאל בנסיגה כללית. ובתגובה הגדילה ארצות־הברית בעשרות אחוזים את תקציבי הבטחון שלה, שברה שיאים טכנולוגיים בזה אחר זה, ותגגה, יחד עם המערב כולו, את נצחון הכלכלה הקפיטליסטית. בינלאומיים. כאלו היו... זה לפחות כאיבי מעיזו של גורבצ'וב לצפות לוויתורים אמריקניים. בז'נבה מעולם לא באה ברית־המועצות לפגישת פיסגה בעמדת חולשה כמו עכשיו.

אך גם האמריקנים לא השיגו בפיסגה מאומה. הדרישה שהופנתה לגורבצ'וב, כי יוותר כבר במפגש הראשון איתם על עניינים שהם בחזית עיפור נפשה של הפילוסופיה המדינית הסובייטית, ושהנסיגה מהם עלולה להוראות מיד כפירה בעיקר. לא יכלה להשמע באוזניו אלא כהתצפה, ומורת, ואף חמור יותר־כהכשלה. שינוי דיפלומטי כלשהו בברית המועצות לא יהיה אפשרי לפני כינוס הוועידה הבאה של המפלגה הקומוניסטית של ברה"מ בפברואר הקרוב. רק שם יפלו ההחלטות החשובות, ורק שם יתגבשו הצמרת ותקוו החדשים. ודאי שלא שיחה עם נשיא ארה"ב היא הפורום להחליט, להסכים או להודיע על כך. ואם הנשיא רייגן צפה למפנה הייתה זו מראש ציפייה־שווא. אם היתה בכך את הצלחת הפיסגה, הייתה זו התניה ללא בסיס.

החיוב, היחיד שנבע מן הפיסגה בז'נבה היא שלא נעשה בה ניסיון לטשטש ולטייח את חילוקי ההשקפות: שתי ההנהגות יודעות עתה לבטח היכן עומד כל צד. בעידן של אי־הודאות גרעינית גם לבטחון אינפורמטיבי כזה ערך של הבנה.

פרס יוצא להגנת פרופ' זמיר מפני התקפות שמיר

"לראש הממשלה יש אמון מלא והערכה רבה לשיקוליו המקצועיים של היועץ המשפטי" נאמר בהודעת הלשכה ● שמיר: יועצים מתחלפים וגם זמנו של זמיר יבוא

ראש־הממשלה, דוחה מכל וכל את ההתקפות התהיות של גורמים פוליטיים שונים שניסו להטיל דופי בשיקול דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, נמסר בהודעת לשכת רה"מ.

"לראש־הממשלה יש אמון מלא והערכה רבה לשיקוליו המקצועיים של היועץ המשפטי ולעצמאותו האינטלקטואלית.

"מתפקיד כולנו — הממשלה וראש־הממשלה — לדאוג להפרדת רשויות במדינה וכך נהוג. עצמאותו של היועץ המשפטי במילוי תפקידו היא נדבך חשוב בהבטחת שלטון החוק במדינה."

(סוף בעמוד 29)

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י — הוועד הפועל

ישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות ומינהלת חברת העובדים

תתקיים ביום ראשון, י"א בכסלו תשמ"ו 24.11.85 בשעה 9.30 לפנה"צ. באולם הישיבות (קומה 7) בבית הוועד־הפועל של ההסתדרות.

על סדר היום:
1. בחירת מזכ"ל ההסתדרות
2. התעסוקה והאבטלה במשק
3. שונות

בחירת יו"ר חברת העובדים

חברי הוועד־הפועל (החדש) והסגנים — מוזמנים!

מזכירות הוועד הפועל ומינהלת חבה"ע

הליכוד: וייצמן מעודד הפרת חוקי הבנייה במיגזר הערבי

ח"כ ותד: מנסים להכשיל את נסיונות השר לקירוב האוכלוסיה הערבית למדינה

מאת יצחק שור ויהודה צור, כתבי "על המשמר"

ח"כי הליכוד בוועדת הפנים העניקו אתמול סיוע אגפי, מן החזית של ענייני פנים, למאבקו של שר־החוץ יצחק שמיר נגד פעילותו של השר וייצמן בתחום יחסי ישראל מצרים.

יו"ר ועדת הפנים, דב שילנסקי (ליכוד), הודיע בראשית הישיבה, כי הוועדה תיתן גיבוי ליו"ר הוועדה המרחבית לתיכנון ולבנייה בצפון, משה סלע, "נגד התערבות עוזרי השר וייצמן בהפסקת הליכי בנייה בלתי חוקית" (במגזר הערבי — י"ש). תנ"ץ ע. ברגר ממשטרת מחוז הצפון אמר, כי ב־1984 הוגשו למשטרה 102 בקשות ללוות ביצוע צווי הריסה, מהם בוצעו 5 הריסות בלבד. ב־1985 הוגשו 65 בקשות ובוצעו 3 הריסות.

לדברי הממונה על מחוז חיפה במשרד־הפנים הינחה משרד ראש הממשלה את משרד־הפנים להפסיק את כל ההליכים נגד בנייה בלתי חוקית. מפכ"ל המשטרה, רב־ניצב דוד קראוס, אמר, שהמשטרה איננה צריכה לסייע להרוס התחלות בנייה. האחריות לכך מוטלת על ועדת התיכנון והבנייה. המשטרה איננה "גננת של ועדת התיכנון והבנייה, אמר קראוס.

חשבונות פוליטיים

ח"כ מוחמד ותד הביע התנגדות נמרצת לניתוק הצו לאכיפת פסקי הדין של בתי־המשפט מן הדיון הכולל במצוקת הבנייה. במיגזר הערבי שוררת מצוקת בנייה שמקורה באי־השלמת הכנתן של תוכניות מיתאר או בהתיישנותן. בחלק מן המקרים אין התכניות עונות על צרכי הכפרים הערביים. ח"כ ותד האשים את הימין בנסיון לנגח את השר וייצמן בשל חשבונות פוליטיים. הם מנסים להכשיל את נסיונותיו לקרב את האוכלוסיה הערבית למדינה, שעה שהוא מציע פתרונות מעשיים והוגנים לערבים, בהתאם להצהרות ראשי המדינה ולהתחייבות הממשלה בקווי היסוד שלה. ח"כ ותד דרש מן הוועדה שלא תוזרז להוציא מסקנות לפני שתלמד את הנושא בכללותו ותבקר בכפרים ערביים כדי לבחון את המצב בשטח.

נציגו של השר וייצמן, ד"ר יוסף גינת, אמר, כי במשרדו קיימת שאיפה למנוע בנייה בלתי־חוקית. מטעם זה הוקמה ועדה משותפת בראשות משרד הפנים כדי לבדוק את סוגיית הבנייה הבלתי־חוקית ולהגיש המלצות. לא היתה התערבות פוליטית בסמכותו של משרד ממשלתי כלשהו, אמר ד"ר גינת.

מסע בלתי כשר

גורמים ממלכתיים חושדים כי המסע שמתנהל בשבועות האחרונים נגד הבנייה הבלתי־חוקית במיגזר הערבי נועד לסכל את התוכניות של השר וייצמן לקרב את המיגזר הערבי למדינה ולמוסדותיה תוך תמיכה בגורמים המתונים בקרב הערבים.

זעם בעכברה

תושבי עכברה שליד צפת זועמים על הפירסומים בדבר 23 צווי הריסה נגד תושבי המקום. התושבים אמרו לכתבנו, כי לאחרונה הוקצו לכל תושבי הכפר אדמות לבנייה במקום הצריפים והפחונים בהם הם מתגוררים מאז קום המדינה. הם ציינו, כי כל הבונים בכפר הגישו בקשות להיתרי בנייה וכבר החלו לבנות מתוך ידיעה ברורה שבקשתם תאושר בהקדם.

היועץ המשפטי לממשלה הורה לעכב הליכים פליליים נגד 23 תושבי הכפר, שנגדם הוגשו תביעות נגד בנייה בלתי חוקית.

העל־יסודיים: אל תגררונו לפגיעה בבחינות הבגרות

מאת יצחק שור ומוטי בסוק, כתבי "על המשמר"

יו"ר אירגון המורים העל־יסודיים, שושנה בייר, אמרה אתמול לכתבנו, כי אירגונה יחריף את מאבקו עד כדי פגיעה בבחינות הבגרות אם הממשלה לא תיענה לתביעותיו.

העל־יסודיים טוענים, כי האוצר החיל הסכם שחתם עם הסתדרות המורים בדבר ויתור על הממשלה לסגת בה מנסיונה לבטל את הכרתה בהם כאירגון יציג.

כן הם תובעים מהממשלה להעביר את המשכורות ישירות למורים במקרים שבהם הרשויות המקומיות אינן משלמות את השכר בצורה סדירה ולעבות את טבלאות השכר שלהם, החל מאפריל, בהתאם להסכם שחתם האוצר עם ההסתדרות הכללית בדבר תוספות לעובדי הדירוג האחיד. האירגון תובע תוספת שכר בשיעור של 3 אחוזים וחלוקה דיפרנציאלית בשיעור של 6 ל־11 אחוזים.

כבר עתה עובדים חברי אירגון המורים העל־יסודיים "לפי הספר", אינם מקיימים ישיבות, אינם נותנים יד לפעולות "השירות העצמי" ואינם מוסרים למשרד־החינוך את שאלוני בחינות הבגרות. אם הממשלה לא תלך לקראת המורים, אמרה שושנה בייר, יפסיק האירגון למסור ציונים ותעודות לתלמידים. "אני מקווה מאוד, שמישהו לא יגרור אותנו להשבתת כל ההכנות לבחינות הבגרות בכיתות י"א־י"ב, אמרה שושנה בייר.

פסיקת זמיר קרובה

שר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, הביע אתמול תקווה, כי היועץ המשפטי לממשלה, פרופסור יצחק זמיר, יפסוק בימים הקרובים לטובת אירגון המורים העל־יסודיים בפרשת עציוני, ובניגוד לעמדת שר־האוצר יצחק מודעי והסתדרות המורים.

בתשובה להצעה לסדר היום של רן כהן (ר"ץ), אמר השר נבון, כי פסיקת זמיר קרובה.

עובדי משרד־התעשייה־והמסחר:

נתנגד לפיטורי קבועים כל עוד "מגוייסי כ"ץ" מועסקים

עובדי משרד התעשייה והמסחר תובעים שנושא העובדים הארעיים העובדים לפי חוזים מיוחדים, שגוייסו במשך השנה האחרונה, ידון בוועדת השירות שליד נציבות שירות המדינה בטרם תופעל ועדה פריטטית כלשהיא בעניין פיטורי עובדים.

התביעה מתבססת על כך שבעוד ועדת השירות שליד נציבות שירות המדינה אישרה (ללא דיון ענייני) את פיטוריהם של 92 עובדים במשרד התעשייה והמסחר, כן מועסקים עשרות עובדים בחוזים אישיים, בתפקידים, שניתן למלאם על ידי המועמדים לפיטורים מקרב העובדים הקבועים. כזכור, גויסו עובדים אלה לעבודה, על־ידי עוזרו של השר שרון, ישראל כ"ץ, שאף אישר את בראיון עתונאי ולא נענש על כך.

אהרון הרדלמן מחזיק תיק עובדי התעשייה והמסחר בהסתדרות עובדי המדינה אמר כי כל עוד לא תתכנס ועדת השירות שליד נציבות שירות המדינה לדון בתביעת ועדי העובדים והסתדרות עובדי המדינה בנושאים הספציפיים במשרד התעשייה והמסחר, לא ישתתפו נציגי הסתדרות עובדי המדינה באף ועדה פריטטית בעניין פיטורי עובדים במשרד זה.

מפעיל תחנת "טוטו" התאבד בתלייה

מפעיל תחנת טוטו ראשית בחיפה, ז'אק גרינשפאן, בן 65, נתגלה אתמול לפנות ערב ללא רוח חיים בתחנת הטוטו שברחוב הנביאים 20 בחיפה.

משטרת חיפה פתחה בחקירת מותו של מפעיל התחנה אשר נמצא תלוי על חבל בעליה לגלריה שבסניף תחנת הטוטו הראשית ברחוב הנביאים 20. אחד מבעלי התחנה הגיע למקום וגילה את דלת התחנה נעולה מבפנים. המשטרה הוזעקה למקום ופרצה פנימה וגילתה את גופתו של מפעיל התחנה ללא רוח חיים.

על־פי הערכה ראשונית מצא האיש את מותו בנסיבות טרגיות. נודע, כי המנוח לא הותיר אחריו כל מכתב, שבו הסביר את צעדו הנואש.

מזג־האוויר

הטמפרטורות החזויות: ירושלים 12 עד 21, תל־אביב 16 עד 24, חיפה 19 עד 28, באר־שבע 14 עד 26, רמת־הגולן 12 עד 22, צפת 14 עד 20, טבריה 18 עד 26, נצרת 16 עד 25, עפולה 11 עד 27, שומרון 12 עד 23, לוד 15 עד 26, יריחו 15 עד 27, עזה 17 עד 24, אילת 18 עד 30.

הקיבוץ הארצי ● השומר הצעיר ● הוועד הפועל

ישיבת הוועד הפועל

תתקיים ביום ראשון 24.11.85 בשעה 8.30 בגבעת־חביבה

סדר היום:
1. אישור עקרונות ועדת הביקורת
2. תקציב הקיבוץ הארצי לשנת תשמ"ו (כספי ור"ע)
3. מינויים: דב מירון (רוחמה) למרכז החקלאי
4. שונות

נא להביא החומר בנדון

מזכירות הקבה"א

פרס למגלי המציתים המסתוריים בירושלים

מאת בצלאל עמיקם, כתב "על המשמר"

תעלומה אופפת את פרשת הצתת תחנות האוטובוסים החדישות בירושלים ופרנסי הציבור בעיר עומדים להכריז על פרס כספי בסך אלף דולר לכל מי שיביא למשטרה מידע שיסייע ללכידת המציתים המסתוריים.

אתמול הוצתה תחנה נוספת, השביעית במספר, על אם הדרך לשכונת רמות.

תחילה נחשדו חוגים חרדיים שביקשו למחות בדרך זו על ביזוי פרסומת וכתון תמונות של נערות חצי מעורטלות, שהודבקו על התחנות. אולם באחרונה התברר כי גם תחנות "תמימות" סובלות מזעם המציתים ועולות באש.

התחנות עשויות חומר פלסטי שקוף והן משמשות מגן מרוחות ומגשמים. החברה שהתקינה אותן במחיר 5000 דולר ליחידה מסרבת לשקמן.

משטרת ירושלים הציבה מארבים במקומות שונים ברחבי העיר אולם טרם הצליחה ללכוד את העבריינים.

187 נשים בהריון פוטרו השנה מעבודתן

מאת מוטי בסוק, כתב "על המשמר" בכנסת

בשנת 1984 פוטרו מעבודתן 168 נשים בהריון. השנה כבר פוטרו 187, מסר אתמול שר־העבודה־והרווחה, משה קצב, בתשובה להצעה לסדר היום של אהרן נחמיאס (מערך), שהתלונן על פיטורי 90 נשים הרות באזור הצפון בתקופה האחרונה.

255 הפניות שכן נידונו. אושרו 187 פיטורים, 16 תיקים נמצאים עכשיו בטיפול. השר אמר, כי רבות מהמפוטרות הן פקידות, מורות וגננות, כן פוטרו תופרות, מטפלות, ואחיות. הוא ציין, כי גם אירגוני נשים ביקשו לפטר עובדות בהריון (שישה מקרים).

מ. קצב טען, כי משרדו עושה הכל כדי למנוע פיטורי נשים בהריון. "ההיתרים ניתנו לאחר שהתרשמנו, למעלה מכל ספק, שלא היה שום קשר בין הפיטורין לבין העובדה שהאשה בהריון", אמר שר־העבודה־והרווחה והוסיף, כי ייכנס אישית לעובי הקורה כדי למנוע ניצול המצב הכלכלי והוכחי לפיטורים לא מוצדקים של נשים בהריון.

השר קצב ציין בדברי תשובתו, כי השנה הצטברו במשרדו כ־1000 פניות לפיטורי נשים בהיריון, כ־75 אחוז מהפניות נדחו על הסף, מתוך

תלמידי הסמינרים ישלמו "רק" 900 דולר לשנה

מאת כתבנו לענייני חינוך

משרד־החינוך־והתרבות הקל בתשלומי שכר הלימוד של תלמידי הסמינרים למורים. לפי החלטת השר נבון לא נדרשו הסמינריסטים לשלם סכום השווה ל־1150 דולר, כפי שצריך היה לנהוג על־פי תחשיבי שכר הלימוד וכפי שנעשה הדבר לגבי הסטודנטים באוניברסיטאות. הסמינריסטים נדרשו, אפוא, לשלם בשקלים סכום השווה ל־900 דולר, שהוא שכר הלימוד הבסיסי, כולל האגרה.

לפיכך, אמרו במשרד־החינוך, אין זה נכון להשוות בין שכר הלימוד בסמינרים לבין זה שבאוניברסיטאות ולטענות התלמידים במוסדות להכשרת מורים, שהודיעו כי לא ישלמו את האגרה שהוטלה עליהם, אין כל הצדקה.

עוד ציינו במשרד החינוך, כי האגרה הוטלה על תלמידי הסמינרים במסגרת החוק ואין כל אפשרות לקיים מו"מ על תשלום הניגבה מהם על־פי החוק, מה גם שהמשרד התחשב במצבם המיוחד ולא דרש מהם את מלוא הסכום, כאמור.

50 מיליון שקל — לחינוך לדמוקרטיה בואן־ליר

מאת מוטי בסוק, כתב "על המשמר" בכנסת

משרד־החינוך־והתרבות היקצה השנה כ־50 מיליון שקל למוסד ואן־ליר לפעולות החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום־יהודי־ערבי בארץ. זאת הודיע אתמול שר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, בתשובה לשאילתות של חברי הכנסת בנימין בן־אליעזר ומרדכי בראון.

נבון הדגיש, כי החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום יהודי־ערבי הוא מהנושאים המרכזיים במערכת החינוך. הוא מסר, כי קיים בשבועות האחרונים סידרה ארוכה של פגישות, דיונים וביקורים בנושא זה ובקרוב יגבש את מסקנותיו ויתווה תוכנית פעולה מעשית לקידום מטרה זו במערכת החינוך. אלפי מורים, אמר נבון, כבר השתתפו בהשתלמויות בנושא זה.

משמר משטרה לחוקרי מע"מ במאה שערים

למעלה מ־100 שוטרים ושוטרי משמר הגבול אבטחו אתמול חוקרי מע"מ, שבדקו ספרים של בעלי חנויות בשכונת מאה־שערים בירושלים. המיבצע הסתיים ללא הפרעות.

בעקבות התקרית האלימה שאירעה לפני 3 שבועות במאה־שערים, במהלכה הוכו שני חוקרי מע"מ במהלך בדיקת ספרים ע"י חרדים, החליטו שלטונות מע"מ לקיים מיבצע לבדיקת ספריהם של בעלי חנויות בשכונה בחסות המשטרה.

אתמול לפנה"צ הוצבו בשתי קצותיה של השכונה כ־50 שוטרי מג"ב מצויידים בנ"פים ומכשירי קשר. 6 זוגות של חוקרי מע"מ החלו בתצפיות על מספר חנויות ואח"כ נכנסו לאותן חנויות ובדקו את הספרים. כל חולייה אובטחה ע"י כמה שוטרים לבושים בבגדים אזרחיים ומצויידים במכשירי קשר, שהסתובבו חלקם במסווה של תיירים ליד החנויות הנבדקות, למקרה שחוקרי מע"מ ייתקלו בהתנגדות אלימה.

המיבצע הסתיים סמוך לשעה 4 אחה"צ, ולא היה צורך בהתערבות המשטרה. (עתי"ם)

שני מתנדבי מד"א יילדו בדואית באוהל

מאת שלי יחימוביץ, כתבת "על המשמר"

נהג ושני מתנדבי מד"א יילדו אתמול אשה בדואית בת 30 סמוך לדימונה. האשה ילדה בן בריא.

אתמול בשעה 2 בצהריים התקבלה הודעה בתחנת מד"א בדימונה, כי אשה בדואית יולדת באחד השבטים הסמוכים לעיירה.

נהג מד"א, מרדכי ארוס, העובד במקום רק כחודשיים, נשלח למקום עם אמבולנס. כשעימו שני מתנדבים. לאחר מסע מפרך, חלקו ברגל, הגיעו השלושה אל האוהל, שם מצאו את האשה שוכבת על מצע עורות.

הם יילדו את האשה, כשחמשת ילדיה מתרוצצים באוהל בוכים וצועקים. הלידה היתה קלה והאשה ובנה נלקחו לבית־החולים "סורוקה".

קורפו יבקש 6 מיליון ד' סיוע למיספנות ישראל

מאת מוטי בסוק, כתב "על המשמר" בכנסת

אני עומד לבקש מהממשלה ביום ראשון הקרוב לאשר ל"מספנות ישראל" לקבל סיוע כספי בשיעור של 6 מיליון דולר. אמר אתמול שר־התחבורה, חיים קורפו, בתשובה לשלוש הצעות לסדר היום של אמנון לין (מערך), רן כהן (ר"ץ) ומתתיהו פלד (המתקדמת).

קורפו הודיע, כי בחודש ינואר הקרוב ידונו בממשלה מחדש בחלופות להמשך הפעילות של "מספנות ישראל", לנוכח מימושם של הפרויקטים השונים שעומדים היום על הפרק.

השר ציין, כי כדי לאפשר למספנות להמשיך בפעילות במתכונתן המצומצמת (475 עובדים), כפי שהחליטה הממשלה ב־11.8.85, צריכה הממשלה לקבל שש החלטות: חיוב כל חברות הספנות הישראליות לתקן את אוניותיהן ב"מספנות ישראל", הרחבת הכניסה לנמל הקישון כדי שגם אוניות הצי השישי יוכלו ליהנות משירותי המספנות, בניית עוד שתי גוררות, רכישת הסטי"ל שבונות המספנות ע"י חיל הים. העברת משימות השיפוץ של הסטי"ל מחיל הים למספנות ישראל ובניית ספינות הדיג הישראליות בחיפה.

מפלגת הפועלים המאוחדת — הסיעה בהסתדרות

ישיבת הסיעה

תתקיים ביום ראשון, 24.11.85, בשעה 8.30 בבוקר (לפני ישיבת הוועד הפועל) באולם בקומה 4 בוועד הפועל.

החברים והסגנים מתבקשים להשתתף בישיבה זו.

נא לדייק.

ז'נבה — הסיכום: ללא הסכמים, אך תוך הסכמה להמשיך בדו־שיח

חילוקי הדעות — בעיקר בנושא „מלחמת הכוכבים" — נותרו בעינם, אך הושגה הבנה טובה יותר כלפי עמדות הצד שכנגד ● רייגן דיווח לראשי נאט"ו וגורבצ'וב לראשי ברית־וורשה ● שביעות רצון במערב ● סכסוכים איזוריים ונושא זכויות האדם נותרו בשולי השיחות

ז'נבה — מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבאצ'וב, והנשיא רונאלד רייגן סיימו אתמול את ועידת הפיסגה שלהם, בהסכימם להחיש את השיחות בענייני נשק ולפעול למען שיפור היחסים. אך בלי הסכמים לגבי שאלות־המפתח שבהן דנו.

בהופיעו יחד עם גורבאצ'וב לפני עיתונאים, אמר רייגן אתמול לפני הצהריים, כי ועידת הפיסגה הביאה להתחלה חדשה ביחסים שבין שתי המעצמות. שני המנהיגים גם הסכימו לקיים פגישות נוספות בעתיד הקרוב, ודוברים אמריקאים אמרו, כי גורבאצ'וב יבוא לביקור בארה"ב בשנה הבאה.

גורבאצ'וב אופטימי

במסיבת עיתונאים שקיים מאוחר יותר אמר גורבאצ'וב, כי הוא אופטימי בדבר התקדמות בעתיד. אך הוא גם הביע מורת רוח כוטה מכך, שרייגן לא נענה לקריאותיו לנטוש את תוכניותיו לפיתוח מערך הגנה נגד טילים בחלל החיצון.

לבריסל ולפראג

„נראה כי הצד האמריקני לא היה מוכן לקבל החלטות חשובות..." אמר.

לאחר הוועידה טס רייגן לבריסל, כדי לדווח לראשי נאט"ו על תוצאות השיחות, ושם הכריז כי הוועידה הוכתרה בהצלחה. „אף אחד משני הצדדים לא השיג כל מה שרצה", אמר לעיתונאים. אך כאשר נשאל אם הפיסגה הוכתרה בהצלחה, השיב: „אני סבור שאכן הוכתרה בהצלחה".

גורבאצ'וב, מצידו טס מייד לאחר הוועידה לפראג, כדי לדווח לשבעת המנהיגים של מדינות ברית וארשה על שני ימי שיחותיו עם רייגן.

חילוקי הדעות — בעינן

בהודעה שפירסמו שני המנהיגים בז'נבה, לאחר שכנראה גיבשו יחסים טובים ביניהם בוועידת הפיסגה הראשונה של מעצמות־העל זה 6 שנים, נאמר כי השיגו „הבנה טובה יותר" כלפי השקפות הצד שכנגד, אם כי נותרו חילוקי־דעות רציניים לגבי מספר נושאים קריטיים.

אך הם הסכימו „להחיש" את המו"מ ביניהם בעניין נשק גרעיני ונשק־חלל. הם הבטיחו, כי ארצותיהם לא ישאפו לעליונות צבאית, והסכימו כי אסור שתפרוץ מלחמה גרעינית.

אך גורבאצ'וב הביע צער על שלא הצליח להזיז את רייגן מתוכניתו להגנה בחלל „מלחמות הכוכבים" והזהיר כי הנשיא חייב לשנות את עמדתו אם ברצונו להשיג התקדמות לקראת פירוק נשק גרעיני.

מאמין לשכנע את רייגן

המנהיג הסובייטי אמר, כי עשה מאמץ קשה כדי לשכנע את רייגן שפיתוח נשק־חלל יגרום סכנות עצומות לשלום ופירושו יהיה כי השליטה על מירוץ החימוש נשמטת מהידיים. אך הוא אמר, כי לא הצליח לשכנע את הנשיא. „אחרי סידרת הפגישות, ראינו כי האמריקנים לא חיכבו את ההיגיון שלנו", הוסיף.

לאחר מכן חזר גורבאצ'וב על אזהרות שהשמיעו לפני ועידת הפיסגה, לפיהן תמשיך מוסקבה לדרוש איסור על פיתוח נשק־חלל, בטרם תשקול צמצומים משמעותיים בנשק המוצב על כדור־הארץ.

שיתוף פעולה טכנולוגי

גורבאצ'וב העלה על נס את הערך של שורה של הסכמים דו־צדדיים שגובשו בין שני הצדדים, בייחוד ההסכם על שיתוף־פעולה בפיתוח הטכנולוגיה להיתוך גרעיני, ואמר כי המעצמות צריכות לשתף פעולה כדי להדביר את הרעב ואת התחלואה בעולם.

אך הוא הטיל על רייגן את האחריות המלאה לאי־הצלחתה של הפיסגה להניב הסכמים חשובים כלשהם לצמצום הנשק. „איננו מוכנים להחלטות חשובות, אך לרוע המזל הצד האמריקני לא היה מוכן לכך", אמר.

באחת ממספר הלצות, הוסיף כי קבוצה של פעילים מערביים למען השלום קראה לו לא לעזוב את ג'נבה בטרם ישיג הסכם על פירוק הנשק. „אך חששתי שמא לעולם לא אחזור הביתה", אמר.

בעיות איזוריות

בבעיות אזוריות כגון אפגניסטן וניקאראגואה, הבהיר גורבאצ'וב, כי חילוקי־דעות נרחבים בין שני המנהיגים. במשך שיחות פרטיות שנמשכו יותר מארבע שעות.

הוא אמר, כי המנהיג האמריקני ראה את „ידה של מוסקבה" בכל הסיכסוכים בעולם השלישי, בהוסיפו כי הזהיר את רייגן כבר בראשית השיחות, כי עליו לנטוש „השקפות שיטחיות" כאלה.

גורבאצ'וב הרחיב את הדיבור על פרוייקט „מלחמות הכוכבים", באומרו כי קיווה שרייגן לפחות ישקול את הטיעונים ששמע במשך שיחות ג'נבה נגד תוכנית זו.

המזרח־התיכון „עלה"

מנהיג בריה"מ אמר כי בעית המזרח־התיכון „הועלתה" בשיחות שניהל עם הנשיא רייגן. הוא אמר כי המזרח התיכון, אך גם אמריקה התיכונה, אפריקה ואסיה הועלו בשיחות אלה.

כאשר נשאל על־ידי עיתונאים לגבי המזרח־התיכון, השיב כי השיחה עם רייגן על סיכסוכים אזוריים „התמקדה יותר בעקרונות מאשר בפרטים", אולם שניהם הסכימו להמשיך במגעיהם „כדי להרחיב את התחומים של הפעולות שאנו עשויים לנקוט יחדיו". הוא לא פרט באיזה פעולות מדובר.

זכויות האדם — בשוליים

כתבים בז'נבה מציינים, כי שני נושאים שהעלתה ארה"ב בהכנות לקראת הפיסגה, זוכה לתשומת־לב מועטה — זכויות האדם וסכסוכים אזוריים.

בשני תחומים אלה, אומרים בז'נבה, לא הושגה כל התקדמות משמעותית.

חברות נאט"ו מרוצות

הנשיא רייגן אמר אתמול, בהגיעו לחניית־ביניים בבריסל, כי בנות בריתה של ארה"ב הביעו שביעות־רצון נוכח תוצאות ועידת הפיסגה שהוא קיים עם גורבאצ'וב. (סוף בעמוד 29)

מסגרת קבועה לדור ההמשך במפ"ם

מזכירות דור ההמשך במפ"ם, שהתכנסה אתמול, החליטה שדור ההמשך יפעל מעתה כמסגרת מגובשת וקבועה, המיועדת לשמש חיזוק נוסף למאמצי מזכירי המפלגה במימוש ההחלטה, להופעה עצמאית של מפ"ם בבחירות הבאות. לשם כך בחרה המזכירות, בשני צוותים: צוות היגוי ותגובות, שירוכז בידי אילן אסיהובו חברים אלישע שפירא, חיים אונגר, יוסי מרציאנו, ערנה קנטור. ובצוות האירגון בו חברים יוסי שחר, מרים אורן, יוסי בן־בסט, יונתן דה־פריז, ערנה קנטור, שולה שחר, ארוו ריאר, ואלי ספרן.

רעייה רטיג: קיצוץ בתקנים הסוציאליים — סילוק רשת הבטחון

„מפ"ם מתייצבת לימינם של העובדים הסוציאלים במאבקם נגד קיצוץ התקנים ושרותי הרווחה – וקוראת לממשלה למנוע את הקיצוצים", אמרה אתמול רעיה רטיג, רכזת ההסברה של מפ"ם (לשעבר מזכ"ל איגוד העובדים הסוציאליים). רטיג אמרה עוד כי התהליכים החברתיים והתוכנית הכלכלית של הממשלה גרמו לעלייה חסרת תקדים במספר הזקוקים לסיוע שרותי רווחה. שרותים אלה נועדו מלכתחילה לשמש כ„רשת בטחון" בהתמודדות עם מצוקות, ולא ייתכן שדווקא בזמן שבו נדרשים שרותים אלה תגזור עליהם סכנת כלייה.

„חוסנה של כל חברה נמדד על פי התוליות החלשות שבה. מי שמסייע להחלשתן ומונע מהן את הטיפול והסיוע, מחליש את החברה כולה. מפ"ם קוראת לממשלה למנוע את הקיצוץ בשרותי הרווחה ולאפשר לעובדים הסוציאליים להמשיך ולהגיש את שרותיהם לנזקקים" - אמרה רעיה רטיג.

למשפחת שליין וקיבוץ להבות־הבשן
אתכם באבלכם במות
יהודה
קיבוץ עין־שמר

ביום השנה למותו של חברנו
אפרים רוזמן ז"ל
נעלה לקברו לגילוי המצבה
ביום ראשון 24.11.855 בשעה 15.00
קיבוץ דליה

לחברינו מיכה וגדי רינת ומשפחותיהם
משתתפים בצערכם במות האם
חוה רינסקי
המחלקה המבנית של קיבוצי השומר־הצעיר

למשפחה ולקיבוץ להבות־הבשן
משתתפים בצערכם על מותו של
יהודה שליין ז"ל
קיבוץ געתון

למיכה רינת
משתתפים בצערך במות אמך
חוה רינסקי ז"ל
קרן השומר הצעיר

פרשת בורג משבשת תהליך „שיקום המפד"ל"

מאת דורית גבן, כתבנו לענייני מפלגות

ההכרזות של מזכ"ל המפד"ל זבולון המר והח"כ אבנר שאקי כי הם מתכוונים להתמודד על תפקיד שר־הדתות — עוררה במפד"ל ויכוחים רבים. ראשי ועדת השיקום של המפד"ל יגר ופריבס, הודיעו אתמול כי הם שוללים לחלוטין את מלחמת הצמרת לשינויים פרסונליים במפד"ל בשעה שהתנועה פותחת את שעריה לאחרות המחנה, ויוצאת למפקד ולבחירות פנימיות לוועידה. לדבריהם רק הוועידה תבחר בהנהגה ובמוסדות החדשים לתנועה. השניים מחו בתוקף על כך שבוויכוח על פרישתו של הד"ר בורג ואיוש תפקידו בממשלה נחלץ המתווכחים השונים בוועדת יגר ובוועדת פריבס. לדבריהם הדבר נוגד לחלוטין את עמדתם. יגר ופריבס הודיעו כי שתי הוועדות שבראשן הם עומדים יתכנסו לישיבה משותפת ביום שני הקרוב, כדי לגבש הצעת החלטה, שתובא לוועד הפועל של המפד"ל בישיבתו ביום חמישי הקרוב.

נגד התמודדות

כתבתנו מציינת כי גם בקיבוץ הדתי נשמעו קולות נגד הכרזות ההתמודדות על תפקיד שר־הדתות מטעם המפד"ל וכן על הופעותיהם של המר ושאקי בעניין זה. בקיבוץ, הדתי נשמעו קולות להתפטרות כל צמרת הנהגת המפד"ל.

לכתבתנו נודע כי במפד"ל טוענים שהשר בורג עושה ככל יכולתו ומערב גם גופים שאמורים להיות ניטרליים, כדי לא לעמוד בהתחייבותו להתפטר מן הממשלה. עוד אמרו כי, אין הם מקבלים את טענת ראשי ועדת פריבס ויגר בעניין ההתמודדות על תפקיד השר, מאחר שפירוש הדבר כי השר בורג ימשיך לכהן בממשלה לפחות עוד כשנה.

פרס: עדיף לפתוח מו"מ עם ירדן במסגרת ממשלת האחדות

„יש סימנים לחידוש הפעילות שלנו באפריקה ובדרום־אמריקה"

מאת דורית גבן, כתבנו לענייני מפלגות

יש סימנים שנוצרה אפשרות לחידוש הפעולה שלנו באפריקה ובדרום אמריקה — אמר אתמול ראש־הממשלה שמעון פרס בישיבה הראשונה של הוועדה המדינית המכינה את הצעות ההחלטה של ועידת מפלגת העבודה.

פרס אשר התייחס לצורך בשיפור מעמדה הבינלאומי של ישראל, אשר נפגע קשה בשנים האחרונות, אמר כי למרות שמדינות העולם השלישי נוקטות מדיניות אנטי ישראלית אין לוותר על המאמץ לפרוץ את המעגל הזה.

דרושה חעוזה לשלום

בהתייחסו למזרח התיכון אמר פרס כי אי אפשר לצעוד צעד אחר בנושא השלום מבלי לקחת סיכונים, וגם בשלום כמו במלחמה דרושה העזה. אשר לשלום עם מצרים הרגיש פרס כי למרות האירוע הקשה בראס־בורקה יש לראות בשלום עם מצרים נכס מדיני חשוב. הוא הזכיר בהקשר זה את העובדה שטיסי מצרים, טיסות יומיות מתנהלות בין תל־אביב לקהיר והשגרירויות של שתי הארצות פועלות. עוד אמר כי היעד הראשון בחיזוק היחסים בין ישראל למצרים הוא מציאת פתרון לנושא טאבה. בעניין אחר אמר פרס כי בריה"מ מעוניינת להשתתף בוועידה בינלאומית כדי להוכיח לעולם כי היא שווה לארה"ב.

ממשלת אחדות עדיפה

ראש הממשלה הדגיש כי דרושה תושיה רבה כדי למצוא דרך להקמת משלחת ירדנית — פלשתינית שאינה אשפיסטית, כדי לדון על פתרונות ממשיים. הוא אמר כי מבחינתו עדיף לפתוח מו"מ עם ירדן במסגרת ממשלת אחדות לאומית, ולא בממשלה צרה.

יו"ר הוועדה ח"כ מיכה חריש אמר בפתח הישיבה כי הממשלה הזאת פתחה פתח ליוזמות מדיניות, והוועדה המדינית תצטרך להתאים את הצעות ההחלטה שלה בהתאם להתפתחויות המדיניות שיהיו בחודשים הקרובים. בישיבה הבאה של הוועדה המדינית שתתקיים בעוד שבועיים יופיע שר הבטחון יצחק רבין.

ביום שבת, 23.11.85, י' כסלו תשמ"ו
ימלאו 5 שנים
לפטירתו של יקירנו
טדי בראוור ז"ל
אשתו: אבלין
ילדיו: מנחם, שושנה ונעמי
נכדיו: דני, עודד, נדין, ניקול, קים ושרי
אמו: אסתר
אחותו: פולה

על המשמר עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
תמען למכתבים: שירות שק־דואר נעל ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94623 רח' בן־יהודה 2, בניין מגדל העיר 102—121, טל' 6—225125, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008, חיפה 83134 ... טל' 673673 המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040

גור יקרא בכנסת תוכן בקשות האח"מים לטיפול רפואי בחו"ל

לא יציין את שמות הכותבים מחמת צינעת־הפרט ● עוד אמר, שהם מתעניינים בבריאותם האישית ולא בבריאות הכלל ● שריד: לבטל לאלתר את ההטבות

מאת מוטי בסוק, כתבנו בכנסת, וכתבת עתי"ם בפתח־תקווה

שר־הבריאות יקרא מעל בימת הכנסת את תוכנם של מכתבים שמפנים אליו חברי־כנסת ושרים המבקשים אישורים לטיפולים רפואיים בחו"ל, אך הוא לא יגלה את שמות הכותבים משום צינעת הפרט.

זאת אמר השר מרדכי גור לכתבת עתי"ם, במסגרת סיור שערך אתמול במרכז הקהילתי לטיפול בחולי־נפש „אנוש" בפתח־תקווה.

ח"כים הפצירו

השר אמר עוד, כי מעולם לא התכוון לקרוא במליאת הכנסת את שמות אישי־הציבור השולחים אליו את המכתבים, אך הוא לא יוותר על קריאה פומבית של תוכן המכתבים, מכיוון שאינו יכול לעמוד מול הפער שבין התעניינות אישי־ציבור אלה בנושאי בריאותם האישית, לבין התעניינותם בבריאות הכלל, בתקופה של סערות במערכת הרפואה בארץ.

יו"ר הכנסת, שרים וח"כים, הפצירו בשר־הבריאות, מרדכי גור, שלא לנקוב ביום שלישי, בעת הדיון בכנסת על מצוקת מערכת הבריאות, בשמם של האח"מים שזכו לסיוע כספי נדיב ממשרדו.

יחסנות לח"כים

אתמול הציע יוסי שריד (ר"ץ), חבר ועדת הכנסת, לבטל לאלתר את כל ההטבות הרפואיות לח"כים. לדעתו, כל חבר־כנסת צריך להיות מבוטח בקופת־חולים ואין כל הצדקה ליחסנות ולפרוטקציה לח"כים. עוד אמר, כי אין לח"כים כל מחלות מיוחדות ולפיכך אין כל הצדקה להעניק להם ביטוח וטיפול רפואי מיוחד.

שריד מזכיר, כי ועדת הכנסת כבר החליטה בעבר לבטל את ההעדפות הניתנות לח"כים בתחום הרפואי. „לא ברור מי ולמה מעכב ביצוע החלטה זו".

● הירחון „חדשות המשטרה" בבעלותו של יגאל לביב הגיש אתמול בקשה לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב לפירוק מרצון של החברה המפיקה את הירחון.

● בית־ספר לנוער שוחר דעת, המונה 120 תלמידים, נפתח השבוע בבית־הספר התיכון „יהודה" בעפולה.

מגרשי בטיחות־בדרכים אינם מנוצלים דיים

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

מגרש ללימודי בטיחות בדרכים, שביעי במספרו בארץ, נחנך אתמול באשקלון. נכחו במקום: שר־התחבורה, חיים קורפו, ראש־העיר, אלי דיין, ראש המועצה הלאומית למניעת תאונות, בוגלר, ראש מינהל הבטיחות, משה עמירב, ורבים אחרים.

ילדים לבושי חזיות ממוספרות הציגו רכיבה על אופניים וחציית „כבישים", לפי כל כללי הבטיחות.

ואילו קורפו ודיין עשו סיבוב במכוניות קטנות המונעות באנרגיית הרגלים.

עמירב סיפר, כי שליש מן הנפגעים בתאונותיהם ילדים וכמספרם ירד לאחרונה ב־25 אחוז, בין היתר, הודות למגרשים אלה.

קורפו דיבר על החשיבות לחנך וללמד ילדים כיצד להתנהג בכבישים, מכיוון שהם יהיו הנהגים לעתיד.

מה שלא סופר בטכס זה, היא העובדה, שרובם של המגרשים ברחבי הארץ אינם פועלים כלל וניתן להבחין בעשבים הצומחים בין הרמזורים.

חולה־חגה – שר־התחבורה, חיים קורפו, נוהג במכונית־לימוד במגרש הדרכה באשקלון
(צילום: ישראל סאן)

מקור בכיר בצה"ל:

קציני קבע לא מאריכים שירות בגלל שכר נמוך

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

„צה"ל נמצא בקו האדום ובשעה השתיים־עשרה. המצוקה הכלכלית מאלצת את הטובים ביותר בשירות לעזוב את הצבא. יש הרבה בקשות הלוואה.

„קצינים פונים לשבור חסכונות בכל מחיר על־מנת להגדיל את ההכנסה הפנויה, פונים לעבודה נוספת בשעות הערב, האנשים פשוט קשיי־יום והפגיעה בצבא היא ישירה, כשהולכים אנשים טובים — העומס על הנותרים מתגבר. מספר הנשארים בשירות לא מספק את הצרכים ורמת שביעות־הרצון נמוכה מאוד".

דברים קשים אלה, על מצבם הכלכלי המתדרדר של אנשי צבא הקבע, אמר אתמול מקור צבאי בכיר העוסק בענייני כוח־אדם בצה"ל, והנאבק מידי יום ביומו בתופעת האי־נכונות של קצינים, מהנדסים ואנשי קבע, להאריך את שירותם בצה"ל.

תהליך בעל עוצמה

המקור אמר, כי אנשי הצבא נמצאים בתהליך שחיקת־שכר ותנאי־שירות כבר שנה, וכי תהליך זה נותן את אותותיו בכל הדרגים והרמות ובעוצמה שלא נודעה בעבר.

כדוגמה לשחיקה הביא המקור את המשכורות הבאות:

● טייס אף־16 בדרגת סרן, השתכר באפריל '84 1245 דולר ברוטו ואילו באוקטובר 1985 — 736 דולר־ברוטו. זו שחיקה של כ־40 אחוז.

● רס"רים בתפקידי מינהלה משתכרים כיום 467 דולר, כולל התוספות ברוטו, כאשר השכר הממוצע במשק הינו 514 דולר.

בעייה עם הנשים

„אנו מניידים את הטייסים והקצינים ומשפחותיהם בין הבסיסים, גוזרים עליהם היכן לשרת, ילדיהם נודדים בארץ, ישנה בעייה קשה עם נשות טייסים בחיל־האוויר, המתקשות למצוא עבודה במקום שהייתן, המשתנה לעיתים. מה יכולה עורכת־דין לעשות ב„רמון" או ב„עובדה"? נוצר מצב שהגבר לעיתים הוא המפרנס היחידי. ניתן לומר, כי הגברנו את המאמץ והדרישה והורדנו את התגמולים. איש צוות־אוויר משווה שכר ותנאים עם חבריו בתעשייה האווירית, שם עובדים פחות ומשתכרים יותר. ובנוסף לכך, מממשים יותר את עצמם, רוכשים השכלה ונהנים משעות פנאי" — אמר המקור.

אותו מקור ציין, כי המפקדים בצה"ל, בכל הרמות, עוסקים בנושא השכר, דבר שלא היה בעבר. „כשהבטן מקרקרת ובעיות הכלכלה גואות, קשה לעסוק בדברים אחרים. בלי תוספת שכר לא יהיה צבא. עשרות קצינים טובים כבר עזבו את הצבא. אנו רוצים שיעזרו לנו לשמור על הצבא — וזהו הצבא היחידי של המדינה", אמר המקור.

בזבוז מיליוני דולרים במתקן אימונים בדרום עקב קטנוניות של מפקדים בכירים בצה"ל

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

מתקן אימונים שהקים צה"ל בדרום הארץ, בהשקעה של מיליוני דולרים, עומד בשממונו, ורק בין 30 ל־40 אחוז מיכולת הקיבולת שלו מנוצלת. בין המשתמשים היום במתקן, יש גורמי ביטחון שלא תוכננו לכך מראש -- כמו אנשי משמר־הגבול.

מקור צבאי בכיר ציין, כי כאשר נפתח המתקן לפני כשנתיים, נהנו משירותיו אלפי חיילים, מיחידות שונות, שהגיעו במיוחד ללמוד ולהתאמן בצורה מסודרת ומודרנית. באותה תקופה עמד צוות המתקן שפעל ללא הפסק, על עשרות איש. המתקן מסוגל לקלוט, במקביל, כמה מאות חיילים ומתאמנים, כאשר לרשותם שיטות לימוד מודרניות וחדר־בקרה משוכלל.

גורם צבאי ידע לספר, כי עתה פועל המתקן עם מדריכות בודדות בלבד וגם הן אינן עמוסות עבודה.

בידי צה"ל מספר מתקנים גדולים ואין ויסות נכון של המתאמנים. בעוד מתקן מרכזי זה עומד שומם ועומדים להשקיע בו עוד מליוני דולרים, משקיע צה"ל, במקביל, באביזרים יקרים במתקנים אחרים. בעבר נהגו יחידות לבוא במיוחד, ביוזמת מפקדיהם, לאימונים במתקן המרכזי. חלק מאותן יחידות הועברו עתה לאיזורים אחרים בארץ.

סיבה אחרת לאי־ניצולו של המתקן, נעוצה, לדברי המקור הצבאי, בקטנוניות הנהוגה במספר מפקדות בכירות, הדואגות לכך שמתקנים פחות משוכללים, אך כאלה הנמצאים באחריותם, יזכו לנתח נכבד.

לפי שעה, לא נמצא פתרון לאי־הניצול והבזבוז האדיר בכספים. קצין בכיר ציין, כי ייתכן ובעתיד יהווה המתקן אטרקציה ליחידות והוא שוב יחזור לפעילות מלאה.

אם אתה נמצא ברשימה:

בניה קיבוצים מלונאות ★★★★★
סיעוד בתי חולים, יבואני ומשווקי
חלקי חילוף לרכב, הובלה,
דפוס והוצאה לאור, נסיעות
תיירות, מוסדות פיננסיים

טלפון: 03-618892

אם אתה עוסק באחד התחומים האלה ויש לך מחזור כספי השווה למיליון דולר ומעלה בשנה ו/או הינך מעסיק 15 עובדים או יותר, כדאי שתתקשר כבר עכשיו ל־יבמ.

בימים אלה, כאשר לשליטה במערכות החשבונאיות הפיננסיות ובמערכות שכר וכח־אדם, לניהול יעיל של ייצור ושיווק ופיקוח הדוק על חילופי המלאי, עשויות להיות השפעות מרחיקות לכת — מערכת מחשב יכולה להיות גורם מכריע בקידום עסקך בכוון הנכון.

נכון, ההחלטה איזה מחשב לבחור אינה קלה. אך עתה יותר מתמיד חשוב שתהיה זו מערכת המוכיחה עצמה יום יום בעסקים דוגמת זה שלך — מחשב קטן של יבמ.

למחשבים קטנים של יבמ מגוון של מאות תוכניות שפותחו ע"י עשרות בתי תוכנה בארץ עבור עסקים בכל אחד מהענפים ועשרות עסקים וארגונים בכל ענף כבר מפעילים אותן.

לכן, גם אם אתה שוקל רכישת מחשב, התקשר קודם כל ל־יבמ.

נשמח להעמיד לרשותך או לשלוח לך תאור של כל תוכניות היישום בענף שלך ולספר לך על עמיתים למקצוע או עסקים בענף שאצלם עושים מחשבים קטנים של יבמ עבודה גדולה.

...גם אם אינך נמצא ברשימה זו, כדאי שתתקשר.

טלפן עוד היום לדוד רוזנברג ב־יבמ 03-618892

מחשבים קטנים עושים עבודה גדולה. יבמ IBM

לאחר שלא ינצל את זכות העירעור:
דמיאניוק יוסגר לישראל ויישפט בבית־המשפט המחוזי בירושלים

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

שירות בתי־הסוהר וכוחות המשטרה, ערוכים ומוכנים לקליטתו, אם תתבצע, ואבטחתו של ג'ון דמיאניוק, מי שמכונה „איבן האיום", הנאשם, כי היה אחראי לשליחתם של רבבות יהודים למחנות ההשמדה ו־לתאי־הגזים.

שירות בתי הסוהר לא החליט עדיין על מיתקן הכליאה בו ייכלא דמיאניוק בן ה־65, אולם ייתכן כי יהיה זה מיתקן הכליאה ברמלה ש„אירח" גם את אדולף אייכמן בימי משפטו.

משרד־המשפטים שותק

אתמול אחה"צ היה המועד האחרון, בתום 21 יום, בו יוכל היה הפושע הנאצי לערער בפני בית־המשפט העליון בארה"ב כנגד החלטת ביה"מ הפדרלי שקבע, כי יש להסגירו לידי ישראל. הערעור לא הוגש. מקורות בירושלים סבורים, כי דמיאניוק אכן יוסגר לישראל ויעמוד למשפט בירושלים.

בחוק לעשיית דין בנאצים נאמר, כי יש לשפוט את הפושעים על־ידי הרכב שופטים בראשותו של אחד משופטי בית־המשפט העליון. משרד־המשפטים, שאמור לטפל בעניין ההסגרה, גזר על עצמו שתיקה בפרשת „איבן האיום". „יש לפושע זכות לערער. אנו מכבדים את מערכת המשפט. לכשיסתיים העניין נוכל לדבר", אמר אתמול דובר המשרד לכתבנו.

„מבצע צדק"

אם אכן יוסגר הפושע, ייערך משפטו בבית־המשפט המחוזי בירושלים ויתבצע תחת מבצע אבטחה כבד שקיבל את הכינוי: „מבצע צדק".

בנציבות שירות בתי־הסוהר, פועלת יחידה מיוחדת לליווי, אבטחה ומבצעים מיוחדים, הנקראת אכ"מ. יחידה זו עמדה כבר במבחן של ליווי ואבטחת אסירים „כבדים" ותופעל, כפי הנראה, במבצע האבטחה של משפט דמיאניוק.

חומר נרחב

מחומר על דמיאניוק שאספו ה־עוסקים כרגע במשרד־המשפטים, מסתבר, כי בין השנים 1942־1943 הוא דחק במחנה ההשמדה טרבלינקה רבבות יהודים אל תאי הגזים והפעיל בעצמו את המנועים שדחסו את הגז הקטלני לתוך התאים. דמיאניוק רצח גם יהודים במו־ידיו, על־ידי הכאתם למוות. כן נהג הפושע הנאצי לכרות בסכין אברים של אסירים שנשאו אלונקות עמוסות בגוויות של נרצחים, ואף היה קודח חורים בעזרת מקדח, בגבם של האסירים היהודים.

מערכת המשפט והביטחון נערכת איפוא למבצע שיפוט ועשיית־דין עם „איבן האיום".

דרישה לפצות אלמנות מלחמה שקיצבתן נשחקה

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

במכתב לשר־האוצר, יצחק מודעי, מבקש יהושע מצא (ליכוד־חרות), חבר ועדת הכספים של הכנסת, מתן פיצוי מיוחד לאלמנות המלחמה בגין השחיקה שחלה לאחרונה בקיצבה שהן מקבלות ממשרד הביטחון.

מצא מציין במכתבו, כי הקיצבה נשחקת בצורה קשה, כיוון שהיא צמודה לשכרם של עובדי המדינה. אולם בשל המקרה המיוחד של אלמנות הנופלים, יש להעניק יחס מועדף.

מצא גם מבקש מהשר מודעי, לבטל לחלוטין את היטל הרכוש על הרכב הפרטי של אלמנות־מלחמה.

● חנוכת מועדון חברות חדש של ויצ"ו תיערך ביום שני במושב השיתופי אמציה אשר בחבל לכיש, המאוכלס ב־27 משפחות ישראלים ויוצאי דרום־אמריקה.

● משרד־החינוך־והתרבות הקצה השנה כ־50 מיליון שקל למוסד ואן־ליר לפעולות להעמקת החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום יהודי ערבי בארץ.

היום יותר מתמיד
ביטוח עושים בהסנה.
חשוב לעשות ביטוח בחברה גדולה, בטוחה ואמינה־ קבוצת הסנה
כי מה שבטוח – ביטוח ומה שביטוח – **הסנה.**
הסנה — חברה ישראלית לביטוח בע"מ
צור — חברה לביטוח בע"מ
החברה הישראלית לביטוח משנה בע"מ
רותס — חברה לביטוח בע"מ
שמיר — חברה לביטוח בע"מ
בידרמן — חברה לביטוח בע"מ
שמשון — חברה לביטוח בע"מ
דקלה — חברה לביטוח בע"מ
חברה מסונפת:
החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ.
קבוצת הסנה

תרום ברוחב לב
שהרום לפקודת הלקן
הטלויזיה הישראלית | ג' חנוכה | 10.12.1985

השיעים שחררו שני נציגי הצלב־האדום

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

ששה טילי קטיושה נורו לפנות־בוקר לעבר הכפר ראשף ברצועת הביטחון. לא היו נפגעים. חיילי צד"ל השיבו אש לעבר מקורות הירי בכפרים יאתר וכפרה. שש פצצות אר.פי.ג'י נורו לעבר עמדת צד"ל בביר־חפרה.

אתמול שיחררה קבוצה של שיעים שני נציגי הצלב־האדום שנחטפו לפני כשלושה שבועות והוחזקו על־ידי קרוביהם של עצורי כלא אל־חיאם של צד"ל.

בינתיים התברר, ששלושה נוצרים מאיזור רצועת הביטחון, מוחזקים בצור מזה כשלושה שבועות, כלחץ נוסף על הגנראל לחאד לשחרר כמה מן העצורים בכלא אל־חיאם, השוכן 2 ק"מ צפונית למטולה, בתוך רצועת הביטחון.

רא"ל לוי, בביתו של השייח אמין טריף בג'וליס
(צילום: הרצל כונסארי, יח' דובר צה"ל)

רא"ל לוי בג'וליס:
מוכנים לעמוד מול שיתוף בין־ערבי

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

„צה"ל מתכונן לעמוד מול קואליציה אפשרית של ארצות ערב" אמר אתמול הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי, במהלך ביקורו בכפר ג'וליס.

לדבריו, צה"ל מתכונן לאפשרות הגרועה ביותר ואין הדבר תלוי באירועים כאלה או אחרים בארצות־ערב ובמגעים שמנהלים מנהיגי המחבלים עם מנהיגים ערבים אחרים. לדברי הרמטכ"ל, הכוננות של צה"ל צריכה להימשך כל עוד אין שורר שלום בין ישראל לארצות ערב כגון זה שבין בלגיה ללוכסמבורג, למשל.

אין שינוי ברמת־הגולן

עוד הוסיף, כי סוריה איננה מסתירה, שחתירתה לאיזון האסטרטגי עם ישראל, נועדה להעמיד אותה בראש קואליציה אפשרית של ארצות ערב, כדי לתקוף את ישראל ולהשמידה, אם תהיה לה אפשרות כזו. לדבריו, אין לראות בתקרית האווירית מעל שמי לבנון קשר לאיום אסטרטגי של סוריה אלא יש להתייחס לתקרית כאל המחשת החלטתה של ישראל לפגוע בכל אלה שינסו להפריע למשימות חיל־האוויר שלה.

הרמטכ"ל אמר, שאין לישראל כל רצון לשבש את השקט השורר היום בלבנון. עוד ציין, שבעקבות התקרית, לא היה שום שינוי בכוחות ברמת־הגולן והדגיש, שצה"ל ערוך לאפשרות הגרועה ביותר באיזור. „זהו תפקידו וזו מהותו", הוסיף.

ביקור במשפחת סמיר אסעד

הרמטכ"ל, בלווית אלוף פיקוד הצפון ואלוף פיקוד הדרום, ביקר אתמול בכפר בית־ג'אן, בביתו של החייל הדרוזי הנעדר סמיר אסעד. הרמטכ"ל אמר לבני המשפחה, שלצערו אין לו בשורות טובות או חדשות על גורל בן משפחתם, אך הוסיף, שצה"ל ממשיך לפעול, יחד עם גורמים אחרים בארץ ובעולם, בלא לאות, כדי לגלות מה עלה בגורלם של כל הנעדרים.

על המשמר
המוסף לשבת
עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

תמונות מוועידת הפסגה

יוסף אלפרן, כתב „על המשמר" בז'נבה

חיוכים עם שיני ברזל

הסובייטים גילו בוועידת ז'נבה פתיחות לא אופיינית כלפי כלי התקשורת המערביים, אך גם הוכיחו שיש גבולות לפתיחות זו. הם אפילו קיבלו ברוח טובה את הבדיחות על המחסור בוודקה בארצם

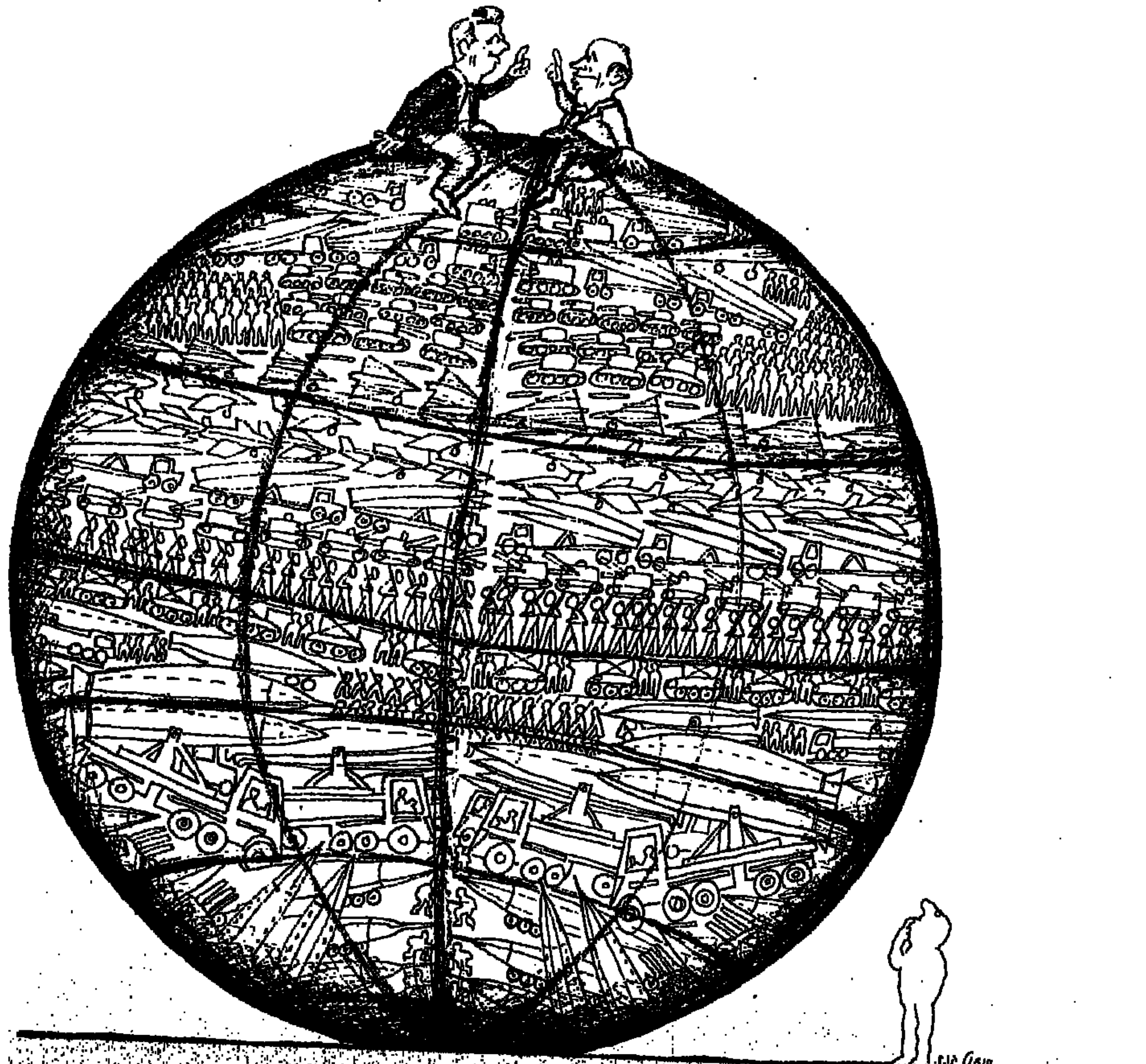

בעת כתיבת שורות אלו ולמרות ההרגשה הכללית של אווירה טובה, קשה לנבא כיצד תתקיים הפיסגה בין רייגן לגורבצ'וב. אולם דבר אחד כבר ניתן לקבוע: גורבצ'וב עבר בהצלחה את פגישתו השלישית (אחרי לונדון ופריז) עם אמצעי־התקשורת המערביים.

כאשר יוודעו תוצאות הפסגה אולי נחשוב שדברי גרומיקו, שאמר כי „החבר גורבצ'וב מחייך יפה אך יש לו שיני ברזל", היו נכונים. אבל, מול הריכוז הגדול ביותר של מצלמות טלוויזיה בעולם דאג גורבצ'וב לטפח את תדמיתו האישית ועובדה היא שהצליח במשימתו.

צוותי הטלוויזיה שחיכו לו בחצר הנציגות הסובייטית אליה הגיע משדה התעופה של ז'נבה, צילמוהו כבעל בריאות טובה שאינו ממהר להיכנס לבניין למרות הקור העז, וגם מנהיג אנושי מאד המשוחח ארוכות עם עובדי הנציגות ומנשק כמו אב טוב לבת הדיפלומט אשר הגישה לו פרחים.

ג'נק מלינר, גולה צ'כי שלמד משפטים במוסקבה יחד עם גורבצ'וב „והיה חבר הפוליטביורו הצ'כי עד לפלישה הסובייטית", כתב לא מזמן שהוא זוכר את המנהיג הסובייטי כאיש רציני מאד ובעל אינטליגנציה גבוהה, ואמנם גורבצ'וב בן ה־54 עשה רושם כזה בז'נבה: כך נראה גם כאיש בוטח מאד בעצמו ומכיר היטב את התיקים לדיון.

ראיסה כז'קלין קנדי

„הגברת הראשונה" של בריה"מ היתה, כמובן, חשופה יותר מבעלה לאמצעי־התקשורת וזכתה לכותרות לא רק בזכות יופייה ולבושה האלגנטי, אלא גם הודות לסקרנותה האינטלקטואלית. „ראיסה התעניינה בתולדות תעשיית השעונים השווייצרית" כתב בתור כותרת עיתון הצהריים „טריביון דה־ז'נב", ולמחרת יצא העיתון „לה קורייר" בכותרת „ראיסה מתעניינת בוולטר ורוסו".

הכתבים הבינלאומיים שליוו את גב' גורבצ'וב דאגו לספר, שראיסה שאלה בספריית האוניברסיטה של ז'נבה רק שתי שאלות על הקורא המפורסם של הספריה בתחילת המאה, הלא הוא לנין, שהיה גולה בז'נבה בין 1903־1905, לעומת ההסברים הרבים שביקשה כאשר התבוננה בכתבי היד של וולטר.

כמו כן, המצלמות גם הנציחו את הרגע בו הוגש לבוגרת החוג לפילוסופיה של אוניברסיטת מוסקבה, שי מטעם אוניברסיטת ז'נבה – גיליון של המהדורה הראשונה של „האמנה החברתית" של רוסו".

„לסובייטים יש עכשיו זוג מנהיגים כריזמטיים איתו אפשר להתרשם" – כך אמר לי סימון מניש, אחד משליחיו של ה„סנט־לואיס פוסט דיספאץ'" – „אם הכל יהיה כשורה, הזוג גורבצ'וב עוד ישב בקרמלין בשנת 2000 ויהפך במהרה למעין זוג קנדי סובייטי" – הוסיף בן שיחי.

צוות מעבר

אנשי משרד־החוץ הסובייטי עשו רושם של אנשי מעבר. „גורבצ'וב נותן עדיפות ברורה לבעיות פנים ולכן התחיל לאוורר קודם את המשרדים הקשורים לכלכלה. כמו כן, טיהור מיידי של אנשים שמונו בזמנו על־ידי גרומיקו היה מעליב את שר־החוץ לשעבר והנשיא של היום" – הסביר בטלוויזיה המקומית הסובייטולוג דימיטרי סימס מקרן המחקר „קרנגי". שר־החוץ אדוארד שוורדנדזה שמר בז'נבה על „פרופיל נמוך". הידיעה שפרסם עיתון מלוזאן כאילו גורבצ'וב התייעץ בטלפון עם בעל הנסיון הדיפלומטי העשיר ביותר בארצו, הלא הוא גרומיקו, נראית מצוצה מן האצבע. לעומת זאת, יתכן מאד שהרבה עצות לא ביקש משוורדנדזה...

עיתונאי סובייטי העובד באופן קבוע בז'נבה אמר לי, שיש שמועות שאנטולי דוברינין יפרוש בסוף השנה ויוחלף על־ידי חבר אחר של המשלחת שבאה לפסגה – בוריס יקובלב.

יקובלב היה שגריר בקנדה כאשר גורבצ'וב ביקר שם ב־1983. „הבוס" הנוכחי התרשם ממנו ומינה אותו לפני חודשים אחדים לראש מחלקת ההסברה של הוועד המרכזי של המפלגה.

הדיפלומטים שנראו ממש „בשטח" היו אנשי מחלקת ההסברה ובראשם מיכאיל לומאיקו.

עיתונאי שווייצי אמר לי, שלפי חשבונו הרוסים קיימו 6 מסיבות עתונאים, לעומת שתיים בלבד של האמריקנים. הם היו הרבה יותר פתוחים מאשר בעבר כלפי אנשי התקשורת, אך גם גילו את גבולות הפתיחות. לדוגמה, לומאיקו דרש (והשיג) את ביטול כתב־האמנה ליד הוועידה של העתונאית הדיסידנטית ירינה גריוונינה שיצאה לא מזמן מברית־המועצות ונשלחה לכסות את האירוע מטעם העיתון ההולנדי „אל־סבירס מגזין" והיא הרגיזה את לומאיקו בשאלותיה על הטיפול הפסיכיאטרי המוגש באריכות למתנגדי המשטר ברוסיה.

„מסבירים" – לא דיפלומטים

הסובייטים הביאו לז'נבה את השמנת של סוכנות הידיעות „נובוסטי", ביניהם בלט דימיטרי גרצ'ייב, שהוא גם עורך „חדשות מוסקבה", זמין בשפה הצרפתית. לשיחות עם סובייטולוגים שהגיעו לז'נבה ואף עם אנשי האוניברסיטה המקומית, גוייס פרופ' גרגורי ארבטוב, מנהל המכון ללימודי ארצות־הברית וקנדה במוסקבה. דרך אגב, גרגורי ארבטוב הוא לפי השבועון „ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני ממוצא יהודי.

„יהודי מטעם" היה גם עורך־הדין סמואל זיווס המשמש בעת ובעונה אחת (כנראה, לא במקרה)

(סוף בעמוד 26)

עם פרופ' גליה גולן

מוטי בסוק

אין חדש על האולימפוס

כיוון שבנושא פרוק החימוש ובעיקר בנושא מלחמת הכוכבים לא היתה התקדמות, אומרת פרופ' גולן, לא יכולה להיות גם כל תזוזה בנושאים משניים כמו המזרח התיכון

הערכות שהיו למומחים השונים, לפני פסגת ז'נבה, הוכחו כנכונות. לא הושגה שום פריצת דרך בשיחות רייגן-גורבצ'וב, מעריכה הסובייטולוגית פרופ' גליה גולן, מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

„בנושאים החמים, כמו מלחמת הכוכבים ופרוק הנשק האטומי, לצערי לא היתה שום התקדמות. הנושא החשוב ביותר לסובייטים הוא מלחמת הכוכבים. הם רוצים להגיע להסכמה עם האמריקנים ששני הצדדים ירדו מנושא זה. עיסוק מדעי לשמו – כן. עיסוק מעשי – לא. רייגן לא מוכן בשום פנים ואופן לוותר על מלחמת הכוכבים. להיפך, הוא מקציב לתחום זה תקציבים נכבדים. הרוסים אינם מוכנים להיכנס למלחמת הכוכבים, לא מסיבות מדעיות. בתחום הזה אין להם בעיות. הם לא רוצים לפרוץ להיכלם של הכוכבים מסיבות כלכליות. הנושא דורש הקצאת סכומי כסף אדירים ולרוסים אין כיום כסף מיותר. להיפך, חסרים להם רובלים. מסיבה זו הם גם קיצצו לאחרונה מתקציב הבטחון שלהם.

רגיעה זמנית לפחות

העובדה כי שני המנהיגים קבעו לערוך פסגה נוספת בעוד כשנה, ולא סיכמו על פגישות עבודה או אפילו פגישות פסגה קרובות יותר, מוכיחה כי גורבצ'וב מעריך שלא יוכל להגיע להסכם עם עמיתו האמריקני בנושא הכוכבים. הוא ימתין איפוא לנשיא האמריקני הבא. עבור רייגן זו נשיאות אחרונה. גורבצ'וב צעיר, במונחים של מנהיג עולמי, ונראה שהוא מעריך כי נכונו לו עוד שנים ארוכות בצמרת השלטון הסובייטי. „נראה לי", אומרת גליה גולן, „כי שתי המעצמות הגדולות רוצות ברגיעה ביחסים ביניהן, לפחות ברגיעה זמנית. לכן הם החליטו להציג, במסיבת העתונאים, את היחסים ביניהם בצורה חיובית. בפיסגת ז'נבה הגיעו שני הצדדים לסיכומים רק בנושאים משניים כמו חילופי תרבות, נשק כימי ונושאים טכניים. הדבר החיובי היחיד שיצא משיחות אלו הוא ההסכמה להמשיך בהן. כעיקרון, זה דבר טוב ששתי המעצמות הגדולות, שתי היריבות המושבעות, משוחחות אחת עם השניה. צריך לזכור שרק לפני כשנה, בימי אנדרופוב, סרבו הסובייטים לשוחח עם האמריקנים, לאחר שדרישותיהם המוקדמות מהם לא נענו".

גורבצ'וב והתקשורת

פרופ' גולן מעריכה, כי פיסגת ז'נבה לא תחמם את יחסי ברה"מ-ארה"ב. „במיוחד לאחר ששני הצדדים הצהירו ערב השיחות, כמה הצהרות נוקשות מאד". מבחינה תקשורתית היא איננה סבורה שהרוסים יצאו מהשיחות כשידם על העליונה. בנושא זה, היא מעירה בחיוך, יקבעו הרבה מאד הערכותיהם של העיתונאים השונים שליוו את השיחות.

גולן מציינת כי מאז עלה גורבצ'וב לשלטון הוא משתדל – ונראה שגם מצליח – להופיע במערב כמנהיג פתוח יותר מקודמיו, איש נוח, חובב תקשורת וליברל. „זה לא אומר שהוא יותר נוח לתושבי ברית-המועצות. מדיניות הפנים הסובייטית לא השתנתה מאז הוא עלה לשלטון. להיפך, גורבצ'וב דואג שרווחת בני עמו תרד. יש לו בעיות כלכליות חמורות. כיוון שברית-המועצות מתקשה להתמודד עם כל צרכיה כחברה תעשייתית".

כיוון שבנושא פירוק החימוש ובעיקר בנושא מלחמת הכוכבים לא היתה כל התקדמות, אומרת גולן, לא יכולה להיות גם כל תזוזה בנושאים משניים כמו המזרח התיכון. כששורר קיפאון בנושא הקרדינאלי, האמריקנים לא יכניסו את הסובייטים לתהליך השלום במזה"ת, והאחרונים מצידם לא יהיו מוכנים לשוחח עם רייגן על נושאים שמעניינים אותו כמו אמריקה המרכזית ואפגניסטן.

לדעתה, הפגנות היהודים בג'נבה לא הטרידו את הסובייטים, גם המארגנים לא התכוונו כלל להשפיע על הסובייטים. ההפגנות נועדו לעשות רושם דווקא על האמריקנים, כדי שיעלו את נושא יהדות ברית-המועצות בשיחות. אולם, לדעת גולן, רק שיפור ביחסי שתי המעצמות הגדולות עשוי להביא למפנה במצבה של יהדות בריה"מ.

המשלחת הסובייטית והמשלחת האמריקנית בעת דיוני ועידת הפסגה בג'נבה. (צילום: אי.פי.)

חוסיין: התרבות לסוריה...

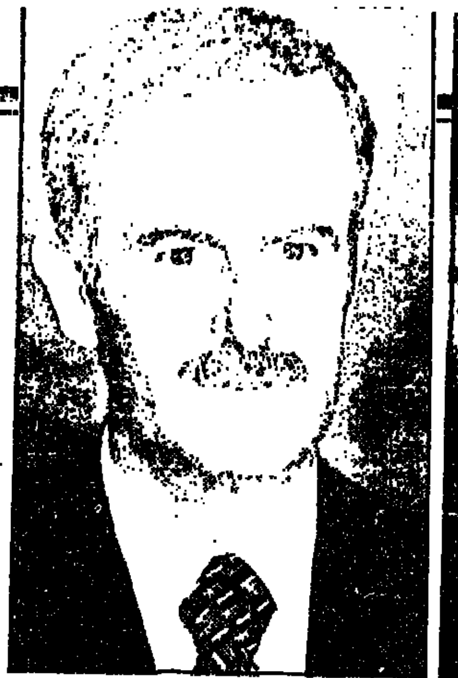

אסד: רוצה להיות פתיל...

מובארק: מיליארדים לצבא...

ביטחון

אלכס פישמן

משחקים באש

בעוד בעיתונים מתנוססות כותרות העוסקות במהלכים המדיניים, מצרים משקיעה מיליארדי דולרים בתשתית צבאית בסיני, סוריה עורכת לעתים תכופות תרגילים בהיקף נרחב ומן העיר הצבאית הסעודית טבוק ועד מרכז ירדן ומזרחה נבנתה אוטוסטראדה אדירה, על אף שהתחבורה האזרחית בציר זה אינה מצדיקה הוצאה שכזאת

מתוך נימוקים של בטחון המדינה מקבל הציבור בישראל רק פיסות מידע לגבי מצבה הבטחוני האמיתי של מדינת ישראל. הדברים אמורים לגבי הסיכויים לפריצת עימות מזוין באזור, סימנים מוקדמים ש„משגרות" המדינות השכנות לקראת מלחמה ויכולתם של צה"ל ומערכת הבטחון בישראל לתת מענה לאתגר הבטחוני.

האזרח עושה לעצמו חשבון-נפש בשאלת מצבה הבטחוני של המדינה, בהסתמך על קטעי מידע אותם רכש בשירות המילואים. היקשים מתוך פיסות מידע הנשאבות מן התקשורת והתבטאויות — שאינן תמיד טהורות משיקולים פוליטיים פנימיים — של אישי ציבור. מידע חלקי זה לא תמיד יכול להוביל אותו אל המסקנות הנכונות. האזרח, כיוון שאינו יודע את המצב לאשורו, אינו מבין את חשיבותו של תהליך ההידברות עם מדינות ערב ואף לא את המאבק הנטוש על תקציב הבטחון.

מה בכל„זאת מקבל האזרח? אם הוא מסתפק במידע המגיע אליו מכלי התקשורת בישראל, הוא יודע רק על נקודות השיא בגרף המתיחות, לדוגמה: הפלת שני מטוסי המיג הסוריים ביום שלישי האחרון. גורמים מדיניים בישראל הזדרזו להסביר, בעקבות הפלת המטוסים כי אין להם כל צל של ספק שהסורים הזניקו את מטוסי חירוט שלהם לעבר מטוסי סיור ישראליים דווקא ביום פתיחת הפיסגה בין רייגן לגורבצ'וב, מתוך רצון להכניס את העניין הסורי בהסדרים במזרח התיכון לסדר היום של ועידת הפסגה. זהו הסבר מעניין למדי, הנשמע הגיוני ועלול ליצור את התחושה, כי מדובר באירוע בודד, מנותק מהקשר רחב יותר של מה שנעשה בתקופה האחרונה בגבול הסורי.

לרוע מזלם של המסבירים המדיניים, גם מפקד חיל האויר „הסביר", אלא שהסברו היה שונה מעט. הוא טען, כי בפועל מטוסי ירוט סוריים מזנקים בתדירות גדלה והולכת בעת האחרונה, לעבר מטוסי סיור ישראליים הטסים מעל בקעת הלבנון, אולם עד כה נמנע מגע מסיבות שונות (ובין השאר משום שישראל בחרה שלא להכנס לקרבות אוויר עם מטוסים סוריים שטסו בשטח סוריה לא סיכנו את מטוסינו, זהו הסבר שונה מהסברם של הגורמים המדיניים. מכאן מתחייבת השאלה מדוע נאלצה ישראל, דווקא ביום בו נפתחה הפסגה, כן להכנס לקרב עם המטוסים הסוריים? יש לראות את הקרב האווירי בהקשר של המאבק על נוכחות אווירית בלבנון, הערכות וכוננות בגבול הסורי.

להצטעצע בהתבטאויות פטריוטיות

המזרח התיכון פוסע על שביל דק שבין הסדר מדיני למלחמה. יוזמתו של ראש הממשלה שמעון פרס מזרזת תהליכים, שממילא היו מתרחשים במזרח-התיכון בשלב זה או אחר. והיה אם מהלכי השלום יסתיימו בכשלון, יהיה בכך כדי לזרז את העימות המזוין, שהיה פורץ, בכל מקרה, אילו נשמר הסטאטוס קוו. כלומר, מי שהחליט על האצת התהליך המדיני, צריך היה במקביל לקבל החלטה בדבר הכנת הצבא והעם למלחמה.

הצלחות חיל האויר בטוניסיה ובקרב עם המטוסים הסוריים אינן מלמדות דבר על האיכות הכוללת של ההגנה האווירית ובוודאי שאינן מרמזות על איכות כוחות היבשה וצבא המילואים.

אסור לאויבי ההידברות עם מדינות ערב להצטעצע בהתבטאויות פטריוטיות של „אי ויתור על נחלת אבות". עליהם לומר במפורש לעם כי במצב הנוכחי, הדרך שהם מציעים היא דרך אחת בלבד — עימות מזוין. הם צריכים להוסיף ולומר כי מעתה יש להשתעבד להכנות משום שיש עוד הרבה מה לעשות כדי להכין כראוי את הצבא למלחמה. הקיצוץ בתקציב הבטחון לא גרם להתייעלות אלא פגע, כפי שאמרו מפקדי הצבא, בבשר החי.

כאשר נפגשים ראשי הממשל הירדני והסורי, אם בסעודיה ואם בדמשק, הם דנים בפגישותיהם בנשימה אחת בנושאים הקשורים לשלום ולמלחמה. המלך חוסיין בחר להענות לפניות הסוריות לנהל עמו מגעים משני טעמים: שעה הטעם האחד — לנסות ולצרף את סוריה לחבילת ההסדרים, והטעם השני — להדק את היחסים בין שתי המדינות לקראת יום פקודה. לפי שעה, נראה שחוסיין נענה בהתלהבות רבה ליוזמה הסורית, בעיקר מן הטעם הראשון — לנסות ולגייס את סוריה כדי להחליש את אש"ף ולחזק את תביעתו להקים פורום בינלאומי בהשתתפות סוריה ובריה"מ. כך, כאשר יועלה שוב נושא הפורום הבינלאומי ע"י ארה"ב יטען חוסיין שידיו כבולות בהבנה עם הסורים ולא יותיר כל מרחב תמרון לישראל ולארה"ב בסוגיה זו.

סוריה פנתה לירדן מתוך הרצון שלא לנתק עצמה לחלוטין מתהליכי ההידברות במזרח התיכון, למרות שהם אינם לרווחה. שתי המדינות, בצד השיחות על המהלך המדיני, מתכוננות גם למלחמה. גם הציר הירדני-מצרי-סעודי, אינו שוקט על שמריו. ההידברות הצבאית בין ירדן למצרים היא אינטנסיבית ביותר ומקיפה גם נושאים אופרטיביים.

עוד היד נטויה

בעוד בעיתונים מתנוססות כותרות העוסקות במהלכים מדיניים, נבנתה אוטוסטראדה מרשימה מן העיר הצבאית הסעודית טבוק עד מרכז ירדן ומזרחה. אוטוסטראדה בעלת שנים-עשר נתיבים, שאין לה ולא כלום עם היקף התחבורה האזרחית העוברת בציר זה.

מצרים, שיש לה עם ישראל הסדר הנמשך כבר שנים, משקיעה מיליארדי דולרים בצבאה ובתשתית צבאית בסיני. הלכי-הרוח בצמרת הצבא המצרי מבהירים מדוע זקוקה מצרים לתשתית זו בסיני.

אלו הם רק ראשי סיכה של תהליכים צבאיים המתרחשים סביבנו. במימדים הגדולים יותר, ראוי לציין כי המזרח התיכון נעשה מחסן נשק מן הגדולים בעולם. הסוכנות לפירוק החימוש שליד מחלקת המדינה בארה"ב מציינת בדו"ח האחרון כי בין השנים 79'-83' רכשו מדינות המזרח התיכון 7,708 טנקים, 11,319 תותחי שדה, 11,472 נגמ"שים, 1,597 מטוסי קרב סילוניים. והיד עוד נטויה.

ראש הממשלה לא הסתיר את דעתו כי אם לא ימצא הסדר מדיני בשנתיים הקרובות, עומד המזרח-התיכון בפני פיצוץ. די במדינה מזרח-תיכונית אחת, שיהיה לה הרצון לצאת למלחמה, כדי לספק את הניצוץ למלחמה כוללת. המדינה הזו קיימת — סוריה. ב-1981, בעקבות החלת חוק רמת הגולן, החליט הממשל הסורי לצאת למלחמה עם ישראל, לאחר הכנה מתאימה שזכתה לכינוי: איזון אסטרטגי עם ישראל. ב-1985 השאלה שנותרה היא שאלת העיתוי. לצורך כך, מתאימה כל עילה. ספק אם ישראל יכולה להעמיד שוב במבחן-מלחמה עם מדינה ערבית את מצרים או את ירדן.

הסורים מנסים להרדים את העירנות הישראלית. את הסיפור הזה כבר למדנו על בשרנו במלחמת יום-הכיפורים בחזית המצרית. אם מישהו מחפש דמיון נוסף בין מצרים של תחילת שנות השבעים לסוריה של שנות השמונים, הוא יכול למצוא זאת בהשתעבדות הכלכלית של החברה הסורית למטרה אחת — מלחמה עם ישראל.

בעקבות מחקר של פרופסור אליהו קנובסקי ממכון שילוח, שפורסם במאי 1985, מצויין כי 15% מכל הגברים בגילאי 64 — 18 בסוריה משועבדים לשירות צבאי, זאת בהשוואה ל-6% בשנים 68'-70'. ב-1983 היה לסוריה מלאי יבוא סחורות-יסוד לתשעה ימים בלבד, וזאת כתוצאה מהזרמת התקציב לבטחון. סוריה רוצה להיות הפתיל שיצית את המזרח-התיכון. אל לנו לשחק לידיה.

התשובה להתגרויות הסוריות היא בהאצת התהליך המדיני ולא בהגברת המתיחות הצבאית, גם אם היא מבוקרת כביכול. ההימור הוא גדול.

יש אלטרנטיבות כלכליות

לוי מורב

הקרב על התקציב

על הכלכלנים השפויים להטיל את מלוא כובד משקלם נגד ההצעה לקיצוץ התקציב כדי למנוע את הפיכת ישראל לסדום ועמורה מבחינת תקציבי הרווחה והפיתוח ולאלדורדו עבור ההון הספקולטיבי

כדי להבין את ההגיון שמאחורי המדיניות התקציבית של הממשלה אפשר להסתפק בהכרזותיו של שר-האוצר יצחק מודעי. השבוע, בהתלהט הויכוח על תקציב 86/7, אמר השר בכנס שנערך במכון ואן-ליר בירושלים: „בשנה הקרובה יהיה צורך להתהדק בשומן — ולצורך זה צריך יהיה לעשות ניתוח של קיצור מעיים".

אופי ההתבטאויות של שר-האוצר מזמין זה מכבר ניתוח אופי מצד פסיכיאטר קליני. תאוותו המילולית לעולם הדימויים הלקוח מתחום הסכינים, הדם והאברים הכרותים מעוררת סקרנות פסיכולוגית. מי שקרא ב„על המשמר" ביום רביעי (20.11.85) את שיחתו של פ. סבר עם פרופ. סטנלי פישר גילה עובדה מדהימה. אפילו הפרופסור האמריקאי המכובד חושש שסכין (גם הוא, כנראה מחלה של המקצוע) המקצצים במשק הישראלי מתקרבת קירבה מסוכנת לעצמות. מי בכלל מדבר על שומן.

„שוחד" לשוק ההון

אולם הקטע המדאיג יותר הוא בדברים הבאים שאמר יצחק מודעי (באותו כנס בואן-ליר): „כדי לאזן את תקציבנו אנחנו חייבים להקטין את ההוצאות". ההנחה כאילו תקציב המדינה חייב להיות מאוזן (לפי ההקבלה האווילית של משק המדינה למשק של בית) גם אם הדבר כרוך ביסורים ובכאבים (מיתון, אבטלה, אובדן תוצר וכו') הופרכה זה מכבר על-ידי הכלכלן הנודע מיינרד קיינס שעסק בסוגיה זו, במאמריו ובמחקריו התיאורטיים. היתה זו דווקא ארה"ב בהנהגתו הפוליטית של פרנקלין רוזוולט שיישמה תיאוריה זו הלכה למעשה. המדיניות הכלכלית של ממשל רייגן, שהביאה את ארה"ב לגרעון שיא בתקציב (השנה) של 212 מיליארד דולר, ממחישה שוב שהשאיפה לתקציב מאוזן היא מטרה שאין כל צורך או טעם לשאוף אליה.

אפילו פרופ' סטנלי פישר (באותה שיחה עם פ. סבר) קובע שאין צורך להשיג איזון תקציבי. לטעמו, מספיק אם הגרעון התקציבי (תקציב הפעולות) כאחוז מהתוצר, לא יעבור שיעור של 6% (אגב, אותו שיעור כמו בארה"ב). מבחינת הפעולות, שהוא הקיצוץ האמיתי בתקציב — הגענו כבר השנה לשיעור של כאחוז ולכן כל קיצוץ נוסף הוא ברכה לבטלה. היכן אם כן המוקש?

אם לוקחים את גידולו ואת מיחזורו של החוב הפנימי מגלים שהגרעון בתקציב מגיע לשיעור גבוה יותר (7-8 אחוזים).

שר האוצר בעצמו גילה באותו כנס: „אנחנו עוסקים כבר עתה בשיחודו של שוק ההון".

בכנסת גילה מודעי שמדובר בסכום של 150 מיליון דולר, שניתנו בצורת הטבות שונות ל„חוסכים", כדי שלא ירוצו לרכוש מוצרים ומצרכים. תוכנית הקיצוצים של משרד האוצר כוללת את הסעיפים הבאים:

10 מיליון דולר בהשכלה הגבוהה
15 מיליון דולר ברשויות המקומיות
40 מיליון דולר במערכת הבריאות
50 מיליון דולר במערכת החינוך

סה"כ: 115 מיליון דולר
וזה בלי לקחת בחשבון עוד
180 מיליון דולר בבטחון
105 מיליון דולר בסובסידיות
80 מיליון דולר בעידוד הייצוא

במילים אחרות: גם אם נבחר את הקיצוצים המתוכננים, שכאמור בלעדיהם עלולה „התוכנית הכלכלית" להתמוטט, בתחום של ההוצאה הציבורית האזרחית, נקבל סכום של 115 מיליון דולר + 105 מיליון דולר, סה"כ: 220 מיליון דולר בלבד. 70 מיליון דולר יותר מהכסף שנתנה הממשלה במתנה, או כדבר מודעי כ„שוחד" לשוק ההון.

וזה רק חלק מן הסיפור. אפילו משה זנבר, תומך נלהב של קיצוצים, הידוק חגורה (אצל זולתו כמובן) מיתון ואבטלה, טען בכנס בירושלים: „ההצהרה של הממשלה על כוונתה לייצב את שער החליפין היוותה הזמנה להצפה מוניטארית. בחודש הראשון היתה המרה של 900 (תשע מאות) מיליון דולר — מדולרים וצמודי דולר לשקלים נושאי ריבית. התוצאה: שער החליפין הקבוע דחף את המשק לשערי ריבית גבוהים ריאלית".

רבין לוחם במיתון ובאבטלה

אותם 900 מיליון דולר וכספים נוספים הניבו רווח ריאלי מיידי, נטול מס, של מה שמכונה רווחי-הון בשיעור של מאות מיליוני דולרים. לכך אפשר לצרף את פדיון המניות הבנקאיות של הקשישים והרי לכם:

א) לאן הזרימה הממשלה כסף
ב) ממי הממשלה לא גבתה מיסים
ג) מי מהווה את האיום הממשי האמיתי לחידוש האינפלציה

ואולי מילה אחת על תקציב הבטחון. הגיע הזמן לחשוף את האמת המרה והלא נעימה. הצריכה הציבורית עד 1984 גדלה רק בגלל הגידול בצריכה הבטחונית. אפילו פרופ' צבי ווסמן (במאמר שפורסם ב„עסקים") מודה שבשנים 1980-83 (ובמיוחד בשנתיים של יורם ארידור כשר-האוצר) נמשכה הירידה בהוצאה הציבורית האזרחית בשיעור ריאלי של 1.5% לשנה. כלכלנים, שבדקו את ההוצאה הציבורית האזרחית (חינוך, בריאות ורווחה), גילו שלנפש ירדנו, במונחים ריאליים, לשנת 1975. זאת בשעה שנמשכה עלייה בהוצאה הציבורית הבטחונית המקומית.

למרות שכותב שורות אלה הנו תומך נלהב ועיקבי בקיצוץ תקציב הבטחון, וליתר דיוק בחידוש הצמיחה והתוצר, כדי להקטין את חלקו היחסי של הביטחון בתקציב ובתוצר, כדי להקטין את חלקו היחסי של הביטחון בתקציב ובתוצר, למרות זאת אני משוכנע שהתנגדותו העיקשת של שר הביטחון יצחק רבין לקיצוץ בתקציב משרדו מוצדקת וראויה לתמיכתנו. רבין, שכזכור נמנע מלתמוך בתוכנית הכלכלית בהצבעה שהיתה בממשלה, מבין, כפי הנראה, שהדרך שלו להיאבק במיתון ובאבטלה עוברת דרך תקציב משרדו.

כל קיצוץ מתקציב הבטחון יפגע קודם כל בתעשייה המייצרת לצה"ל ולמערכת הביטחון או יביא לפליטת כוח אדם לצבא המובטלים ההולך וגדל והמונע כל נסיון לתקן את השכר שנשחק.

אלדורדו להון הספקולטיבי

יצחק מודעי, כמי שכבר הכריע בעד צירוף הליברלים ל„חרות", ותיסולה כתנועה עצמאית למחצה, משתמש בתקציב גם כמכשיר פוליטי כדי לפגוע במערך, כל הקיצוצים מכוונים ל„משרדי המערך". העורך הכלכלי של „הארץ" נפל השבוע בפח זה ותקף את שרי המערך על התנגדותם שלהם לקיצוצים. יו"ר הקואליציה, ח"כ חיים קופמן, קפץ על המאמר כמוצא שלל רב ואף ציטט אותו ברדיו.

חובתם של הכלכלנים השפויים להטיל את מלוא כובד משקלם במאבק חריף נגד הצעת הקיצוץ המוצעת. אני מקווה שהפעם, בניגוד ליולי 85', ישכילו אנשי תנועת-העבודה לאלץ את שמעון פרס לסרב להצעות משרד-האוצר, שכן אחרת נהפוך לסדום ועמורה של המערב בתחום תקציבי הרווחה והפיתוח ולאלדורדו של ההון הספקולטיבי.

את זאת ניתן עדיין למנוע.

יצחק מודעי: פסיכולוג באופן דחוף...

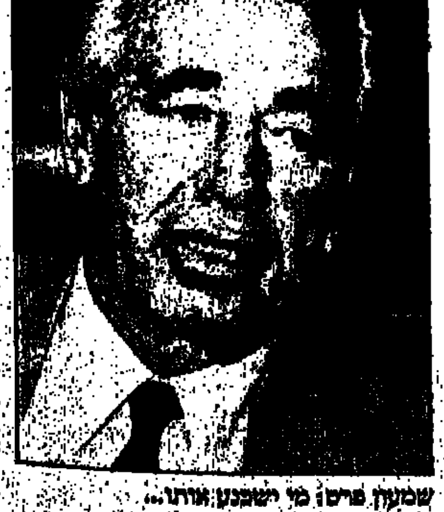

שמעון פרס: מי ישכנע אותו...

יומן כלכלי

פ. סבר

● יומיים ראשונים: הצחוק בבוקר

התעוררתי, כי שמעתי מישהו צוחק בחדר־המלון. הטלוויזיה הפתוחה צחקה. המגישים של „בוקר טוב אמריקה", תוכנית חדשות וראיונות החוגגת עשור לשידורה, ישבו כדרכם בכורסאות האולפן הנוחות וכדרכם צחקו בפה מלא, כל אחד מן ההתחכמויות של רעהו. צחוק מתגלגל, מדבק, חסר דאגה, בקע מן המרקע.

זה היה בהחלט אירוע לא־ביתי. מי ראה לאחרונה מגישי תוכניות בטלוויזיה הישראלית שיצחקו? שיתפקעו מצחוק? שיכו בכפות ידיהם על הברכיים ויקראו „זה ממש גדול", „ממש גדול"? הדיכאון המלאנכולי הוא מצב הרוח הלאומי הרשמי אצלנו. רק תמים או רשעים צוחקים: לפעמים צוחקים גם הפרימיטיביים. לא בכלי ממלכתי יעשה הדבר, אלא אם כן יועדה לכך תוכנית מיוחדת, שבה מותר.

כל פעם מחדש אני מוקסם מעוצמת הטלוויזיה של ארה"ב. ממאמציה להיות גדולה וגם קטנה, מעל האירועים ובתוכם, עניינית כבורגר מלח יבש, ואנושית כטיפה מלוחה. כל אחת משלוש הרשתות הגדולות משדרת מדי בוקר כבוקרו מגזין כל־כך ערכני בן שעתיים נטו, מגזין נוסף אחר הצהריים (למקדימים לחזור מעבודתם או למעדיפים לעבוד בביתם) מישדר חדשות מרכזי בערב וקו לילי לסיכום. עשרות, אולי מאות, אנשים מרואיינים ביום על חם בתוכניות אלו, ממומחים בצמרות הממשל ועד אופה פיצות מפולפלות מפירנצה. בנוסף לכך יכול הצופה היותר־תובעני לעבור לשידורי הטלוויזיה הציבורית המכובדת, או לרשת חדשות מיוחדת, שאינה פוסקת מריווחיה השוטפים כל היממה. בשובי ארצה אני שומע בהפתעה גמורה את ראש הממשלה המצהיר, שאנו עם משועבד לשידורי החדשות, ומישהו אחר המציע לצמצם את מספר השידורים הללו ברדיו (בטלוויזיה הוא לא יכול להציע לצמצם, כי שם יש רק מישדר אחד של רבע־עוף בערב), כי זה מעצבן את העם.

לא התכיפות מעצבנת, אלא התוכן. בהשוואה לאזרח ארה"ב, הישראלי אינו חשוף עדיין לאמצעי התקשורת האלקטרוניים, הוא עדיין חי בצל ובביתו טלוויזיה. כלומר, המכשיר עומד, אבל מה שהוא משדר — רווקא בתחומי האקטואליה, החדשות ופרשנותן — מזכיר את קופסת הפלאים של שנות החמישים.

בכך, כלומר בהעדר הטלוויזיה, וודאי בהעדר טלוויזיה־של־בוקר, אפשר להסביר את ההצלחה של עיתוני הצהריים שלנו: חלקם משתדל להידמות ל„בוקר טוב אמריקה". אבל בלי הצחוק הרענן. הצחוק של ארץ בטוחה מאוד בעצמה, מרוצה מאוד מעצמה, ארץ להתקנא בה.

בעשרת הימים הקרובים של הביקור כאן לא אשכח, זוחל מן המיטה ורועד לשמע טיפות הגשם הכבדות המתנפצות מול חלון החדר, להדליק את הטלוויזיה דבר ראשון בשבע בבוקר, כדי להחיות את הצחוק בצבעי פסטל ולהמתיק את הורות.

● יומיים שניים: הפולנים החסרים והפאנדה שישנה

הקונגרס העולמי השלישי של האגודה הבינלאומית („עולמי", „בינלאומי" — מילים חזקות) לחקר ברית־המועצות ומזרח אירופה משך אל וושינגטון אלפי מומחים מן המערב ואף מומחה אחד מן המזרח: נושא, אבל אין נשוא. בתוכנית הקונגרס הופיעו שמותיהם של כ־תריסר מלומדים מאוניברסיטאות פולניות, שצריכים היו לשאת הרצאות בתחומים שנבחרו בקפדנות אפוליטית: מודלים אקונומטריים, תולדות פולין כעבר הרחוק, ההגירה הפולנית בארה"ב. השמות הופיעו, אבל הפולנים לא הגיעו. למשתתפי הקונגרס זה לא הפריע, ממילא שקעו בעודף לימוד. אבל למארגנים?

הם מילאו פיהם מים שקטים. ביומו השני של הקונגרס נערך נשף ריקודים לכבודו, עם סעודת ערב במחיר הזדמנותי של שלושים דולר לגולגולת. מה הקשר בין מחקרים על עוצמתה הצבאית של ברית־המועצות, למשל, לבין ריקודי שאנגו כמו בחתונה באולם הנשפים המכוער של מלון שרתון, זו חידה לי: דרך משונה לחגוג אירוע מדעי. על האוכל שהוגש לא ארחיב — כבל שאכער, כך ייטב. אבל כן אני זוכר את הנאומים המעייפים למדי שהשמיעו, מעל במה ארוכה, ראשי האגודה לחקר וכו' בשבח חבריהם, מארגניהם ומוסרותיהם. היה באופן ההצגה, באופן הישיבה המרוחק והצפוף, משהו שהזכיר אקדמיות חגיגיות בעיר שדה מזרח אירופית;

מה למדתי בוושינגטון ובבוסטון

אולי כתוצאה מלימוד אינטנסיבי מדי, הופך הלמדן להיות דומה לנושא מחקרו? ייתכן שכך; עובדה היא, שכל הפרופסורים הנואמים שכחו לציין, ולו במשפט סתמי אחר, את העדרותם של החוקרים המזרח־אירופים מן הקונגרס. שכחו לומר מילה חמה על הסוציולוגים וההיסטוריונים של „סולידאריות", שהורחקו מן האוניברסיטאות, ואחרים אף נמקים בכלא. שכחו להביע צער כלשהו על דיכוי חופש המחקר. שכחו את הגזרות האנגרשיות, וזכרו את הכיבודים. יפה היה קורה, חשבתי לי, נאבק נואשות ברגל קרושה מיובשת, ומאזין בעל־כורחי לזמרת מסלסלת, אילו הגיעו לכאן בעשרותיהם הסובייטולוגים מן הסובייטים, אילו הגיעו לכאן מדענים משם, ויכלו לומר מה באמת קורה שם. כל המנחשים, המתנבאים, המשערים והמפענחים היו מאבדים, אם לא את משרותיהם, לפחות את יוקרתם ונחיצותם. רובו של „החקר" האלכימי על החברה והכלכלה בברית־המועצות ובמזרח־אירופה היה הופך למיותר, למגוחך, וכי מה שווים התיאו־לוגים, כאשר האלוקים מסכים לדבר ישירות לנתיניו?

אבל האלוקים הקפיד לשתוק ואסר את שליחיו. חגיגת התיאולוגים נמשכה בברכות הדדיות אינסופיות, ואיש לא צעק, איפה אדם מיתניקין?

למחרת בבוקר החלטתי לבקר את הפאנדה הגדולה. היא וכן זוגה הובאו לגן החיות הוושינגטוני, לפני שנים אחדות, ממרחקי סין הצפונית, ולשמחת כולם נקלטו היטב. עכשיו סבורים (מנחשים) הפאנדרולוגים, שהנקבה הגדולה בהריון. הם לא בטוחים עד הסוף, משום שממצאי המעבדה אינם חד־משמעיים. כל וושינגטוני שמכבד את עצמו ואת ילדיו חייב לכן בביקור תקני אצל הפאנדה בגן־החיות, כדי לחרוץ את דעת־דהוא, במסגרת הניחוש העירוני הנכון: היא כן או היא לא. אבל הפאנדה הגדולה מסתגרת בכלובה, ככל שמתרבים המבקרים הצמאים לראותה, וככל שמחממת השמש את הסתיו. חוגים יודעי דבר מייעצים: לך אל הפאנדה מוקדם בבוקר. הלכתי, ולמזלי ירד גם גשם צולף. הגן היה ריק מאדם, הכניסה חופשית. בשביל למשטח־הפאנדה עמדו, כתמרורי דרך, המזנונים וחנויות המזכרות: מאקדולנד פאנדה, פיצה פאנדה, גלידה פאנדה, סופר פאנדה. רהיטי המשחק הענקיים של הפאנדה נתרמו על ידי אינטרנאשיונאל הארווסטר, ועל ידי „אלפי שעות עבודה של מתנדבים חסרי־לאות". על השבילים נצברו עלי שלכת רטובים עד הברכיים. צ'יפ, צ'יפ, פאנדה יקרה, צאי, צאי. קראתי אליה והפאנדה לא באה. אני מישראל, אמרתי, נתנו לעולם את אינשטיין ואת ברקוביץ', אמרתי, צאי, פאנדה. הפאנדה לא יצאה, והקיבוצים, צעקתי, תפארת הרעיון הסוציאליסטי.

הפאנדה יצאה. דובה גדולה בלבן ושחור, בשחור ולבן, צבעי השלגים והסלעים החשופים, התקרבה לאיטה אל הגדר, הרימה מבט מוכה־גשם, אולי מוכה־גורל, התנערה מן הטיפות ושבה אל הכלוב הסגור. ושוב יצאה, הסתובבה ושבה אל עקבותיה לכלוב. משהו פולני אמיתי.

חזרתי מאושר אל המלון, אל הקונגרס. הזמנתי זוג סובייטולוגים לגלידה ותיארתי להם במפורט את יציאת הפאנדה הגדולה ואת חזרתה אל הכלוב. אחר־כך ביקשתי, הגידו לי, האם היא בהריון? מהיכן לנו לדעת, השיבו השניים, הרי לא בדקנו אותה, רק שמענו מה שסיפרת. חבל, אמרתי. חשבתי שאין הבדל כזה בין סובייטולוגיה לפאנדרולוגיה.

את הגלידה גמרתי לבד.

● עוד יומיים: קנה גלידה ותקבל שעון חינם

בוסטון היא בירת הגלידה של ארה"ב, ומכאן של העולם כולו. בספרם הנמכר „מדריך לאוהבי הגלידה", שיצא זה עתה לאור בהוצאת אדיסון־ווסלאי המדעית, כותבים ידין ולורי קאופמן כי העיר בוסטון ותושביה מתנעים לעשייתם המתמדת על ידי מקור אנרגיה זול וטעים מן הנפט, היא הגלידה. בוסטון הפכה ל„מרכז תרבות הליקוק", לפחות מאז שב־1973 פתח בסביבתה צעיר תמהוני בשם סטיב האריל דוכן ליצור גלידה ביתית, כטעם של אז, על טהרת החלב וללא תוספות מלאכותיות. בעקבות הצלחתו של סטיב (שמכר את עסקי הגלידה שלו כעבור שנים אחדות ברווח של חמישה מיליוני דולרים, יחד עם השם המסחרי) צצו בבוסטון, במיוחד בקיימבריג', גלידריות כמו חנויות ספרים, והיום קשה לדעת ידן של מי על העליונה. כך הרגשתי מיד בעיר זו כמו בחלום: ספרים וגלידרות מספיקים למחייתי הפיסית והרוחנית.

לא אענה את הקוראים בתיאורי הטעמים שליקקתי, מן „הרוסיה הלבנה" אצל בן וג'רי ליד הרווארד ועד „אורנג' שוקולד" אצל טוסקאנ־ניסי ליד האם.איי.טי. בסופו של דבר הכל נמס, ולכן, בהבדל מחמישים קילוגרמים הספרים שחברת „אל על" הטיסה עבורי ארצה בלב כבד אך חינם, מפני שבטיסות מעל האוקיאנוס האטלאנטי מגבילים את הנוסע מגבלה של נפח המטען, ולא של משקלו, לא הבאתי במזוודה אף טיפת גלידה. רק תיאורים מילוליים, שאי־אפשר ללקקם.

מרשת גלידות אחת, אופנתית ביותר, הדרתי רגלי. אלו הן HÄAGEN-DAZS הידועים. זה נשמע כמו שם של עיירה שוודית, אך למעשה זהו ביטוי חסר כל משמעות בשום שפה, שנבחר כסימן מסחרי לגלידות מברונקס, בבעלות יהודים תומכי הרב כהנא, והנמנים על התורמים העיקריים של הליגה להגנה יהודית. ראובן מתוס, הבעלים והמנכ"ל של הרשת, אמר בגלוי ל„ווילג' וויס": אני נותן לכהנא כשהוא צריך. אף שזכו בציון איכות גבוה ביותר, ואף שאת הווניל הם מייבאים מאפריקה, את השוקולד מהולנד ואת השקדים מקליפורניה, אני לכהנא לא תרמתי ולא ליקקתי. הלכתי למקדונאלד, ושם, במחיר של ארבעים סנט, רכשתי מנת־ענק של גלידה אמריקנית בטעם של קרם רך, והייתי שבע לגמרי. מדוע החל מקדונאלד של ההאמבורגרים למכור גלידה בזול ממסעדותיו? כדי למשוך קונים, בעיקר ילדים, אך גם מבוגרים, הבאים בשביל הגלידה והנשארים בשביל ההאמבורגר. כי הגלידה המובחרת יקרה — לפחות דולר וחמישה סנטים תמורת כדור קטן אחד. שעון דיגיטאלי נמכר, במרתף של בית כל־בו, גם כן במחיר של דולר אחד; לא ירחק היום שבו כל האוכל גלידה, יקבל כתוספת חינם שעון יד. פעם זה היה בדיוק להיפך. אבל עכשיו, כל מוצר שיד אדם אמריקני מקצועי נוגעת בו, מחירו מרקיע שחקים, וכל מוצר, שיד פועל פיליפיני פשוט מספיקה להפעלת המכונות הפולטות אותו בהמוניו, מחירו יורד עד הרצפה ומתחת לה. במרתף הנ"ל של בית הכל־בו הבוסטוני ששמו יצא לפניו בזכות אותו המרתף, ה"FILENE'S", נמשכת ללא הפוגה מכירת חיסול דמיונית, רובה של בגדים המובאים, מבתי אופנה ידועים, שממהרים להפטר מן המלאי היקר. שיטת התמחיר אצל FILEN'S היא כדלקמן: כל סחורה המובאת אל המרתפים הענקיים מוזלת מיד בחמישים אחוזים לעומת מחירה המקורי. לאחר 12 ימי־שהיה בחנות יורד מחירה, אוטומאטית, בעוד 25% אחוזים; לאחר 18 ימים יורד המחיר ב־50%, לאחר 24 ימים ב־75%, וכעבור חודש ניתן חינם.

כן, זו לא טעות — הסחורה ניתנת חינם, אך לבד שיתפנו המדפים. אתה לוקח את המעיל, או החגורה שבחרת, ניגש אל הקופה המרכזית, מקבל קבלה על תשלום אפס סנטים ויוצא לך עם שללך מהחנות הגדולה. בעייתך היחידה היא אלו העומדים איתך בתור לקופת־החינם — כל עניי העיר, נדמה, והם נועצים מבט חמור בפריט שבחרת, כאילו מהם אתה גונב. בבוסטון העשירה, העיר שסיסמתה היא „אם זה לא יקר, אל תקנה את זה", צדקה איננה שיטה שנועדה להעניק מתנות נאות חינם לתיירים ישראלים הסופרים הלוך ושוב את הקצבתם.

● יומיים אחרונים: איפה הווידאו?

קבוצת מרצים ופרופסורים מבית־הספר למינהל עסקים של אוניברסיטת הרווארד מארחת את דב פלג מקיבוץ סער, בעבר מזכיר הקיבוץ־הארצי, לארוחת צהריים של דיון חופשי על הקיבוץ. מינהל עסקים של הרווארד נחשב ליוקרתי בתבל, וגם היקר שבו. דב'לה נדרש להשיב על שאלה אחת, בגוונים והדגשים שונים: כיצד מחנך הקיבוץ ליוזמה אישית, לנכונות ליטול סיכונים, לגמישות והחלטיות, כאשר הסביבה קונפורמית, קומונאלית וקולקטיבית, ללא תמריצים ותמלוגים חומריים? דב פלג מסביר בארוכות כי החינוך הקיבוצי הוא מגדלה של מנהיגים ובעלי־יוזמה, החייבים להעמיד את עצמם שוב ושוב בפני הקולקטיב ולשיפוטו, לשכנעו בצידקתם ולהוליכו בדרכם. כאשר התגמול המפריץ ביותר היא ההערכה החברתית.

הפרופסורים משתכנעים, מנידים בראשם. הרעיון הקואופרטיבי חדר לאופנה בבתי־הספר למינהל עסקים ברחבי ארצות־הברית, כדלת אחורית — לא כאמצעי לשינוי משטר הקניין בחברה, אלא כדרך לשתף עובדים בניהול ובבעלות למען הפקת מירב הפיריון והרווח, כלומר כחלק מן המהפכה הניהולית החדשה, שסיסמתה: נהל פחות, שתף יותר; ולדב פלג יומן הרצאות ופגישות עמוס. גם חקר הקיבוץ מושך רבים: „פרוייקט הקיבוץ" של אוניברסיטת הרווארד, בניהולו הנמרץ של פרופ' ג'ו בלאזי, כבר רשם לזכותו פירסומים, הרצאות, אורחים וספרים. ועוד אספר על כך בנפרד.

לאורך נהר צ'ארלס, המפריד בין בוסטון לקיימבריג', והמפריד בין הרווארד כאוניברסיטה להרווארד כמינהל עסקים, שדרות של עצי אלון ואלה, המהפנטות את הפוסע בהן ברישרוש של עלי סתיו הנושרים והנערמים כגלי אש גבוהים, עד שאינך יודע היכן הנהר הירוק והיכן היובש הכתום. שם אני מטייל לאחר הארוחה במועדון המרצים, עובר גשרים, מציץ אל חצרות של בנייני־לימודים, כל בניין ושמו לפניו. מריח ריח ספרים וזיעת בחינות, ובשקיעת הערב הופכת לי קיימבריג' לאוניברסיטה העברית בירושלים, כיכר הרווארד לכיכר ציון, הערמונים לאורנים, והרוח הקרה משיבה כדפדפת לאחור את כל השנים שחלפו. יכולתי אולי ללמוד כאן, להיות כאן, לשתות קפה שחום בקאדם, שנקרא הרווארד קופ, ובלילה לחזור בחשמלית ירוקה לחדר שכור מוצף מחברות. יכולתי, אולי, לפחות, כמו חברי לספסל הלימודים, לנהל את הסניף הבוסטוני של בנק ישראלי, להוסיף משקל, להפסיד שיער, לשפר מבטא ומצב. הא, כנראה שלא יכולתי, אני אומר לעצמי, וגם פרופ' בלאזי בבאטלידרס מרוצ'רץ' עד הצוואר אומר, הכל כתוב בשמיים, והוא יודע, הוא היה אצל הישועים, לפני שבא אל הקיבוצים.

כל הלילה, עד ה„בוקר טוב אמריקה" האחרון, אני אורז ספרים, ועוד ספרים, ועוד ספרים, כולם יטוסו איתי ארצה. לא מיד אוציאם מן המזוודות אל המדפים, זו ממש אכזריות, גם הם צריכים להקלט בארץ חדשה. תחילה אקח אותם אחד לאחד, אדפדף בספר, אקרא חצי־פרק, ואחזירו אל תוכי המזוודה, אל בין חבריו שעלו יחד עמו, ושאת שפתם הוא מבין ואצל מנהגיהם הוא מצוי, ספר מאמריקה בין ספרים מאמריקה. רק כעבור שבוע או שבועיים, כשכבר ליטפתי את גבם פעמים רבות, והרגעתי את אותיותיהם המרצדות, אתחיל לסדרם על המדפים, ביחוד, שירגישו כמו בבית. כלומר, כמו שם בממלכת חנויות הספרים של הרווארד הרחוקה, השקועה באודם בנייניה ועליה. ואני אהיה בביתי מייד בלוד, כשאפתח את חבילותי אל מול פניו המופתעים של המוכס, שישאלני שוב, כמו חברו לפני שנה, אדוני, מה אתה משוגע, סוחב את כל הנייר הזה מאמריקה ואין לך בכלל מה להצהיר? איפה החבאת את הווידאו?

רצועת הביטחון

יהודה צור

לעת עתה, הכל בסדר

אף שבינתיים יכולים ראשי מערכת הביטחון שצידדו בהקמת רצועת הביטחון לזקוף לזכותם הצלחה, קיים חשש כי התגברות הפיגועים תאלץ את צה"ל לעבור משלב „הגיבוי" למעורבות עמוקה יותר במתרחש בדרום לבנון

עשרות הפיגועים המתרחשים מדי שבוע ברצועת־הביטחון מכוונים רובם נגד צד"ל, אך לפי שעה מחזות חייליו של הגנרל לאחד מתחום המודע פיגועים בישראל עצמה. גם אם מדובר בהצלחה חלקית, יכולים ראשי מערכת־הביטחון שצידדו בהקמת רצועת הביטחון לזקוף לזכותם הצלחה.

המחשבה להפוך את רצועת הביטחון לבלם אשר ימנע ירי קטיושות על תושבי הגליל הוכחה כמוצלחת. 13 מכוניות תופת ושני חמורים עמוסי חומר־נפץ אשר נבלמו בגבולה הצפוני של רצועת הביטחון מאז נסיגת צה"ל מהווים, לדברי גורמים בכירים בדרום לבנון, הוכחה לצדקת התפיסה שצידדה בהמשך שליטתו של הגנרל לאחד ברצועת הביטחון.

שמירה על כל האופציות

באיזור מתנהלים מדי לילה חילופי־אש בין אנשי צד"ל לבין תוקפים מקרב האירגונים השיעים והתגובה למחרת כבר נהפכה לשיגרה: תותחיו של לאחד מפגיזים — כפי שאירע השבוע — כפרים מצפון לרצועת הביטחון כמו דיר־כנון, מנצור, תאפרה. השבוע הגיעו כמה מן הפגזים אף למבואות מחנה הפליטים רשאדייה, לא רחוק מצור.

אולם, במפקדת צבא דרום לבנון גורסים, שחלק גדול מן הפיגועים מבוצעים על־ידי שכירי־חרב, צעירים שמוכנים תמורת מאות לירות לבנוניות להפעיל קטיושה או לירות פצצה אר.פי.ג'י בודדת ולהימלט מן המקום.

לעיתים קורה, כמו שאירע השבוע מספר פעמים, שהתוקפים מבצעים התקפות לילה מתוכננות היטב נגד מוצבים של צד"ל ומרתקים במשך שעות עמדות של חיילי לחאד.

גורמים ישראלים גורסים, שאירועים אלה הם הוכחה נוספת לנחיצותה של רצועת הביטחון כי אחרת, לדבריהם, „כל מכוניות התופת היו מגיעות בסופו של דבר לגליל".

בוויכוח שהתנהל במערכת הביטחון בשבועות שקדמו לנסיגת צה"ל צידדו גורמים בכירים במתן אפשרות לארגון „אמל" להשתלט על כל רצועת הביטחון, ובנסיגה מוחלטת של צה"ל מן האיזור. תפיסה זאת לא התקבלה, ובסופו של דבר שולטים אנשי לאחד על שטח מצומצם המקיף כ־115 אלף תושבים ברצועה שרוחבה נע בין שמונה ל־15 ק"מ. מחצית התושבים הינם שיעים, 30 אחוזים מהם נוצרים והיתר דרוזים וסונים.

הישארותו של צה"ל במתכונת מצומצמת ברצועת־הביטחון, המחישה הן לצד"ל, והן ל„אמל", ובעיקר לתושבים עצמם, שאין בדעתה של ישראל לנטוש את האיזור לתקופה ארוכה מאוד בניגוד למה שאירע בצור ובצידון. הדבר השריש ביטחון בלב התושבים שלא יקרה להם מה שארע למשתפי־פעולה עם ישראל בצור ובצידון, אף כי רבים מהם נטו ללכת בדרך המקובלת בלבנון של שמירת כל האופציות פתוחות.

300 העצורים

גם לתומכים הנלהבים של רצועת הביטחון ברור שחלק מן הפיגועים באיזור זכו לשיתוף פעולה מצד האוכלוסיה המקומית. קשה להעריך את ממדיו של שיתוף־פעולה זה, שכן מטעמים השמורים עמו מעדיף צה"ל בשלב זה לסגור את רצועת הביטחון בפני אמצעי־התקשורת.

עצם העובדה שנחשפו חוליות של מחבלים אשר פעלו בעידוד החיזבאללה ושחבריהם תושבי רצועת הביטחון מעיד שעדיין קיימים גורמים באיזור המעדיפים לשתף פעולה עם אויבי צד"ל, הנופלים בשבי של אנשי צד"ל מועברים לכלא של הגנרל לאחד השוכן על־פי מקורות לבנוניים במבצר אל־חיאם, במחנה צבאי צרפתי ישן על גבעה כשני ק"מ צפונית למטולה. מקורות זרים ריווחו שהצלב האדום דרש כמה פעמים, הן מלאחד והן מישראל, לאפשר ביקור של נציגיו כדי לעמוד מקרוב על תנאי החזקתם של 300 העצורים.

לגבי לחאד אלו פושעים לבנוניים רגילים, שניסו לפגוע במטרות של צבא לבנה.

גנרל לחאד: עדיין מחסום יעיל

לכן, בינתיים, לא זכתה בקשתו של הארגון הבינלאומי לאוזן קשבת לא במרג־עיון ולא בישראל. אך ניתן ללמוד ממספר העצורים בכלא על הצלחת שירותי הביטחון של צד"ל וחייליו וכן על ממדי ההתנגדות הקיימת עדיין ברצועת הביטחון נגד צבא דרום לבנון.

החטיפות נמשכות

לאחר כמה חודשים שבהם הפסיק „אמל" להפעיל את „נשקו הסודי" למשיכת עריקים מקרב חיילי צד"ל, שוב ערקו לשורות „אמל" השבוע 15 אנשי המשמרות האזרחיים מכפר חוניין שבגבול הצפוני של רצועת־הבטחון. גם אם במפקדת צד"ל הרגישו שלא מדובר בחיילי צד"ל אלא במתנדבים למשמרות האזרחיים, יש בכך כדי להצביע שעדיין רחוק היום שבו יוכל לאחד להאמין בלב שלם במאות החיילים השיעים המשרתים בצד"ל ובמשמרות האזרחיים.

הפעם, בניגוד לפעמים קודמות, לא היתה ללאחד האפשרות להאשים בעריקה את כוחות יוניפ"יל.

למעשה, מאז הנסיגה החלקית של צה"ל מדרום־לבנון נמשכות התקריות בין יוניפ"יל לחיילי צד"ל, אשר מסרבים בתוקף להכיר בסמכותו של כוח האו"ם להתנועע חופשית באיזור ולמנוע פעילות ביטחונית שוטפת ברצועת הבטחון. יוניפ"יל מצדו ממשיך לטעון, שהוא פועל על־פי החלטות מועצת הביטחון ועליו לפקח על כל הגופים הבלתי־סדירים בדרום לבנון, הגדרה הכוללת על־פי יוניפ"יל גם את צד"ל.

במרבית המקרים, לאחר שחיילי יוניפ"יל מנסים לעצור במחסום חיילי צד"ל, קוראים האחרונים לעזרתם טנקים ושריוניות ובסיועם מצליחים להבריח את אנשי יוניפ"יל גם אם הדבר גורם לתקריות אשר מסתיימות, בהזדמנויות רבות, בתיווכם של קציני צה"ל.

גיבוי צה"ל

לפני שבועות מספר הכריז לאחד שאם המצב הבטחוני הנוכחי ברצועת הבטחון יימשך, הוא יהיה מוכן לוותר על נוכחות צה"ל באיזור, אך הרגיש שלא יוכל לוותר על הסיוע הלוגיסטי אותו הוא מקבל, לדבריו, מצה"ל. דבריו מעידים עד כמה, למרות הצלחותיו, תלויה הצלחתו של צד"ל בגיבוי שמעניק לו צה"ל. נוכחותם של מאות חיילי צה"ל, בתפקידי יעוץ, חונכות או עזרה לוגיסטית, הם הערובה הטובה ביותר לביטחון הצפון, אומרים גורמים צבאיים.

למרות ההצלחות במניעת פיגועים נגד ישראל אשר צד"ל זוקף לזכותו, גורסים גורמים צבאיים שיש להכין, שכל אותן הצלחות נובעות בעיקר מנוכחות צה"ל בשטח. „מניעת חדירת מכוניות תופת בגבול רצועת הביטחון הוא דבר שאין לזלזל בו, אך מדובר כאן בקרב שמתנהל נגד מכונית דוהרת לעבר מחסומים סגורים, המאפשרים לחיילי צד"ל המחופרים בעמדותיהם לירות, לפגוע ולהצליח. בינתיים, קרבות מסובכים יותר לא התנהלו. אך גם בהצלחות אלה אין לזלזל, כי הם הרחיקו עד כה סכנה ממשית מתושבי הגליל".

אולם, למרות תחושת הביטחון הזמנית שהיא נחלת גורמים בטחוניים ישראליים בכל הקשור לרצועת הבטחון, רובם מעריכים כי השקט היחסי השורר באיזור הוא זמני.

חששות כבדים

מול למעלה מאלפיים חיילי צד"ל הכוללים

(סוף בעמוד 26)

על הפרק

מארק גפן

תרדמת השמאל

נכון, מפ"ם נמצאת במשבר, אך אין לסתום עליה את הגולל. המשך המצב הקיים אינו בבחינת גזירה מן השמיים. מפ"ם יכולה לאזור כוח כדי להתגבר על אלה המושכים חזרה לכיוון המערך והשמאל עדיין יכול להופיע ככוח מלוכד ומשפיע

חלפה יותר משנה מאז הקמת ממשלת האחדות הלאומית ופירוק המערך בין מפ"ם למפלגת העבודה. שנה שבראשיתה נדמה היה, כי יתרחשו שני דברים: מפ"ם העצמאית תצא בתנופה גדולה להחזיר לעצמה השפעה בציבור לפחות בהיקף האלקטוראט שרכשה בזכות שותפותה עם מפלגת־העבודה: שישה מנדטים של מפ"ם שיבואו ממצביעים התומכים או מזדהים עם מצעה, דרכה ומדיניותה של מפ"ם, ללא טשטוש של פשרות העבר שנעשו עם השותף הגדול. והדבר השני, שרבים ציפו לו לאור השינויים במפה הפוליטית בארץ — ליכוד השמאל הציוני־סוציאליסטי שיאפשר יצירת כוח גדול שעיקר תפקידו לחסום את דרכו של הימין הקיצוני. אך גם לאלץ את מפלגת העבודה להתחשב בקיומו של השמאל חזק כבלם להתרחקותה מדרכה המוצהרת לעבר עמדות ימניות.

שתי ציפיות אלה נכזבו במידה מרובה. הסקרים המתפרסמים מדי פעם, עם כל הסייגים לגבי דיוקם ביחס למפלגות קטנות, גורמים למבוכה, לעיתים ליאוש, בשורות מפ"ם ובהנהגתה. מפ"ם מנסה לפעול בשטחים שונים, מקבלת החלטות, נוקטת בעמדות ברורות, אך כל הפעילות הזאת עדיין נשארת במעגל סגור. על מפ"ם רובץ הניתוק הממושך מן הציבור בשל השותפות במסגרת המערך. הציבור עדיין לא קלט את מסר העצמאות של מפ"ם, עדיין אינו מחשיב אותה ככוח בעל יומרה להשפיע על עיצוב המדיניות בארץ בכוחה העצמאי שלה.

התנופה שלא התחוללה

לא שונה המצב לגבי גיבוש השמאל הציוני־סוציאליסטי. למרות שקויימו דיונים רבים שסוכמו בהחלטת כמעט פה־אחד במרכז המפלגה בזכות מימוש השותפות עם אותם הכוחות שאפשר להגדירם כנמצאים שמאלה ממפלגת־העבודה, ובמיוחד עם תנועת ר"ץ. לאף אחד מן השותפים הפוטנציאלים לא יהיה קושי לתלות את קולר האשמה בזולת, אך אין בכך כדי לשנות את תחושת האכזבה אצל אלה שאולי ציפו להקמת כוח משותף כזה כדי להצטרף אליו, ולהפכו למנוף להסתערות אמיתית על דעת־הקהל, על מתלבטים רבים במפלגת־העבודה, וליצור כוח שלישי שאולי יכריע בעתיד את טבעה של ממשלה בארץ. אין לטעות בהגדרתי זו; איני חושב, כי מן התבונה לדבר בתנאים הפוליטיים הנוכחיים על „הכוח שיעלה לשלטון", אלא על כוח שבלעדיו אי־אפשר יהיה להקים ממשלה.

וכאן אני מגיע לווידוי האישי־פוליטי של פרופ' זאב שטרנהל, אשר בא לסכם (ב„חותם" 17.11.85) את חברותו בת מחצית השנה במפ"ם. התיאור של שטרנהל את מציאות מפ"ם בימים אלה הוא של אדם בעל רצון טוב, שהציץ פנימה אל ביתה של מפ"ם ומצא בו פגמים רבים. אגב, אף אחד אינו נוגע לרעיונותיה ולעמדותיה המדיניות, רוב הפגמים מתמקדים במבנה הפנימי שלה, בחוסר האונים בתחום הארגוני, בקיום מפלגה, המצטיירת בעיניו כמפלגת הקיבוץ־הארצי בעיקרה.

ביקורתו של פרופ' שטרנהל יכלה ללא ספק לשמש בסיס לא רק לדיון נוקב, אלא גם להסקת מסקנות, לולא קביעתו הפסקנית כי „מפ"ם הישנה מתה כבר מזמן, ואילו זו החדשה כנראה לא תיוולד לעולם". למען היושר — שטרנהל אינו מביא את הפסוק כקביעתו שלו, אלא מסתמך על „דעתם של חברים וותיקים", אך נדמה, כי הוא בחר בצורה זו של התייחסות, כדי להביע את דעתו שלו, שהרי כל הניתוח שלו מוביל למסקנה הזאת.

האם רק „הרצון לשלוט" קובע?

בין הפגמים העיקריים של מפ"ם ואולי החמור שבהם, בעיניו, הוא שמפ"ם חסרה את הנכס העיקרי של מפלגת־העבודה — „הרצון לשלוט" או „היעדר השאיפה לכוח". נקודה זו בטיעוניו של שטרנהל היא אשר מעוררת תמיהה מרובה. הרי פרופ' שטרנהל עצמו התרחק ממוקד הכוח, מהיכולת להיות שותף ל„רצון לשלוט" של מפלגת העבודה מפני שמעבר לשלטון ראה חשיבות בעקרונות מדיניים, חברתיים ואף מוסריים. ואני מניח, כי בהליכתו שמאלה ממפלגת העבודה היה מונע קודם־כל על־ידי נאמנותו לסוציאליזם המוניסטי כהגדרתו, לעמדות שפויות ויוניות בענייני שלום ומלחמה.

„רצון לשלוט" פירושו להיהפך לכוח שלטוני מרכזי במדינה, להיהפך לכוח הגדול אפילו ממפלגת־העבודה, שהרי גם היא „שולטת" רק על תנאי, תוך שותפות עם הליכוד המנטרל את שלטונה. האמנם שטרנהל אינו חש שיומרה כזאת לשלטון אינה על־פי מידותיו של השמאל בארץ, אפילו היה משוחרר מכל הפגמים והמעצורים שהוא מונה במאמרו? שטרנהל מייחס למפ"ם אי־רצון להיהפך לכוח, אך האם אין משום תמימות פוליטית בהצגת „מטרה שלטונית" בפני מחנה שמטבע הדברים נאלץ לשחות נגד הזרם.

פרופ' שטרנהל יצדק, אם יטען, כי השמאל יכול וחייב להיהפך לכוח פוליטי ממשי, אך מטרה זו לא תושג על־ידי „החלטה" להפוך לכוח שלטוני, ואף לא על־ידי החלטה שצריך „ללכת על גדול". הבעיה אינה בכך שמישהו אינו רוצה להיות חזק, או שהוא חסר אמביציה לכבוש את ההמונים. בכל הניתוח של שטרנהל, שאפשר לראות בו כמעין „ניתוח לאחר המוות" (של מפ"ם) לא מצאתי אף עצה אחת כיצד הופכים לכוח גדול.

מה שמפליא עוד יותר הוא כי בעוד הוא קוטל למעשה סופית את מפ"ם, הרי לגבי רצ הוא מוצא מחמאה על יכולתם של יוסי שריד ושולמית אלוני להגיב בהברקות. אם הוא כה מודאג שעדיין לא הוקם השמאל למה לא התעורר למשל, לאחר המהלך המזור, בלשון המעטה, של רצ, אשר תוך כדי משא־ומתן עם מפ"ם פתחה בשיחות עם „שינוי"? האמנם זהו השותף שגם שטרנהל ירצה לראותו ב„שמאל החדש"?

הייחוד הנעלם

עלי להודות שלא ירדתי לסוף דעתו של שטרנהל, כאשר יצא בבקורת נגד הקיבוץ־הארצי. למעשה הוא מייעץ לו להבטיח את האינטרסים הפרטיקולאריים שלו על־ידי השתחררות מן „הנטל של מפ"ם", על־ידי השתלבות במפלגת־העבודה, „שם יקבל את הייצוג הראוי לו בכנסת ובחברת־העובדים. הקיבוץ־הארצי זוכה, כמובן, לשבחים בפיו של שטרנהל „כמקום יחיד בעולם בו אמצעי־הייצור מצויים בידי קהילה המנהלת את עצמה". זה הכל. מבחינה זו אין הוא שונה כמובן מקיבוצי התק"ם וגם מאלה של הקיבוץ הדתי. פרופ' שטרנהל לא מצא בקיבוץ־הארצי את הייחוד הרעיוני והפוליטי של הקיבוץ־הארצי, שגרם לו בזמנו להקים מפלגה פוליטית, מפלגת השומר־הצעיר, ולאחר־מכן להיות בין היוזמים להקמתה של מפ"ם.

ממש מתמיה, איפוא, כיצד שטרנהל קובע בו־זמן בצורה פסקנית, כי „ללא הקיבוץ־הארצי אין עתיד לשמאל הציוני הסוציאליסטי". אז מה יהיה גורלו של אותו שמאל, אם הקיבוץ הארצי אכן יבחר בדרך של „השתלבות במפלגת העבודה"? הסיכוי לגיבוש השמאל ולקיומו בארץ יירד בכלל מן הפרק?

דרוש הרהור שני

איני יכול להשתחרר מן ההרגשה, כי פרופ' שטרנהל השואף כל־כך להקמת „כוח שולט" מתרשם יותר על המידה מן האטריבוטים החומריים של הכוח. הוא מציין, כי הקיבוץ־הארצי הינו מעצמה כלכלית, כמובן במידה רבה של הגזמה, אך העוצמה הזאת מדברת אליו יותר מה„זנב העירוני" של מפ"ם המטוכסר על־ידי „הפטרונים" מן הקיבוץ־הארצי. במפ"ם העירונית לא מצא דבר.

אנחנו, שאיננו חברי קיבוץ, אך עדיין דבקים במפ"ם, לעיתים נבוכים, לעיתים כואבים את מצבה, לא מצאנו אצל שטרנהל שום עצה אפילו לא כזאת אריבה כמו להצטרף למפלגת־העבודה. הוא פשוט עובר עלינו לסדר־היום כחסרי אבזרי הכוח הכלכלי...

לא בנחת רבה יצאתי להתפלמס עם פרופ' שטרנהל, שכן שמחתי להתקרבותו אל מחננו ולהצטרפותו אל מפ"ם. אמנם, גם הוא לא הביא עמו שום כוח נוסף פרט לאישיותו, ומהקבוצה של מפלגת העבודה, שעמדה לחזק את השמאל נותרו רק זכרונות. אך, יכולתי, וכמוני חברים רבים, לצפות ממנו שלא יהיה נחפז בהסקת מסקנות, שבמקום להביט על הנעשה מן האולימפוס האקדמאי יפשיל את שרווליו לעבודה שחורה ומייגעת לבנייתה של מפ"ם, הבראתה, תוך חתירה נמרצת להקמת הגוש השמאלי. בוודאי היה מוצא הרבה שותפים בתוך מפ"ם במלאכה קשה זו, אך לא חסרת סכוי.

ועדיין אני מצפה, כי ווידויו של שטרנהל אינו סוף פסוק, אלא יותר התפרצות רגשית סוערת שאחריה יבוא הרהור שני, ראציונאלי וקונסטרוקטיבי, שכן אני מאמין, כי פרופ' שטרנהל מעוניין בסופו של דבר בקיומו של השמאל בארץ. עצתו להתחיל מחדש על־ידי

(סוף בעמוד 26)

„העובד המצטיין" בתעשייה

ורד לוי

אלדין ומכונת הקסמים

אלדין: שמחה לכל העדה   צילום: א. ברוטמן

קשה לדעת מה היו הקריטריונים שהנחו את ועדת השופטים בבחירת העובדים שיקבלו את פרס ישראל בתעשיה. יתכן שיש מקום להשערה כי על רקע בעיות הדו־קיום המד־ריטות לאחרונה, עובדת היותו בן מיעוטים לא זו בלבד שלא היתה בעוכריו של אלדין חתוקאי אלא אף שיחקה הטעם לטובתו. עם זאת, להצגת עובדה זו כגורם המרכזי לקבלת הפרס נדרשת מידה רבה של ענווה ותמימות.

אלדין חתוקאי הוא אדם צנוע. הידיעה על קבלת הפרס נחתה עליו כרעם ביום בהיר, בשבוע לפני הטקס הנכבד. מאז הוא מנסה לעכל את הרעיון ולא כל־כך מצליח. הדבר הראשון שעולה בדעתו לענות כשהוא מגיב, מתוך מצוקה, על השאלה — למה, לדעתך, דווקא אתה — הוא, כאמור, שיכותו לעדה הצ'רקסית. אחר כך, בהקשרים אחרים, יגיד אלדין שהוא אוהב לעבוד, בעיקר עבודה פיסית, שהוא מוכן להשקיע את כל מרצו וזמנו בעבודה ושהוא מחובר למפעלי הנייר חדרה כבר 21 שנה ושאולי, גם הנתונים האלה קשורים איכשהו בענין הפרס. אבל קשה לו להאמין.

שוויון מוחלט אף פעם לא יהיה

אלדין הוא גם איש רגיש. בטקטיקה עדינה ואלגנטית הוא מחלץ אותי ממבוכה קשה הנוגעת ישירות לבורותי המחפירה בנושא הצ'רקסי. מיוזמתו הפרטית עולה התקציר השימושי הבא: מוצאם של הצ'רקסים בקווקז שברוסיה. הם דוברים צ'רקסית ונמנים על דת האיסלם. ההגירה הצ'רקסית לישראל התרחשה בסביבות 1870 והיום הם מרוכזים בשני מקומות עיקריים בארץ — כפר קמא שבקרבת כפר תבור וריחניה שבגליל המערבי. מספרם בישראל אינו עולה על 5000 איש.

חגיהם של הצ'רקסים הם החגים המוסלמים אבל יש להם, במקביל, גם מנהגים ומסורות יהודיים. מעמד האשה בעדה הצ'רקסית, לדברי אלדין, הוא שוויוני אם לא למעלה מזה, אלא שכאן כבר מתעוררות השוואות. ואין להכליל: ישנם צ'רקסים מסורתיים, ישנם דתיים וישנם דתיים עוד יותר. אין חדש תחת השמש.

עפ"י הסולם הזה ניתן לדרג את אלדין בשלב הראשון או קצת מתחתיו — התמונה המצטיירת מספוריו על המשפחה ואורח החיים מלווה בניחוחות הפורמיסטים למהדרין: המשפחה עקרה מן הכפר ועברה לגור בחדרה. הילדים לומדים בבית־ספר רגיל, האשה, שרה, שהיא מורה במקצועה, אינה עובדת כרגע אבל זה בגלל נסיבות אובייקטיביות ובשום אופן לא עקרוניות. משפחת חתוקאי מרגישה לגמרי לא רע בתוך המירקם הסוציאלי והתרבותי של העיר חדרה.

אלדין: בקשר לילדים הגענו למסקנה שבמה שיותר נתערב יהיה יותר טוב. השיקולים שלהם בבחירת חברים נקבעים מסיבות אנושיות והם לא חולמים אפילו לבחון אותם ב„מונחים עדתיים". מה שחשוב לי זה שידעו את השפה, והם יודעים. הם גם מכירים את כל המנהגים ויודעים טוב מאד מי הם, מאיפה באו. אני לא חושב שיש להם בעיה עם זה. אני אדם ריאלי. שוויון מוחלט אף פעם לא היה ואף פעם לא יהיה. כך אני מאמין, ולפי זה אני בונה את הציפיות שלי מהחיים. בינתיים הסתדרתי עם זה לא רע והיום אין לי שום בעיה עם היותי צ'רקסי בישראל.

שם: אלדין חתוקאי
גיל: 41
מוצא: צ'רקסי
מקום לידה: כפר קמא
מצב משפחתי: נשוי +3
מקצוע: מנהל מכונה במפעלי הנייר חדרה
מקום מגורים: חדרה
עילה לכתבה: זכייה בפרס ישראל — „העובד המצטיין" בתעשייה

אלדין ליד „המכונה מס' 4": „למה דווקא אני זכיתי?"   צילום: א. ברוטמן

— מה הרגשת כשנתקלת בכותרת של על המשמר „לראשונה — בן מיעוטים בין מקבלי פרס ישראל"?

אלדין: הרגשתי טוב מאד!

21 שנה ללא אפליה

— כלומר, אתה קורא „בן מיעוטים" וחש שזהו שמך השני הטבעי?

אלדין: יש אנשים שהשם הזה נשמע להם שלילי. אני יודע. אבל העובדה היא שאני באמת בן מיעוטים. אני הרי שייך למיעוט שיש בו בקושי 5000 איש: בשום אופן אינני לוקח את זה כשם גנאי. אני קורא את הכותרת הזו כעובדה אובייקטיבית וזהו.

— אפשר להבין מזה שאין לך בפרט או לעדה שלך בכלל שום בעיות של זהות ותדמית על רקע עדתי?

אלדין: בטח שיש בעיות. הרבה אנשים בכלל לא יודעים על קיומנו. ערבים רואים בנו יהודים ויהודים רואים בנו ערבים. הזהות שלנו מיטשטשת. אין לנו כל משקל פוליטי. לא מרגישים אותנו בכלל בארץ הזאת, אבל, לדעתי, כל זה נובע בעיקר ממספרנו המועט. זה לא שמישהו ניטפל אלינו ומקפח אותנו בכוונה. אפשר תמיד למצוא פה ושם סיפורים על אפליה. אז מה? ואפליה בין יהודים אשכנזים ליהודים ספרדים אין? אז ברמה הזאת יש גם אפליה כלפי הצ'רקסים. אבל לא יותר. אנחנו עדה עם הרבה גאווה. בשום אופן לא עדה שמרגישה דפוקה ומקופחת.

— מהי הנטיה הפוליטית, אם יש כזאת, של העדה הצ'רקסית בישראל?

אלדין: כל השנים היה רוב הכפר בעד המערך. ב־7־8 השנים האחרונות זה השתנה. אני חושב שהיום זה בערך חצי חצי — ליכוד ומערך. יש גם אחוז קטן שהם שמאליים יותר אבל זה בעיקר כמחאה, לדעתי. ויש גם בודדים שאני יודע שהצביעו לאגודת ישראל (צחוק).

— במשך 21 שנות עבודתך במפעל לא ניסה איש לבלום אותך או להציק על רקע עדתי?

אלדין: לי אישית זה לא קרה מעולם. תראי, עובדים פה במפעל יהודים, ערבים, דרוזים, צ'רקסים. מכל הצבעים והמינים. אולי למישהו אחר זה קרה. ואולי, מישהו אחר חיפש תירוץ — למה לא קידמו אותו — וניטפל לנושא העדתי? אמרתי לך — שוויון מוחלט אין. אבל, אם יש פה אפליה היא לא מורגשת. להיפך, אני חושב שהמפעל הזה הוא דוגמה טובה מאד לכך שאפשר להתקיים ולחיות ולעבוד יחד. אם אפשר היה להעתיק את העיקרון הזה לכל המשק ולכל החברה הישראלית זה היה מצוין. עובדה, הנה אנחנו עושים את זה ומסתדרים לגמרי לא רע.

— מה סוד האידיליה הזו? מהי נוסחת הקסם של מפעל הנייר חדרה?

אלדין: לא חשבתי על זה... אולי, הסיבה הפשוטה ביותר בעולם — הזמן. הזמן פשוט עשה את שלו. סך הכל עובדים במפעל הזה ערבים לצד יהודים כבר 30 שנה. אז כמו כל דבר, מתרגלים ואחרי כל־כך הרבה זמן זה נראה הכי טבעי וזה עובד. גם ההנהלה מודעת מאד לנושא והיא ממשיכה לטפח ולעודד אותו. אחרת, לדעתי, הכל היה מתפורר. זה תחום נורא רגיש ומזל שההנהלה מבינה את זה ולא שוכחת.

— אתה מופקד היום, בין השאר, על פועלים יהודים. אף אחד לא אמר לך ברגע של חולשה — מי אתה שתגיד לי מה לעשות?

אלדין: לא אמר לי וגם לא מאמין שיגיד לי. אין סיבה שיגיד לי. אני התקדמתי פה בהתאם לכישורים שלי ואת זה יודעים כולם. ולא ביום וגם לא בשנה — כ־21 שנים. כולם קיבלו בטבעיות את המינוי שלי למנהל המכונה. אני עוזר לאנשים ומשתדל להיות גם אחראי וגם חבר. כל אחד יכול להתקדם פה בהתאם לכישורים שלו והמקרה שלי הוא ההוכחה לזה. זה יכול היה להיות גם כל אחד אחר.

האחראי ל„מכונה מס' 4"

במקרה או שלא במקרה, החלה הקריירה של אלדין חתוקאי במפעלי הנייר חדרה, כאמור, לפני 21 שנה. אלדין, יוצא הסיירת של המיעוטים בצה"ל, היה בן 19 וכבר לאחר השירות הצבאי. על אף המרחק הגדול בין מקום מגוריו דאז, כפר קמא, לבין העיר חדרה, קסמה לו האפשרות לעבוד במשמרות במפעל הנייר והג'וב הראשון שלו היה — עוזר לשוקל נייר. במשך כשנה וחצי דילג אלדין מתחנה לתחנה, כמקובל בשלבי ההתקדמות במפעל, ועסק בעבודות שונות — שקילה, הפעלת המכונות, גילול הנייר, חיתוך ועד לתפקיד הנחשב יוקרתי במיוחד בקרב המתחילים המתלמדים — הפעלת החלק הרטוב של המכונה. דרך היסורים הזה, אגב, לוקחת לעובד בממוצע בין 4 ל־5 שנים כך שאלדין יצר תקדים מעורר השתאות במפעל.

ההנהלה שהתחילה להבין עם מי יש לה עסק העניקה לו הרבה אשראי וכך נפל לידיו תפקיד של ממלא מקום מנהל המשמרת. לאחר תקופת סטאז' סמלית מונה אלדין למנהל משמרת קבוע ובתור שכזה עבר שנים מספר.

למפעלי הנייר חדרה, כמו לכל מערכת מקצועית סגורה אחרת, לקסיקון פנימי ומעורך שלם של מושגים ואסוציאציות המוכרים רק לאלה שחיים יום־יום את הלחות והשבבים וריח הנייר. „המכונה מס' 4" היא דוגמה אחת של „שם" הלקוח מהסלנג המקומי הזה אשר אינו אומר דבר לאיש מבחוץ אבל לעובדי המפעל הוא בבחינת עולם ומלואו. זוהי המכונה הגדולה מכולן. תפוקתה אדירה, רכישתה היוותה מבצע רציני ביותר וציון דרך בחייו של המפעל והפעלתה היא מושא מבוקש מאד של עובדים ופועלים. אלדין נשלח, מיד עם הרכישה, לחו"ל. שם עבר קורס מיוחד להפעלת המפלצת הענקית. היום הוא המנהל של „המכונה הגדולה" ופירושו של התואר המקצועי הנ"ל — האחראי לכל הצוותות בכל המשמרות הקשורים במכונה, האחראי לתיקונים של כל התקלות הפתאומיות, לתפעולה הממוחשב והמשוכלל ובקיצור — לכל תהליך הייצור של הנייר מהשלב שבו מושלכת פסולת כחומר גלם למכונה ועד לשלב שבו מגיח גליל הנייר החדש והלבן.

הממונים על אלדין מפרגנים לו ומרעיפים סופרלטיבים למכביר. מה שמאזן, במידת מה את צניעותו. להנהלה אין כל ספק כי חריצותו, כושרו המנטלי, השקעתו הרבה, יכולתו הטכנולוגית ואופן ניהול יחסי האנוש המצויינים שלו הם־הם שהובילו אותו אל סף הכבוד שטרם דרכה בו רגלו של בן מיעוטים עד כה, והם שזיכוהו בפרס ישראל היוקרתי.

אלדין מושך בכתפיו: תחשבי בהגיון, בטוח שיש עוד עשרות ואולי מאות אנשים שיכלו לקבל את התואר הזה ושהוא היה מגיע להם לא פחות מאשר לי. אז אני לא יודע למה קבעו שאני. אני גם לא יכול להגיד — מגיע לי. אבל מי יודע אם לא היתה פה קצת גם אפליה לטובתי. יש לי מזל, הרי... אני צ'רקסי...

— חוץ מהתהילה והגאווה, מה עוד מקבלים כשזוכים בפרס ישראל?

אלדין: אני באמת לא יודע. אין לי מושג. נברר אחר כך בהנהלה. מה... את חושבת אולי שמקבלים כסף או משהו כזה?

בפרס הזה שמחה אתי כל העדה

— לא היית מעדיף, למשל, לזכות באיזה מליון שקל בלוטו במקום זה?

איך אני יכול לענות על שאלה כזאת. באמת. הייתי שמח מאד לזכות היום במליון שקל. אבל, ההשוואה הזאת לא אפשרית. את יודעת איזו שמחה היתה בבית. חגגנו כל המשפחה, והכפר — בפרס הזה שמחה איתי כל העדה שלי. מי היה שמח איתי בלוטו?

— איך המשכורת במפעל הנייר חדרה? אתה מסתדר איתה טוב?

אלדין: מסתדר. מתקיים בכבוד. לפי דעתי צריך להנהיג שיטת שכר אחרת בכל המפעלים והחברות במשק. פה, יש לכל דרג או לכל סוג של תפקיד משכורת קבועה וזהו זה. מי שעובד שעות נוספות ולילה מקבל תוספות, אבל הכל קבוע ולא מתייחסים באופן אישי להשקעה ולתוצרת של הבן־אדם. זה כנראה קשה לשנות שיטת שכר.

— איזו שיטת שכר היית מנהיג לו התאפשר לך?

אלדין: משהו שדומה יותר לבסיס קבלני. זאת אומרת, יש משכורת בסיסית קבועה אבל יש גם משכורת אישית לכל פועל או מנהל לפי ההשקעה שלו — לפי התפוקה שלו. אני לא יודע איך בדיוק זה יכול להתבצע אבל בעקרון זה מה שהייתי רוצה שיהיה.

— נשאר עדיין איזה ג'וב שאתה חולם להגיע אליו באמת?

אלדין: עכשיו אני חולם להפסיק לעבוד... כן, זה לא כל כך מתאים להגיד את זה בראיון על הפרס, אבל שאלת... אני עייף. אני חולם על היום שבו לא אצטרך לעבוד כל־כך הרבה שעות ביום או שלפחות אוכל לעבוד בחצי משרה, שיהיה לי פעם ראשונה בחיים גם קצת זמן לעשות דברים אחרים שאני אוהב, שבעצם, אף פעם לא עשיתי אותם.

— מה למשל?

אלדין: פסלים... פיסול. זה החלום האמיתי שלי.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● לטרון ועוזי לנדאו

ומה עם העובדות?

את השאלה הזו שומעת הכנסת לעיתים קרובות מדי בשל הבורות או העצלות של שרים וחכ"ים.

השבוע, בניגוד למקובל, היתה הכנסת זירת מלחמה על העובדות „הקטנות". ח"כ איכפתניק אפילו קם ממקומו, ירד לספריה ופתח ספר כדי לבדוק את העובדות, וכל זה כדי לחנך את חבריו לדיוק.

ומעשה שהיה כך היה: בדיון על הירידה מהארץ טענו חכ"ים כי צעירים עוזבים את ישראל בשל המלחמות ונטל המילואים. הדברים לא מצאו־חן בעיני נציג הליכוד עוזי לנדאו. הוא דאג לספר כי לא רק בלבנון היו לצה"ל קורבנות רבים. לשם כך הוא הרחיק עד לקורבנות לטרון במלחמת השחרור:

יו"ר הישיבה, דב בן־מאיר (מערך): לא.

עוזי לנדאו (מוכן לוותר): אלף איש.

בן־מאיר: לא.

עוזי לנדאו (מתמקח): בקרב לטרון נפלו אלף או אלפיים איש.

בן־מאיר: לא, ארבע מאות.

עוזי לנדאו: אני מרשה לעצמי ברגע זה לדבוק במספר של אלף או אלפיים.

בן־מאיר (שהוציא ספרי אזרחות והיסטוריה): בסה"כ נהרגו במלחמת העצמאות 6000 יהודים. אז בקרב אחד לא נהרגו שליש.

עוזי לנדאו: בקרב הזה נהרגו אלף או אלפיים. יכול להיות שבאלפיים אני טועה.

בן־מאיר: לא. ארבע מאות איש.

לנדאו: כבוד היושב ראש, זה ויכוח שאני בוודאי ברגע זה לא אוכל לסיים אותו. צריך לקחת ספר ולראות מה היו המספרים.

בן־מאיר: אבל לפני שמשמיעים מספר כל־כך מרחיק לכת צריכים לבדוק אותו.

לנדאו: כבוד היושב ראש, אני לוקח על עצמי את המספר אלף. אם כבודו טוען שהמספר מרחיק לכת. אני אבדוק. אבל בינתיים אני נשאר צמוד למספר הזה.

ח"כ אחר שהוויכוח הזה לא נתן לו מנוח היה אמנון לין (מערך), שכעבור זמן מה חזר לנושא: „ארוני היו"ר עלתה כאן שאלה מספרית. ירדתי לספריה ומצאתי בספר של אריה יצחקי, משנת 1982, בעמוד 592, כי מספר הקורבנות בקרב לטרון היה 389".

בן־מאיר, חגג את נצחונו: תודה רבה. אני אמרתי 400. זה פחות או יותר המספר.

אז עוזי לנדאו בכל זאת למד משהו בכנסת.

ח"כ לנדאו: למה, בכל־זאת, משהו...

● נחמקין נגד התנחלויות

כשהוא אינו עושה בארה"ב בענייני הפיסיקה, דואג יובל נאמן (התחיה) לכבד את כנסת ישראל בנוכחותו. „חגיגה" נדירה כזו היתה לכנסת ביום שלישי השבוע.

נאמן, הממשיך לקבל משכורת מכובדת מאוד מכנסת ישראל גם כשהוא נמצא בענייני הפיסיקה בחו"ל, נדחק בסיעתו לשוליים. בהעדר מרחב מחיה הוא שב והעלה נושא שהתחיה כבר דשה בו בעבר מספר רב של פעמים: הממשלה מתכחשת להבטחותיה ואינה מקימה ישובים חדשים בשטחים.

מעניין כי הממשלה שלחה את שר־החקלאות שלה, אריק נחמקין, לענות ליובל נאמן. מעניין, כי נחמקין מניצי המערך, הוא איש א"י השלמה ובעבר הלא רחוק (לפני שנה), היה חבר לובי החכ"ים למען ההתנחלויות. אולם, איך אמר מארקס הגדול? ההוויה קובעת את התודעה. וזה בדיוק מה שנחמקין ניסה להסביר לתחיה: „בלתי אפשרי להקים ישובים מבלי שיש תקציב. עשו כמה מעשים בלתי־אחראים בעיני, שאינני רוצה להגדירם, כשהקימו ישובים בלי שום כיסוי תקציבי. אנחנו עומדים בפני כמה ישובים בבקעת הירדן שמצבם הוא ללא־מוצא. אנחנו בסכנה אמיתית של נפילת ישובים".

ונחמקין, בעבר מזכיר תנועת־המושבים, דאג להעביר לידידי־ידינו נאמן את ה„אני מאמין" שלו: „בעיני שמירה על ישובים קיימים בא"י חשובה מתוספת ישובים, כי אם נוסיף כולם יפלו".

● פרס יורד על גאולה

„טיעוניה הם אמוציונליים", „את מלכת הספקות בכל הנושאים הכי חשובים". „כל היום את נכנסת למתח, ללא צורך", „את ממציאה סכנות ואנשים מסוכנים". אלו הן רק חלק מתכונות האופי של גאולה כהן, אליבא דראש הממשלה שמעון פרס.

ביום ד' השבוע העלתה ח"כ כהן הצעה לסדר־היום, בעקבות הצהרת המלך חוסיין כי דגל ירדן יתנוסס בקרוב על הר־הבית. היא דרשה מרה"מ כי יכחיש הצהרה זו.

רה"מ, במקום להשיב עניינית, העדיף לשרטט את דיוקנה של גאולה כהן כפי שהיא מצטיירת בעיני הציבור הרחב. לציטוטים שהובאו לעיל צריך להוסיף את המוסיקה המתאימה, כדי להבין מדוע החזיקו ח"כי המערך, השמאל וגם הליכוד בבטנם. פרצי צחוק אדירים: „יש המון חן באמוציות. אני חושב שזה עיקר החן שבדברייך".

„אמרת, פרס נכנע לרוסים. קודם כל יש לנו מזל שאת לא נכנעת. מה היינו עושים אילו שנינו היינו נכנעים לרוסים? כאשר את לא נכנעת לרוסים, מה קורה? יש עליה לישראל?" והמשך:

ח"כ גאולה כהן: על ספת פרס...

„כל העולם ראה שאפשר להוציא אותך מימית. מה יש להיבהל ממך? לא אני פיניתי אותך ואת חבריך בכלובים. בכלוב הם פינו אותך ואת חבריך מפיתחת־רפיח. אבל ברוך השם עברת לסדר־היום".

והיו לפרס גם אימרות־כנף אחרות: „העולם לא כל־כך נבהל ממך", „אני שומע את הנאומים הנלהבים חוצבי הלהבות. נו, ואם תנאמי עוד חמישה נאומים בעניין רוסיה, אז רוסיה תכנע? פתרת משהו? עשית משהו?"

לדעת רה"מ, העולם הפוליטי של כהן מתבסס על שלוש הנחות: כל הבעיות של ישראל הן פנימיות; את כל הבעיות פותרים ע"י דיבורים; ושלא מדברים עושים הפגנות.

● הכנסת תסער בשבוע הבא

חוק איסור גידול חזיר, חוק איסור חמץ, והפקודה למניעת טרור (איסור פגישות עם אישי אש"ף) יובאו לאישור ח"כי ישראל. שני הנושאים הראשונים, חוקים של כפיה דתית שעברו כבר את שלב הקריאה הטרומית, יובאו לאישור בקריאה ראשונה. החוק השלישי, המוגש בשם הממשלה, יובא לקריאות השניה והשלישית שבעקבותיה הוא יהפוך לחוק מדינה.

שלושת החוקים הנ"ל יעמידו במבחן קשה במיוחד את סיעת המערך. למעשה בה תלוי אישור החוקים. כיוון שעמדת שאר סיעות הבית ברורה — הימין תומך בכל החוקים יחד עם הסיעות הדתיות ושמאל מתנגד — תקבע עמדת ח"כי המערך המפולגים. אם מצליפי הסיעה יחליטו לאפשר לח"כים להצביע לפי צו מצפונם יהיה רוב לשלושת החוקים.

החוק למניעת טרור, כבר ידע סערות וגלגולים שונים. לפני שהתקבל בקריאה הראשונה הבטיחה הממשלה לרככו בפועל לקראת הקריאה השניה והשלישית. קרה בדיוק ההפך. בוועדת החוקה־חוק־ומשפט דאגו היו"ר אליעזר קולס (ליכוד) וחבריו להקשיחו. אם הוא יתקבל, יהיה לישראל חוק מקיף מאוד ודרקוני. גם עתונאי ואיש מחקר, שיפגשו עם אישי אש"ף באקראי או בוועידה בינ"ל, יהיו צפויים לשנות כלא ארוכות.

בשמאל מתכוונים לפרסם, עם קבלת החוק, רשימה ארוכה ארוכה של אישים מפורסמים מאד, שעומדים להיפגש תוך ימים ספורים עם אישי אש"ף, זאת כדי להעמיד במבחן את רה"מ ורשויות החוק במדינה.

אפי לנדאו
קשר כפול

● בין השורות

„לקרוא עיתון — כמעט כל אחד יכול. אבל לקרוא עם ביקורת (כלומר: „לאכול" עיתון בלי „לבלוע" הכל) — כבר מסובך". דברים אלה נכתבו על גבי ספר שיצא לאור בחודש שעבר, על־ידי המרכז לטכנולוגיה חינוכית: „לקרוא עיתון... ועוד איך! — קריאה ביקורתית בעיתון", המיועד לתלמידי חטיבות הביניים, להעשרת יכולת הקריאה הביקורתית.

המחברים, ד"ר אריה ווהל ושרה ליפקין, עמלו קשות, בעזרתם של אנשי תקשורת, על הוצאת הספר, המהווה, למעשה, תוכנית לימודים עשירה ומקיפה, בתחום הנדון. בצמוד לספר, הוצא גם מדריך למורה, המסביר איך להעביר את הנושא בכיתה.

ד"ר אריה ווהל, המעביר סמינרים לעקרונות הקריאה באוניברסיטת תל־אביב, מספר: „אדם לא מגיע אוטומטית לחשיבה ולקריאה ביקורתית. העיתון הוא הכלי הטוב ביותר כדי ללמד תחום זה, מכיוון שאפשר למצוא בו את כל סגנונות הכתיבה: פרשנות, כתבה, ידיעה, סיפור, שירה ופירסומת".

הספר מחולק לשני חלקים עיקריים: בחלק הראשון מוסרים המחברים מידע מפורט ואמין מאוד על עיתונות בכלל: מהו עיתון, מבנה המערכת, מקורות המידע, עבודת העורך, עבודת הכתב, סגנון עיתונאי, תולדות העיתונות בארץ ובעולם והסבר מונחים מקצועיים. ההסבר מלווה בדוגמאות מאירות־עיניים, ובלא מעט הומור בריא.

בחלק השני מפרטים המחברים עקרונות לקריאה ביקורתית, הכוללים פרקים על אתיקה עיתונאית וצנזורה, קריאה נכונה וצפון הסתרים של העיתון.

פרק מיוחד וחשוב, נקרא: „איך „לאכול" עיתון בלי „לבלוע" הכל". כאן מפרטים המחברים מספר דרכים בעזרתן יכול עיתון „לעבוד" על קוראיו. להלן הפירוט, כשירות לקורא המבוגר (הצעיר, אני מקווה, ילמד זאת בבית־הספר):

● „מיקום וגודל — מקומה וגודלה של ידיעה מעידים על החשיבות שהעיתון מייחס לה... עלול לקרות שעורך המעריך ידיעה אחת על חברתה, ימקם את האחת במקום בולט ונרחב, ואת השנייה במקום קטן ונידח. אם הדבר אינו נעשה באובייקטיביות אלא מתוך מגמה מסוימת, כמו שקורה בעיתונות מפלגתית, הוא עלול להטעות את הקורא.

● „אמת חלקית — לעיתים עלול כתב להתעלם מפרטים מסוימים, כדי לתת לדברים את הכיוון הרצוי לו.

● „מלים בעלות מטען רגשי — למלים רבות יש מלים נרדפות, שלכל אחת מהן מטען רגשי שונה. דבר זה מאפשר לתת לידיעות גון חיובי או גון שלילי, למרות שלמעשה נמסר בהן אותו מידע. אפשרות אחרת היא הצמדת כינוי או הגדרה לאדם או לארגון מסוים. למשל חברי ארגון אש"ף מכונים ברוב העיתונים בישראל „מחבלים", „מרצחים" או „טרוריסטים", בעוד שבעיתונות שלהם הם מכונים „לוחמי החופש" או אפילו „גיבורים".

● „קביעה ללא הוכחה — כאשר אומרים ש„כל עם ישראל מתנגד לתוכנית החדשה", הרי זו דוגמה לדברים בלתי־מוכחים, שהרי אין כל מידע התומך במשפט זה, מפני שהעיתונאי לא עשה משאל בקרב עם ישראל. גם ידיעות המגיעות ממקורות לא ברורים, כמו „יש שמועות ש...", או „ריווחים לא רשמיים מוסרים ש...", אין לקבלן בלא פקפוק, שכן אי־אפשר לבדוק את אמיתותן.

● „ברווז עיתונאי — הצורה הקיצונית ביותר של סילוף המציאות היא בדיית „עובדות" מן הדימיון. אין כמעט עיתון בעולם שלא נכשל פעם במה שנקרא „ברווז", בלשון המקצועית של העיתונאים. „ברווז עיתונאי" הוא ידיעה, שלאחר פרסומה מתברר כי איננה נכונה כלל („ברווז עיתונאי" הוא גם מאמר, פרשנות או דבר המערכת, המבוסס על עובדות שאינן נכונות. בעזרתן מנסה הכותב „לעבוד" על הקוראים. ראה להלן, במדור זה, את הרשימה „ברווז רוזנבלומי" — א.ל.)".

פרופ' אריה וואהל: צריך קורא ער...

בהמשך כותבים המחברים: „העיתון הוא, אם כן, ראי של המציאות — אבל ראי לא מושלם, שכן כמו אמצעי־התקשורת האחרים, אין העיתון יכול לשקף את כל מה שקורה במציאות. שלושה טעמים לכך: ראשית — העיתון הוא יציר כפיהם של בני־אדם וכמעט בלתי־נמנע, שטעויות־אנוש יגרמו פה ושם שגיאות, שיבושים ואי־הבנות (ראה במסגרת במדור זה: „פליטת קולמוס" — א.ל.).

„שנית — ... בגלל קוצר היריעה, יכול העיתון לתאר רק חלק מהמציאות, לכן המידע הנכנס לעיתון חייב להיות מסונן.

„שלישית — לכל עיתון ולכל עיתונאי יש דיעות, גישות, כיוון פוליטי ואינטרסים. לכן, גם אם יש להם רצון כן לספר את האמת בלבד, לא תמיד עולה הדבר בידיהם".

שער העטיפה של הספר „[illegible] לקרוא בלי לבלוע את הכל"

פליטת־קולמוס

בשבוע שעבר, ברשימה אודות חקירת התלונה נגד אברהם דישון מ„ידיעות אחרונות", פלט קולמוסי בטעות את שמו של אברהם תירוש — עיתונאי ב„מעריב". פליטת־קולמוס זו יכלה להצטרף לדוגמאות אחרות של טעויות לא מכוונות, עליהן מספרים ד"ר אריה ווהל ושרה ליפקין בספרם. לאברהם תירוש, שנפגע על לא עוול בכפו — התנצלותי הכנה.

* * *

אני, כעיתונאי, נתקל בדוגמאות לדברים שציטטתי מהספר, בעבודתי היומיומית. בכל עיתון ועיתון (כולל האכסניה שבה אני מקבל את משכורתי). חשוב שהקוראים יהיו מודעים להם וחשוב, אולי עוד יותר, שהעיתונאים לא יתייחסו אל ציבור הקוראים כאל עדר מטומטם האוכל את כל הבא אל פיו, למרות שלעיתים זה הרושם שנוצר.

מסיים ד"ר ווהל, בשיחה איתו: „בסך־הכל, העיתונים בארץ והעיתונות, מנסים לשרת את הקורא בכל האפשר. כל עיתון מנסה לדחוף את הקורא בכיוון כלשהו וזה לגיטימי. אך הקורא צריך להיות ער לכך ולבנות לעצמו קריטריונים לבדיקת המידע הניתן, לפני שיחליט על מהימנותו".

● „ברווז" (ד"ר ה.) רוזנבלומי

ביום ב' הצהיר ראש־הממשלה בוועדת החוץ והביטחון, שישראל מסכימה שארה"ב לא תדרוש מאש"ף הכרה בישראל, לדבריו, בין־היתר כי הדרישה להכרה כזו משפילה את ישראל.

עיתוני יום ג' ניפחו את הידיעה והכריזו ש„ישראל הסכימה לריכוך תנאי ארה"ב" — מרביתם בעמוד הראשון. רק „ידיעות אחרונות" דחף את הידיעה, בקטן מאוד, לעמוד 13. כנראה לא נחשבה בעיני עורך הלילה למרות הצהיר פרס שזהו לא „ריכוך" אלא „הקשחה" של עמדת ארה"ב.

ד"ר ה. רוזנבלום, עורכו־לא־עורכו הנצחי של „ידיעות", לא הסכים כנראה להחלטת בנו, משה ורדי, ראש דסק החדשות. לדעתו, זוהי „מהפכה". וכל זאת למה? — וזאת דוגמה מאלפת לסילוף עובדות, המובילה לפרשנות מגמתית שמטרתה „לעבוד" על הקורא — רוזנבלום

(סוף בעמוד 26)

עולם הדעות

קצה חוט

יעל לוטן

שוב אותו גמל

ח"כ אברהם שפירא הזכיר שוב את הדיאלוג המפורסם בין דוד בן־גוריון לבין ה„חזון איש", בו אמר הרב הנודע כי החילוניים חייבים לוותר לדתיים, כשם שגמל שאיננו עמוס חייב לוותר במעבר בשביל צר לגמל עמוס (ולא ידוע מה השיב לו על כך בן־גוריון).

אבל האמת היא שהגמל העמוס הוא שלנו, החילוניים. גמלנו נושא מטען כבד ועשיר עד מאד, המכיל את מיטב תרבות העולם, מן הספרות והמוסיקה, הפילוסופיה והמדע והאמנות, ומטען זה מתחדש ומתעשר בלי הרף. לעומת זאת, המטען שנושא הגמל הדתי איננו אלא צרור „מצוות" מאורכנות וקפואות, אשר מזמן העלו עובש ואיבדו את טעמן. מי שרוצה לשאת על גבו מטען כזה, ולשמור מכל משמר שלא ישתנה ולא יתחדש, זכותו כמובן לעשות זאת. אבל לטעון שגמלנו איננו נושא שום מטען פירושו סיכלות, או עיוורון, או רישעות. אם מישהו חייב לפנות למישהו את הדרך — יואילו־נא בעלי המטען המאובן לזוז הצידה, כי אנחנו ממשיכים ללכת, ודרכנו דרך־המלך.

אנחנו משקיעים באמריקה

לא מכבר פרסם השבועון „כותרת ראשית" רשימה ובה תיאור מוסדות יהודיים דתיים בארצות־הברית, שישראל מזרימה אליהם כספים בסכומים לא־מבוטלים. ההסבר לכך הוא שמה שקרוי „חינוך יהודי" חשוב למדינת ישראל לשם יצירת „דור המשך" לעליה. אין צורך לומר שהמוסדות החרדיים אינם מספקים חומר אנושי חיוני למדינת ישראל, וגם כשאלה עולים ארצה, במצוות רבניהם, אין הם תורמים הרבה לחברה שלנו. אבל נניח לכך. יש תופעות אחרות המוכיחות שמדינת ישראל מספקת שירותים לשני הצדדים — לפזורה היהודית ולאורחיה כאחת.

בשנים האחרונות עלו לארץ הרבה יהודים קשישים המתקיימים מן הפנסיות שלהם. הסכומים הלא־גדולים, במושגים אמריקניים, מאפשרים רמת־חיים טובה יותר בישראל, אך מעל לכל, שירותי הבריאות שלנו הרבה יותר נרחבים ומקיפים מאשר אלה של ארצות הברית, בה גם פוליסת ביטוח בריאות יקרה איננה מקנה את כל הזכויות שמקנה קופת־חולים כללית בישראל.

והנה, לאחרונה, אנו מתבשרים שכל ביקור אצל הרופא יעלה לנו שני דולר, ויום אישפוז כבית חולים — עשרה דולר. אנחנו, המשלמים סכומים לא מבוטלים לקופת־חולים במשך שנים רבות, כדי שלעת זקנה נהנה מטיפול רפואי מלא, ללא תשלום נוסף, נמצא את עצמנו משלמים יותר ויותר עבור שירותי בריאות שמימנו במשך שנים רבות. לעומת זאת, אנשים שכל חייהם שילמו מיסים במדינה אחרת, יכולים לבוא הנה לעת זקנה וליהנות מפירות עמלנו.

לא, אינני מציעה למנוע מיהודים זקנים לעלות לארץ וליהנות כאן משרותי הרווחה שלנו, מה גם שאנחנו נהנים מן הדולרים שיהודים אמריקנים — כולל אותם קשישים — מזרימים ארצה. אבל אולי הגיע הזמן לנסות לשלב את הכיסוי הבריאותי שהעולים הללו שילמו עבורו לפני עלייתם עם זה שיינתן להם כאן. כל־כך הרבה כלים שלובים יש כבר בינינו לבין ארה"ב — לפחות שיהיה אחד שיקל את הנטל גם על שירותי הרווחה, שבגללם — כך נאמר לנו תמיד — משכורותינו הן מן הנמוכות בעולם המפותח.

של מי המשחק הזה, לעזאזל?

„הכדור נמצא עכשיו במגרש הירדני," נאמר בימים האחרונים. וללא ספק, תוך ימים ספורים, יעשו הערבים צער שבעקבותיו יאמרו הם ש„הכדור במגרש הישראלי" — וחוזר חלילה.

כל הדימויים הללו ממגרשי הספורט מוצאים מאד חן בעיני. בניגוד לפרופ' לייבוביץ', הרואה את המשחקים כהתנגשות בין „אחד־עשר חוליגנים לבין אחד־עשר ז'וליקים", אני נוטה לחשוב שזהו המקום הנכון וזו הצורה הנכונה לשאת דגלים לאומיים ולהפגין פטריוטיזם — והלוואי שיבוא יום ותופעות אילו יתקיימו אך ורק במסגרות ספורט, ולא בשדות הקרב.

אבל השאלה המדאיגה אותי היא לא היכן נמצא הכדור ברגע זה, אלא — של מי בכלל המשחק הזה? מיום ליום אנחנו מתבשרים בשורות הממחישות עד כמה ישראל איננה אלא ואסאל של ארה"ב — הספם שיתוף הפעולה האסטרטגי; הסכם איזור הסחר החופשי; תחנת „קול אמריקה" בישראל; הדעות גאות על השירותים הטובים שאנו מספקים לבינון אמריקני ולצי השישי; הכרזה מאורשרת שויינברגר ושולץ מתנגדים לועידה בינלאומית לשלום בהשתתפות בריה"מ, וכיו"ב.

ואף אחד לא שואל אם כל הדברים הללו באמת רצויים לנו — לעתידנו, להמשך קיומנו במזרח התיכון. אז נאמר שהליגה הלאומית שלנו ממש מעולה, ומצליחה להדוף כל כדור הנשלח לעברה — אבל למי שייכת הליגה הזו, ואת משחקו של מי היא משחקת? — על כך אין תשובה.

קשר שתיקה

בן־דרור ימיני

נפשות גנובות

בתחילת השבוע התכנסו בראש העין מאות קרובים של ילדים, שנלקחו ממשפחותיהם מייד לאחר קום המדינה. שלא כבעל עניין, הזדמן לי להיות נוכח בכנס, שארגן הוועד הציבורי המטפל בנושא. מלכתחילה, התייחסתי לכל הפרשה כאל עוד אפיזודה היסטורית, אחת מתוך שורה של מעללים והשפלות שעברו רבבות עולים, שזה אך הגיעו אל ארץ זבת חלב ודבש. חשבתי לתומי שמדובר בעוול מקרי — לא מתואם ולא מתוכנן — שאשמים בו כמה בני עוולה, אך לא עד כדי צורך להעיר ולעורר.

והנה, במהלך אותו ערב בראש העין נרשמו למעלה מחמש מאות נעדרים, שנעלמו בדרך לא דרך, תמיד באותה שיטה, וכל הנסיונות לאתרם, מייד עם העלמותם, נתקלו באותן תשובות מטייחות ומתחמקות שהגדילו את העלבון. התמונה שהחלה להצטייר הפסיקה להיות חלק מפסיפס האירועים, שקרו בגין מצוקות כלכליות ובטחוניות — כפי שמוסבר השבר הגדול שעברה העלייה באותן שנים — אלא כקשר מתוכנן ומתואם היטב של אנשי זדון — ברברים נאורים — שחמסו וגזלו את בניהן של משפחות, שנחשבו על ידי אותם ברברים לפרימיטיביות.

מאמציהם של הורים ואחים באותן שנים לאתר את הנעדרים נתקלו בקירות אטומים. עיתונות לוחמת לא היתה באותם ימים וקשרים בצמרת הפוליטית בוודאי שלא היו להם. לרבים, ובעיקר למבצעי הפשעים, היתה כנראה תקווה שגורלם של הנעדרים יישכח במהרה, שכן מדובר היה במשפחות גדולות, כמסורת יהודי תימן והמזרח באותם ימים. קשר השתיקה שאפף את הפרשה כמעט והצליח. מי שלא ידע את הפרטים ומי ששמע על העלמויות הילדים רק מאזכורים נדירים בתקשורת — כך גם אני — לא יכול היה להבין את גודל הפשע וחומרת הפרשה.

ראש מועצת ראש העין, יגאל יוסף, סיפר בהתרגשות כיצד ראה, כילד, את אמו „נדחפת על־ידי שוטר עברי ואחות עברייה" כשנכנסה לברר כיצד נעלמה אחותו הצעירה. „והיום מבקשים מאתנו לא לפתוח את הפצעים", הוסיף יוסף ואמר, „והם לא מבינים שהפצע נשאר פתוח, והוא ימשיך להכאיב כל זמן שלא נדע מה קרה". כשנעלם יוסל'ה שוחמכר, הזכיר יגאל יוסף לנוכחים, עמדה מדינה שלמה על הרגליים, ובצדק. בהוראה מפורשת של ראש הממשלה דאז, דוד בן־גוריון, הוטל על שרותי הבטחון לאתר את הנער החטוף, למרות שברור היה שהוא מוחזק על ידי קרובי משפחה חרדיים. מה שברור היה לגבי יוסל'ה לא היה ברור לגבי האחרים. אותו ראש ממשלה דחה על הסף את דרישתם של מאות הורים המומים, והפרשה הלכה והושתקה, אך לא בתודעתם של הורי הנעדרים.

התרגשות מיוחדת גרמה הודעתו של מנחה הערב שארבעה בנים למשפחות הנעדרים נמצאים באולם. הארבעה באו להזדהות עם הדרישה לחקירה, וזאת לאחר שכל נסיונותיהם לעלות על עקבות הוריהם נתקלו בקירות אטומים. ועדת חקירה שהוקמה בשנות השישים סייעה בהגברת המסתוריון, ואף ניסתה להמעיט מחומרת הפרשה. החוקר רב לויתן, הבודק כבר שנים ארוכות את הנושא, תפריך את מסקנות אותה ועדה, וחשף בפני הנוכחים את מימצאיו החמורים. מי שחושש מהתוצאות הצפויות אם תקום ועדת חקירה, אינו מבין כלל את דרישת קרובי הנעדרים. הם אינם דורשים להחזיר את הבנים האובדים לחיק הוריה. גם להם ברור שעשרות שנים של ניתוק עשו את שלהן. הם רוצים לדעת איך בוצע פשע כה חמור של חטיפת ילדים המונית. הם פגועים מכך שלאורך השנים שיקרו להם ביודעין, והם זועמים על הזלזול שבו מתקבלת דרישתם לחקירה.

יש מי שטוען שמעשי עוולה רבים בוצעו באותן שנים, אך מכיוון שלא היו אלה מעשים מטעם השלטונות ומכיוון שאין צורך לחטט חיטוט מיותר שלא יוביל לשום דבר חיובי, לא כדאי לחזור ולנבור בעבר. ואמנם, במהלך הכנס בראש העין סופר גם על מעשי עוולות אחרים, על תכשיטי כסף וזהב שנגזלו בעורמה על־ידי שליחים מארץ ישראל, במהלך מבצע העלייה. למרות חומרת המעשים לא קם איש ממשתתפי הכנס לדרוש את כספו וזהבו, והדבר נשכח. אך לא דין גניבת תינוקות כדין גניבת ממון. אין חוק התיישנות לכאב משפחה שבנה נחטף, ואין חוק התיישנות הפוטר את האחראים. לא כנקמה עסקינן ולא כאיחוד משפחות. זכותם של משפחות הנעדרים לדעת את גורל החטופים, שנעלמו בגין אבדן צלם אנוש, אינה פחותה מזכותן של משפחות חיילים שבניהן נעדרים בגין מלחמה. הרצון לדעת, כיצד נעלם הבן האובד, והאם עודנו בחיים, הוא רצון לגיטימי והומני, ומבחינה זאת אין הבדל בין המקרים השונים.

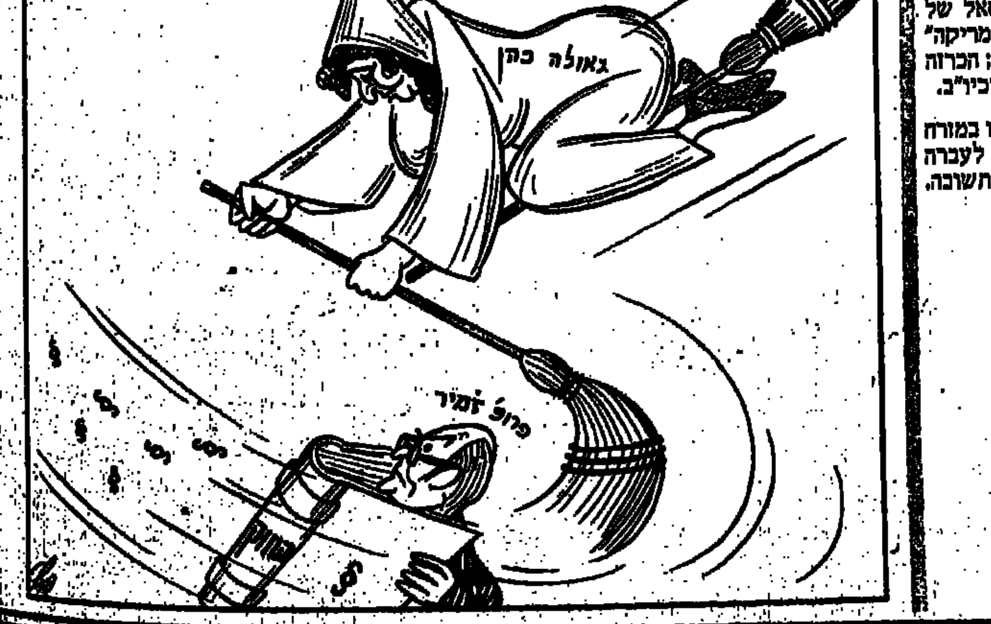

הג'וג'נג האלוהי

יגאל תומרקין

QUOD LICET IOVI NON LICET BOVI

„מה שמותר ליופיטר, לא מותר לשור". בשבועות האחרונים, לי־פחות, תפס את מקומו של יופיטר, הכל יכול; עומר שריף של יהוה פרודאקשנס אינקור־פורייטד, הלא הוא מיודענו, שר הפנים הרב פרץ.

אותו שר, שמפלגתו האשימה את חילות־צה"ל המופקרות בנפילת חיילינו בלבנון. הגדיל לעשות שר הפנים, כאשר קבע חד־משמעית, שאסון הרכבת בצומת הבונים, בו נהרגו 22 ילדים, הוא התוצאה של מחסור מזוזות בבית הספר בו למדו. ועוד הגדיל אותו פרץ לעשות, שהוא גם רב בישראל, איש בעל עיני קטיפה, מגורז, לבנטיני, רב־חן ונימוסין. איש־כבוד ולאומני קיצוני; כשצריך. הוא שהראה לערבי הזה, האשם מחמיד, ראש העיר החדשה, אום־אל־פאחם, מאין משתין הדג.

מה פתאום שערבי ימחה ויבקר את צה"ל הנפלא (שכידוע אין משרתים בו בני מפלגתו של הרב המכובד מחמת קדושה (Licet Iovi) והערבים מחמת נחיתות ועיינות (non Licet bovi).

זאת גם כשצה"ל מתנהג בגדה כצבא כיבוש לכל דבר ועוסק בפעולות שיטור משפילות. מה פתאום שערבי ימתח ביקורת, גם כשהוא אזרח ישראלי, כי מה שמותר ליופיטר לא מותר לשור. מה שמותר לרבי, לא מותר לתלמיד. אום־אל־פאחם — הסלאם המוגנת של מדינת ישראל. בושה לכל המדבר על שוויון זכויות, על רווחה וקדמה. כפר־עיר ללא ביוב, דרכים ותשתית. אום־אל־פאחם הגדולה כשלוש ערי פיתוח, עיר שינה מצחינה, בנוף מקסים, עיר שרותים ופועלים לערים ומפעלים יהודיים.

כי מי שטוען שערבים אינם משלמים מיסים וארנונה, יודע שאין גם מפעלים ומקומות עבודה שם. וכשעיירות הפיתוח בוכות שהן מתפתחות — שאוכלוסייתן דתית ופטריוטית וקשה להן להכנס ברווחה למאה העשרים, יש מי שמקציב להן כסף. כל הפרויקטים מקבלים כסף, גם מוסדות־הדת, אז מדוע לא מגיע אותו היחס לערבים אזרחי־ישראל?

ובנושא זה אל תמשכו אותי יותר בלשון; אני מסיים ביחס למה שקורה במזרח. לעומת זאת אני מלא התפעלות מרב־גוניותו של הרב פרץ, שהוא גם שר הפנים, שהוכיח עצמו לא רק כאיש קשר של הימין והאלוהים, לא רק כמרקוריוס בעל סנדלים מכונפים, כלומר אצן בעל ארבע כנפות, אלא גם מה שהצרפתים קוראים בחיבה וגעגועים PETIT POSTILLION D'AMOUR. — „השליחון הקטן של האהבה", האיש ששם ידו של פרס בטלפון של שרון. קופידון קטן ונאמן. כי ש"ס היא הסינתזה של החכמה והערמה האגודאית. ראה הלבוש הפולני ומגבעת ההומבורג. והחן והנועם המזרחיים. שים לב לעבודת הלשון והרגליים.

כאן, במאמר מוסגר, עצה לח"כ שפירא הגבירה ריאסה, אדוני. בסיבוב הזה, היכה עומר שריף את אוליבר הארדי. היום עם ש"ס בתמונה לא מספיקים דברי נועם, חידודים וסיגרים. צריך לרוץ מדלת לדלת. הפעם ניצח הג'וג'נג האלוהי את הכורסה והטלפון.

גם אריק וגם פרס, הלכו שבי אחר חינו הבלתי־נלאה של הרב פרץ. בטוחני שאם באותה הזדמנות של ג'וג'נג אלוהי היה כבוד הרב פוגש באגסטיניוס הקדוש, שם בלב המדבר, לא היה עומד בנסיון והיה חוזר אל חיק היהדות.

QUOD LICET BOBI(S) NON LICET FASSBINDER(I)

איגנץ בוביס — הקבלן הטייקון מפרנקפורט, הגיע ישר ובמיוחד לתכנית „זה הזמן" ומן הטלוויזיה חזר ישר לשם, הוא בא מצויד בשיניים חדשות, לבנות, בוהקות וגדולות, עם קצף של התרגשות ועברית עילגת (לפי המבטא אני בטוח שגם הגרמנית שלו היא כזאת). בוביס הוא איש עשיר, חזק וכל יכול — בגרמניה האחרת. הוא הצהיר שלא יעזוב את גרמניה, כי אחרת ינצחו היטלר והנאצים שרצו בגרמניה נקיה וריקה מיהודים. אני מכיר את איגנץ בוביס. גרתי בגרמניה שלאחר המלחמה כמעט שלוש שנים, הכרתי שם יהודים — מהחוזרים. יוצאי שואה אומללים, שאסור לומר עליהם דבר. כי חרב עליהם עולמם, אלה שאיבדו את צלמם ומשפחותיהם. כה מובנת שנאתם ומרירותם המוצדקת, ואפילו תמרנותם, אותם יהודים מכוערים, עלוקות וסרסורים לדבר עברה המצויים בכל עסק מפוקפק. רורסנים ומייללים כערת־צבועים. ומה יש להם בחייהם, באמת הכל מותר להם בגרמניה. ביזנס והברחה, הונאה ומניפולציות, לנקום בגרמנים ולדפוק שיקסס, מסולדות־אף, גדולות שדיים וגבוהות, להוריד את בנות הנאצים לזנות, לשפוך שמפניה כמים וכסף כסף רב. כך יאה להם — לגרמנים, שהפכום לכאלה. אני אומר זאת בלב דואב, מלא גועל ובכוד־עצמי לא מועט.

אך כשלא נזהרים במגע, בהתגודדות שכזאת, נולדים ילדים ללא אהבה, תלאות דמויי פאסבינדר, נאלחים, מעוותים, לעיתים אפילו מוכשרים. זו ריאלקטיקה פשוטה, מי שאוכל עם השטן צריך כפית ארוכה. ומה שלא יוצג היום בתיאטרון של פרנקפורט, מוצג כבר מזמן ברחוב. לוא הייתי גרמני, לא הייתי אוהב בוביסים.

מי שמתעקש לחתוך את ליטרת־הבשר ואחריה עוד אחת ועוד אחת, סופו להוליד ולפגוש פאסבינדר בכל פינה ושומר נפשו ירחק.

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

משנה שם, משנה גורל

אם בוריס רבינוביץ יעלה במוסקבה לרכבת או למטוס דרך וינה או בטיסה ישירה יגיע לתל־אביב, הרי העובדה המוצקה היא, שהוא כאן. וזה העיקר. מה זה משנה, אם הוא הגיע על יסוד העיקרון האוניברסלי של חופש האדם לבחור במקום מגוריו לפי רצונו, או על פי עקרון זכות ההגדרה העצמית של העמים, או על פי עקרון איחוד משפחות?

— זה משנה מאוד. זה משנה לישראל. זה משנה ליהודי העולם. זה משנה לבריה"מ. זה משנה לארה"ב וזה משנה גם ל„עולם התרבותי הנאור", אם יש דבר כזה.

אם בוריס רבינוביץ מגיע אלינו בנצלו את זכותו לבחור באורח חופשי את מקום מגוריו, הרי זכות זו חייבת להיות שמורה לכל אזרחי בריה"מ. יש שם מיליונים, שהיו רוצים לעלות לרכבת ולהגיע לווינה, ברומה לבוריס רבינוביץ. בריחה מזרח־גרמנית ישנה עשויה להמחיש את המצב: שליט מזרח־גרמניה ראו הזמין אליו שחקנית ידועה ויפהפיה. כטוב ליבו עליו הבטיח למלא את משאלתה. תהיה אשר תהיה. השחקנית ביקשה: „הנח לצאת מכאן לכל מי שרוצה". חייך אולבריכט ואמר: „שובבה קטנה, את רוצה להישאר אתי ביחידות" חופש התנועה נכלל אמנם בהסכמי־הלסינקי, אבל מטעמים די מובנים, ההנהגה הסובייטית אינה ששה להגשימו הלכה־למעשה.

אם בוריס רבינוביץ יגיע לישראל כדי „לשוב למולדתו העתיקה", כלומר על־פי זכות ההגדרה העצמית הלאומית, צריך עקרון זה לחול על כל עמי בריה"מ. הזכות להינתק מבריה"מ אמנם שמורה על־פי החוקה הסובייטית לכל רפובליקה סובייטית. אבל אין תקדים למימושה. ההנהגה הסובייטית גם אינה ששה ליצור תקדים כזה. על אחת כמה וכמה שמורה במקרה זה — הן על־פי זכות ההגדרה העצמית והן על־פי סעיפי אמנת ברית־וארשה — לכל מדינה החברה בברית, לפרוש ממנה. גם לכך אין תקדים. התקדים של אלבניה לא נחשב.

אם בוריס רבינוביץ מגיע לתל־אביב לדודו יחיאל רבינוביץ, על־פי עקרון איחוד המשפחות, הרי רק מי שיש לו קרובי משפחה יכול לבקש להחיל גם עליו עקרון זה. על כן בהחלט צודק ראש־הממשלה, באומרו, כי על יסוד עקרון איחוד המשפחות טובים יותר הסיכויים להשיג את הסכמת השלטונות הסובייטיים לעליית יהודים. לדבריו, קיימת גם הסכמה בין ישראל ובין בריה"מ, שטיסות ישירות מוסקבה־לוד הן הדרך הטובה ביותר לאיחוד המשפחות. אם בוריס רבינוביץ רוצה להתאחד עם דודו יחיאל, שיגיע לתל־אביב. כי אם הוא יגיע לניו־יורק. ייוודע הדבר לשכניו ולידידיו במוסקבה או באודיסה ויקיץ הקץ על טענת איחוד המשפחות. אמנם, לבוריס שלנו יש בוודאי קרובי משפחה גם בניו־יורק, אך דרך תל־אביב הוא לא יגיע לניו־יורק ואילו דרך וינה — יגיע גם יגיע.

שכן, הסמנטיקה חשובה מאד גם לארה"ב. בוריס רבינוביץ בווינה הוא פליט נרדף ומסכן, שאמריקה הנדיבה מאמצת אותו אל חזה האוהב: בוריס רבינוביץ, משדרכה רגלו על אדמת ישראל, הרי בתוקף חוק השבות הנו אזרח גאה של מדינה עצמאית, שיצטרך לעבור הרבה מרורים של חקירות, המלצות ובדיקות בטרם יורשה לבוא לארה"ב. דרך אגב, זו הסיבה, שכל־כך הרבה בוריסים רבינוביצ'ים פונים מווינה לניו־יורק. מניו־יורק לתל־אביב תמיד יוכלו להגיע. בכיוון ההפוך — לאוידוווקא. ועוד דרך אגב, מן הסיבה הזו עלול להתברר, שאם דרך היציאה היחידה מבריה"מ היתה טיסה ישירה לתל־אביב, יצטמצם במהירה ניכרת מספר היהודים המבקשים לצאת. איך אפשר לדעת את זה? פשוט מאד, על פי שיעור „הנושרים" בווינה...

אם יהיה די נוח לשלטונות בריה"מ, אולי גם לישראל, ככלות הכל, „שלח את עמי", הכוונה לישראל, הפונים לניו־יורק רק מקלקלים את השורה. אבל זה לא יהיה נוח לארגונים היהודיים בארה"ב. הללו פועלים יד־ביד עם ארגוני מהגרים אחרים, התומכים ביציאת היהודים מבריה"מ ובקליטתם לארה"ב כתקדים להגירתם ולקליטתם בארה"ב של בני־עמם. כל הארגונים יחד הם שדולה רבת־עוצמה. אבל אם בוריס רבינוביץ יוכל לצאת רק לתל־אביב ולא לניו־יורק, תישמט הקרקע תחת התביעה, שלאחר בוריס רבינוביץ יורשה להגר לארה"ב גם וסילי פודרצ'וק, אם יורשה לצאת מבריה"מ. במקרה זה לא יהיה עניין רב לארגונים הלא־יהודיים לתמוך דווקא בתביעות היהודים והלהט הפרו־ישראלי והפרו־יהודי של הרבה סנאטורים עלול להצטנן. גם „העולם התרבותי הנאור" מעוניין לתמוך בתביעות היהודים כפרט המלמד על הכלל, לא כפרט היוצא מן הכלל. ככל שישראל תתקרב להסכמה־למעשה עם השלטונות הסובייטיים, כן היא תתרחק מן ההסכמה העקרונית עם „העולם הנאור" ולהיפך.

כן, העניינים מסובכים. הרושם הוא, שלא הכל מורעים להכרח לבחור בין האפשרויות השונות, על פי סולם־עדיפויות שנקבע בדעה צלולה. גורלו של בוריס רבינוביץ האדם, בוריס רבינוביץ היהודי ובוריס רבינוביץ בן־דודו של יחיאל רבינוביץ לא תמיד עולה בקנה אחד.

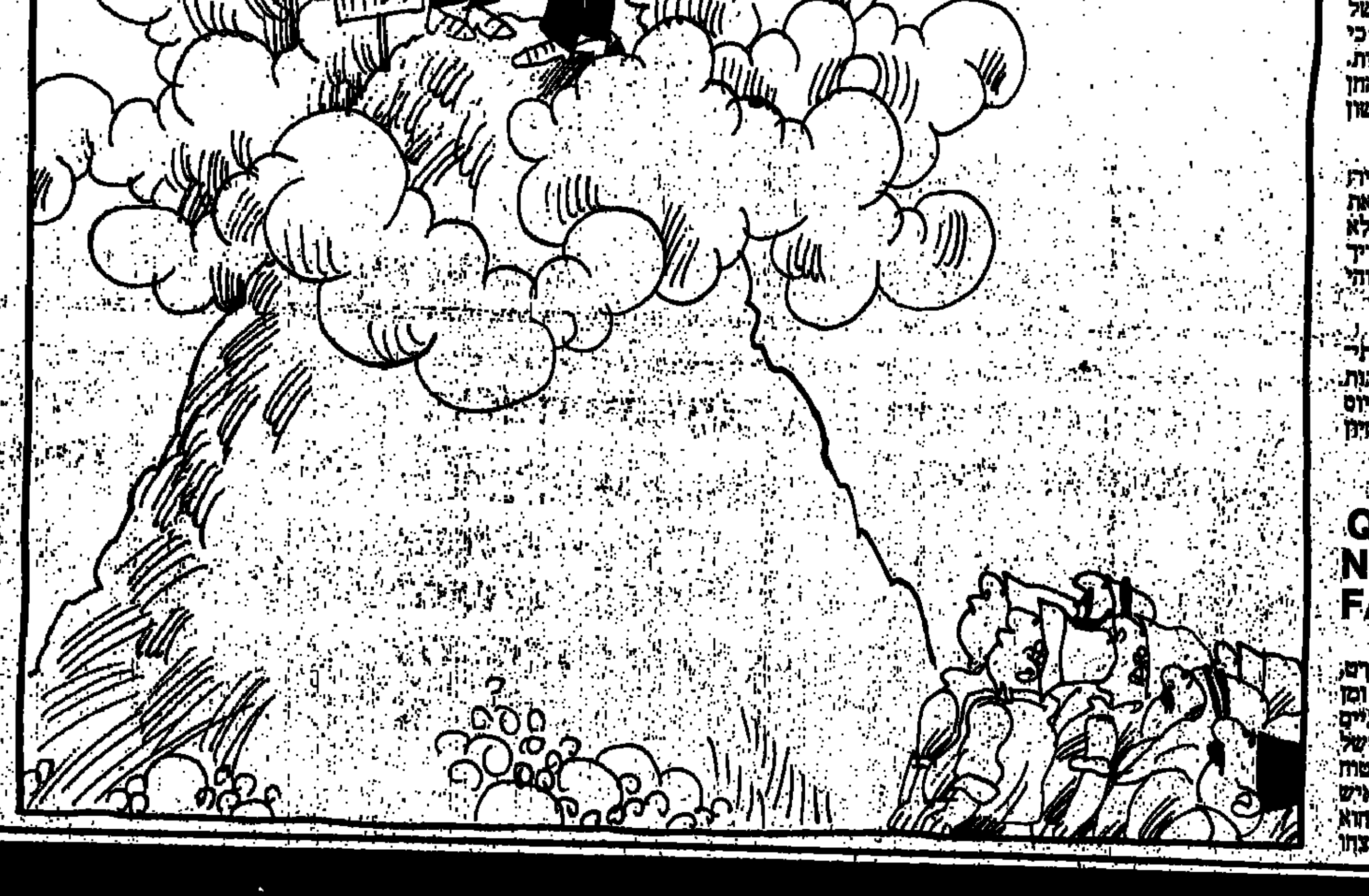

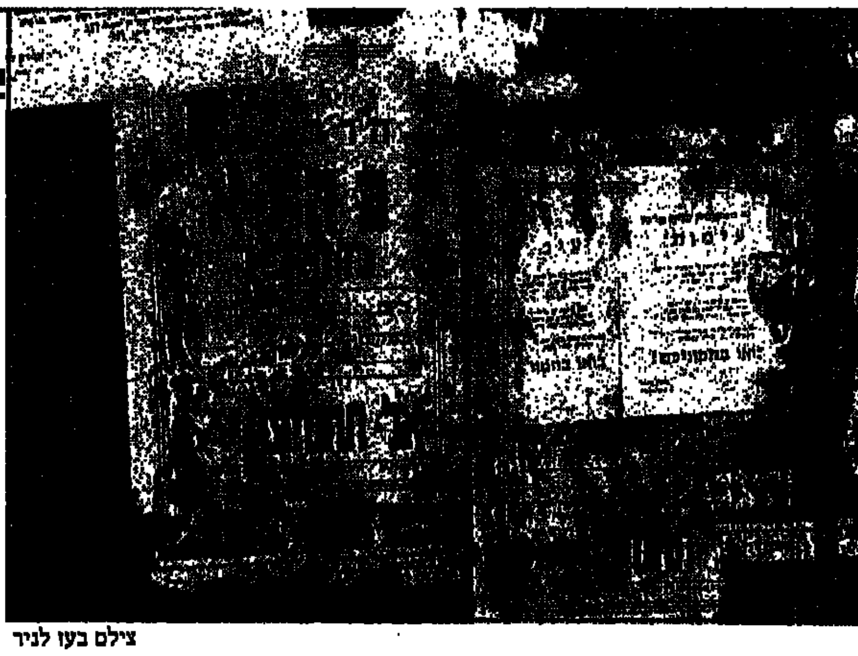

צילם בעז לניר

קריית כהנא

גזענות כתופעה לגיטימית

פנחס ענברי

הקואליציה עם אנשי "כך" בקריית־ארבע אינה הכרח שנבע מתוצאות הבחירות בחודש יולי. האמת היא שרוחו של כהנא שורה על הקרייה, ואלה שאינם מסכימים לדעותיו "מתקרנפים" — ועו"ד אליקים העצני הוא רק אחת הדוגמאות

אחד הנושאים שעדיין קוממת לגביהם מידה רבה של הסכמה, הן בימין והן בשמאל, היא המלידה מתנועת "כך" של הרב כהנא. תפיסת העולם הגזענית, הקנאות הדתית, הזלזול על החוק במנות הגדושות האופייניות לכהנא ולאנשיו הוא יותר מדי גם לחיכם של אנשי ימין, שלא לדבר על השמאל הישראלי.

אבל מה שמעורר סלידה אצל הישראלי בתחומי הקו הירוק, דווקא ערב לחיכו של הישראלי בקריית־ארבע, ואין זה מקרה, שכן קריית־ארבע היא הישוב הראשון שבו הוקמה קואליציה עם אנשיו של כהנא.

כאשר נסערה המדינה ביולי השנה מתוצאות הבחירות למועצה המקומית, ומהסכמת ראש המועצה שלום וואך לקבל את תנאי כהנא ולצרף את אנשיו לקואליציה, הציגו זאת אנשיו של וואך, ובהם אליקים העצני, ככורח המציאות. "לא היתה ברירה", הם אמרו. "אלה היו תוצאות הבחירות בגלל אוזלת ידה של הממשלה במלחמה בטרור האשפ"י ואנשי כהנא זכו להשגים שיש להכיר בהם ולהתחשב עמם."

קצובר נשאר בחוץ

אבל, האמת היא כי רוחו של כהנא חדרה לקריית־ארבע הרבה לפני יולי. התהליכים המאפיינים את הכהניזם החלו בקריה עוד לפני הצלחת כהנא בקלפיות: גזענות מכוערת, קנאות רתית ובוז עמוק למערכת החוקים "החילונית המתייוונת" שעליה מושתתת מדינת ישראל, שלא לדבר על מערכת החינוך "המתייוונת" על שני זרמיה — הממלכתי־חילוני והממלכתי־דתי.

בבחירות ביולי ביקשו את אמון הבוחרים ארבע רשימות שהיו מזוהות באופן גס וכוללני עם מפלגות־אם בישראל: רשימתו של שלום וואך שזוהתה עם "התחייה" ו"מורשה". יד ימינו של וואך היה אליקים העצני. שתי רשימות שהנהיג צבי קצובר שהיו מזוהות באופן כללי עם הליכוד, ורשימת כהנא בראשות קיבוצניק חוזר בתשובה, רמי זיו. הגוש בהנהגת צבי קצובר יצא מנצח מבחינת מספר הקולות — שתי הרשימות הקשורות בו קיבלו יחד 4 מתוך 9 מושבים. רשימתו של וואך זכתה בשלושה מושבים ורשימת כהנא בשניים.

אבל, לא קצובר הרכיב את הקואליציה החדשה, אלא וואך והעצני. הסיבה: קצובר לא היה מוכן להכנס לקואליציה עם כהנא. הוקמה קואליציה של חמישה אנשי וואך־העצני יחד עם כהנא, בעוד הרשימות המזוהות עם הליכוד בהנהגת קצובר נשארו בחוץ.

בישראל, עוררה הצלחת רשימתו של כהנא דאגה עמוקה בימין ובשמאל גם יחד. אישים מרכזיים בליכוד כמו סגן ראש־הממשלה דוד לוי הטילו את כל כובד־משקלם למנוע את כניסת כהנא לקואליציה ביישוב ישראלי, אבל קרית ארבע עצמה לא עברה שום זעזוע. כמעט אפשר לומר כי לא היה דבר טבעי יותר מהישג הרשימה בבחירות, והצטרפותה כמובן מאליו לקואליציה המקומית. הטבעיות הזאת היא המזעזעת. לא ההצלחה עצמה. כאשר סיים ראש המועצה שלום וואך את המשא ומתן הקואליציוני עם אנשי "כך" הוא חילק בין התושבים עלון הסברה ובו בישור: "המו"מ עם סיעת כ"ח (סימנה של סיעת כך) התנהל תוך אמון הדדי וללא עיכובים והגיע לידי סיום כבר לפני יומיים".

הנה־כי־כן, כאשר ישראל כולה כואבת את תופעת כהנא, ראש המועצה המקומית בקריית־ארבע יושב עם אנשי כך "באמון הדדי", ומסיים עמם "ללא עיכובים" הסכם קואליציה גזעני ראשון המדבר על פיטורי ערבים בגלל שהם ערבים.

בעלונו, מתנצל וואך על שאינו מצרף את קצובר לקואליציה "מקיר אל קיר" — כלומר הוא יכול היה להקים קואליציה עם קצובר, אך העדיף את כהנא. קצובר ששמר אמונים לקונצנזוס הישראלי נשאר בחוץ.

אבל, לא כך נראו פני הדברים בתחילתם. שניים מעמודי התווך במחנהו של שלום וואך דווקא התפרסמו בקריה כמתנגדים חריפים לכהנא ולדרעותיו. את מה שעבר עליהם אפשר להשוות אולי למה שקורה לאנשים טובים בחברה העוברת תהליכי פאשיזציה — התקרנפות.

חברה בתהליכי התקרנפות

אחד מהם לא צריך להציג: הלוא הוא אליקים העצני, שבעבר הלא כל כך רחוק הוא שנשא את דגל הדו־קיום בשלום בין שני העמים וטרח הרבה לשכנע את תושבי הקריה בצדקת דרכו. אבל מה שקרה בפועל הוא בדיוק ההיפך — הקיצוניות הכהניסטית סחפה את העצני במקום שהוא יתייצב מולה. התקרנפותו של העצני, ציערה רבים בתוך התנחלויות המוסיפים ללוות בדאגה את התחזקות הכהניזם. אחד מהם הוא אורי גלעד מאלקנה. בבטאון המתנחלים "נקודה" (23.10.85) הוא מזכיר להעצני את עמדותיו הישנות כפי שהשמיע אותם באוזני יאיר קוטלר בספרו "הייל כהנא". וכך אמר העצני: "אתה שואל מה יש לי נגד כהנא? התשובה: יחסו אל הערבים. אני רוצה לחיות איתם. מדינה נקייה מערבים היא מדינה נאצית. אני נבהל ממה שנכתב בתנ"ך על גירוש הזרים. האם עלי לעשות כל מה שנאמר בתנ"ך? לא הייתי ציוני לו אמרו כי הציונות פירושה גם השמדת עם, גירושו מארמתו. המטרה לא מקדשת את כל האמצעים. השאלה היא איזו מטרה ואילו אמצעים. ארשוויץ לערבים? לו היה כך, הייתי ממהר לחזור לגולה... אני לא רוצה לשוב לתקופת בן־נון המפלצתי... זה מה שכהנא עושה."

זה היה העצני הישן. העצני החדש חש שלא בנות בקרב בוחריו בקריית־ארבע עם דעות כאלה, והוא פירסם עלון הבחירה שבו נאמר: "מישהו הראה לי את ספרו של יאיר קוטלר, ואת הפרק בו המחבר מצטט את דברי... אני חייב להביא לידיעת כל מכירי וידידי: א. את הסתייגותי מן הביטוי "הייל" והצבע הקם בעטיפה, רמזים מרושעים, כאילו כהנא נאצי. אני מתנגד בתוקף לכל מתן דימוי נאצי ליהודי (ההדגשה במקור). אכן, אני מתנגד לכל דעותיו של כהנא, אולם אני מתקומם נגד הכינוי המרושע — סממן טיפוסי לתעמולת הוסתה של השמאל... אמרתי שחכמינו פירשו את הפשט, שבמספר יהושע, "תרוצה להשלים — ישלים" וכו'. זהו היסוד מן התורה הנאצית... כך היא בדיוק גרסתי כלפי הערבים: הרוצה להשלים יהיה עמנו, ומי שאינו רוצה להשלים — יעזוב..." (ההדגשה שלי).

יבוא מי שיבוא ויאמר — העצני מוכרח להצדיק את הקואליציה השנוייה במחלוקת עם אנשי כהנא, ולא היא — העלון הזה אינו בא להצדיק את הקואליציה עם כהנא, אלא להכשיר את הקרקע לקראתה, מסיבה פשוטה: את העלון הפיץ העצני ביוני — חודש לפני הבחירות. הוא אומנם מרבה להתהדר כי "הוא חולק על כל דעותיו של כהנא", וכך עשה גם בעלון זה, אך לפחות בשני עניינים העלון מוכיח כי העצני הוא כהניסט יותר מכפי שהוא עצמו יודע. עניין מרכזי אחד, העצני תומך בעקרון גירוש הערבים מכיוון שברור כי הערבים אינם מוכנים "להשלים" עם הדרישות המחמירות במיוחד של העצני וחבריו. עניין אחר הוא הסגנון הפאשיסטי, כי מהו "סממן טיפוסי" יותר לסגנון פאשיסטי מאשר הסתת ההמון נגד "תעמולת ההסתה של השמאל", לעניין ושלא לעניין?

בארי — החוט המקשר

העצני, הוא מספר שניים ברשימה של וואך. משה מאייבסקי הוא יועצו המיוחד של וואך. מאייבסקי אינו סתם עסקן מן הקריה. הוא היה באמצע שנות השבעים ראש המנהלה והפסיד את מקומו במידה רבה בגלל... התנגדותו לכהנא. באותה תקופה ביקש הרב כהנא להתגורר בקריית־ארבע ומאייבסקי התנגד בכל דרך אפשרית. הוא עורר עליו זעם רב בקריה, ומשרד השיכון לא ראה שום צידוק חוקי למנוע מן הרב כהנא להתגורר בקריה. מאייבסקי, בעל סגנון דיבור ניגוח ונעים סבר, אומר היום דברים שבמושגים של הקריה יכולים להיחשב מתונים — אבל גם מאייבסקי של 1985 אינו מאייבסקי עשר שנים קודם לכן.

"הקריה היתה אז יותר איכותית" — נזכר היום משה מאייבסקי. חששתי מן הנזק שכהנא יגרום לקריה. לא רציתי שירתום את הקריה למרכבתו, אבל לא הצלחתי. בסופו־של־דבר כהנא הרגיש בעצמו כי אין לו מקום בקריה ועזב ביוזמתו. כיום השתנה המצב. בשנתיים האחרונות היתה הרגשה שבטחוננו מופקר. באווירה של ייאוש וחוסר הגנה האנשים הגיעו לכלל הרגשה כי הכיוון של כהנא הוא היחיד שנותר להם.

רק עכשיו ראינו, במדיניות של רבין, שאם רוצים להשליט חוק וסדר — יכולים לעשות זאת. בתקופה הקודמת יכולת לשמוע מאנשים, מחיילים, משוטרי מג"ב: "אין ברירה כהנא צודק". ומאייבסקי מבהיר: כהנא צודק בדגשים הרעיוניים שלו, ובשום פנים לא בצורת הביטוי. אילו היה מעדן את הביטוי שלו, והיה מעלה את רעיונותיו אחרת — היית מוצא רובד גדול מאוד של הציבוריות היהודית החושבת כמוהו."

מהו החוט המקשר בין כהנא, וואך, מאייבסקי, ובעקיפין גם העצני? התשובה מפתיעה — אסיר המחתרת היהודית דן בארי.

דן בארי ייסד בקרית ארבע זרם חינוך יוצא דופן. אין כמותו בישראל, והוא הקושר את כהנא אל וואך ועושה אותם אגודה אחת, חרף המסגרות הפוליטיות השונות. זרם החינוך הזה קרוי "תלמוד תורה", ומה שמסתתר מאחורי השם, הוא הרבה יותר מסתם לימודים. זהו זרם חינוכי ותפיסת עולם ההולכת ועושה את קרית ארבע מה שהיא היום.

"תלמוד תורה" הוא תפיסת עולם המשתדלת להתעלם מן הציביליזציה המערבית של המאה העשרים, המבקשת לחזור אל האווירה והתכנים התרבותיים של קהילות היהודים בגטאות של ימי־הביניים. שיטתו של דן מבוססת על שיטתו של המהר"ל מפראג — "בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, בן חמש־עשרה לגמרא". אין חולק על כך כי המהר"ל הנהיג בפראג שיטת לימוד מתקדמת מאוד לגבי המאה השש־עשרה, לא רק במונחים יהודיים, אלא אוניברסליים. הוא גם לא זלזל בחוכמת אומות העולם והבין כי יש ללמד את תלמידיו על־פי יכולת גילם. אבל בכל זאת, תורת החינוך התקדמה מאז גם בגלל תרומתו של המהר"ל.

"תלמוד תורה" של קרית ארבע מחזיר את החינוך למושגים של המאה השש־עשרה. פגשתי בקריה אם שממש התמוגגה מהישגי בנה הזאטוט — "הוא יודע כמעט את כל התורה בעל פה!" האב היה מעט ספקני — יש תלמוד תורה גם בירושלים, והוא מעדיף לשלוח את ילדו לשם. הטעם — בירושלים מלמדים את הזאטוטים גם לחשוב. לא רק לשנן.

חזרה אל ימי־הביניים

שלמה וואך, משה מאייבסקי, ויוסי דיין, המנכ"ל הראשון של תנועת "כך" הם אנשי תלמוד תורה. יוסי דיין הוא חבר ועד ההורים. "תלמוד תורה" הוא מן הזרמים שאינם מתפשרים עם הזרם הממלכתי, הדתי והחילוני כאחד. הנה כי־כן דווקא אלה שרוממות הציונות בגרונם הם אלה התומכים בזרם חינוך שהממלכתיות הציונית אינה בראש מעייניו. שני זרמי החינוך הציוניים, אינם זוכים לאותה תשומת לב ולאותו פינוק שהמועצה של וואך־כהנא מרעיפה על בבת עינה, "התלמוד תורה". תלמוד תורה הוא היהדות, הזרמים הממלכתיים הם התייוונות.

סיפרה לי מורה בזרם הממלכתי־דתי: ביקשנו וחזרנו וביקשנו משלום וואך שבמסעותיו להתרמות בחו"ל יעשה גם למען בית־הספר שלנו — אך ללא הועיל. את מירב מאמציו הוא משקיע למען תלמוד תורה, בבת עינו. כאשר פגש שלום וואך אל קצין המטה לענייני פנים במנהל האזרחי, שלמה עמר, כדי להגדיל את הסיוע לתלמוד תורה הוא התגאה במוסד הייחודי הזה המלמד "על־פי שיטות מימי הבית השני". הוא גם השתבח בקליטת תלמידים עולי אתיופיה בתלמוד תורה. טיעון זה הרגיז במיוחד את חסידי הזרם הממלכתי. בעוד הזרם הממלכתי־דתי נאבק בקשיי קליטתם של כמאה חמישים תלמידים אתיופיים, ללא סיוע כלשהו, מבקש ראש המועצה להגדיל את הסיוע למוסד האליטיסטי, המתעלם מן המדיניות הממלכתית של אינטגרציה ושקלט רק חמישה אתיופים!

ובאמת צריך עוז רוח לבקש את סיועה של המדינה לזרם חינוך הנאבק בזרמים הממלכתיים, המתגאה שהוא משמר את החינוך של ימי הביניים.

בעיקרו של דבר תלמוד תורה בנוסח ימי הביניים הוא המכנה המשותף של וואך וכהנא. מי שאינו מוצא סגולה בערכים ההומניסטיים של התרבות המערבית, שמדינת ישראל, בכלל הסקטור הרחב של היהדות הלאומית־דתית, מנסה להשתלב בה, נוטה לדבוק בערכים שאותם מייצג כהנא. נא לזכור — כהנא אסר מלחמה לא רק על הערבים, אלא גם על "המתייוונים"!

"בולשביקים" — גם בליכוד

מלחמת התרבות היא שעושה את ההבדל בין קצובר לבין וואך־כהנא. צבי קצובר הוא אולי מתון במונחים של קרית־ארבע, אבל במונחים ישראליים רגילים הוא קיצוני. די אם נזכיר כי כאשר התחילו המגעים הקואליציוניים לא היה מסר הרבה שקצובר יקדים את וואך בקואליציה עם כהנא. אבל הדבר נמנע ממנו משום שתומכיו החשובים הם אנשי זרמי החינוך הממלכתיים. הסיבה האמיתית מדוע אין קצובר יכול להצטרף לקואליציה של וואך־כהנא היא שאין מערה בין תלמוד תורה לבין החינוך הממלכתי. הללו מייצגים את הסטטוס קוו בין דת למדינה, "תלמוד תורה" מייצג את חרדיות הלוחמת.

אנשי קצובר מבינים כי מגמת פניהם של וואך־כהנא היא להפוך את קריית־ארבע למעוז דתי, מעין בני־ברק של השטחים. הם רוצים להשאיר את קרית ארבע כפי שהיא היום: פתוחה גם לחילונים ולדתיים לאומיים.

(סוף בעמוד 26)

בכניסה לאזור היהודי בחברון

צילם: בעז לניר

דפים לספרות

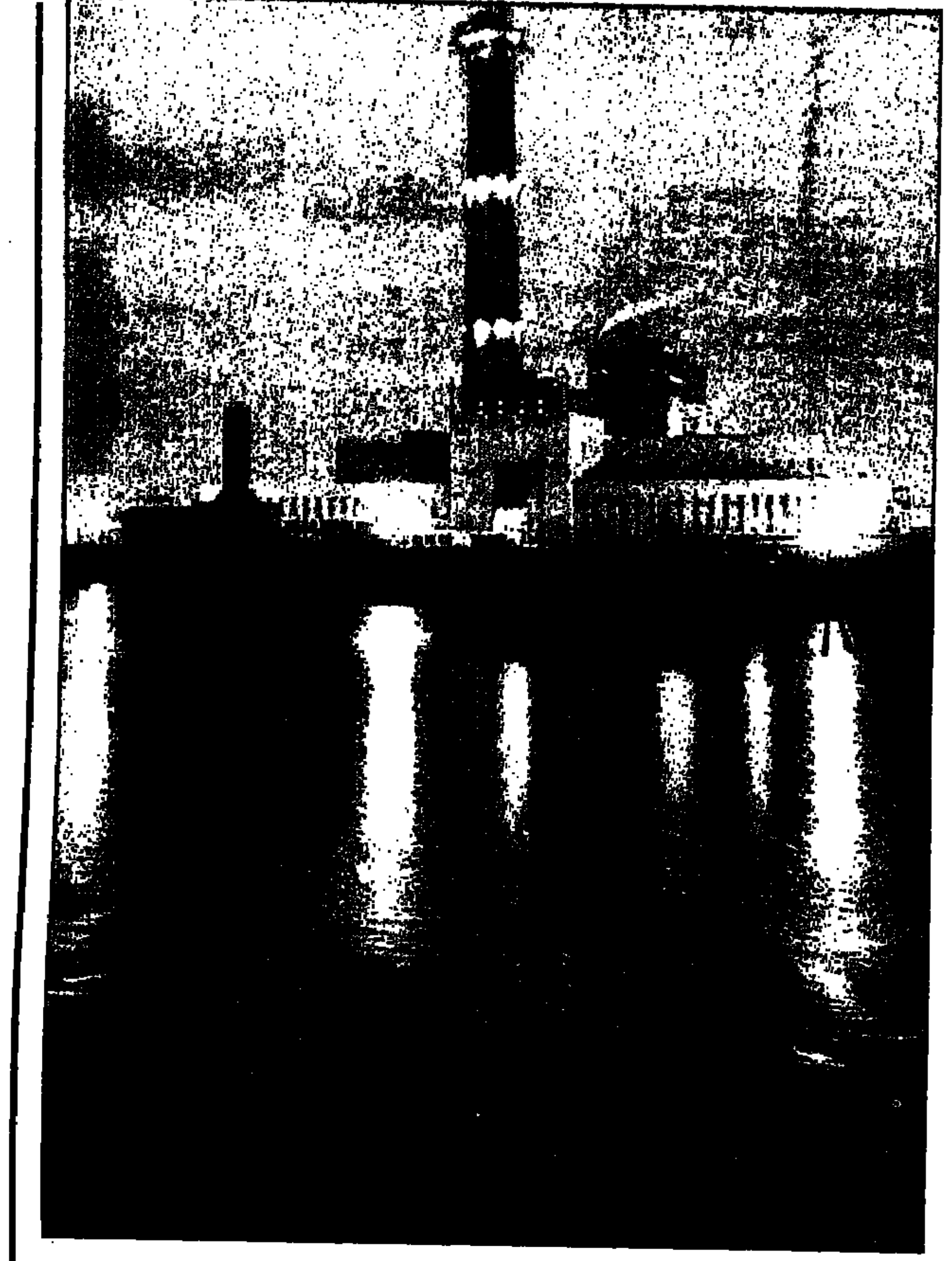

"בשביל זה אנחנו חיילים", זרק שווייק כלאחר־יד, "בשביל זה ילדו אותנו אימותינו, כדי שיעשו מאיתנו קציצות אחרי שילבישו אותנו במדים, ואנחנו עושים זאת ברצון, כיוון שאנחנו יודעים שעצמותינו לא יירקבו לשווא. אנחנו נופלים בעד הקיסר ירום הודו וביתו, שלמענו כבשנו את הרצוגובינה. מעצמותינו יעשו אבק פחם, מה שקוראים שפודיום, בשביל בתי החרושת לסוכר..."
"בסך הכל זה רק טעות אחת גדולה".

(מתוך "החייל האמיץ שווייק" לירוסלב האשק)

ספר חדש בהוצאת ספרית פועלים

אדם פולו הוא גם אני

ענת לויט מראיינת את המשורר משה בן־שאול

לשער הראשון בספר שיריך השמיני, הוא "ספר קטלוגים פרטיים", קראת "מחזור משר המלים". ובאחד משורות שיריו אתה כותב – "יד רועדת בהיכתב הדברים האלה. יד לא תרעד בהיקראם". בהמשך השיר נכתב – "עתה אלך מכאן והמלים משתתקות בפי כשורות אבודים". אחרי שנות כתיבת־שירים רבות כליבך, איך אתה מסביר את הרעד בידיים, את תחושת העמידה על פני האלם?

את תופסת אותי בדבר מאוד לא הוגן, מפני שזאת מטאפורה. המטאפורה של היד, הרועדת בהיכתב הדברים, היא מאוד שאבלונית וגם לגיטימית. ברור מאליו: שלפעמים התחושה בכתיבת שיר, חזקה הרבה יותר מאשר בקריאת שיר. כשאני קורא את הדברים אני הרבה פחות מתרגש, מאשר כשאני חש בהם לראשונה. המטאפורה של היד הרועדת מתכוונת לבטא את אותה תחושה ראשונית, שאצלי היא מאוד חזקה, אולי בגלל שאני כותב מעט. ברור שהיד לא רועדת אחרי המעשה. בכלל, כל ספר שלי, אחרי שהוא יוצא לאור, פחות מעניין אותי. זהו. תשובה קצרה ולאקונית לשאלה לא כליכך הוגנת.

ושוב חוזרים השירים המרים על אהבת ארצי, מולדתי – זהו ניסוחו המעט אירוני, לדעתי, של השער השני בספר. ובאמת, שירי שער זה, שבים ונוגעים בפרטי הנוף הארצישראלי, אותו הרבית לצייר גם בספריך הקודמים. באחד משירי שער זה, אתה כותב – "הקור בורח מנוף הכלבים הבורחים ואספקים תלוי על בלימה במחשבה בורות הנוף." אם השיבה המתחדשת, "מתרחשת מתוך קירות והאירוניות, מדוע בכל זאת לשוב?

זה נכון, שהרגש האירוני במחזור השירים הזה, הוא די גדול, ואני מצטער על כך, אני לא מצטער על השירים, אלא רק על הרגש האירוני. לא ראיית הנוף היא אירונית, אני מדבר שם על הרבה דברים שקשורים בארץ, כולל טריסטרם, כולל מלחמת לבנון, אמרתי, אפילו בדברי שיר, ששירי מחאה זה לא הז'אנר שלי, אבל המחאה שלי, או הציניות, או ההגנה שלי מפני מה שקורה בארץ, כל אלה טמונים בשירי הנוף. הנוף בשירים יכול להיות מאוד קונקרטי וגם מאוד לא קונקרטי. אין לי הרבה שירים שמחים על ארצי מולדתי. בקבר החלוץ", ספר שירי הקודם.

המשורר – בחדר עבודתו

כתבתי, "קבר אימי במורד הנהר", זהו אחד המשפטים החשובים, לבטא את המצוקה שאני חש ביחס לארץ הזאת, את הזרות שאני חש לפעמים ביחס לנוף, אפילו שאני יליד הארץ. אחת הבעיות שמציקות לי ביותר, זו השכחה, מוטיב השכחה והזיכרון חוזר בכל שירי, בצורה אובססיבית. אני חושב שאחד ממניעי, בכתיבת השירים המרים שלי על ארץ־ישראל, הוא הניסיון לזכור את מה ששכחנו, את כל הדברים שהפסקנו לחביט בהם. אנשים כותבים על נוף ומדברים על נוף, אבל בעצם לא רואים אותו, לא חיים אותו, וזה בעצם לא מעניין אותם, מעניינת אותם הפוליטיקה של הנוף, הטופוגראפיה שלו.

את קבוצת השירים על השכחה, פותחות השורות – "החיים הם צוף ולענה, שום דבר לא השתנה" – המזהירות ומחזקות את נימת הפאסימיות, שליוותה רבים משירי ספריך הקודמים, מהיכן הפאסימיות הזו?

תשובתי לשאלה הזו, תהיה דומה לתשובה שעניתי לשאלה הקודמת. הדבר החמור ביותר הוא זה, שאנחנו עוסקים בנוסטאלגיה או במזכרות, במקום לעסוק בזיכרון. שוב, העניין של זכירה מאוד מציק לי. אנחנו לא מנסים לזכור תרבות, או ראשוניות, אנחנו לא מצליחים לזכור, אלא את מה שהיה אתמול. כל השאר, זה כאילו לא חשוב. כשאני אומר שהחיים זה צוף ולענה, או זה פשוט מאוד: החיים הם באמת צוף ולענה. אני גם לא חושב שצריך להרחיק לכת בנקיטת עמדה, ולומר – "אתה משורר פאסימי, אתה משורר הרמטי", מחזור השירים הזה עוסק בחומר, ואני אומר בו גם שהחומר שאני מדבר בו, הוא אהבה. שורה אחרת שיכולת לצטט – "כמה רציתי אם לא בדפוף אהבה". וזהו בעצם מחזור שירים, שמדבר על היכולת או על אי־היכולת לאהוב. האהבה היא הדבר המשמעותי ביותר. אני מדבר למשל על זה שאם חלפתי על פניך מבלי להלוות, ראית את המסיכה הכחולה, שרואה אותי מכפנים". אני לא רוצה לחזור ולומר דבר רכילי כמעט, שכולנו מסתובבים אחד מול השני במסיכות. ואני ממשיך שם ואומר – "זו המדיניות החולה הצוחקת מאוד, אני מהודק אל עצמי כדי לא לרעוד". אנחנו כולנו מסתתרים כדי לא לפחד. אנחנו רועדים מפני הפחד להיות נאהבים או לאהוב.

השער החותם את הספר, הוא "ספר קטלוגים פרטיים" ובאחד משיריו אתה כותב – "נורדין רחוק צלחות רשבר אותה בקו ישר שבו נשבר הלום. היו פרטים רבים, אינני זוכר. הקול הזה הבא אלי טמון בקטלוגים פרטיים". מה בין קטלוג לבין שירים? ואם פרטיים, אז מדוע לפרסם?

השאלה היסודית היא מהם קטלוגים פרטיים, או למה אני צריך לקטלג, ומה אני מקטלג. אני מניח שמי שמבקש באמת, ימצא את התשובה בשירים. ניתן גם לצטט מתוכם, וזה מה שאת בעצם עושה בשאלות שניסחת. בעליפה, התשובה היא מצומצמת, ואולי בלתי־אחראית, כי לכולם יש קטלוגים שאפשר לרפרף בהם מעת לעת; להגיד – שנת 1960, שנת 1967, 1492, היסטוריה, שירה, מלחמות, המצאות, נתונים; הקטלוג הפרטי הוא קטלוג הזכירה. זה משהו אקסטריטוריאלי של אפשרות הכתיבה. זאת אומרת, ריחות, מרחקים, קטעי פנים, קולות, דמויות, כמו אישטבן, פרדו, כריסטיאן לרסן, נורדין, הסודאני ואחרים, אלה הן דמויות שיכולות להיות משוטטות על־פי השירים, על־פי המוטיבים של השמות. אבל כשבילי האנשים האלה הם לא פרוטוטיפים, אלא קטעי אי־שכחה. כעת, אני נשאל הרבה פעמים על אדם פולו, שהוא דמות שחוזרת בכמה מספרי, והיא עוד תחזור. גם אדם פולו הוא חלק מהקטלוגים הפרטיים שלי, ואני משאיר את האסוציאציות לכל מי שרוצה – פולו, מאיקו פולו, או סתם אדם פולו, אם תרצי, אדם פולו הוא אני, או אדם שמסוגל ללכת לאיבוד, או אדם כעל כפל של דמות, השם גנוב, האסונע גנוב. הגניבה היא חלק מהקטלוגים הפרטיים; ואני גם אומר לך מאיפה גנבתי, כי אני רוצה שהגניבה הזו תהיה לגיטימית. אבל קודם אומר שבספור, של דבר, אני רוצה להרוג את האדם פולו הזה, זאת אומרת, לנסות לשבור את הציפיות האינטרוספיות שיש לי מעצמי, להגיע אל המנוחה שלי. אני לא יודע אם אצליח לעשות את זה, אבל אני מנסה משיר לשיר. עכשיו, אם לחזור אל עניין הגניבה, או

(המשך בעמוד הבא)

בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

יוסף מונדי

עיר שוקעת

משה בן-שאול: ספר קטלוגים פרטיים הוצאת ספרית פועלים. תשמ"ו

אין ספק שמשה בן-שאול הוא בן-אדם מורכב. הכרתי אותו בשעה שעבדתי כעוזר במאי ופועל במה בתיאטרון „אהל", כאשר תיכנן את התפאורה של „מלון פרדיסו" מאת ז'ורז' פיידו בבימויו של (ולא פחות ולא יותר) מנחם גולן, שכיום משחק אותה „ביג שוט" בהוליווד.

באותם ימים קיללתי בלבי את משה לא פעם ולא פעמיים, כיוון שהייתי חייב לסחוב על גבי את התפאורה המסובכת של הסלון הפריזאי (אבל קיבלתי תשלום עבור העבודה).

באותה תקופה חזר משה בן-שאול עם אילנה אשתו מסטרסבורג, שם למד במשך כמה שנים ציור תפאורות לתיאטרון ותלבושות. אין לי מושג מדוע חדל משה לצייר תפאורות עבור התיאטרון, אך כפי שידוע לי, הוא ממשיך עד היום לתכנן תלבושות עבור להקתו המצויינת של משה אפרתי.

נופי ילדותו של משה מתמקדים בעיר-הנצח ירושלים, עיר שעד היום זרה לי, ואבניה כבדות על נשמתי. אבנים המסוגלות לגרור אדם לאקסטזה נבואית או ליאוש תהומי שאין ממנו חזרה.

לנסות לכתוב כמו ז'אק פְּרֶוֶור על ירושלים זה כמו לנסות לרקוד סְטֶפּס על חֶבֶל דק.

אף על פי כן, מה שמקרב אותי אל משה בן-שאול היא אהבתנו המשותפת לתרבות ולשירה הצרפתית. ניכר מאוד אפילו בספר זה שמשוררים כבודלֶר, ראמבו ואפולינֶר מהווים עבורו מים חיים ושורשים מטאפיזיים, מהם הוא שואב גלולות-מרץ פואטיות, הנותנות לשיריו מימד או צבע המרחיק אותם מהנוף המקומי.

כל אחד מאיתנו זקוק לבריחה. הזו, כהגדרתו של הלדרלין: „התשוקה להימצא במקום מסוים היא הרצון להימצא במקום ההפוך לגמרי".

אם יאיר הורביץ רואה בסקוטלנד ארץ מקלט, כך משה מצייר את צרפת בצבעים חמים ואופטימיים:

„על קברו של סאשה גיטרי יושב מון החתול / חרש יורדים עליו עלעלי תאשור / צבעו ירקרק רעיל וסיו מדבר / בלשון ספטמבר החולה".

אלה כמה שורות הלקוחות מהפואמה הארוכה שעל שמה נקרא ספר השירים הנוכחי. לכאורה המשורר מוסר לנו תמונה כמעט מפחידה של עיר שוקעת לקראת הסתיו, כשחתול יושב בנחת על קברו של מחזאי פולֶוָארדי מובהק שזכה לתהילה רבה בחייו. הגדרתי את השורות הללו בכוונה כאופטימיות, כיוון שלדעתי הן מבטאות כמיהה וצימאון, לגעת באותה חוויה אנטי-רומאנטית, המאפיינים את „פרחי הרוע" של בודלֶר.

אצל משה בן-שאול כתיבת שירה היא, לפי תחושתי, צורך עמוק הדוחף אותו למצוא איזון רוחני דרך האמנות. בדרך כלל, קיומו של כל אחד מאיתנו רצוף כישלונות. הרגעים בהם אתה נוגע באושר מרומה מועטים, וככל שעובר הזמן אתה נוכח שהטבע, כאב קפרן, נוהג בקמצנות הגובלת ברשעות. המשורר, כמו פרומתיאוס האומלל, אינו מסתפק במה שיש לו, ומוכן תמיד לחלק את אישו לאחרים. ככל שהאש הזאת גדולה יותר, כך וההענשה העצמית כואבת יותר ומסובכת. במרוצת הזמן המשורר מנסה להחיות לעצמו את החוויות, ושוב ושוב הוא נוכח שבידיו נותר רק אבק של כוכבים.

החשיפה, עד כמה שתהא כואבת, גואלת את הנשמה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר „עפרונות":

„שני עפרונות לאהבה וכף היד איננה מקבילה / למה אינך מקבילה כף-יד / כף יד למה אינך / כי העצב רד / וירד הלילה / ראיתי תנשמת אחת עושה היכו-איכו / כמו בצרפתית תנשמת / או ינשוף / איכו-היכו. בערסל החשך / קנין הקריאות האבודות."

אינני מומחה לכתיבת ביקורת שירה. למעשה, רשימה קצרה זו מהווה אתגר ופונה לאיש המומחה לכך. לכתוב ולנתח את שירתו של משה בן-שאול ביתר עמקות. לאמיתו של דבר, רציתי לכתוב כמה מלים טובות, כיוון שבעיניי הוא ראוי לכך.

איזה פרליס

עולם החלומות של איזק דינסן

הבארונית קארן בליקסן, הידועה יותר בשמה הספרותי, איזק דינסן (1885-1962) היא „עוף" אקסוטי בנופה של הספרות בת ימינו. למרות שביכוריה הופיעו (בשם ספרותי אחר) בעיתונות הדנית כבר בשנת 1905, החלה הקאריירה הספרותית שלה רק מקץ שלושים שנה, עם הופעת „שבעה סיפורים גותיים" (1934). הכותרת עצמה אומרת דרשני. הרומאן הגותי פרח באנגליה במחצית השנייה של המאה השמונה-עשרה, ומשם עבר לאירופה ואמריקה. ז'אנר זה, והרומאנטיקה בכלל, היו תגובות-נגד לשכלתנות-היתר של הוגי דור ההשכלה, שהעלו על נס את הראציונליות ותלו בה תיקוות דבר התקדמותו של המין האנושי. לעומת זאת פנה הרומאן הגותי אל הכוחות האי-רציונאליים בנפש האדם, המתפעמת מן המיסתורין ומן האימה, מן הקמאי, היצרי והעל-טבעי. מתוך געגועים רומאנטיים לימי הביניים — עידן האמונה — נבנתה אותה תפאורה גותית של טירות עתיקות הרוסות, שעל יושביהן מהלכות אימים רוחות-רפאים. ג'יין אוסטן, בת אותו דור, ליגלגה על הרומאן הגותי בסיפורה Northanger Abbey והנה, במאה העשרים כאילו קם ז'אנר זה לתחייה ביצירתה של הסופרת הדנית, המחוננת ואנינת-טעם, שהיתה בזמנו אף מועמדת רצינית לפרס נובל.

הבריחה אל האקזוטי

למרבה התדהמה הופיעו „שבעה סיפורים גותיים" באותו עשור סוער וטראגי של שנות השלושים, בו התרחשו עליית הנאצים לשלטון, מלחמת האזרחים בספרד, מלחמת איטליה בחבש ושאר תופעות, שבישרו את הסופה המתקרבת. סופרי הדור התגייסו, בדרך כלל, למאבק רעיוני, תוך מעורבות הולכת וגוברת, ואילו איזק דינסן פנתה עורף לאקטואליה והמריאה על כנפי הדמיון אל עולם שונה לחלוטין. יכול אדם ובעיקר אמן לברוח מן המציאות בדרכים שונות: בחלל, בזמן ואל תוך נפשו פנימה. איזק דינסן ניסתה את כל הדרכים האלה. עם נישואיה בשנת 1914 עברה עם בעלה לחוות של מטעי קפה בקניה ולאחר גירושיה ניהלה אותה בכוחות עצמה. ניסיונותיה כחוקר העולם האקזוטי של קניה באו לידי ביטוי בספרה „מתוככי אפריקה". רק בשנת 1931, בשל קשיים כלכליים, נאלצה לשוב לדנמרק, ואז מצאה את מולדתה, ואת אירופה כולה, במצב השונה ללא היכר מזה ששרר בָּן ערב מלחמת העולם הראשונה.

איזק דינסן היתה אריסטוקראטית באופייה ובהשקפת עולמה. היא לא סבלה את הבורגנות ואת מוסכמות המוסר שלה, ונשאה נפשה אל עולם שתם לגווע. מסיבה זו מתרחשת עלילת סיפוריה אם במאה התשע-עשרה ואם בתקופות קדומות יותר. היא לא העלימה עין מן האכזריות ואי-הצדק של ימים עברו, אבל הזדהתה עם הערכים של האריסטוקראטיה: יראת אלוהים, הקשר לאדמה, רגש הכבוד, גאוות המשפחה, כיבוד המסורת וכיו"ב. היא עצמה, בחוותה האפריקנית, היתה מעין אדונית פיאודלית. היא אהבה את הפועלים הילידים שלה, טיפלה בהם במסירות והם השיבו לה אהבה ונאמנות, אבל כל צד ידע את מקומו הנכון. כך, למשל, משחזרה הביתה ואמה שאלה מדוע אינה סוגרת דלתות אחריה, השיבה, שהורגלה, כי משרתים עושים זאת.

הקובץ „סיפורי חורף", שתורגם עתה לעברית, מצטיין במאפיינים צורניים ותוכניים בם פגשנו כבר ב„שבעה סיפורים גותיים". כך, למשל, השימוש במוטיבים שונים מן הפולקלור, ההיסטוריה והמיתולוגיה, הן זו של יוון ורומא והן הנורדית. בסיפור „חלקת יגון" מסביר האציל הזקן לאחיינו הצעיר, עד כמה עולה המיתולוגיה הנורדית, בשיעור-קומתה המוסרי, על זו היוונית והרומית, שכן אלי יוון ורומא הם הפכפכים ובוגדניים לעומת אלי הצפון הישרים והאבירים. כמו כן שואבת המחברת גם מן התנ"ך והברית החדשה, שהם מקור לא-אכזב של ארכיטיפים כלל-אנושיים: אדם הנאבק עם יצריו משול ליעקב, ששרה עם המלאך, איש חולם חלומות מרומה ליוסף, אשה, הכמהה לאימהות, הרי היא רחל, סמל הבגידה הוא יהודה איש קריות, שבגד בישו תמורת שלושים שקל. האיזכורים והאסוציאציות האלה, הצצים מדי פעם בסיפורים, מתמזגים הארמונית עם העלילה.

איזק דינסן

עולמה האריסטוקראטי של איזק דינסן בא לידי ביטוי מושלם בסיפור המוזכר לעיל, „חלקת יגון", המתרחש באחוזת אצילים בדנמרק במאה השמונה-עשרה. האדמה, האצולה והאיכרות הן כחוט המשולש בו. „הבית הגדול היה נטוע היטב באדמת דנמרק, כבקתות האיכרים, וכמותן כרת ברית עם ארבע רוחותיה, עם עונות-השנה, עם עולם החי, עם העצים והפרחים. אלא שעניינו היה במישור גבוה יותר... חובות רבות היו מוטלות על בעלי-האדמות הגדולים — כלפי אלוהים שבשמים, כלפי המלך, כלפי שכניהם וכלפי עצמם — וכולן התמזגו בהרמוניה לכלל תפיסה באשר לחובותיהם כלפי אדמתם". זו כל התורה כולה.

המקרה המסופר ממחיש כיצד נוהג האציל באיכריו הלכה למעשה. אותו מעשה אכזרי ושרירותי אינו מעורר כל מחאה מצד האיכרים ורק אחיינו של האציל רואה בו סמל העריצות והדיכוי. אולם השוע הזקן מתרצו בפילפול פילוסופי, שאף הוא מעיקרי אמונתה של המחברת: „הטראגדיה היא זכות-היתר של בני-אדם... הכפופה לחוק הנורא של ההכרח. האלים אינם מכירים את ההכרח, מן הנמנע איפוא שיידעו את הטראגי... וגם כאן עלי אדמות, אנחנו, נציגי האלים, הפטורים מעריצותו של ההכרח, ראוי היה שנשאיר בידי הצמיתים שלנו את החזקה על הטראגדיה".

השימוש באגדות-עם

איזק דינסן התרפקה באהבה והערצה על עברם הרחוק של בני עמה, האמיצים והקשוחים, שנתחשלו במאבק באיתני-הטבע ובעיקר עם הים האכזר. כך, למשל, „סיפורו של נער-מלחים", הדוקר מלח רוסי שנטפל אליו, שעה שהיה בדרכו לנערתו — „הנה הרג אדם ונשק לנערה. יותר מכך לא דרש מן החיים" — לסיפור המעשה מתלווה נופך על-טבעי, השאוב מאגדות-עם על אודות גילגול אנשים בגוף בעלי-חיים. הנער הציל פעם בז, שנסתבך בחבלי תורן האנייה. הוא ניצל מרודפיו בידי אשה לאפית, שנתגלגלה לפנים ברמות אותו בז.

גם בסיפור „הדג" שוזרת המחברת אגדה יוונית בפרק מן ההיסטוריה הדנית. מעשה בפוליקראטס, שליט סאמוס, בר-מזל, שהשליך הימה טבעת יקרה, כדי לפייס את האלים המקנאים בהצלחתו. למורת רוחו חזרה אליו הטבעת במעי הדג, שעלה על שולחנו. האלים דחו את קורבנו ואחריתו היתה מרה. בסיפורנו חוזר אותו מקרה אצל אריק, מלך דנמרק, בן המאה השלוש-עשרה, בוואריאציה אופיינית: הטבעת היתה שייכת לגבירה יפה והמלך נפל קורבן לקנאת בעלה.

יש והמחברת משתעשעת במעין „איפכא מסתברא", כבסיפור „הגיבורה". בסיפורו הנודע של מופאסן, „כדור של שומן", המתרחש בימי מלחמת פרוסיה-צרפת, מסרבת זונה פטריוטית להיעתר לפרוסים, אויבי-עמה. כיוון ששיחרורה של חבורת הצרפתים, שנפלה בידי הפרוסים, תלוי בהיענותה, לוחצים אורחים מהוגנים אלה על הזונה, שתעסוק במקצועה. דינסן מעמידה את גיבוריה באותה סיטואציה עצמה אך בהיפוך גמור: במקום זונה מופיעה בסיפורה גבירה, הנראית כ„התגלמות צרפת העתיקה" והקצין הפרוסי דורש, שתופיע ב„לבוש ונוס". חבריה למסע איתנים בסירובם ומוכנים אפילו למות בכבוד, עד שהקצין מוותר. הפואנטה האירונית בסיום היא, כי אותה גבירה מופיעה בעירום במועדון פאריסאי, אבל אילו נעתרה לפרוסי היו חבריה למסע סובלים כל חייהם ממצפון רע.

אלה הן רק דוגמאות מעטות מעושר הדמיון וההמצאה, בו מצטיינים סיפוריה של איזק דינסן, שלרוב הינם אגדות ומשלים פיוטיים. המחברת מהרהרת במהותו ותפקידו של סופר-אמן ובמלאכת הרמייה נעוצה. היא משווה את יחסי-הגומלין בין היוצר לקהלו לזה שבין אלוהים לאיוב: „נהגתי בקוראי כפי שנהג אלוהים באיוב. מי כמוני יודע, מה נזקק אלוהים לאיוב כתורת קהל, ואי-אפשר לו בלעדיו. אכן, יש ואתה מפקפק אם אין תלותו של אלוהים באיוב עזה מתלותו של איוב באלוהים. אני הימרתי עם השטן על נפש קוראי: שיבשתי את דרכם והילכתי עליהם אימים. אילצתים לרכוב על גב-רוח ומוססתי את ישותם. ובעת שייחלו אל האור והנה חושך... ועם כל זאת סופם של השניים להתפייס". אכן איזק דינסן יודעת במה כוחה גדול: אלה מאיתנו, הנוהים אחר עולם חלומי הם מעריציה הנלהבים.

שפת יצירתה של איזק דינסן היתה אנגלית והיא תירגמה יצירתה לדנית, אך נדמה, כי העברית בתירגומה של ליאורה הרציג, כאילו נוצרה כדי לשמש כלי לפרוזה פיוטית זו.

איזק דינסן: סיפורי חורף. מאנגלית: ליאורה הרציג, הוצאת זמורה, ביתן, תשמ"ה/1985

אדם פולו

(המשך מעמוד קודם)

אדם פולו, זה שם של דמות מתוך ספר „דין וחשבון" שיצא-לאור בפאריז, בשנות החמישים המאוחרות וקיבל את פרס גונקור. את הספר כתב לה קלזיו, סופר צעיר מניצה; ובו נכתב על בחור שלוקח את האופנוע שלו, הולך לשפת הים, מניח את האופנוע והולך לאיבוד. אני גנבתי את השם הזה והפכתי אותו לכרטיס בספר הקטלוגים הפרטיים שלי. כיוון שהזדהיתי הזדהות גמורה, עם העניין הזה; שכל אחד מאתנו יכול ללכת לאיבוד על-מנת למצוא את עצמו מחדש, או לגלות כפל של פנים. בכלל, זו המהות החשובה של הספר הזה. אני לא יכול להיות נחתום שמעיד על עיסתו. אבל אני חושב שספר קטלוגים פרטיים זה ניסיון למצוא את עצמי בהרבה מאוד וואריאציות, בהרבה מאוד חוויות. בהרבה כרטיסיות שלא קיימות בטקסט שירי נורמאלי. בסוף הספר אני מציין, שהוא נכתב בהרבה שנים ובשלוש ערים — בקופנהגן, בפאריז ובתל-אביב. פרקי הספר מסודרים כך, שיש כל הזמן שיבה אל מקומות. מקום מאציל על מקום. לפעמים החוויה, שהולידה את השירים, היא פשוטה מאוד. למשל הדמות של אישטבן, שאותו פגשתי בקונגרס לספרות ילדים בקופנהגן. אישטבן הוא בחור ספרדי, שחי תחת משטרו של פראנקו, ושההזדמנות היחידה שלו לצאת אל העולם האחר, היא דרך נסיעתו לקונגרסים בינלאומיים, כאשר אשתו נאלצת להישאר בספרד, כערבון. זו הדמות הזאת עברה אצלי איזו מטאמורפוזה. האישטבן שאני פגשתי, הוא לא אותו אישטבן שבשירה, כמו כל שאר הדמויות.

בקשר לשאלה שלך על הקשר בין פרסום לבין הקיטלוג הפרטי, זה כמו שמישהו נותן לך להציץ בכרטיסיות שלו, וגם אומר לך — „את רואה, גם זה שייך". זה אולי לא בדיוק הטקסט שאת מצפה לו, בהזדמנות זאת, אני רוצה לדבר גם על הדבר שמכאיב לי ביותר. במשך 15 שנה, לא קראתי ביקורות שנכתבו על ספרי השירה שלי. היום זה יותר מעניין אותי, מפני שהשתחררתי מהרבה מועקות. אחד הדברים שהציקו לי ביותר, הוא שעשו את השירה הבן-שאולית, שראו בבן-שאול מין משורר אזוטרי, שיושב וכותב על נוף ארץ-ישראל. או נוף ארץ-ישראל, וזה שאני יליד הארץ, זה מאוד חשוב לי. אבל ההגדרה הזאת, התווית שהדביקו לי, היא פשוט לא מדוייקת. אני עוסק בדברים שנראים לי שונים לחלוטין. כאשר נוף הארץ מתבקש אל תוך השירים, כיוון שאני חי בתוכו. אבל זהו נוף הרבה יותר מורכב מכפי שמציגים אותו; זה גם שויפי קליפורניה וגם ילד שרץ בשמיים בתוך הקו המשווה. אני רוצה פעם אחת ולתמיד לפרוץ את הסטריאוטיפים שהדביקו לי, וגם לפרוץ עוד דבר. אני לא מתבייש לומר — אני הפסקתי להיות משורר מינורי של „לקראת" או של ראשית שנות החמישים. אני לא מסכים עם זה, ויום אחד אני אקום ואגיד את זה. היום אני פחות חושש.

סימפטומות פאריז ואנשיה, הם גיבורים מרכזיים בשירי. בפאריז אתה אומר לטורקין — „אני אוהב את ארץ-ישראל הטבריה שלי". במקום אחר אתה כותב — „באות בה אני מוצא את מולי והוא סימן מאזניים אוקטובר בשמונה עשרי בו בשעה לא ידועה שתי ערים צלצלו לי, ירושלים וזו הלעוטה הרמוסה המואורסת לי, לה. אני אשה. מדוע, או מהיכן הצורך באהבה המפוצלת בין שני מחוזות גאוגרפיים, שונים כל-כך זה מזה?

כמה משוררים כתבו על ירושלים?! — מאות משוררים, כולל אותי; אבל לכל אחד יש את הירושלים שלו. פאריז היא עיר לעוטה מאור. היא עיר שמצחיק לדבר עליה כעל משאת נפש. אבל בשבילי פאריז היא הרבה יותר מזה. קודם כל הייתי בה הרבה מאוד פעמים, למדתי בה שלוש שנים, תרבות צרפת קרובה לי, אני מתרגם מצרפתית. בפאריז אני מרגיש את ארץ-ישראל האחרת שלי. אם קיימים אצלי געגועים עמוקים אל הארץ, או הם קיימים מפאריז. אולי בגלל שאימי, עליה השלום, למדה ולימדה באליאנס, בטבריה ובצפת. זה מין דבר שניתן לי במתנה, כזכר ילדות. פאריז היא שלי, יותר מכל עיר אחרת. נורא מזולזלים בפאריז הזאת, פאריז היא כבר לא מקדש אמנות, כפי שהיתה בעבר. אני גם מוצא דמיון בין פאריז לבין תל-אביב, ולעוד עיר שהייתי בה, לברלין. אלה שלוש ערים דקאדנטיות מאוד. אלה ערים, שאתה יכול להיות בהן עם כולם, לבד, ועם אף אחד. זאת התכונה של ערים גדולות. לא הייתי בניו יורק. אני לא יודע איך הייתי מרגיש בה. אבל שוב, את פאריז אני פשוט לא יכול לנתק מעל עצמי. היא חלק ממחוז השירה שלי.

בקטע המקטלג האחרון בספר, אתה כותב — „בקראי את הספרים אני שומע קריבת מלים. הבהלה הישנה חזרה לשורר". — מדוע דווקא בהלה, היא תחושת המשורר, באשר הוא מסיים לערוך ספר מספריו? האם הרצון לשוב ולסלק את הבהלה הזו, הוא שיביאו אל ספר שיריו הבא?

אצלי, מלחמה בחומר היא מלחמה קשה. אני כותב לאט. אני לא גאה בזה. הייתי רוצה להיות פורה כמו יהודה עמיחי. הייתי רוצה לזרום בקלות. הרבה פעמים אני חוזר אל שיר שאני כותב, ואני נבהל ממנו, אני לא שקט איתו. לפעמים אני אומר, שאולי זה לא אני, ואני נבהל מעצמי. הבהלה הזאת תמיד מנחמת אותי. זה כמו שאת אומרת, — אני חושב שאני אהיה יותר שקט בספר הבא. פה, אני רוצה לומר משהו ביחס לבני דורי. אני מרגיש שמאוד התקרבתי אל ספריו של עמיחי. דווקא בשנים האחרונות. ספריו הראשונים לא כל-כך דיברו אלי. בשנים האחרונות, אני מרגיש שהנה, המשורר הזה התבגר, נעשה הרבה יותר בשל. הוא כותב את הדברים הקשים ביותר, המבוהלים ביותר, במין זרימה חמה. הוא נעשה הרבה יותר פתוח ופשוט. אני כל הזמן אומר לעצמי — הנה עכשיו תורי, לא בעקבות עמיחי, בכך אני מתכוון לומר, שגם אני רוצה יותר לזרום, לכתוב יותר בפשטות, יותר בתמימות, לפתוח יותר את הדברים. כל פעם נדמה לי שאני עדיין לא בסוף הדרך; שעדיין יש לי אפשרות לתקן את עצמי, להקל. יש לי תמיד הרגשה שאני כותב חוק מרי. ואז אני נבהל מעצמי, כמו אדם פולו. אדם פולו תמיד נבהל מעצמו. הוא חושב שאין לו מספיק חזון, ושמוטב לו שיעמוד באוטובוס, בחמסין, ושיסע ויחשוב במה שמתרחש סביבו, ושיהיה בעל כפל דמות. וזה מה שאני.

יגאל תומרקין

סינמה בלש

מישהו שאל אותי לאחר שידור „מבט שני" בטלוויזיה, אם יש לי מה לומר על מנחם גולן. יש לי מה לומר על מנחם גולן. לרצים תנמרצים גלובוס-גולן, בעלי תשיא העולמי בוולגריות ותת-תרבות; כל הכבוד! אם הייתי רוצה להציג את ה„סוחר מוונציה" כג'ונגל לבושמנים בגירסת האנטישמית, כך שכל אחד יבין, גולן יהיה שיילוק, ולוא הייתי ממשיך ב„אותלו" לבושמנים, היה איציק קול משחק את יאגו וגילה אלמגור את אותלו. מזמן לא ראיתי כל כך הרבה לשונות קלועות יהודיו ומכוונות אל אָגוּס אחור ויחירי, Anus Dei. אָנוּס דֵאי אפשר היה לקרוא למישור-שרות זה, ששודר ב„מבט שני", היה שם גיבור אחד חורץ לשון שסירב לשיר עם המקהלה — מאיר שניצר, אבל איתו יש לי חשבון קולנועי אחר: אני מבקש שיפצה אותי על כרטיס שקניתי לקולנוע ועל שעתיים של שיעמום בסירטו הנלוז, הגימיקי, הרדוד של וודי אלן, „שושנת קהיר הסגולה", ששניצר סיווג בין עשרת הסרטים הגדולים שנעשו אי פעם... איני יודע מדוע, אך מאז ימי צ'ארלי צ'אפלין כל דור של מבקרי קולנוע נתלה בקומיקאי אמריקאי אחר לראות בו את נביא הדור. לבאסטר קיטון אני מסכים, אבל לא כוב הופ, לא רד סקלטון, לא ג'רי לואיס — ולא וודי אלן, שהגימיקים האנושיים-קולנועיים שלו מזכירים לי במיומנותם ועמקותם את המטפיזיקה החזותית-היהודית של יעקב אגם. וודי אלן לוקח גימיק ומגרנר על הנימות הרדודות ה„אנושיות" של האדם הקטן.

בעצם גם עם המבקר נסים דיין יש לי חשבון — הוא חייב לי את חצי הכרטיס והזמן שאני תובע משניצר. אבל חשבון חמור יותר יש לי איתו כבמאי הסרט „גשר צר מאוד". מן הרגע שראיתי את האלפא-רומאו ברמאללה, במוג'אוויר סגרירי, והגיבור הרון ז'זאן חבוש מין קפלט, שמזכיר לי אם יהורם גאון או אולי את אבי טולדנו, וערביה בוהקת-עין ועקומת-רגלים מְדדה לאורך ולרוחב המסך, כשאחריה דולק מפרס חורי בכיפה, ועוד חורי אחר עם זקן שחור, וברקע המנגינה הפותחת, שהיא מיסת פסחא רוסית פראווסלבית, ידעתי שאני בצרות. אין לי כוח לדייסה שיש בה כמה צילומי חורף יפים של אמנון סלמון, הצילו אותי מסרטי האיכות הישראליים, שכמה מהם ראיתי בזמן האחרון. הצילו אני צועק — סרטים אלה מזכירים את עיירות הפיתוח. הקולנוע הישראלי בן ארבעים, בולע כספים וכולנו מצפים למשהו — שהתינוק יצעד, יגיד משהו, חוץ מלבכות ולבקש עוד. מדוע אני חייב לממן אותם? מדוע אין הם מממנים אותי? אני הוכחתי את עצמי. אני נלחם בשיניים. שני דברים שיש בהם שמץ תרבות וכישרון בארץ הם השירה והאמנות הפלסטית, ופה ושם הספרות. אבל מאז שלאה פורת המנוחה המציאה את התיאטרון כערך יחיד לתרבות ולזוללת תקציבים, אסור לדבר עליו, כי הוא ההידרה של התת-תרבות — על כל ראש שנקצץ, גדלים שלושה זוללי תקציבים. אך קולנוע האיכות הוא סתם שרשור עקלתון.

עיירת פיתוח מתפתחת לנצח — תלמיד בית-ספר בעל ראש שיבה, גרגרן ומתגלח בכיתה א' — עד מתי? ואם הקולנוע משול לירוחם, או לילדה החיננית והשקרנית מקרית-שמונה, או הקולנוע צועד בטוחות ביצירת תת-תרבות החובקת כל הארץ; ואם קולנוע ה„איכות" הישראלי משול לעיירות הפיתוח, הרי הקולנוע של גולן, גלובוס, כאיזון, דומה לסדום ועמורה, כל לחי.

מנחם גולן

„זכרון דברים" בעיני מבקר אמריקני

הסקרנות הטבעית שיש לנו ביחס לדיעותיהם של מבקרים ספרותיים זרים על ספרותנו, אינה תוצאה של תסביך נחיתות, הגורם לכך שנחפש אישור מבחוץ לערכים שנוצרו כאן, אלא רצון לראות כיצד מתמודדים אינטלקטואלים, הפועלים בקרב ספרויות זרות, עם יצירות הספרות העברית בת זמננו. לפעמים אתה נתקל במקרים קיצוניים של אי-הבנה מוחלטת ושל סילוף הכוונות, שהונחו ביסודן של יצירות אלה. אך לרוב אתה יוצא נשכר מן הנסיון הזה, באשר המבקרים הזרים מגלים פנים חדשות ביצירות אלה, חושפים אספקטים שלא נודעו לנו. ועצם העמידה במבחנה של ביקורת מבחוץ מעניקה ליצירה מימד נוסף, העשוי להוציא אותה מתוך הגבולות הצרים של תרבות אחת מוגדרת לתוך הגבולות הרחבים של ספרות העולם.

לפני שנות דור היתה זו תופעה די נדירה, שמבקרים אנגלים או צרפתים יתייחסו ליצירות מן הספרות העברית. זאת, בעיקר בשל היעדר תרגומים נאותים לשפות אלה. מכיוון שחלקה הגדול של ספרותנו בדור הקודם נשען עדיין, ברובו, על ערכים והישגים לשוניים, היה מעשה התרגום כמעט בלתי-אפשרי. אך ההתפתחות שחלה בספרותנו בשלושים השנים האחרונות, שהעניקה לה מידה רבה של קונקרטיות ושיחררה אותה מכבלי המליצה והלשון היהודית, הבנויה על אסוציאציות, גרמה לתהליך הסינכרוניזאציה וקירבה אותה, השירה והסיפורת העברית לקריטריונים המקובלים בספרות העולם. ואם נמצא כיום ספריהם של כמניין משוררים ומספרים ישראלים מתורגמים, בעיקר לאנגלית, הרי זו תוצאה ישירה של התהליך הזה.

הוכחה נוספת לכך שהספרות העברית בת-זמננו יצאה למרחב, ישמשו המאמרים הרבים המוקדשים לספרים שתורגמו מעברית בעיתונים ובכתבי-העת הספרותיים בעולם האנגלו-סאקסי.

בדו-השבועון האמריקני היוקרתי New York Review of Books מיום 10 באוקטובר 1985, פירסם אירווינג האו (Irwing Howe) מאמר רב-עניין על „זכרון דברים" של יעקב שבתאי. אירווינג האו הוא מסאי ומבקר נודע, פרופסור לספרות באוניברסיטת ניו-יורק, ואין הוא נדרש במאמריו, אלא לתופעות ספרותיות מיוחדות במינן. „זכרון דברים" הוא בעיניו לא רק רומאן רב-ערך, אלא הוא מהווה, לדעתו, פריצת-דרך בספרות העברית, שהוא משווה אותה עם פריצת-הדרך שחולל פוקנר בספרות האמריקנית עם ספרו „הקול והזעם". „זוהי פריצת-דרך המתאפשרת כאשר סופר מגיע לידי שליטה גמורה על תרבות עמו והוא מסוגל לחשוף את התחושות העמוקות והסודיות ביותר". לדעתו, הגיע יעקב שבתאי למדרגה גבוהה זו ברומאן שלו, „זכרון דברים", ובספר שנמצא בעזבונו, „סוף דבר", כאשר הצליח להתמודד עם האידיאה המרכזית בחיי מדינת ישראל עכשיו, דהיינו — הפער שבין חזונם של האבות-המייסדים לבין המציאות של זמננו, שאיננה ולא יכלה להיות תואמת את החזות האוטופית הרצויה.

אירווינג האו, שביקר פעמים אחדות בישראל

יעקב שבתאי

ומכיר מקרוב את המציאות שלנו, עומד על הפער שנוצר בין דור-האבות, שבנה והקים את החברה הישראלית, הדור שברובו הגדול היה שייך לתנועת העבודה והאידיאולוגיה שלו היתה ציונית-סוציאליסטית, לבין הדור שהגיע לידי בגרות בשנות השבעים ומטבע הדברים היה שונה באופיו, בהשקפותיו ובהליכותיו, והתקשה להתמודד עם מורשת-האבות. נציגיו של הדור הצעיר, כפי שהם מופיעים ברומאן של יעקב שבתאי, אין בהם מן העוצמה של דור המייסדים, וברגעי חולשה מרגישים בני הדור הזה שהם „במחצים" על ידי כובד-המשקל של אותה מורשה הרובצת עליהם. כך נוצר מעין „מיתוס של ירידה (ניוון)"; מאחורי מיתוס זה ישנה היסטוריה, אך היסטוריה שמהלכיה עוותו. בני הדור העומד לרדת מעל במת החיים היו העילית האמיתית של ארץ-ישראל בתקופתה החלוצית. הם הגיעו לכאן כדי להקים אומה יהודית חדשה, חיים מוסריים של שוויון, אדם יהודי חדש, זקוף קומה, חי מעמל-כפיו. לא רק לשינויים רדיקאליים בחיי היום-יום הם שאפו, אלא לתמורה מרחיקת-לכת בתשתית החברתית והמוסרית של היהדות. ואילו תהליכי ההגשמה גרמו לאכזבות רבות. והפער הזה בין השאיפות וההישגים הוא העילה למשבר שעיצב דמויות כגון אלה הרוחשות ברומאן של יעקב שבתאי. „אנשים הנושאים בלבם תחושת כישלון, שאינם מסוגלים להתמודד אתה או להיפטר ממנה. אין הם נוטים לדבר על כך ואחרים מהם אף החלו להטיל ספק באמיתות רגשותיהם. אך אין לדבר זה כל חשיבות כיוון שרגשות אלה ממשיכים לדכא אותם".

בני דור האבות נהגו לשאול את עצמם: מדוע קרה מה שקרה? האם יש לתלות את הקולר בנסיבות? האם נעשו מישגים טאקטיים? האם הציפיות היו מופרזות? או שמא היה איזה פגם יסודי בתוכנית המקורית? אך גיבוריו הקשישים של שבתאי השאירו את כל השאלות האלה מאחוריהם, מתוך תחושה שהצגת השאלות האלה או מתן תשובות עליהן אינם עשויים לשנות דבר. הם אנשים בעלי הכרה פוליטית, שמצאו את עצמם בתוך עולם פוסט-פוליטי, ולא נותר להם אלא לנסות להיאחז בדיעותיהם הישנות, להישאר משוכנעים במידת צידקתם, בשעה שעולמם חומק מידיהם; או שהם מידרדרים לתוך תערובת של תום וציניות, מצב שהמספר מצליח לתארו בחריפות יתירה, כיוון שזוהי האווירה שבתוכה חי הוא עצמו. „אישית, — כותב אירווינג האו — כל אחד מגיבוריו של שבתאי ראוי לאהדה, ולחמלה, אך ככלל רובץ עליהם חותם ההיסטוריה — ההיסטוריה המהרסת — ודבר זה משווה איזו גדלות לאסונם". מצב הדברים הזה, שתהום רובצת בין עולם הערכים לעולם המעשים, מביאה את האנשים לידי פריקת-עול, להשקפה ש„הכל מותר".

בהתייחסו לדמויות הרוחשות בספרו של יעקב שבתאי, כותב אירווינג האו: „את בני הדור הזקן הוא מתאר בביטחה רבה. ואשר לבני הדור הצעיר — בני דורו שלו — אין הוא דן אותם ואף אינו אוהד אותם ביותר, הוא ניגש אליהם גישה זהירה ונבוכה. כי דומה שסופר מיטיב להבין את עולמם ההפוך של קודמיו אך לא של בני דורו". המבקר סובר, כי שבתאי לא ידע כיצד לטפל בבני הדור הצעיר, המועדים תחת מבטי אבותיהם...

ההבדלים בין שני הדורות ברורים ומוגדרים. הנשים של דור-האבות היו נחרצות ורגשניות, הנשים הצעירות „משוחררות", נענות לדחפיהן המיניים בצורה מבוקרת, שומרות חלק מאישיותן מחוץ למסגרת היחסים שלהן. ואם כי מידות אלה עשויות להיראות שובות-לב יותר מן הנוקשות של האמהות שלהן, הריהן מכוונות בשל היעדר עוצמה ריגשית.

באשר לסגנון הספר, מציין אירווינג האו, כי שמו של הרומאן הולם אותו בהחלט: זהו מין „זכרון דברים", פרוטוקול ותזכיר מדוייק, מסוייג, מנוכר. הטכניקה שלו מנוגדת לחלוטין למרשמים שהציגו ג'וזף קונראד ופורד מאדוקס פורד לרומאן המודרני: הם המריצו את המספר ליצור סצינות דראמאטיות, להראות יותר מאשר לספר. ואילו בספרו של שבתאי יש אך מעט מעמדים בעלי מימדים רחבים. יש בו בעיקר ביוגראפיות תמציתיות, סיפורי-חיים במיניאטורה.

הוא מסיים את מאמרו במובאה מקאפקא, שלדעתו היא הולמת את הספר „זכרון דברים": „אנו זקוקים לספרים אלה, הנוחתים עלינו כאסונות, המאמללים אותנו מאוד, כמותו של אדם שאהבנו אותו יותר מאשר את עצמנו, כמו התאבדות. ספר צריך להיות כמו שובר-קרח, המבקיע את הים שקפא בתוכנו".

אב"י

נעמה לבארי

שירים

יש איש

יֵשׁ אִישׁ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁאוֹמֵר לָמוּת
גֶּשֶׁם בַּבַּיִת הַזֶּה מוֹצִיא אֶת פָּנָיו הַחוּצָה
בֶּחָצֵר מְשֻׁבָּשׁ צוֹעֲקִים יְלָדִים וְאֵין פְּשָׁרָה
מְקַצְּנֵי חֲבָלִים בָּאִים לְנַחֵם אוֹתוֹ
אִישׁ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁאוֹמֵר לָמוּת,
רָעוֹת מִתְקַבְּצוֹת בַּבַּיִת הַזֶּה
וְאֵין כְּנָפַיִם לָקוּם מִזֶּה
פָּנִים שֶׁהָיוּ אֶל הַשֶּׁמֶשׁ וְנִבְלָמוּת אֵצֶל הַבָּתִּים
אֲנָשִׁים קוֹרְאִים הַצִּילוּ בְּתוֹךְ הַחֲלוֹנוֹת
אֲבָל אֲנִי חוֹשֶׁבֶת שֶׁאֲנִי הוֹזָה,
יֵשׁ אִישׁ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁאוֹמֵר לָמוּת
לֹא אָמַרְתִּי שֶׁאֲנִי אִתּוֹ לֹא אָמַרְתִּי

מחוזות ילדותי

בִּרְחוֹב גְּאֻלָּה אֲנִי חוֹשֶׁבֶת עַל מְחוֹזוֹת
יַלְדוּתִי, שֶׁלֹּא הָיוּ בִּמְקוֹמָם,
שׁוּרַת הַבָּתִּים פּוֹסַעַת בַּמִּדְרוֹן אֶל הַיָּם,
בַּחֲלוֹנוֹת אֲנִי מִתְקַנְּאָה עַל פְּנֵיהֶם הַכְּחֻלִּים
עַל הַבֹּהַק הָרָפֶה בִּשְׁעַת אַחַר הַצָּהֳרַיִם,
רְחוֹבוֹת אֲחֵרִים כְּבָר הָיוּ מִתְקַבְּצִים וּבָאִים
וְאֵינָם מִתְאַמְּצִים לְהַסְבִּיר פָּנִים,
הֵם הָיוּ מַכִּירִים בִּי שֶׁלֹּא חָיִיתִי כָּאן,
בִּרְחוֹב גְּאֻלָּה, הָיוּ מְחוֹזוֹת עִצְּבוֹנִי
עַל יַלְדוּתִי שֶׁלֹּא הָיְתָה עִם הַיָּם,
עִם הַבָּתִּים שֶׁהָיוּ מֵתִים מִזִּקְנָה
וְנִסִּיתִי לָתֵת חִיּוּךְ בְּעֵינָם
וְנִסִּיתִי אוּלַי לְשַׁטּוֹת בְּזִכְרוֹנָם,
עַל מְחוֹזוֹת יַלְדוּתִי הַמְדֻמִּים
בִּרְחוֹב גְּאֻלָּה וְכָל יוּבָלָיו,
הֵם הָיוּ מַכִּירִים בִּי שֶׁלֹּא חָיִיתִי שָׁם.

שכונת נחלאות

בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה בִּירוּשָׁלַיִם בָּאתִי בְּנַחֲלָאוֹת
אֲבוֹתַי
וְהָיוּ בִּסְתָוָנִים כָּל הַשַּׁבָּת לְרַגְלַי,
חָשַׁבְתִּי אוּלַי לִכְבֹּשׁ סֻכָּה
וְכָל עֲנָפַי וְנוֹעַ בְּבוֹ אֶצְלָהּ
וְלֹא הָיָה בִּי כֹּחַ וְנָסַעְתִּי מִשָּׁם.

בַּשָּׁנָה שֶׁהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם שַׂמְתִּי נַחֲלָה
בִּשְׁכוּנָה
וְנָפְלוּ אֲבָנִים בְּכָל הָרְחוֹבוֹת,
וְשָׁמוּר עֵץ בֶּחָצֵר,
וּשְׂפָתַי מְנֻעָלוֹת בְּכָל הַכְּרָמִים שֶׁהָיוּ
לְמִשְׁתֶּה בַּשָּׁנָה הַהִיא וְרִצְפָּה שֶׁשָּׁטְפָה בְּעוֹרִי
אֵיךְ אֲנִי לֹא שָׁם

בשבע עיניים

שפינוזה בירושלים

במסגרת הסידרה „הרצאות שפינוזה בירושלים", המתקיימת מטעם מרכז ש.ה. ברגמן לעיון פילוסופי, תתקיים ביום ד', 27.11.85, בשעה 18.00, בבית מאירסדורף, חדר 502, באונ' העברית בהר הצופים — הרצאתו של פרופ' סטיוארט המפשייר מאונ' סטנפורד: „שפינוזה: דעת, גוף ואמונה".

„העיקר להיות בלתי-תלוי"

בשבוע שעבר חולקו פרסי היצירה השנתיים של קרן ראש-הממשלה ע"ש לוי אשכול ז"ל, בטקס חגיגי ואלגנטי שהתקיים בבית-הסופר, בהשתתפות האלמנה מרים אשכול, ראש הממשלה, סופרים שזכו בעבר וכאלה שלא זכו. קהל שבא לצפות במכובדים — ואפילו צביקה פיק היה שם, אולי בתפקיד, כיו"ר תא האמנים של ה„ליכוד". הוא לא מחא כפיים לפרס.

את הטקס פתח אהרון ידלין בדברי כיבושין ומחמאות מנופחות לאשכול. דברים שנאמרים רק לאחר המוות. „איש השפרה", קרא לאשכול. „חלוץ, איש דגניה ב', מייסד מקורות, שר אוצר מעולה", אמר נבון. „אשכול היה יהודי מאוזן", אמר פרס, שבא לחלק פרסים בעיצומו של משבר שרון, הנוכחים התמהים על פשר שאננותו גילו אחר-כך, ששעה קלה קודם-לכן חלף-עבר ה„משבר הממשלתי" בשלום.

וו השנה ה-90 להולדתו של לוי אשכול, ועל-כן הקרינו שקופיות מחייו, וכבכל טקס ממלכתי היו קצת שירים מלווים בנגינת נבל. שיא התרבותיות הפולנית.

ידלין סיפר את קורות הקרן. ייעודה של הקרן הוא להקל על הסופר שנאלץ להתאים עצמו לתנאי עבודה חיצונים לצורכי פרנסה. לפני 16 שנה, כשהוקמה הקרן של חמישה פרסים שנתיים ליוצרים, נתנו 10,000 ל' לסופר. נקבע כי כל הפרסים יהיו מפירות הקרן והסופר מצירו צריך להתפנות לכתיבה בלבד במשך אותה שנה. במהלך הזמן נשחק הפרס, עד שלפני שלוש שנים, בעזרת משרד החינוך, סוכם על מלגה בגובה שכר מורה בעל תואר מ.איי. בשיא הוותק. השנה זה אומר 700,000 ש' לחודש, כפול 12 חודשים. אחר-כך הוסיף ידלין עוד כמה מחמאות חבוטות על הסופרים והספרות העברית המתפתחת וש„בעזרת סופרי ישראל יקום הדבר". וכך נחתם פרק א'.

אז החלו העניינים הכספיים. יצחק נבון, שר החינוך והתרבות: „נשתדל לעזור ככל שידנו משגת." נבון מציע פתרון ממלכתי, שיאפשר לסופר להיות בן-חורין לכתיבה. „לפחות להסיר ממנו את המרירות של תלוש המשכורת". הוא גם מספר חדשות טובות, שהממשלה מתעתדת להגדיל את התמיכה ל-25% במועצת הספר העברי: „כשם שהמדינה מסבסדת מצרכי-יסוד היא חייבת לסבסד ספרים". אחר-כך הוא מתבדח על המלה העברית. משהו אקטואלי. על „השר שהגדיש את השאה כמופקרות של התבטאות", (נחשו מי) — וש„צריך להחזיר למלה את הכבוד". המשבר, כאמור, כבר היה היסטוריה.

נתן זך — שיחד עם פרופ' חיים שהם, ועורך „מאזניים" חיים פסח היוו את צוות השופטים של הפרס — עולה לבמה. אחר-כך יאמר דוד אבידן, אחד מחמשת המאושרים, שזהו צוות השופטים המקורי ביותר שהיה אי-פעם. זך מדבר על כסף. הזדמנות לגלות את אוזני הממשל על מה שכבר גלוי וידוע לכולם. צרות עם מו"לים, ניכוי מס במקור, שחיקה ושכר-סופרים דל. כבר היה ריון כזה בחודש מאי בהשתתפות נציגי ממשלה וסופרים. לא נראה שמשהו דראסטי זז מאז.

זך מתקנא בסופרי חו"ל, שם אפילו בערים קטנות להוטים להקל על חייו של יוצר. „ואני כבר לא מדבר על מטרופולין. בסקנדינביה סופרים מקבלים שכר חודשי קבוע, לעיתים לכל ימי חייהם. כיצד להסביר תופעה משונה, והם (גרמנים ושאר עמי תרבות) אינם עמי-ספר. לשון אחר, הם עוד צריכים להתאמץ, ואנחנו עם הספר משולים לאותם צדיקים, שמלאכתם נעשית ע"י אחרים. אנו נפגשים עם מדינאים על כוס קפה, כי ליותר מזה איננו זקוקים, כי אנחנו עם ספר הספרים. לא עם הספרים והסופרים. אלה הם חייך סופר עברי — הכל חולקים לך כבוד, וסוער ותומך כמעט שאין. אם אינך מחבר ספרי בישול, או איש צבא בדימוס שכותב זכרונות, המו"לים לא יפרסמו את ספרך. סופר עברי — אתה השקעה גרועה!" קוטל זך באירוניה, ולשם הדגמה מוסר מספרים עדכניים על שכר סופרים. קריאת-ביניים של אהוד בן-עזר, מגן זכויות הסופרים. זך ממשיך: כמה היו משלמים לשייקספיר עבור סונטה שלו? — 7 ש"ח. „שייקספיר תיזהר", אומר זך, „ריבית ושכר סופרים — צמר חמר. שיילוק כמחבר חוקי מס-הכנסה. וזהי שנאת הרוח". הוא חותם את דבריו באירוע שבמקרה כן מחלקים בו כסף: „סלחו לי, סופרים, שבאתי לזרות קצת מלח על הפצעים ביום חג זה".

בא תור הנימוקים. מדוע זכה סופר זה ולא אחר. ויש בוודאי בקהל כמה שאינם מבינים למה לא הם. בקפה יושבות פליטות ההפגנה שלא היתה: משוררות שחשבו שהפרס מגיע גם לנשים יוצרות, שלא נכללו כלל בפרס היוקרתי.

מי ומי? — ישראל המאירי, סופר ומחזאי צעיר, ולמה? מרדכי זך: „המאירי מצוי בפרץ דינמי של עשייה ויצירה שמשכה תשומת-לב, כמי שהותיר את בוסר המתחילים מאחוריו. הוא רואה בסיפוריו את מה שאין אחרים רואים בעצמם. מציג את המפחיד במה שמכחוץ נראה כסלע איתן. בפרס זה חשוב העיתוי הנכון, ואצל המאירי זה בא בזמן", מסכם זך, הגאה כי צעירים רבים זכו בפרס. (כמה? כמה?)

והלאה — למחזאי הוותיק יוסף מונדי: „במחזותיו מדבר מונדי על מצוקה של קיום קוטבי, כפייתי, חסר מנוח, קיים בין לכין, חשוף ולא מוגן, בריחה משום-מקום למקום שהוא שום-מקום ושיבה לאותו שום-מקום. האם זו יצירתו של הגולה הניצחית נע בין עולמות: ריאליזם וסוריאליזם, פיכחון מיוסר עד טירוף, כוח ותבוסה, חרות ודיכוי. איש תיאטרון מובהק שניסיונותיו הפכו ללחם-חוקם של אחרים, עמדותיו האמנותיות והפולמוסיות נעשו מוקד של מחלוקת, אך הגנו עליו מפני חניטה טרם זמנו. הוא אחד היוצרים המעטים שבזכותם יש לנו תיאטרון ודרמה".

אחרי מונדי בא משורר בן גיל הביניים, שמעון צמרת, שפירסם שני קובצי שירה. למה הוא? — „התכונה הבולטת בשירתו היא המתח הפנימי העז בצורת מנגנון של רימויים המניעים זה את זה. רשת צפופה של צירופי מלים מתחומים שונים מפתיעה את הקורא, אף ששירתו אורבנית ואי-אפשר לשייכה לשום ז'אנר שהוא בשירה העברית. מלים שהתחברו לראיית עולם מפוכחת, מרה ואכזרית. שירה של משורר שהמציאות בעיניו היא שדה-קרב שבו כל אדם הוא אי לעצמו", כדברי זך.

בא תורו של יותם ראובני. „יצירתו: מחאה שקטה ועגומה כנגד המציאות. פרץ קרוחתני ומיוסר שכמהות יצירתו. אותנטיות חסרת פשרות. גיבוריו רדופים ומגיעים למבוי סתום. סיפוריו מביאים את חוסר-האונים שבהתמודדות עם המציאות. ראובני מגיע אל הקורא כמגע של סובייקט עם סובייקט. מונולוגים שהם קולאז'ים. כתיבה חושפנית שנוגעת במחוזות שהיו בבחינת טאבו ואף שם לא הגוף מתועד, אלא מפח הנפש".

ואז, אחרון-אחרון-חביב, דוד אבידן, שזוכה להרצאת דברים ארוכה במעט משל עמיתיו: „מבחירי משוררי ישראל, לא נחטא לאמת אם נתאר אותו כמשורר האפשרויות הבלתי-מוגבלות והבלתי-נידלות, אלא שטרח לדלותן, ואילו שאין לו עניין בהם, ואילו שטרם נתפנה לעסוק בהם. מאז ראשית שנות החמישים, בתרגומים, סרטים, שירים ומחזות, הוא חלוץ המשגים והמשתנים. גילה לעברית שפה שהיא לא ידעה שוו גלומה בה בכוח. לשירה גילה אפשרויות שאיש מלבדו לא שיער שניתן לממש. כתיבה שנוגה, חרה כתער, חוש הומור ביקורתי, שירה לעיתים לא נעימה וקיצרת-רוח כלפי עצמה וכלפי הזולת. מציג את הדילמה של יצירה התופסת עצמה כתקשורת ועם זאת מבקשת להעריך את מסריה, את עצם קיומה כתקשורת. יש הקבלה דימויית בין מדינת ישראל לאבידן. „המלחמה שלא חתרה לדיאלוג", אומר אבידן על שירתו. נוצרה אצלנו התייחסות של דיאלוג עם היריב, אף שלא חתרנו לכך. משהו מזה נכון גם לגבי אבידן. בשל כל הדברים הללו מצאנו אותו ראוי בשנית לפרס".

בסוף באו ה„כיבודים". החמישייה עלתה אחד אחד כדי לגבות את הפרסים מידי ראש-הממשלה. אבידן עלה על הדוכן לשאת את דברי הזוכים: „השירה העברית השפיעה לא רק על הדגמים הספרותיים אלא גם על השפה המדוברת, גם על לשון העיתונות. אני רואה בשירה סוג של מדע יותר מאשר ליטראטורה במובן הישן, והפוטנציאל שלה להגיע תעשייה עתירת-ידע של מלים והרכבים מילוליים. מי יודע לאן היתה מגיעה הספרות העברית לוא קיבלה עשרים אחוז ממענקי המחקר שמעניקים למדענים זוטרים?... „העיקר להיות בלתי תלוי", סיים אבידן, ואולי כיוון בזה להכנסותיהם הכספיות של סופרים. אז עלתה הזמרת ופצחה בסולו קצר בעוד פרס והגורילות שלו ממהרים לעזוב את האולם. משבר ממשלתי או לא. העיקר להמשיך.

יעל ישראל

✓ חלון ראווה

זכרונות מבית אבא

תומאס מאן, „בית בודנברוק", שקיעתה של משפחה, כרך ראשון ושני, תירגמה מגרמנית והוסיפה אחרית דבר: נילי מירסקי, הוצאת „עם עובד", ספריה לעם, 1985

תומאס מאן העיד פעם על עצמו, כי „כל סיפורי אינם אלא אוטוביוגרפיה במעטה של אגדה" — ובמקום אחר הוסיף: „לאמיתו של דבר אין אני כותב אלא על עצמי." הטראגיות שבסיפוריו יש לה סימוכין בחייו הואו שתי אחיותיו התאבדו וגם בנו — הסופר קלאוס מאן — שלח יד בנפשו בתקופה מאוחרת יותר, אחרי מלחמת-העולם השנייה. אביו היה סוחר אמיד בעיר ליבק שבקצה הצפוני של גרמניה, ואף סנטור מקומי, אמו היתה גרמניה ממוצא לאטיני — ומוצאו המעורב העסיקו פעמים רבות. הוא היה תלמיד גרוע, כי נבצר ממנו להשלים עם המסגרת הנוקשה של בית-הספר הגרמני ולהתאים עצמו אליה. בעודו נער מת עליו אביו, משפחתו ירדה מנכסיה והוא נאלץ לעבוד כפקיד בחברת-ביטוח.

את האלמנטים הביוגרפיים האלה ניתן למצוא בשינויימה או כהוויתם ברומאן הגדול הראשון שלו, „בית בודנברוק", ובשורת יצירות אחרות שבאו בעקבותיו. גם עניינו המיוחד באמנות, באיש-האמנות כנושא ספרותי, כאמן כאדם, גם לאלה קשר לחייו, לסביבתו, למקור צמיחתו והתפתחותו: כל בני משפחתו, אחיו ואחיותיו, רעייתו, בניו ובנותיו, שלחו ידם בכתיבה ספרותית ובאמנות.

תומאס מאן החל לכתוב את „בית בודנברוק" כאשר שהה באיטליה, בשנים האחרונות למאה ה-19. הספר יצא לאור ב-1901, כאשר מחברו היה בן 26. הספר זכה להצלחה מיידית, ותפס מקום חשוב כ„אנבר הספרותי הקרוי „רומאן-של-משפחה", שהיה רווח בפרוזה האירופית ועימו נימנו „בית רוגון מאקאר" לאמיל זולא, „הגרות בית פורסייט" לג'ון גולסוורתי, „מפעל בית ארטמונוב" למ. גורקי ועוד. בספרים אלה, כמו ב„בית בודנברוק", מועלית פרשת התפתחותה הכלכלית, החברתית והרוחנית של משפחה שלמה, על התמורות העוברות על נציגיה הבולטים. בתיאור עלייתה ושקיעתה של משפחת הסוחרים בודנברוק בעיר-הואנזה ליבק (שאינה מוזכרת כאן בשמה, אך יש הרבה סימנים המעידים על כך שבה מרובר), משלב מאן יסודות מההיסטוריה של משפחתו שלו, בעיר-הולדתו. מתוארים חיי ארבעה דורות של בני בודנברוק במאה הקודמת, החל מהאב-המייסד יוהאן בודנברוק, בעל האופי החזק והיכולת להשיג את המטרות הכלכליות-החברתיות שהציב לעצמו, ועד להאנו בודנברוק הצעיר, שהוא נציג מעודן ורכרוכי של דור-השקיעה. דמויות, אורחות-חיים, סיטואציות משפחתיות וכלכליות, תהליכים פסיכולוגיים — הכל מעוצב בריאליזם מופלא, בכישרון סיפורי המעורר התפעלות.

לצד היריעה האפית הרחבה שמאן פורש ברומאן, לצד תיאור הוועדים והמוקרים את המעמד הבורגני ואת המשפחה והמורה על רקע התקופה, הוא מפתח את הנושא האהוב עליו, אשר ילווה אותו כמעט לאורך כל דרכו, — נושא האמן והחברה, האמנות והחיים, המציאות וההתעלות האמנותית. בהעלותו מצבים כמעט חולניים ודמויות של אינדיבידו-אליסטים, ביקש מאן להצביע גם על סימניה של רוחניות מתלבטת ומתפוררת. ואינך יכול שלא להגיע למסקנה, כי זה הקלאסיקון של תקופתנו, המבטא הגדול של המשבר בתרבות הבורגנית, הבחין כבר בראשית דרכו הספרותית בעננים הכבדים המתקשרים בשמי תרבות זו, ענני הסערה הקטלנית שהתחוללה מאוחר יותר באירופה.

„בית בודנברוק" תורגם לראשונה לעברית בידי מ. טמקין לפני למעלה מיובל שנים. התרגום העברי החדש של נילי מירסקי ראוי לכל שבח — הוא קריא, העברית חיה ומודרנית, ונשמרת בו הרמה הגבוהה של אמנות-הסיפור של תומאס מאן.

האי, הציפור והבעיות האקטואליות

ג'ראלד דארל, „ציפור הלעג", מאנגלית: צילה אלעזר, מועדון קוראי מעריב, 1985

הקוראים בישראל, במיוחד הצעירים, נתוודעו אל ספריו הנפוצים של ג'ראלד דארל: „היער השיכור", „חברברי הסאבאנה", „משפחתי וחיות אחרות", „חיות, ציפורים וקרובים", „פגישות עם בעלי-חיים". הוא סיפר בהם על חיות ואנשים, על בעלי-חיים, שגילה והתיידד עמם בחלקי-עולם שונים, ועל בני-משפחתו באי היווני קורפו, שאותם הציג בחולשותיהם ובחביבותם.

ואילו עתה מוגש לקורא העברי בפעם הראשונה רומאן של ג'ראלד דארל, שבו הוא מפתח עלילה כיד הדמיון הטובה עליו. ולפחות במידה מסויימת על עולם שהכרנו מספריו הקודמים. „בקצה קצהו של הים, בקו הדמיוני שבו נפגשים מי האוקיינוס ההודי והאוקיינוס השקט ומתמזגים אלה באלה, שוכן האי זנקאלי. מקום ירוק ונעים וכה מרוחק, שאפשר לחשוב שאין בו כדי להשפיע על העולם החיצון וגם לא להיות מושפע על-ידו" — במילים אלה הוא פותח את הספר „ציפור הלעג". אך אחרי פתיחת-תיאור אידילית זו בא סיפור שיש בו הרבה מהומה, פעילות, תגליות ואף מצבים מצחיקים. האי הנידח זנקאלי משמש לפתע זירה לכל אלה: לאחר שבריטניה מחליטה להקים בו בסיס ושדה-תעופה צבאי. סוכן של הוד-מלכותה מגיע לשם כדי לסייע ליועץ המלך, מאחר יותר נשלחים לאי גם כוחות צבא של בריטניה, עיתונאים וחברי התנועה לשימור הטבע אחרי שכמעט פורצת בו מלחמת-אזרחים בעקבות התוכנית הבריטית ובעקבות גילוי-מחדש של הציפור הקדושה, הידועה בשם „ציפור הלעג"... גילוי זה מבטיח בסופו-של-דבר גם סוף טוב לסיפור.

חייו של ג'ראלד דארל עוברים עליו בנסיעות בעולם, בכתיבה ובצילומי-חיות. הוא נולד בהודו ב-1925, חזר לאנגליה מולדתו, ישב, כאמור, בקורפו, עמד בראש משלחות מרעיות לאיסוף חיות-בר באפריקה ובאמריקה הלאטינית, צילם בשביל הטלוויזיה הבריטית באוסטרליה, בניו-זילאנד ובמזרח הרחוק, ואירגן שמורות-טבע ופארקים זואולוגיים.

שרלוק הולמס חי!

ארתור קונן-דויל, — „פרשת הבלש הגוסט" ועוד שלוש-עשרה חקירות והרפתקאות, בעריכת יחיעם פדן, מאנגלית: רותי שמעוני; „תעלומת עמק בוסקומב" ועוד שתים-עשרה חקירות והרפתקאות, בעריכת יחיעם פדן, מאנגלית: רונה לבנת ורות שמעוני; „פרשת נזר התרשיש" ועוד שלוש-עשרה חקירות והרפתקאות, בעריכת יחיעם פדן, מאנגלית: חנה לבנת; „תעלומת הדמויות המרקדות" ועוד ארבע-עשרה חקירות והרפתקאות, בעריכת יחיעם פדן, מאנגלית: אורי בלסם, הוצאת זמורה-ביתן, 1985

רבים משישים הסיפורים (למעשה, ארבעה רומאנים וחמישים-ושישה סיפורים קצרים), שכתב ארתור קונן-דויל על עלילותיו הנועזות והמתוחכמות של הבלש האנגלי שרלוק הולמס, תורגמו כבר לעברית והופיעו בתקופות שונות וכמהדורות שונות. גם אם עברו מאה שנים מאז נכתבו הדברים, הם מוסיפים להלהיב את דמיונם של הקוראים הצעירים בעולם ובארץ.

הוצאת זמורה-ביתן מגישה לנו עתה בתרגום עברי מעודכן ארבעה קובצי-סיפורים, המגוללים את חקירותיו של שרלוק הולמס. הראשון שבהם, „פרשת הבלש הגוסט", שבו אנו קוראים על ראשית הקריירה הבלשית של הולמס, מספר על התעלומה הקשורה בספינה „גלוריה סקוט". „תעלומת עמק בוסקומב" עוסק בחשיפת פשעיו של איש העולם-התחתון הלונדוני, צ'ארלס אוגוסטוס מילברטון; במרכז „פרשת נזר התרשיש" עומד המאבק הדרמאטי בין שרלוק הולמס לבין רב-הפושעים הידוע בסיפורי קונן-דויל, הפרופסור מוריארטי; „תעלומת הדמויות המרקדות" מגלה כיצד מתמודד הולמס עם כתב-סתר בכדי למנוע רצח.

וזהי רק סידרה ראשונה של ארבעה ספרים. בית ההוצאה מבטיח, כי בעקבותיה תבוא סידרה שנייה, אשר תכלול ספרים לא פחות מפורסמים של א. קונן-דויל: „חקירה בשני", „חותם הארבעה", „עמק הפחד" ו„כלבם של בני בסקרוויל".

מ. אבי-שלמה

בשבע עיניים

„מאזנים" ב„הבימה"

ב„מוסף לשבת" הקרוב, 23.11.85 ב„הבימה" תתקיים שיחה בנושא שיתוף הפעולה בין „מאזנים" ירחון אגודת-הסופרים ובין „הבימה". בחוברת „מאזנים" מופיע מוסף מיוחד להצגות המועלות ב„הבימה" המשמש כתכניה מרחבת להצגות אלה. המוסף של החוברת הקודמת התייחס ל„המשפט" של קפקא בליווי מאמרים וקטעים מהמחזה. מוסף החודש ב„מאזנים" מוקדש ל„נמר הברבורות" ובו — מערכה ראשונה במלואה, מסות, מאמרים ותמונות מההצגה.

אל"ף —
הוצאת ספרים בע"מ, ת"א
רח' נחמני 49 ● טל' 612003
ספרים חדשים
יעקב רוין
המעגל השבור
רומן
*
מנשה לוין
שמשון ודלילה
טרגדיה מהזמן החרש
המחזה זכה בפרס אקו"ם תשמ"ג
*
מירי בן שמחון
שבלת דקה
בכור חרס עתיק
שירים
*
עינת יקיר
שירים בכף יד
ציורים: הדס יקיר
*
חנה וטנברג
בצנרת השלהבת
שירים

קולנוע

דני ורט

הם חיים בלילה

„צ'או פאנטין" בקולנוע „גורדון" בתל-אביב

קלישאה שחוקה אומרת שכל קומיקאי משתוקק בסתר ליבו לגלם את המלט. לקומיקאי הצרפתי הפופולארי קו-לוש, ניתנה כאן ההזדמנות הגדולה להתמודד עם תפקיד דרמאטי. קולוש מוכר בצרפת כבדרן במה וכשחקן בקומדיות קולנועיות עממיות, שהלצותיו מתבססות על בדיחות גסות. בארץ ראינו אותו בשתיים מאותן קומדיות קולנועיות עממיות, שהלצותיו מתבססות על בדיחות גסות. בארץ ראינו אותו בשתיים מאותן קומדיות „איך לשגע ת'עולם..." „בנזאי" ו„90 הדקות המטורפות לפני הספירה". קולוש (או בשמו המלא מישל קולוצ'י) התפרסם גם בתעלול פירסומת, כשהעמיד עצמו כמועמד במירוץ לנשיאות צרפת וסקרי דעת-הקהל הראו שהוא עתיד לגרוף אחוז מכובד מקולות הבוחרים.

עתה כאמור הוא משנה את אופי תפקידיו. ב„צ'או פאנטין" סרטו של קלוד ברי, הוא שומר על ארשת פנים רצינית-עגמומית ואינו מעלה אף חיוך במשך 100 הדקות של הסרט. ב„צ'או פאנטין" (צרפת, 1983) הוא לאמבר, עובד משמרת לילה בתחנת דלק פריזאית. את הלילות הארוכים הוא מעביר בחיסול בקבוקי משקה. סדר יומו חד-גוני. עם שחר הוא שב לדירתו המוזנחת, לא לפני שהוא נעצר לכוסית מסכמת בבית-המרזח.

אל השיגרה המשעממת הזו נקלע פליט לילי נוסף, בן סוסן (רישאר אנקונינה), צעיר בן לאב יהודי ואם ערבייה. בן-סוסן הוא סוחר קטן של סמים, בשרותו של ראשיד, בעל מסבאה ברובע בלוויל המאוכלס ביוצאי צפון-אפריקה. בן סוסן נקלע לתחנה לאחר שהוא מתחמק באופנועו מניידת משטרה. בין צמד פליטי הכרך נקשרת ידידות, אילמת כמעט. חלקו הראשון של הסרט מטיל קרעי אינפורמציה אודות שני הגברים הבודדים. חדרו הקודר של בן-סוסן העמוס כספרי כיס מאחוריהם הוא מחביא לעיתים את אבקת הסם. אהבתו של בן סוסן לאופנועים, אותם הוא נוהג לסחוב או שהוא משתמש באופנוע של הבוס ללא ידיעתו. כמו כן עדים למפגש קצר מועד בין אותו בן סוסן לפאנקיסטית בלונדינית בשם לולה (אנייס סוראל).

הקשר בין לאמבר לנער נקטע בברוטליות כששליחיו של ראשיד מתנקשים בצעיר בפתח תחנתו של לאמבר. כאן מתחיל חלקו השני של הסרט, מעין „משאלת מוות" נוסח צרפת. לאחר שבן סוסן נופח את נשמתו בזרועותיו, חוגר לאמבר אקדח ויוצא להתחקות אחרי האחראים למות ידידו. מסע הנקם של לאמבר מלווה חשיפה הדרגתית של פרטים מעברו הטראגי הכמוס. פרטים האמורים להטיל אור על המניעים הפסיכולוגיים למעשיו. בד בבד הסרט בונה באותה עת שתי מערכות יחסים נוספות. בין לאמבר למפקח המשטרה באואר (פיליפ לאוטר) הממונה על החקירה ונוטה להעלים עין מפעולותיו של פועל הדלק ובין לאמבר ללולה ממנה הוא מנסה לשאוב אינפורמציה.

הבמאי קלוד ברי זכור לצופים הישראלים מסרטיו המוקדמים, אותם סרטים על נושאים יהודיים ששזר בהם זכרונות אוטוביוגרפים: „הזקן והילד", „מזל טוב" ו„הקולנוע של אבא" או מקומדיה טפלה שביים „בוטיק המין". סרטיו האחרונים לא הוצגו אצלנו, מלבד אחרים שהיה קשור רק בהפקתם („טס" של פולנסקי). ברי שכתב את התסריט עם אלן פאג', מי שחיבר את הרומן ששימש בסיס לסרט, בנה עלילה דלילה ועיצב דמויות שאמינותן מפוקפקת. כך למשל הוא דואג להדליף טיפין טיפין את האינפורמציה על הטרגדיה האיומה הרובצת על מצפון גיבורו כדי ליצור מתח, אך משהפרטים מתבררים, מסתבר שבעצם נמכר כאן חתול בשק. מדובר בקלישאה מיושנת ומטופשת. על הרזון הדרמטי הוא מחפה בסמלים בוטים, קטע מושר ובניית אווירה לילית פיוטית, המעניקה לסרט גוון אפל המעמיד אותו איפה שהוא בין סרטי הפשע האמריקניים של שנות הארבעים לבין סרטי הריאליזם הפיוטי נוסח מרסל קארנה.

קולוש בסרטו של קלוד ברי „צ'או פנטין"

בצד האווירתי שמונים גם השגיו החשובים של סרט זה. צילומי הלילה הנפלאים של ברונו נוייטן (שכבר צילם סרט פשע לילי מסוגנן, „חקירה לילית" של קוד מילר) ונהדר פחות הוא העיצוב האמנותי של פריז שטופת הגשם. השג זה נזקף לזכותו של אחד התפאורנים הוותיקים והדגולים בתולדות הקולנוע, אלכסנדר טראונר בן ה-79. טראונר. זוכה כעת לתקייה מחודשת בצרפת (סרט אחר בעיצובו „רכבת תחתית" יוצא להקרנה בימים אלה). רחובות פריז ופיוט הכרך הלילי אינם זרים לטראונר. הוא עשה זאת פעמים רבות, במיוחד בסרטיו הקלאסיים של קארנה: „רציף הערפילים", „הרטל די נור", „השחר מפציע", „ילדי גן עדן" או „שערי הלילה" (מאוחר יותר גם עבד בהוליווד והיה בין היתר מעצב אמנותי ברבים מסרטי בילי ויילדר). גם צוות השחקנים מסייע בטיוחה של הרדידות העלילתית והבימוי חסר ההשראה. קולוש כבד הגוף עושה תפקיד נהדר כמת החי על שתיקותיו הזועמות. גם שחקני המשנה טובים מאד. רישאר אנקונינה כבן סוסן ואנייס סוראל בתפקיד הפאנקיסטית הקטנה, המצליחה להעניק קמצוץ אמינות גם למערכת היחסים הבלתי-אפשרית בינה לבין לאמבר המלנכולי.

תערוכות

דורית קדר

הליכה רבת-כיוונים

התערוכה מאוסף וייסמן, שהתקיימה במוזיאון ישראל והועברה לפני כשבוע למוזיאון תל-אביב, ראוייה לצפיה.

כמו בתערוכת המר, אף במקרה זה מורכב האוסף מן הבחירה האישית של האספן ונראה ששני האישים — וייסמן כמו המר — מגשימים פן אישי על-פי טעם ספונטני ובלתי-מתחשב ברעות הרווחות. דווקא משום כך האוספים מעניינים עד מאוד.

אם המר פועל על-פי נטיות לירויות יותר, אהבת הצבעוניות החושנית, הרי שוייסמן לא הולך שבי אחרי געגועים ליפה. מה שקובע אצלו, כפי שהדברים נראים, ללא כל ספק, על-פני השטח הוא הדינמיות של החיים העכשוויים על הצעקנות, הססגוניות הנוקשה, ספונטניות העשייה שלכאורה מתעלמת מתכנון קודם, האלימות, ובאמצעי-תקשורת המסייעים בהפצת נובלות המוניות וספורים מצויירים למבוגרים. הכל ממוקד בסתרחורות חושים, אלימות וחשיבה שבלונית.

עבודת האוצרות, שנעשתה על-ידי נחמה גורלניק והאוצרת האישית של מר וייסמן, צופפה את עבודות הענק המתקיפות את הצופה מראשית דרכו וההתרשמות היא של מעין רכבת שדים, אשר בתוכה אין, לכאורה, כל סממן של תחכום מעודן והכל מבוסס על מריחות ענק מתפרצות ומזדעקות. מעין חדר מראות של התרבות או התת-תרבות העכשווית.

יתרון סמוי נוסף — באוסף הכולל — ברמת המוצג. המוצגים סוננו בוירטואוזיות; האמנים המוצגים הם בראש וראשונה ציירים ופסלים מתורגלים מעורים בתחומם. השרבוט „הספונ-טני" הוא תוצר של למידה ארוכה.

ואולי, לא בכדי בחרו האוצרות להציב בכניסה לאולמות את ציורו המצויין של ז'אן מישל בסקיאט — „תרגיל". הכותרת היא דו-משמעית ומקיפה הן את הנושא והן את אקט היוולדו מבחינה פלסטית. לבסקיאט עבודה מצויינת נוספת בקיר החזית מול הכניסה; קיר מעולה זה הוא-הוא המנקזת את עצמת ההלם הראשונית, מעין „CRASH" (ראה עבודה הנושאת שם זה מאת ג'ון גטוס) של אמנות גרפיטית — תוצר הקומיקס, שבועון ה„MAD" האמריקני, פרי הספרות הבדיונית על כוכבים ומחשבים — תוצר המאה העשרים.

אוסף וייסמן לא מתפתח — על אף קו מנחה ומשותף — בהליכה חד-כיוונית.

היצירות מבטאות את אותו „דינמו" מתרחש באמצעות גיוון תמטי רחב וצורות חשיבה שונות.

ישנם איפיונים אמריקניים בדיוניים, נובלסקים, סיפוריים ואפילו דרמטיים (ראה את „הנפילה הגדולה" של רוברט ירבר, תאומי הסלע הנפילים של מישל דבורטשק), כמיהה אחר יסודות רגועים יותר מבחינה תמטית, כגון נופים סופר-ריאליסטיים או תמונת-פנים נאיווית והומו-ריסטית של נער על ספה. (נופים של וודי גווין, ריימונד מסון, ניל וליור ותמונת פנים של קרי סקוויל).

זרם של „ניאו-פופ", כגון החתיכה העסיסית חישובה בספל סלט פירות של מל רמוס, או קטע רגליים משתחלות על עמוד של כבאים מאת ג'ימס רוזנקוויסט.

מעין תת מחלקה מוקדשת לאמנות המחאה הכוללת ציור, פיסול וצילום: „TOP" באפור מאת ריצ'רד ז'גמונד עוצר אותך ומצביע על „התחנה האחרונה", מעין צביעת פסיפס רמוי גרניט המתרה שיש לעצור בפני הצילום של גזן בדיסרי עם הגברים בתנוחה אופקית, חלקם כמותים, חלקם גוססים או מתים וכולם סובלים. מולם ממוקם ציור של תא דווי אפרוריות ואנדרטה בוער אנפין כבועה במלטה כהה, נקיה, בוהקת, „יבשה" ולא אנושית של ריצ'רד ארטשוגר.

מוקדש בתערוכה מקום לאבסטרקט הקלאסי המאופק והמיסטי של בזיוטס, ניומן או סם פרנסיס.

הציירים הישראלים כגון זוגי בקחחיים, משה גרשוני, פנחס כהן-גן, אביבה אורי, גבי קלזמר ושרה גאויר מייצגים דווקא הלך רוח המתרחק מהפיגורטיבי ומאמץ כמיהה של טרנס-צנדנ-טליות. חריג אחד בלבד בין האמנים הישראלים — העבודה המוצגת משמאל לכניסה מאת מאיר פיצחודה, המנסה לאון פנטזיה ומכונות סכמטית, מיתוסים עתיקים ומיתוסים של העולם המודרני.

„הציור הרע" הגרמני מוצג עם האיטלקי. הקדרות של האקספרסיוניזם הגרמני המושרש (איזכור לתערוכתו של קיפר במוזיאון ישראל ותערוכת הניאו-אקספרסיוניסטים הגרמנים ב-מוזיאון תל-אביב) לעומת מסורת ההומניסטית-רנסנסית של האיטלקים כגון קיה ומימו פלדינו.

יצירות המקובצות בקיר אחד ומייצגות את ההיבט האדריכלי-אוטרי (עבודות מצויינות של קריסטו ושל ארקווה המתחקה על ההקשרים בין המוסר-נפחים-המילה-הדת-דעת.

יצירות הפורצות מתוך המטריה והוגגות אותה כגון רודני ריפס, ג'ודי שיקגו, ג'ק גולדשטיין ואדוארד רושה. מטריה שעקב גלמיותה

רוג'ר בראון, „צלמת סגוארו", 1983, שמן על בד.

המוחשית, מצליחה — אולי דווקא בגלל זה — להתעלות ולנגוע באותם עולמות אליהם מיוחלים אמנים כארקווה. השני הוא רק באמצעי ולא ביעד הסופי.

רגשות, הבדידות והניכור של היומיום באים לידי ביטוי בדרכים שונות ומשכנעות, כגון „צוות החלום" המפחיד והמבני של מריק קוסטאבי, „האשה באקווה" (באיטלקית „מים"), קופסאות הצבע של דונלד גוד, הערוכות על-פי תבנית אפריורי, או ציורי ערים חשוכות ושכולות.

התערוכה הדורשת זמן רב על מנת לקלוט את המסרים המאלפים המצויים בה.

פאולו קיה, „ללא כותרת", 1982

חג הקיבוץ: והגדת לממשיך דרכך

מדי שנה מציין קיבוץ מענית את עלייתו על הקרקע, שחל בראש־השנה. השנה מלאו חמישים שנה לעליית הראשונים ארצה ולייסוד הקיבוץ. ב־18 באוגוסט 1935 נוסד קיבוץ מענית במושבה כרכור על־ידי שני גרעינים: „אל־על" מפולין ו„קיבוץ ג'" מצ'כוסלובקיה.

על כן הוחלט לציין אירוע זה באופן מיוחד, בחג פנימי, בעל אופי חברתי, תרבותי ולימודי. צוות החג הציב לעצמו שתי מטרות: האחת — לחזק את תחושת היחד הקיבוצית; והשניה — מסירת מורשת הקיבוץ בבחינת „והגדת לבנך, לנכדך ולממשיך דרכך".

התכונה לקראת החג לא פסחה אף על דבר אחד. כשלושה חודשים לפני החג, החל הקיבוץ במבצע הרקמה „מענית 1985". כל תושבי מענית (או, כפי שהוגדר בדף ההסבר, „כל מי שיש לו תא בקומונה") קיבלו משבצת של בד, עליה התבקשו לרקום את שמם בתוך מסגרת, כל אחד על פי טעמו. התוצאה: רקמת־יחד רב־גונית ועשירה, התלויה על קיר חדר האוכל, ששיפוצו הוחש והושלם לקראת החג.

חברת הילדים גם היא לא עברה על הנושא לסדר היום. פתיחת שנת הלימודים עמדה בסימן עברה של מענית, בדרך לימודית וחווייתית, כמיטב המסורת הביצועית של צוות מו"ס. בפעילותם סייעו הילדים ליצירת האווירה של ערב־החג, וסחפו את הציבור כולו למעורבות.

היו שאמרו: „תקופת ההכנות שלפני החג היא החג האמיתי". ואכן — לא טעו. החזרות, הצלילים והמראות שבקעו מכל פינה בקיבוץ, ונגעו בכל שכבות האוכלוסיה, היו החג בהתגלמותו.

חג הקיבוץ עצמו התנהל במשך יומיים, לאחר ערב ראש־השנה, שהיה פתיחה חגיגית ומוצלחת. בערב הראשון סופר במלל, בשיר ובתמונות, סיפור היווסדו של הקיבוץ, סיפור דרכם של הראשונים. סיים את הערב הארוך והעשיר ריקוד שילוב הדורות, שבוצע על ידי 45 רקדנים ורקדניות — סבים לצד נכדיהם, הורים לצד בניהם — שהובילו את כל הקיבוץ למעגלי הורה סוערת בחדר האוכל.

קדמה למסיבת החג בערב הראשון הצגה לילדים — „מי יודע כיצד נראה דרקון", בהכנתם ובביצועם של חברי הקיבוץ.

ביום השני אחרי הצהריים, התרכזו הקיבוץ על כל שכבותיו, מזקני הסבים ועד לצעירי הנכדים, למשחק הפעלה — „מענית שלנו". עשר קבוצות מעורבות־גיל עסקו בתחומי החיים השונים של הקיבוץ בעבר: תעסוקה, אמצעי תחבורה, מאכלים, בניית צריף־ראשונים, מסיפורי המקום, ועוד. אופי הפעילות היה שיתוף פעולה בין הוותיקים, שמסרו אינפורמציה לצעירים, שעיבדוה לפעילות.

הערב הסתיים במופע ספונטאני לפני כל הקיבוץ, שבו הופיעה כל קבוצה בקטע נבחר מפעילותה. היה זה חג של עבודה עצמית, מן המסר ועד הטפחות. חג של הצדעה והערכה לראשוני מענית וותיקיה, ואף לממשיכי הדרך; חג של למידה, משמעותית על־אודות קורותיהם של הוותיקים בשנים הראשונות, ושל תחושת־יחד מלכדת.

הצנחנית חביבה רייק (שניה משמאל), חברת קיבוץ מענית, לפני צאתה לסלובקיה במסגרת הצבא הבריטי, כדי לסייע ליהודים שהיו נתונים תחת שלטון הכיבוש הנאצי (1944). לאחר פעילות אינטנסיבית, נתפסה והוצאה להורג. ברקע: פירמידות מצרים.

חג העליה — זה היה מזמן...

אל

ביום א', כ"ד אלול תש"ב, 6 בספטמבר 1942, יחוג קיבוצנו את חג העליה על אדמתו–ארסח הכדוו, גבעת נרכסה הקרוסה.

הרינו להזמינך (כם) בזה לבוא ולקחת חבל בחגנו זה.

טקס העליה על הקרקע ייפתח בשעה 1 אחה"צ (תקדם לו חגיגת הנחת הגג של בנין „גלעם" בע"מ - בית־חרושת לייצור עמילן וגלוקוזה - באותו מקום, בשעה 11 לפנה"צ).

בכבוד רב,
קיבוץ השוה"צ „מענית"
כרכור

אוטובוסים מיוחדים יסיעו את האורחים מחדרה למקום החגיגה בשעה ... לפני הצהרים בדיוק.

תמונת־ראשית: מדרון טרשים קרח.

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם
ביום חגכם
ברכת שכנים נאמנה
לשגשוג והצלחה
קיבוץ עין־שמר

לבית מענית
חגכם — חגנו
בברכת
שכנים
נאמנה
בית גן־שמואל

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם
ביום חגכם
מיטב הברכות
להמשך
פורה ומשגשג
קיבוץ המעפיל

לקיבוץ מענית
שאו ברכת
שכנים
נאמנה
ביום חג
ה־50
קיבוץ ברקאי

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם
ביום חגכם
שאו מיטב הברכות
והאיחולים
♦
צ.ל.פ. נגבה
קיבוץ נגבה

לקיבוץ מענית
ולמפעל גלעם
ברכות לחגכם
והמשך שיתוף פעולה פורה
מאחלת
חברת כרמל־פלארו מיכלים בע"מ
על מפעליה
משרד ראשי ת"א: רח' קהילת ונציה 12
טלפונים: 4־490793, 490787־03

לקיבוץ מענית
ביום חגו
ברכה ואיחולי הצלחה
ח. הובר
כלי עבודה ואינסטלציה
סוכנות HILTI
ביצוע קידוחים בבטון עד 250 מ"מ קוטר
חיפה ✦ דרך יפו 59־54
טלפונים: 515584 — 04־521524

לקיבוץ מענית
בחג היובל לייסודכם בכרכור
שלוחה ברכת ידידים
פרידזון מנופים והובלות בע"מ
הובלות מכולות ∗ ציוד כבד ∗ סמיטריילרים ומשאיות עם מנופים עצמאיים ∗ מחלקה לעבודות מיוחדות ∗ מטענים חורגים ∗ אספקת מנופים הידראוליים עד 100 TON ∗ הרכבת קונסטרוקציות ומפעלים

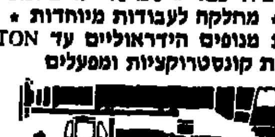

המשרד הראשי והמפעל: מפרץ חיפה ת.ד. 9776
סידור עבודה: 9־04־726266
תורנות לילה: 04־258085
סניף אשדוד: 055־24438

ramot puROtech ltd.
רמות פירוטק בע"מ
הרצל 155 תל־אביב 101 68 טל: 827532, 828123־03

ספקי מערכות טיהור מים
ומתקני אוסמוזה הפוכה
מברכים את
מפעל גלעם ועובדיו
ואת קיבוץ מענית וחבריו
בברכת הצלחה ושגשוג
ל־50 שנים נוספות
● מתקני אוסמוזה הפוכה
● מערכות טיהור מים מרכזיות ונקודתיות
תכנון, ייצור, אספקה ושרות של מכשירים, מתקנים ומערכות לתעשייה, רפואה, מחקר ושימושים ביתיים

לקיבוץ מענית
בחגו
ברכה
✦
נגריית מורחי דב
כל סוגי רהיטים
תנאים מיוחדים לקיבוצים ומושבים
כרכור, רח' הנעורים, טלפון: 063־78347

לחברי קיבוץ מענית
בחגכם ה־50
ברכת חברים
להמשך היצירה וההישגים
תנובה מרכז
ת.ד. 7083 תל־אביב

לחברי קיבוץ מענית
בחגכם ה־50
ברכת חברים
להמשך היצירה וההישגים
תנובה אקספורט
אגודה חקלאית שתופית מרכזית לשיווק
תוצרת משקי העובדים העבריים בע"מ
רח' לינקולן 17 ∗ ת.ד. 20059 ∗ תל־אביב, טל' 283211

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
בחגכם ה־50
שאו ברכותינו הנאמנות
להמשך פורה ומשגשג
והידוק קשרינו המשותפים
הקבוצה הירושלמית לייבוא מספוא
ת.ד. 2350 ת"א

הספקה
חברה מרכזית לחקלאים בע"מ
מברכת את מפעל גלעם
ואת כל חברי קיבוץ מענית
במלאת 50 שנה לייסודכם
בברכות לבביות ומיטב האיחולים
בהמשך פורה ומשגשג והידוק הקשרים
תל־אביב, צ'לנוב 20, טלפון 381281

לקיבוץ מענית — בחגו
שלוחות מיטב הברכות
א. ב. קיסלוק בע"מ
ביח"ר למכונות חקלאיות וציוד לתעשיות המזון והכימיה
מיכלי קירור ומיכליות הובלה מכל סוגי המתכת
אזור התעשיה עפולה עילית ✦ טל' 065־92376
מיקוד 18101 ת.ד. 195 ✦ טלקס: ארן 45181

אריאל את ברגר בע"מ
מרכז לאוטומציה
נציגי חברות בישראל
BURCHER
BAUMER
GO
● ציוד פנאומטי
● כלי אוויר
● צנרת לחץ הידראולית
● ייעוץ ושירות
● ציוד חשמל
רחוב הרברט סמואל 93, חדרה, טלפון: 063־22781

50 שנה לייסוד מענית

לקיבוץ מענית
ביום חגו
ה־50
ברכות חמות
ומיטב האיחולים
קיבוץ
להבות־חביבה

לקיבוץ מענית
ומפעלו „גלעם"
בחג היובל לייסודכם
ברכת שכנים נאמנה
להמשך פורה ומשגשג
קיבוץ מצר ומפעליו:
„מצרפלס"
מעבדה אור־קולית
מפעל כובעים

הקיבוץ בעצמאותו – בכרכור. מחציתו באוהלים ומחציתו בתנאים משופרים – בצריפים.

לקיבוץ מענית ומפעלו „גלעם"
בחג היובל
ברכות לבביות ומיטב האיחולים להמשך פורה ומשגשג
מרכז הבניה
של הקיבוץ הארצי

לחברי קיבוץ מענית
בחגכם ה־50
ברכות להמשך פורה ומשגשג
ש. אוריאל ובניו • מכונות חקלאיות בע"מ
נציגים בלעדיים של:
FALC RONDINI IMA
לוד, החלוץ 9, טל. 08-240056 * TELEX 341667 URIEL טלקס

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
נייר אספקה בע"מ
מכשירי כתיבה וציוד משרדי
ת"א • הרצל 87 • טל' 822965

לקיבוץ מענית
בחגו
מיטב הברכות
•
אינטרפרום בע"מ
מכונות קפה בשיטת MOCCOMAT
קרית ביאליק, שד' חן 9, טל' 04-702373

לקיבוץ מענית
בחגו
מיטב הברכות
מודדי חדרה
חדרה,
רח' רוטשילד 32
טל. 063-22113
063-25454

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
שפע ברכות ואיחולים
אינטרפוטו — בית מסחר לצילום
מכירה, קניה, החלפה, פיתוח והדפסה
ייעוץ חינם, מחירים ותנאים נוחים
תל־אביב • רח' אלנבי 19 • טל' 655346

הנהלת
מטע תעשיות מזון בע"מ
מברכת את
קיבוץ מענית
בחגו

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
שפע ברכות ואיחולים
קרור חשמלי מישה בע"מ
תכנון, ייצור והספקת מערכות קירור ומיזוג אויר לכל סוגיהם
• חדרי קירור טרומיים תעשייתיים מסחריים להקפאה עמוקה, לפרחים ומזון
• ארונות קירור, ייצור והתקנת מערכות קירור מים לכל ענפי התעשיה
• ייצור מערכות קירור ומיזוג אויר
רח' וולפסון 46 תל־אביב, טל' 383323, 377437, 03-384322

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם
ביום חגכם
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
א. אורטל בע"מ • רב מכר
רוטשילד 17, חדרה 38205
טלפון: 052-484691

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
שאו מיטב הברכות והאיחולים
סוין אלקטרוניקה בע"מ
יצרנים של מערכות הספק: מערכות אל־פסק • מיצבי מתח רשת • ממירי מתח ותדר • ספקים ומטענים • מוצרים סטנדרטיים ולפי הזמנה
נציגים בלעדיים של „אמרסון"
מערכות אל־פסק 0.2–2000 קוו"א • ממירי 400 הרץ למחשבי „י.ב.מ."
בני־ברק, הירקון 8, טל' 708225/6

לחברי קיבוץ מענית
בחגכם ה־50
מיטב הברכות והאיחולים
עץ הזית
יצרני שמנים
סבונים ודטרגנטים
פתח־תקוה, קרית־אריה, ת.ד. 193, טל' 9227171

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
מיטב הברכות
להמשך פורה ומשגשג
אמבש הנדסה
המגור 8 • חולון 58101
ת.ד. 214 חולון טל' 03-807722

50 שנה לייסוד מענית

לקיבוץ מענית
בחגו – ברכה
קפיצי תעשיה בע"מ
חדרה, ת.ד. 3093
טל. 063-31524

לקיבוץ מענית
בחגו
מיטב הברכות
שלוי אהרון
בית מסחר לחומרי חשמל, תיקונים ועבודות חשמל
חדרה, רח' הנשיא 73
טל' 063-25638

לקיבוץ מענית
בחגו
ברכות
מתכת חדרה בע"מ
חריטה, ריתוך, בניית מכונות לתעשיה, מסגרות כללית
חדרה, אזור תעשיה,
טל' 063-33605

לקיבוץ מענית בחגו
מיטב הברכות
שומרון
אלקטרוניקה
חדרה, רח' הרצל 57
טל' 063-37763

לקיבוץ מענית
ברכות לחגך
לוינשטיין הנדסת הסקה ואוורור בע"מ
קרית ביאליק, אזור התעשיה • טל' 04-709771

בית־חרושת פרנץ לוי בע"מ
חיפה ✦ ת.ד. 707
מברך בברכת ידידים
את קיבוץ מענית
בחגו

לקיבוץ מענית ומפעלו „גלעם"
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
להמשך פורה ומשגשג
ביום חגכם
פח תעש
תכנון וייצור
מכונות שאיבה ואוורור לתעשיה, בנין וחקלאות
אשקלון, איזור התעשיה
ת.ד. 171, טל. 051-24194

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם – מיטב הברכות והאיחולים
פריזמה
כלי חיתוך בע"מ
כלי חיתוך מתקדמים
תל־אביב, דרך פ"ת 35, טל' 612548, 623631

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
בחגכם ה־50 – ברכותינו להמשך פורה ומשגשג
י.ג.ל. שרותי מים בע"מ
ייעוץ ותכנון ציוד לבריכות שחיה
* ייצור מסננים * מבשירים ואביזרים לבריכות
* אספקת כלור, גז וחומרים * שרות ואחזקה
נתניה, אזור התעשיה, טל' 053-92637

לקיבוץ מענית בחגו
מיטב הברכות
•
קפלן עמי
תיקון רדיאטורים
חדרה, רח' ירושלים 26 (בית אחים רויכמן) טלפון: 063-22047

לקיבוץ מענית בחגו
ברכות ואיחולים להצלחה
•
זלוטניק קובי
• שיכפול מפתחות • תיקון מנעולים ופתיחתם
• התאמת מפתחות • בניית מנעולים מסטר לפי דוגמה
תנאים מיוחדים לקיבוצים ומושבים
חדרה, רח' הנשיא 58, טלפון: 063-22251

לקיבוץ מענית
ביום חגו
מיטב הברכות
בלוך יעקב וסוקול ישעיהו
מתכנני מבנים ופיקוח בניה
חיפה, רח' חתיכון 36
טל' 227688, 04-226888

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
ביום חגכם
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
ד. בורלא ושות'
שירות להשבחת מים
הוד השרון, ת.ד. 174, טל' 052-21094
ספקי ציוד, שירות כימיקלים
לריכון • סינון • דמינרליזציה • בריכת השחיה • דודי הקיטור • ומגדלי הקירור

לקיבוץ מענית — בחגו
מיטב הברכות
שיוביץ ובנו
אופטומטריסט
חדרה, רח' הרברט סמואל 71, טל: 063-23032

דפוס טמפה פרדס־חנה
חייג לטלפון 063-79305 ונציגנו יופיע אצלכם
ביצוע כל סוגי עבודות דפוס:
אופסט ובלט, כריכה, צילום ושטנצים
לקיבוץ מענית בחגו
ברכה ממשה וצוות העובדים

לקיבוץ מענית
בחגכם
מיטב הברכות
✦
תריסי השומרון
עבודות אלומיניום, פלסטיק, תריסים, מקלחונים, עבודות זכוכית, חלונות ראוה
חדרה, אזור התעשיה, טל. 063-33701 – 063-33731

לקיבוץ מענית
ברכות לבריאות
והמשך שיתוף פעולה
✦
יונתן שפירא
אופטומטריסט
פרדס־חנה, ת.ד. 282, טל' 063-79928

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
עם ציון 50 שנות קיום
שאו מיטב הברכות והאיחולים
להמשך עבודה פוריה והידוק הקשרים
אחים קסלר – קבלני חשמל
מומחים לבצוע עבודות חדרי אוכל,
בתי קירור, תקשורת וכו'
נתניה, שדרות בנימין 43
טל' 053-27574 • 053-92014

לקיבוץ מענית בחגו
מיטב הברכות
צצקס סוכנים אזוריים
משווקי ציוד חקלאי וטרקטורים
כרכור ת.ד. 555 • טלפון: 063-77220

למענית
מיטב הברכות ביום חגכם
מאחלים
אחים אברהמוף
נסיעות ותיירות בע"מ
המומחים לנסיעות
חדרה, רח' הרברט סמואל 73
טל. 063-26361, 063-23334

לקיבוץ מענית
ולמפעלו גלעם
ברכה
צדוק אוטמרי
יבואני תבואות ומספוא
חיפה, רח' הנמל 53
ת.ד. 259 טל' 666759

לקיבוץ מענית
ברכות ביום חגכם
יגאל ויואב
בית"ס לנהיגה
חדרה, רח' הנשיא 10
טל' 063-33069 • ת.ד. 3144

לקיבוץ מענית
ברכות ביום חגכם
בניה כפרית –
א. קופמן
חיפה, רח' אלחנן 16
טל. 04-387308

50 שנה לייסוד מענית

דנטאלכס מברך
את צוות מרפאת השיניים
ואת כל חברי קיבוץ מענית

לציון 50 שנה לייסודכם
מיטב האיחולים והברכות
עלו והצליחו ויישר כח

דנטאלכס – מעבדת שיניים
סמילנסקי 10/64 נתניה 42433
טל' 053-42416

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם

בחגכם ה־50
עלו והצליחו ויישר כח

ארמון שיש
ברזילי 9 ● תל־אביב 66188
טל' 03-615551

לקיבוץ מענית
ומפעלו גלעם

בחגכם ה־50
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
להמשך פורה ומשגשג

♦

ד. צחורי תול־כור בע"מ
ייצור ויבוא סוללות וברזים
הספקת מכונות לייצור חמצן וחנקן
ת"א ● עמק־יזרעאל 23 ● טל' 837151

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
בחגכם ה־50
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
להמשך ההצלחה, השגשוג והפיתוח

SIEMENS ניסקו

יבוא חשמל ואלקטרוניקה בע"מ
תל־אביב ● חזקיהו המלך 6 ● טל' 835158

ניצן את פרידברג
מוצרי חשמל בסיטונות
תל־אביב ● סלמה 54 ● טל' 831493

לקיבוץ מענית ומפעלו גלעם
בחגכם ה־50
שפע ברכות ואיחולים
להמשך פורה ומשגשג

אביזרי הנעה בע"מ
סוכנים ומפיצים
- מיסבים כדוריים, גליליים, ומחטים
- בתי מיסב ומיסבים לחקלאות, ולתעשיה
- מערכות ומיסבים לתנועה לינארית THOMSON, STAR
- מיסבי פרק, גלגלי שרשרת, שרשרות
- מצמדים (קופלונגים), פתים מנוקבים

● ייעוץ והדרכה טכנית חינם ●

תל־אביב, רח' ברזילי 12, טל' 615449, 612677

לקיבוץ מענית
ביום חגו

המשך שיתוף
פעולה פורה

♦

אסיה תורס
הסעות וטיולים
פרדס חנה ת.ד. 68
טל' 063-70291

לקיבוץ מענית בחגו
שלוחות מיטב הברכות
ברק עדני בע"מ — מפעלי מתכת
חדרה, אזור התעשיה תחנת הרכבת, טל. 063-22394

לקיבוץ מענית ולגלעם

בחגכם
מיטב הברכות

✦

משרד להובלה
"עמל" בע"מ
פרדס חנה, טל. 77026, 063-78643

לקיבוץ מענית

בחגו
ברכה ואיחולים
להמשך ולשגשוג

✦

יצחקי דב
תחנת דלק "פז"

גיא עירון

כרכור, ת.ד. 525
טלפון: 063-51596

לחברי קיבוץ מענית
ומפעלו גלעם

ביום חגכם
ברכות לבביות
ומיטב האיחולים

♦

ארדן הנדסת חשמל בע"מ
גולומב 52 תל־אביב ● 66171
טלפון: 03-379394

אמא!

התינוק שלך זקוק למזון עשיר בברזל

"במבינו" – מזון לתינוקות מועשר בברזל, לפי המלצת משרד הבריאות, הינו בדיוק המזון הדרוש לתינוק שלך כדי למנוע אנמיה ולהבטיח את התפתחותו הבריאה והתקינה.
במעבדות גלעם שבקיבוץ מענית, הכינו עבור התינוק שלך סידרת מוצרי "במבינו", המיוצרים בהגיינה מוחלטת, ללא מגע יד אדם, מוצרים הנבדקים בקפידה ונארזים באריזה כפולה ונוחה.

כל רופא שיניים יגיד לך שלשמירת בריאות השיניים הצעירות חשוב להרגיל את התינוק לרמת מתיקות נמוכה. לסוכר ענבים טהור "במבינו" ערך קלורי ואנרגטי זהה לסוכר רגיל ורמת מתיקות נמוכה. כך יהיה לך תינוק מתוק עם שיניים בריאות.

בשבילך אמא, יש לנו הפתעה מיוחדת. ללא כל תוספת מחיר תקבלי אריזות חדישות ונוחות להפליא, אשר ישמשו אותך במטבח עוד זמן רב אחרי שתגמרי להשתמש בתוכנן.

מועשר בברזל
לפי המלצת
משרד הבריאות

במבינו ©

הקפידי לחפש את התווית הזאת על האריזה. זו הערובה לכך שתינוקך יקבל את הטוב ביותר ללא כל פשרות. מוצרי במבינו תמצאי בכל רשתות המזון בחנויות מכולת מובחרות ובבתי מרקחת.

לקבלת עלון הדרכה לאם הצעירה, נא כתבי גלויה ל"במבינו" – ת.ד. 22888 ת"א 61228.

גלעם קיבוץ מענית

תרדמת השמאל

(סוף מעמוד 9)

מחיקת מפ"ם הקיימת יש בה משום תמימות אנרכיסטית (סליחה על הביטוי...) שכאילו את החדש צריך להתחיל מ"ההרס של הישן".

אם דברי הפולמוס שלי עם פרופ' שטרנהל היו חריפים, הרי לא מתוך רצון להקניט אותו או לפגוע בו. גם לא משום שאין אני מודאג ביותר ממצבה של מפ"ם ומסיכויי כינונו של הגוש השמאלי. ההיפך מזה הוא נכון. אני שותף בהחלט לביקורתו על שורה של פגמים שעליהם הצביע במאמרו.

משבר של עצמאות

מפ"ם קיבלה, לכאורה, את כל ההחלטות הנכונות והדרושות עם פירוק המערך. היה קונסנסוס מלא בדבר ההיפרדות ממפלגת העבודה לאחר שזו הלכה לשותפות עם הליכוד. ההחלטה בדבר הצעדים לגיבוש כוחות השמאל אף היא התקבלה ברוב גדול. הופעותיה של מפ"ם בתחום המדיני היו עקרוניות וללא קריצת־עין לפופולריות מתוך סתגלנות להלכי רוח בציבור (כמו הביקורת על מבצע תוניס). למה, איפוא, נתונה המפלגה בסטגנאציה, למה אין תנופה לא בדרכה כמפלגה עצמאית ולא לעבר השותפות עם רצ וכוחות השמאל?

אין טעם לטשטש את האמת. כי מפ"ם נתונה ב"משבר של עצמאות", היציאה לדרך חדשה לא לוותה בהתחדשות ארגונית ולא בפאטריוטיזם תנועתי שיש עמו גיוס אמיתי של מיטב הכוחות ליציאה מן המעגל הפנימי המחניק. הוויכוחים הארגונים חסרי השחר על בחירת מוסדות שעד כה נסתיימו בהנצחת הסטטוס־קוו רק איפיינו את הרצידיבה של ויכוח אידאולוגי־פוליטי על מקומה של מפ"ם במפה הפוליטית.

נאמר את הדברים בגלוי: מאחורי המאבקים על הרכב המזכירות וכל מוסד אחר (שרובם של הנבחרים מדירים באופן קבוע את רגליהם מישיבותיה) מסתתרת למעשה המחלוקת על הדברים שפורמאלית כבר הוכרעו באורח דמוקראטי. ישנם חברים, אשר אינם שלמים עם ההיפרדות ממפלגת העבודה הן מסיבות אידיאולוגיות והן מתוך חוסר אמונה בזכות קיומה של מפ"ם כמפלגה עצמאית. אותם חברים מנסים גם להתגונן בפני שותפות עם גופים שמאליים אחרים, כאילו דובר על סכנת שמאלנות ר"ל.

המתגעגעים אל המערך

דוגמה בולטת לכך היתה בעת מה שנראה כמשבר בתוך ממשלת האחדות, בפעם הראשונה, כאשר הליכוד ניסה למנוע מראש־הממשלה שמעון פרס לחזור בכנסת על עיקרי נאומו בעצרת האו"ם. סיעת מפ"ם בכנסת נקטה בעמדה נכונה — הימנעות בעת ההצבעה, שכן לא עלה בדעתה להצטרף להצעת אי־האימון של "התחיה". בהמנעות זו היתה כלולה גם הערכה לאותם גרעינים חיוביים שהיו בנאומו של פרס. והנה באו חברים והתקוממו נגד דרך הצבעתה של מפ"ם. לפי דעתם, היה עליה להצביע בעד, כלומר להביע אימון בממשלה. זו היתה טענה אווילית. אך היא עשתה לה כנפיים בכמה קיבוצים. ואולי גם בסניפים עירוניים בגלל נימוק מטעה כאילו היתה זו הצבעה "בעד צעדי השלום של פרס". והרי מי שטען זאת חייב היה לומר מפורשות, כי כוונתו האמיתית היא לחזור אל השותפות עם מפלגת־העבודה, ולהצטרף לממשלת האחדות.

לא, איני מפריז, שהרי במשבר השני (סביב פרשת שרון) כבר נמצאו חברים, אשר סברו, כי הגיעה "שעת הגאולה" למפ"ם שתשחרר אותה מכבלי העצמאות ומן הצורך לגבש את הגוש השמאלי. והראייה — מכתב של אחד החברים שבעיצומו של המשבר, בטרם היה ברור האם שרון באמת יעוף החוצה ויפרוץ משבר עם הליכוד, הודרז לתבוע כינוס מיידי של מרכז מפ"ם. על־פי אותה פנייה על מפ"ם "ליזום חזית רחבה של כל הכוחות האפשריים להנעת התהליך המדיני לתמיכה בו ולליישובו". כדי למנוע אי־הבנה באילו כוחות מדובר מצויין באותה פנייה אל מזכ"ל מפ"ם, כי בתור "צעד ראשון תיזום מפ"ם שיחות עם מפלגת העבודה לחידוש הברית המדינית בין שתי המפלגות". חד וחלק. הכוונה לתחיית המערך על־פי יוזמת מפ"ם, והקולות הנשמעים לאחרונה בתק"ם, שמגמתם להחזיר את מפ"ם לשותפות הישנה מצביעים, כי יש מי שמניע את הפעילות הזאת, הסותרת את ההכרעה המוסמכת של ועידת המפלגה.

פרופ' שטרנהל יוכל אולי לטעון, אחרי התיאור הזה, כי יש בו כדי לחזק את טענותיו. והרי אמרתי כבר, כי אני מקבל חלק מן הביקורת שלו, אך איני שותף למסקנתו הסותמת את הגולל על מפ"ם. נכון, מפ"ם במשבר, השמאל בתרדמה מדאיגה, אך המשך המצב אינו בבחינת גזירה מן השמים. מפ"ם עדיין, יכולה לאזור כוח להתגבר על הרצידיבה של המערך, והשמאל עדיין יכול להופיע ככוח מלוכד, אם כל השותפים הפוטנציאליים יתרכזו בעיקר, ולא יתכצרו מאחורי אינטרסים פרטיקולאריים.

מארק גפן

לעת עתה, הכל בסדר

(סוף מעמוד 9)

את משמרות האזרחים ואת היחידה המוצבת בג'זין שמחוץ לרצועת־הביטחון, ניצבים יותר מדי גורמים אשר אינם מעוניינים בקיומו של איזור הביטחון. "אמל", אומנם, איננו מעוניין להגיע, להערכת הגורמים הביטחוניים, לעימות עם ישראל, אך הוא מתנגד בתוקף להמשך נוכחותו של צד"ל ברצועה. ארגוני חיזבאללה, המנהלים מאבק חזק נגד "אמל" והן נגד צד"ל, ממומנים ארגוני התנגדות מקומיים: ארגונים פלשתינים, וערב־רב של קבוצות שמאל, מאוחדים יחד ברצונם לחסל את צד"ל ואת רצועת־הביטחון. לדעת גורמים בכירים בדרום־לבנון, עומדים הסורים, בעיקר באמצעות שליחים, מאחורי רוב נסיונות הפיגוע בעיקר באמצעות מכוניות תופת.

חששות כבדים מקננים בליבם של גורמי הביטחון גם מהאפשרות שאלפי הפלשתינים של אש"ף במחנות הפליטים, אשר עסוקים, בינתיים, במאבק פנימי בין תומכי ערפאת לתומכי אבו־מוסא יתאחדו ויתחילו, בסיוע סורי, לפעול נגד רצועת הבטחון.

כמעט לאיש אין ספק שאויבי צד"ל מכל הסוגים לא ימתנו אלא יחריפו בעתיד את נסיונותיהם לפגוע ברצועת הבטחון. גורמי הביטחון מודעים היטב לכך שחיילי צד"ל לבדם לא יצליחו לעצור הסלמה רצינית, אם תתרחש, ואז ככל הנראה, לא תהיה ברירה לצה"ל אלא לעבור משלב "הגיבוי" למעורבות עמוקה יותר במתרחש ברצועת הבטחון. מאפשרות אחרונה זאת חוששים יותר מכל גם אותם גורמים ביטחוניים המצדדים בהמשך קיומה של רצועת־הביטחון.

יהודה צור

תיאטרוני ישראל

מחר, מוצ"ש, 23.11

תיאטרון הבימה:
יומן חוף ברייטון
21.30 ,18.30
הפרדס – בכורה: 21.00

התיאטרון הקאמרי:
דבש הפרא - הצגות ראשונות
כולם רוצים לחיות
בתיאטרון ירושלים

צוותא לתרבות מתקדמת

הערב, 22.11, בשעה 21.30
"פאסודובלה", עם יוסי פולק וליאורה ריבלין

הערב בשעה 24.15 – יהודית רביץ.
שבת, 23.11 – שחרית 11:11 – "שלישיית המיתרים הירושלמית". מיצירות: קודאי, בטהובן ושומן. בשעה 21.00: "ג'וני שב משדה הקרב". בשעה 23.00: "היכרות" עם חני ליבנת.
יום א', 24.11, בשעה 21.00 שרהל'ה שרון שרה בצוותא.
יום ב', 25.11, בשעה 16.00 – המדרשה למחשבה סוציאליסטית: ד"ר א. וולפנזון על "דמוקרטיה ושוויון בהתפתחותם ההיסטורית". בשעה 21.00 – "שמפרחות".
יום ג', 26.11, בשעה 21.00 – "כמו צוענו".
יום ד', 27.11, בשעה 21.00 – להקת "בושם".

יום ה', 28.11, בשעות: 13.30 ו־20.30 "שש אחרי..." בבימוי מיקי ורשביאק

יום ה', 28.11, בשעה 22.22 – לאטין ג'אז בצוותא.
יום ו' 29.11, בשעה 15.00 – "רומן ורומנסה" "התמהוני" – מוקרן כל ערב בשעה 20.00.
● בצוותא מוצגת תערוכתו של משון

תן טרמפ לחייל

אנו מתנצלים על האיחור שחל בפרסום מוסף־הברכות לקיבוץ מעגית
מחלקת המודעות

חיוכים עם שינוי...

(סוף מעמוד 6)

גם כיו"ר הוועד הציבורי האנטי־ציוני של איגוד המשפטנים הסובייטיים. על ההופעות של זיווס, שהוצג כמומחה סובייטי לזכויות־האדם, כבר דיווחתי לפני שבוע לאחר ששמעתיו במסיבת עיתונאים עם כתבים בינלאומיים ליד משרד האו"ם בז'נבה.

זיווס בן ה־64, מדבר צרפתית טובה והוא סיפר לכל אלו שרצו לשמוע שאין בארצו אפלייה נגד יהודים. החידוש היחיד בדבריו היה זה שהרקדנית הידועה מאיה פליצטקייה היא ממוצא יהודי.

זיווס הבטיח ברדיו השווייצרי "בתור משפטן סובייטי" שלא שולחים את הדיסידנטים לבתי־חולים לחולי־רוח: "אולי לאוניד פליאוטש כבר הבריא. אבל, כאשר הגעתי לפריז הייתי במסיבת עיתונאים שלו וראיתי שלא היה מסוגל להקריא משפט נכון ברוסית" – אמר זיווס.

במסדרונות המרכז הבינלאומי לוועידות לא חסרו הבדיחות על בריה"מ. אולם, מסימני התקופה, הרוסים ראו בבדיחות על המחסור בוודקה בארצם מעין "בדיחות קונסטרוקטיביות" ולא התרגזו. ודרך אגב, בארוחת ערב לכבוד הזוג רייגן בנציגות הסובייטית הגישו רק יין אדום ולבן (מג'ורג'יה). אפילו גרגורי ארבקוב התבטא בנושא זה כאשר רואיין על־ידי היומן "טריבון דה' ז'נב". בהשאלו על אודות מצב הוודקה בבריה"מ השיב: "יצוא הוודקה שלנו הולך ופורח..."

הבדיחה המוצלחת ביותר בנושא זה היא מלילינגרד, בה ביקר לא מזמן הכתב לענייני מזרח אירופה של השבועון הצרפתי "נובל אובזרבטאר", סטפן קרול. "מהו ההבדל בין בולשביק מ־1905 לבולשביק מ־1985?" – כאשר המשטרה היתה נוקשת בדלת ב־1905, הבולשביק דאז היה ממהר להוריד מהשולחן את "איסקרא" ולשים במקומה בקבוק וודקה. ואילו היום, כאשר הוא שומע דפיקות בדלת, הוא מסתיר מייד את בקבוק הוודקה ופורש במקומו על השולחן את "פרבדה"".

יוסף אלפרן

קשר כפול

(סוף מעמוד 11)

מסביר לנו, שפרס אמר: ישראל מוכנה לתת את הסכמתה להשתתפות אש"ף בתהליך המדיני". פרס, כאמור, אמר ש"ישראל מסכימה שארה"ב לא תדרוש...".

אליבא דרוזנבלום, פרס אמר עוד, "כי הכרה בזכות קיומה של ישראל, היה תנאי שהשפיל את אש"ף". אך פרס אמר, שדרישה להכרה כזו משפילה את ישראל. על־סמך "עובדות" אלה, מבסס העורך הנכבד את מסקנותיו.

רוזנבלום גילה לי סוד גלוי (למי שעוקב אחר פירסומיו): הוא הסתמך על הידיעה ב"על המשמר". חשבתי שב"על המשמר" נעשתה "פאשלה", אך לא, הידיעה מדוייקת. הכנתו של רוזנבלום כנראה מאד סלקטיבית ומגמתית.

זאת ועוד, עורך עיתון הערב הנפוץ במדינה, מסתמך במאמר־המערכת שלו על ידיעה בעיתון אחר, בלא לקרוא את עיתונו הוא ובלא לברר את הנושא אצל מקורותיו. אולי יהפוך רוזנבלום מעורך־בתואר של "ידיעות אחרונות" לפנסיונר של "על המשמר"?

אפי לנדאו

קרית כהנא

(המשך מעמוד 14)

אומרים "תלמוד תורה עם דרך ארץ", אבל שלום וואך, שהוא בהחלט איש תלמוד תורה, חסר אפילו מעט דרך ארץ. ביקשתי לפגוש את שלום וואך. אבל לא הצלחתי. סדר יומו העמוס לא איפשר לו להתפנות. כבר הכרנו את "תעמולת ההסתה של השמאל" אצל העצני. שלום וואך מרחיב את הידיעה, והוא מזכה כתואר "בולשביק" את ... ח"כ אריאל וויינשטיין מן הליכוד (מכתב מ־4 באוגוסט): "מאיש המפלגה הליברלית ציפינו למעט יותר דמוקראטיה, והדבר האחרון, שהיינו מעלים על הדעת מצד אדם המתיימר להיות "ליברלי", הוא נקיטה בשיטות בולשביקיות..."). גם "אישים לאומיים" מסוגם של יועץ שר־החוץ יוסי אחימאיר, או ח"כ קופמן זכו לנחת לשונו.

אבל סגנון כזה איננו נחלתו האישית של שלום וואך. סגנון הכברות של כהנא מכה שורשים בנייר המכתבים הרשמי של מוסדות הקרייה.

ערב הבחירות למועצה המקומית השלים מבקר משרד הפנים רב שאג דו"ח לא מחמיא במיוחד על פעולותיה של החברה לפיתוח קריית־ארבע. המבקר גם התאמץ להתבטא בלשון ממעיטה, כדי להביא לשיפור מצב החברה, ולא להגיע לעימות עם המועצה המקומית. מכיוון שהקרייה רכשה שם רע בישראל, צריך היה להקים חברת־בת שתעסוק בשכנוע יזמים להשקיע מכספם כדי לפתח את הקרייה.

הדו"ח עוסק בעיקר בתקופה שאת החברה ניהל קלוד קרוש, מנאמניו של שלום וואך. מתברר כי יותר משהיתה חברה לפיתוח קריית־ארבע היתה חברה לפיתוח קלוד קרוש, והדברים אמורים בהקצאת משכורת שמנה למנהל — 3,000 דולר לחודש, בלי שהמבקר מצא אסמכתא לכך בהחלטות ההנהלה, וכן הוצאות נסיעה לחו"ל שהמבקר מנצא לנכון לדרוש את החזרתם. משה מאייבסקי, חבר ההנהלה חולק על דעת המבקר באומרו כי זהו שר מקובל בחברות ממשלתיות. אבל, החברה לפיתוח קריית־ארבע אינה קונצרן חובק עולם, אפילו אינה חובקת את קריית־ארבע. בכל שנות עבודתה לא הצליחה להביא מפעלים של ממש, ואחת מ"הצלחותיה" האחרונות מוטב שלא היתה כלל — חברת מחשבים שבה השקיעה המועצה המקומית 200,000 דולרים שירדו לטמיון.

עיקר פעולתה של החברה הוא בפינוי אשפה, ולכל הדעות תשלום שכר חודשי של 3,000 דולר עבור סילוק זבל הוא בהחלט מוגזם. כל עניין החברה לפיתוח הוא נושא הנתון כעת בהתדיינות משפטית, ולכן אנו מנועים מלהרחיב בו, אבל די אם נציין כי חוץ מביקורת המבקר משולבים בו לחצים כבדים על פקידים במועצה, שלא להישמע להוראות הממונה על המחוז, שהורה לא להעביר עוד כספים לחברה.

אם קיווה המבקר כי הדו"ח שחיבר יזכה לעיון מועיל ועינייני, הרי טעה. כ"ו בספטמבר חיבר מנהל החברה שבא במקום קלוד קרוש, אהרון טמיר, מכתב תגובה לשלום וואך, שהוא בלי ספק יוצא דופן בסגנונו. בקטע הפתיחה נאמר: "למרות התגובה הראשונית — הספונטאנית — שלא להשיב כלל על דו"ח מוזר זה, החלטתי "להגיב ולהלן פירוט התייחסותי הענייני־מעט לכל סעיף... אני מוכרח להעיר כי הדו"ח הוא מוזר קודם כל בעצם הופעתו, אח"כ בשיטת ביצועו, ולבסוף בצורת הגשתו הבלתי־מובנת. ברצוני להבהיר כי עד רגע זה לא ברור לי בדיוק על מה הביקורת? ע"י מי היא הוזמנה? למי היא מיועדת? ולמי היא נמסרה כמסמך רשמי (או לא רשמי)?"

הנהיה כולנו קריית־ארבע?

רות כהנא, גם בלי כהנא, מרחפת בקרייה והיא אינה קשורה רק ביחס כלפי הערבים. היא גם מעוררת דאגה עמוקה בלב קומץ החילונים שנותרו בקרייה, או דתיים מן הזרם הציוני־ממלכתי. שיעור המשפחות החילוניות בקריית־ארבע הוא 30% מכלל המשפחות, אך אין מגיעות עוד משפחות חילוניות. אנשי כהנא וזרם תלמוד תורה חותרים להפוך את קריית־ארבע למבצר דתי, שיהפוך את החיים למשפחות החילוניות והדתיות לאומיות לבלתי־אפשרי.

ייתכן כי בעניין חוקי השבת החליטו אנשי כהנא בעצה אחת עם בעלי בריתם מתלמוד תורה שלא להכביר בינתיים על הזרמים האחרים. אבל לא כך באשר לפיטורי הערבים. על־פי דרישת היועץ המשפטי לממשלה נמחק מן ההסכם הקואליציוני הסעיף המחייב לפטר את הערבים. אבל, על פי כל הסימנים הקואליציה המקומית מבקשת להתחכם. בתואנה של פיטורי "ייעול" המתחייבים מן הקיצוצים בתקציב, מסביר משה מאייבסקי: "אלה הם פועלים עונתיים, ולפיכך צודק שהם יפוטרו ולא העובדים הקבועים. אין לזה שום קשר לגזענות". אבל לשר־הפנים יצחק פרץ דעה אחרת: בראיון לשבועון המזרחי ירושלמי "אל־ביאדר אי־סיאסי" קבע כי פיטורי ערבים חייבים להיות באותו שיעור של פיטורי יהודים, אם תחרוג קריית־ארבע מן הכלל הזה — יפנה אל יועציו המשפטיים.

קריית־ארבע היא, איפוא, תמרור אזהרה. הכהניזם אינו רק גזעני ואינו קשור בהכרח בכהנא. זאת תופעה המכה שורשים בסגנון, באווירה תרבותית, ובנוהלי הממלכה. האם נהיה כולנו קריית־ארבע?

• ביקשתי לפגוש את שלום וואך, אבל לא הצלחתי. סדר יומו העמוס לא איפשר לו להתפנות.

פנחס ענברי

צוותא לתרבות מתקדמת

"צוותא" חיפה
מוצ"ש, 23.11.85, שעה 21.00, מאיר אריאל בתכניתו – "שירי חג ומר־עד... ונופל".

יום שני, 25.11.85, שעה 21.00, "יומנו של מטורף", מאת גוגול, בביצוע: דן תורכמן.

מוצ"ש, 30.11.85, שעה 21.00, "שותפים לדירה" קומדיה אקטואלית. בביצוע: ורוניקה גוטליב, ישראל טריסטמן, דינה לימון ותנת ריבר. כתב וביים: שמואל אמית.

"צוותא" גדרה
ליל שבת, 22.11.85, שעה 21.00, "ברוקלין 84", מחזה מקורי מאת: פני חלר ובבימויו. משתתפים: פיני חלר ונילי צור.

"צוותא" לוד
מוצ"ש, 23.11.85, שעה 21.00, "שחקנים כבני אדם" מפגש תיאטרון עם השחקן יענקלה יעקובסון.

"צוותא" הוד־השרון
ליל שבת, 22.11.85, שעה 21.30, "שלושיית מפלסים" בצליל, קצב וזמר דרום־אמריקאים.

"צוותא" ירוחם
מוצ"ש, 30.11.85, שעה 21.00, אריק לביא בלווי הגיטריסט יגאל חרד.

"צוותא" דימונה
ליל שבת, 22.11.85, שעה 21.15, "זכרונות מבית הבה"ד" חלק א': משתתפים: נגה אשד, רחל יריב, לי־אורת אבני ואוגי פריירינג. סטירה משעשעת ומלאת חוש הומור על מעמד האישה בזמר העברי. חלק ב': אמנות המיצג שיחה עם ד"ר מעון עפרת ויגאל בן־נון. חלק ג': לשיר עם נוגה אשד. נוגה בלווי גיטרה.

"צוותא" אזור
מוצ"ש, 23.11.85, שעה 21.00 "עמעס אנדערש" מופע תיאטרוני לדוברי יידיש.

ליל שבת, 29.11.85, שעה 21.00 "רומן ורומנסה" בימת קדם מציגה חוויה חברתית ע"י שילוב של קריאה וזמר. הסופר יצחק גורמזאני מספר זכרונות ילדותו וקורא. דליה עם הגיטרה מביאה את הרומנסות העדינות, המלאות אהבה וגעגועים של יהודי ספרד.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 22.11.85, שעה 22.00.
ומוצ"ש, 23.11.85, שעה 21.00 יוקרן הסרט "מות כלבים" במוי – קלוד שאברון. עם: מישל דושיסוי, קרולין צילית, ז'יאן יאן. אלמן מאתר את הנהג שהרג את בנו ומסתבך בפרשת אהבים עם גיסתו.

שבת, 23.11.85, שעה 11.00 בבוקר, שחרית מוסיקאלית. עם: וונדי איזלר – חליל, אורלי לבן – גיטרה.

יום א', 24.11.85, שעה 20.30, ערב לזכרה של המשוררת יונה וולך, ז"ל.

"צוותא" רמת־השרון
ליל שבת, 22.11.85, שעה 21.30, עם חנן יובל, בתכניתו החדשה "דור".

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 22.11.85, שעה 22.00, הנשיקה השניה עם יורם טהר לב והזמרת אסתי כץ.

מוצ"ש 23.11.85, שעה 11.00, הצגת ילדים בגלל חורי הגבינה.

ליל שבת, 29.11.85, לחקות הכל עובר חביבי.

מוצ"ש, 30.11.85, בשעה 21.00, הצגה מפסטיבל עכו בצחוק ודמע יהודה נפלה, בצחוק ודמע יהודה תקום.

"צוותא" יבנה
יום ה' 28.11.85 קפה פוליטי עם ח"כ יאיר צבן וח"כ מהליכוד על "האם יש סכנה לדמוקרטיה".

"צוותא" אשדוד
מוצ"ש, 23.11.85, שעה 21.00, רב שיח בנושא דור הפלמ"ח המיתוס מול המציאות.

ליל שבת, 29.11.85, שעה 21.00, ערב זמר עם מוני אמריליו.

תל־אביב

אסתר
שוטר עם כבוד
יום ו': 12.15 – 10.00
מוצ"ש: 9.40 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

אורלי
קולונל רדל
מוצ"ש וחול: 9.00 – 6.00

בית לסין
אפוקליפסה עכשיו
בשעה 12.30

בן־יהודה
חבז ואיש השלג
יום ו' 12.00 – 9.30
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
חול: 9.30 – 7.00 – 4.30

גת
אהבתו של סואן
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

גורדון
צאו פנטוין (שלום חבר)
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.30

דקל
טוטסי
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

דרייב־אין
יום ו' 10.00
חף מפשע
שעה 12.15
מלכודת לאשה אוהבת
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15
חף מפשע
בשעה 12.00
מלכודת לאשה אוהבת

הוד
המטרה אמריקה
יום ו': 2.00 – 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

לימור חדש
כבודו של פריצי
יום ו': 12.15 – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
חול 9.15 – 6.45 – 4.00

פאר
בכורה ארצית
רכבת תחתית
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מוזיאון תל־אביב
לרקוד עם זר
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

סינמה 1
העד
יום ו' 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

סינמה 2
עירית אירית
יום ו' 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

פאריס
בירדי
גלגל אותו
11.45

חן 1
הגוניס
יום ו': 12.20 – 10.00
שבת: 11.00 בבוקר
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 – 7.20 – 5.00

חן 2
רומן על בטוח
חול: 9.40 – 7.20 – 5.00
ביום ו': 12.15 – 10.00
מוצ"ש: 9.45 – 7.30
שבת 11.00 בבוקר
המלך והציפור

חן 3
שבת 11.00 בבוקר
מרי פופינס
מוצ"ש וחול: 9.40 – 7.40
קאל

חן 4
בית ספר לאסירים מתחילים
9.40 – 7.25

חן 5
חנוקים
יום ו': 12.15 – 10.05
מוצ"ש: 9.45 – 7.35
חול: 10.30 1.30 5.00 7.35 9.45

פירוט שידורי הרדיו והטלוויזיה – ראה בגליון "חותם"

שחף
שושנת קהיר הסגולה
יום ו': 12.00 – 9.45
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

תל־אביב
הנינג'ה האמריקאי
יום ו' 12.00 – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

תכלת
יער האיזמרגד
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

צוותא
התמהוני
משעה 8.00 כל ערב
יום ו' אין סרט

חיפה

אורה
בכורה ארצית יחד עם ת"א
סרטו של ג'ון יוסטון
הכבוד של פריצי
מוצ"ש: 9.15 – 6.45
חול: 9.15 – 6.45 – 4.00

חן
רמבו
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.30

עצמון
רכבת תחתית
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

פאר
בכורה ארצית
סרטו של סטיבן שפילברג
הגוניס
מוצ"ש: 9.15 – 6.45
חול: 9.15 – 6.45 – 4.30

ארמון
בכורה ארצית
שוטר עם כבוד
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.30

קרן אור המחודש
ראסטי ג'יימס
מוצ"ש 9.30 – 7.30
חול: 9.15 – 7.30 – 4.30
יום שבת 23.30
אירופה חדרך חביתה
יום חמישי – שעה 23.30
הצלילה הגדולה

רון
המטרה אמריקה
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.00

אמפי
הנינג'ה האמריקני
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30

אורלי
אמדיאוס
מוצ"ש: 9.15 – 6.15
חול: 9.00 – 6.00
יום ו' 3.30
עליסה בארץ הפלאות
אלדין ומנורת הקסמים

שביט
שושנת קהיר הסגולה
9.00 – 7.00

מוריה
7.15
עירית אירית
9.15
חף מפשע

קרית־חיים

בית העם
הבזבוז הגדול
9.15 – 7.00

היובל
מסלקה

ירושלים

אדיסון
המטרה אמריקה
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

אורגיל
בית־ספר לאסירים מתחילים
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

אורנע
הגוניס
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.30
מחיר מוזל בימי רביעי

בנייני האומה
ברזיל
מוצ"ש וחול: 9.00 – 6.30

מיטשל
שושנת קהיר הסגולה
מוצ"ש וחול: 9.15 – 7.15

סמדר
טוסקה
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.00

כפיר
הבזבוז הגדול
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

חבירה
הנינג'ה האמריקני
מוצ"ש: 9.00 – 7.00
חול: 9.00 – 7.00 – 4.30

בית אגרון
יום ו' 14.00 רצח בעיניים
16.15 שכנים
15.30 מוצ"ש
דונה פלור נשואה לשניים
17.15 אוכפים לוהטים
21.45 דמעות של שתיקה
24.00 בית החיות

סינמה 1 (קרית יובל)
ב"ס לעבירות תנועה
9.00 – 7.15
יום ו' 2.00 חול 4.30 א'–ה'
פלשדאנס

הדר־גבעתיים

הדר המטרה אמריקה
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

רמת השרון

כוכב המחודש
דמעות של שתיקה
9.30 – 6.45

הרצליה

היכל
המטרה אמריקה
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מלון דניאל
יום ו' 22.00
ערב ראיונות עם ירון לונדון
יום שבת ובימים א' ג' ה'
שעה: 21.30
18.30
אמדיאוס

נתניה

שרון
חנוקים
9.15 – 7.00

סטודיו
קאמילה
9.15 – 7.00

אסתר
המטרה אמריקה
(בכורה)
9.15 – 7.00

חולון

סבוי
הבזבוז הגדול
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מגדל
השוטר מגנב פטור
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
אמדיאוס
מוצ"ש, א' ב' ג': 18.00 – 21.00

מועדון קולנוע לנוער
הצמאון לאהבה
א' ב' ג' 4.00
יום ו' 10.00 הצגה
בצחוק ודמע יהודה נפלה, ובצחוק ודמע יהודה תקום

באר־שבע

יחן
הנינג'ה האמריקני
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

חדרה

חוף חדרה
קוקון
9.15 – 7.00

חדרה
אירית עירית
9.15 – 7.00

רמת־גן

אואזיס הגוניס
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
חול: 9.30 – 7.00 – 4.30

ארמון בית ספר
לאסירים מתחילים
יום ו' 10.00 מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.40 – 7.30 – 5.00

לילי
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.00 – 7.00
כבודו של פריצי
בכורה ארצית

רב גן 1
שוטר עם כבוד
9.45 – 7.20

רב גן 2 בירדי
9.50 – 7.20

רב גן 3
יער האזמרגד
9.40 – 7.30

רב גן 4
השוטר מגנב פטור
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול: 9.40
רומן בהמשכים
מוצ"ש: 7.15
חול: 7.15 – 5.00

בת־ים

עצמאות
הנינג'ה האמריקני
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

ששי
בת־ים: מזור — חביבה רייך 20.
חולון: המרכז — ככר וייצמן 12.
ירושלים: אריאל — מ. מסחרי ק. יובל.
נתניה: נאות שקד — מ. מסחרי אורים.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: נגבה — נגבה 38.
תל־אביב: כני — דיזנגוף 174
צפון — יהודה המכבי 35.
חיפה:
הגיתה — הגיתה 22, נוה שאנן.

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב, חולון.
חולון: קופ"ח עין יהב.
ירושלים: קופ"ח — מרפאה רוממה, רח' המ"ג 28 (שבת) אלבא — יפו 42 (מוצ"ש).
נתניה: תרופה — הרצל 2.
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר.
רמת־גן: אורים — אצ"ל 67.
תל־אביב: צפון — יהודה המכבי 32 (שבת) כני — דיזנגוף 174 (שבת) בריאות המלך ג'ורג' 28 (מוצ"ש). סופרפארם — איינשטיין 40 ת"א (מוצ"ש).
חיפה: בלפור — מסדה 1.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית ילדים – כל השבוע.
בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה', שבת – כירורגיה ופנימית.
בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות כל השבוע.
בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נהריה
בי"ח לנהריה נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
ששי: הדסה ע"כ — ילדים. ביקור חולים — פנימית, א.א.ג. הדסה הר־הצ' — נשים. שערי צדק — כירורגיה.
שבת: שערי צדק — ילדים, נשים, כירורגיה, אורתופדיה, עיניים. ביקור חולים — א.א.ג. הדסה ע"כ — פנימית.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים
בתל־אביב – בימים א'–ה' בין השעות: 22.00–24.00.
בלילות שבת ובערבי חג בין השעות: 18.00–24.00.
בשבתות וחגים בין השעות: 10.00–14.00 ו־20.00–22.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649 תל־אביב.
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה והרפואה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00. אור חצות בתיאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 204869, 03־285823.
מרכז סיוע לקרבנות אונס לרעננה ואיזור השרון, טל' 052־32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־669911. ער"ן תל־אביב — טל' 03־261111. ער"ן חיפה — טל' 04־538888. ער"ן באר־שבע — טל' 057־41611. ער"ן נתניה — טל' 053־35612.

סילוק מטרדים
מוקד עת"א למקרים דחופים – טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים – טל' 781111 רמלה – טל' 054־21022 אשקלון – טל' 23333 קרית־גת – טל' 051־881333 באר־שבע – טל' 057־74767 אשדוד – 055־51333.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100, אילת – 1244 חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום:
בימים א'–ה': 7.30.
בימי ו' וערבי חג: 7.30.
לבני־ברק ולחיפה:
בימים א'–ה': 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 11.30.

מתל־אביב לירושלים:
מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00
מבני ברק 8.18
לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.
לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

מחיפה, בת־גלים:
לירושלים — א'–ו': 7.00.
לתל־אביב — א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.
מנהריה לחיפה ולתל־אביב: 6.35, 9.00, 10.40, 14.55, 16.55, 18.38.
לירושלים 5.35.

פרס יוצא להגנת פרופ' זמיר

(המשך מעמוד ראשון)

"ראש הממשלה משבח את הודעת שר המשפטים בנדון ומעניק גיבוי מלא ליועץ המשפטי לממשלה", אומרת ההודעה.

שמיר נגד זמיר

מ"מ ראש־הממשלה, יצחק שמיר, התייחס אתמול לראשונה לשאלת מעמדו של היועץ המשפטי לממשלה. הוא אמר: "היו יועצים משפטיים שונים בישראל, הם התחלפו בתפקידיהם וגם היועץ הזה יבוא זמן ויבוא במקומו מישהו אחר".

שמיר חזר ואמר כי הוא תומך במתן חנינה לאסירי ארגון הטרור היהודי אשר שגו ופעלו בדרך לא נכונה. אך הכירו בשגיאותיהם. "על מנת לא לאפשר צמיחת מחתרת נוספת יש לתת חנינה לאסירי הטרור היהודי. אני מקווה שלא יערך הזמן ונשיג זאת", אמר שמיר.

שמיר גם מחייב עונש מוות למחבלים אשר ביצעו מעשי רצח אכזריים במיוחד. על האפשרות להקדמת הבחירות אמר שמיר, כי הליכוד מתנגד לכך. אך אם בגלל אינטרסים שונים של אישים או גורמים, שאינם מתחשבים בטובת המדינה, יהיו בחירות — הליכוד יהיה מוכן לכך ללא קשר עם האיחוד עם הליכודים. "הליכוד הוא הגורם היחיד שיכול לעמוד על משמר שלמותה של ארץ ישראל", אמר שמיר, שדיבר לפני תלמידים בירושלים.

יעקבי: להוקיע ההתקפות

"כל אדם בעל הכרה בישראל חייב להוקיע ולדחות את ההתקפות המרועות של חברי הכנסת על היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר", אמר שר הכלכלה והתיכנון, גד יעקבי, במיפגש עם פעילים במפלגת העבודה.

השר יעקבי הוסיף כי הנסיון לערער את סמכותו ומעמדו של היו"ע המשפטי עלול לפגוע בשלטון החוק במדינה ויש לדחותו ולהתנגד לו על הסף.

ז'נבה — הסיכום

(המשך מעמוד 2)

"בנות־הברית הביעו שביעות רצון רבה", אמר הנשיא רייגן כאשר יצא מן הישיבה בה דיווח למנהיגי מדינות ברית נאט"ו על הוועידה בז'נבה.

רייגן שהה קרוב לשעתיים במטה נאט"ו, וכשיצא אמר לכתבים: "ובכן, אתם אף פעם אינכם שבעי רצון עם עצמכם. אולם כולם כאן הביעו שביעות רצון".

גם יתר מנהיגי המערב שיצאו מחדר הישיבות שיבחו פה־אחד את תוצאות ועידת הפיסגה.

בהודעה על המזכיר הכללי של נאט"ו, לורד קארינגטון, הוא אומר, כי לא יהיה זה נכון לתגיב בפרוטרוט על מה שהנשיא רייגן מסר לחבריו בשיחה סורית. אך הוא הוסיף: "התגובה של בנות־הברית היתה של תמיכה מלאה בדבריו של הנשיא האמריקני".

שר החוץ הצרפתי רונלאד דומא, שייצג את הנשיא מירטן בדיווח בבריסל, אמר כי כל בנות־הברית קידמו בחמימות את תוצאות ועידת הפיסגה בז'נבה, הראשונה בין שתי מעצמות העל זה שש שנים.

עם זאת ציין השר הצרפתי, כי לא הושג הסכם על עניינים של ממש בז'נבה. "אולם האוירה החדשה מעורדת", הוא הוסיף.

מיטראן מצדד בוועידה בי"ל

מאת ארנון יפה,
כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, קרא אתמול במסיבת עיתונאים באליזה לכנס פורום בין־לאומי, שיאפשר מגעים ישירים בין ישראל וירדן. כי סירוב אש"ף להכיר בישראל הוא מכשול המסכל פתיחת שיחות.

מיטראן התייחס להערכה מחדש של מדיניות צרפת אחרי ביקור ראש־הממשלה פרס בפאריס.

הוא אמר: "המגעים הישירים בין ישראל לערבים לא נשאו פירות. לפיכך, צריך להרחיב את המעגל לפורום בין־לאומי או למועצת הבטחון. פורום כזה מאפשר ניהול מגעים ישירים".

הוא הוסיף: "אנו עודדנו את התוכנית הירדנית־פלשתינית, אך המכשול שעדיין לא הוסר מפריע לכל".

זכות הפלשתינים למולדת

כתב ערבי שאל אותו, האם צרפת נאמנה לתמיכתה באש"ף כשותף לשיחות, לזכותם של הפלשתינים להגדרה עצמית ותביעתם לנסיגת ישראל מהשטחים הכבושים.

מיטראן הזכיר את נאומו בכנסת בעד זכות הפלשתינים למולדת ולשיתוף אש"ף בשיחות שלום, ואמר כי צרפת נאמנה להחלטה 242. "ככוח לחם פלשתיני, אנו מכירים בזכותו להשמיע דעה. יש לפלשתינים גם נציגים אחרים כבדי־משקל כמנהיגים בגדה".

מסיבת העיתונאים הוקדשה בעיקרה לפוליטיקה פנים. השאלה מה יעשה הנשיא אם הסוציאליסטים יובסו בבחירות, נותרה ללא מענה. הנשיא מיטראן סרב לומר מה יעשה אם הימין ינצח בבחירות הבאות, (בעוד ארבעה חודשים) ויקים ממשלה.

לבביות בין־מעצמתית

ז'נבה.— הלבביות החדשה בין מעצמות־העל בלטה כאשר הנשיא רונלד רייגן והמנהיג הסובייטי מיכאיל גורבאצ'וב ישבו ראש בטקס משותף כדי לחתום על הסכמים קונסולריים, תרבותיים ומדעיים ביום חמישי. לעיניהם של 300 עיתונאים ועשרות נציגים של המשלחות, התלוצצו המנהיגים, חייכו, שוחחו ביניהם, מחאו כף זה לזה והסתכלו בקורת־רוח כאשר שרי החוץ חתמו על שלושת ההסכמים.

בדיוק בשעה אחת־עשרה נכנסו רייגן וגורבאצ'וב לאולם הגדול במרכז הוועידות הבינלאומי, עלו במדרגות אל הבמה, ולחצו ידיים על רקע דגלי ארה"ב וברה"מ.

הם ישבו זה ליד זה כאשר נשיא שווייץ, קורט פורגלר, פתח את הטקס בן 20 הדקות בהכריזו: "תקוותינו, מחשבותינו ועידודנו תמיד ילוו אתכם במאמציכם אחר שלום צודק ובר קיימא".

גורבאצ'וב, שהקרין בטחון עצמי רב, השמיע את נאומו בקול נמרץ. רייגן ישב בלי לנוע, כשהוא מאזין לתרגום שנלחש לאוזנו, ולאחר מכן מחא כפיים בהתלהבות כאשר סיים המזכיר הכללי את דבריו.

כאשר רייגן הזכיר בעקיפין את תוכנית "מלחמות הכוכבים" חל שינוי קל בפניו של גורבאצ'וב, ונראה כי בדק את התרגום עם מתורגמנו. אך הוא הריע בחמימות כאשר רייגן סיים את דבריו.

לאחר מכן עלו שר החוץ האמריקני שולץ ועמיתו הסובייטי שוורדנאדזה על הבמה, וחתמו על ההסכמים.

שני המנהיגים ושני שרי החוץ לחצו ידיים ולאחר מכן עזבו שלובי זרוע.

(ע"ר, ע"ג)

עיקרי ההצהרה המשותפת האמריקנית סובייטית

ז'נבה. — להלן נוסח ההצהרה האמריקנית־סובייטית המשותפת, שפורסמה בתום שיחות הפיסגה. הנוסח פורסם על־ידי הבית הלבן:

שיחות מקיפות אלה נסבו על השאלות הבסיסיות של היחסים האמריקניים־סובייטיים והמצב הבין־לאומי הנוכחי. הפגישות היו כנות ומועילות. נשארו חילוקי־דעות רציניים לגבי מספר נושאים קריטיים.

הבנה טובה יותר

בעוד שהכירו בהבדלים שבין משטריהם וגישותיהם לגבי נושאים בין־לאומיים, השיגו שני המנהיגים מידה של הבנה טובה יותר כלפי הצד שכנגד. הם הסכימו בדבר הצורך לשפר את היחסים האמריקניים־סובייטיים ואת המצב הבין־לאומי בכללותו.

בהקשר זה אישרו שני הצדדים את הצורך בדו־שיח רצוף. כשהתקפות לרצונם העז לחפש אחר בסיס משותף לגבי בעיות קיימות.

הם הסכימו לשוב ולהיפגש בעתיד הקרוב ביותר. המזכיר הכללי נענה להזמנה מצד נשיא ארה"ב לבקר בארה"ב, ורייגן נענה להזמנה מצד המזכיר הכללי של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית לבקר בברית המועצות. על ההסדרים לביקורים ועיתויים יוסכם באמצעות צינורות דיפלומטיים.

בפגישותיהם, הושגה הסכמה לגבי מספר נושאים ספציפיים. ואלה עיקריהם:

בטחון: הצדדים, לאחר שדנו בשאלות מפתח בענייני בטחון, ומתוך מודעות לאחריות המיוחדת של בריה"מ וארה"ב לקיום השלום, הסכימו שאי־אפשר לנצח במלחמה גרעינית ויש למנוע כי מלחמה כזו תתנהל לעולם. בהכירם כי כל סיכסוך בין ארה"ב ובריה"מ עלול להיות בעל השלכות הרות אסון, הם הדגישו את החשיבות של מניעת מלחמה כלשהי ביניהן, תהיה גרעינית. או קונבנציונלית.

שיחות בענייני גרעין וחלל:

הנשיא והמזכיר הכללי דנו במו"מ על נשק גרעיני ונשק־חלל. הם הסכימו להחיש את הדיונים בשיחות אלה, במטרה להגשים את המשימות שנקבעו בהסכם האמריקני־הסובייטי המשותף של ה־8 בינואר 1985, כלומר למנוע מירוץ חימוש בחלל ולשים קץ למירוץ זה על כדור הארץ, להגביל ולצמצם את הנשק הגרעיני ולהגדיל את היציבות האסטרטגית.

ברושמם לפניהם את ההצעות שהשיגו לא מכבר ארה"ב ובריה"מ, הם קראו להתקדמות בהקדם, בייחוד בתחומים שבהם יש בסיס משותף. כולל העקרון של קיצוצים ב־50 אחוז בנשק הגרעיני של ארה"ב ושל בריה"מ, תוך יישום נאות, וכן הרעיון של הסכם־ביניים בתחום איי.אן.אף.

במהלך המו"מ על הסכמים אלה, יוסכם על צעדים יעילים לגבי בדיקת קיום ההתחייבויות שיקבלו עליהם הצדדים.

מניעת התפשטות נשק גרעיני:

המזכיר הכללי גורבאצ'וב והנשיא רייגן אישרו מחדש את דבקותן של בריה"מ וארה"ב בחוזה למניעת התפשטות נשק גרעיני ואת התעניינותם בחיזוק המשטר של מניעת התפשטות. יחד עם מדינות אחרות, וכן בחיזוק נוסף של יעילות החוזה, בין היתר על־ידי הרחבת מספר המדינות החתומות עליו.

הם הצביעו בקורת רוח על התוצאות החיוביות הכוללניות שהושגו בוועידת־המעקב שנערכה לאחרונה לגבי החוזה על אי־התפשטות נשק גרעיני.

בריה"מ וארה"ב מאשרות מחדש את מחוייבותן, כפי שקיבלו אותה על עצמן במסגרת החוזה לאי־התפשטות נשק גרעיני, להמשיך במו"מ בתום לב בענייני הגבלת הנשק הגרעיני ופירוק הנשק, בהתאם לסעיף מספר 6 של החוזה.

נשק כימי:

בהקשר של דיון בבעיות בטחון, שבו והכריזו שני הצדדים, כי הם מצדדים באיסור כללי ומוחלט על שימוש בנשק כימי ובהשמדת מלאי קיים של נשק כזה. הם הסכימו להחיש את המאמצים כדי להביא לאמנה בין־לאומית יעילה וניתנת לאימות בנושא זה.

תהליך הדו־שיח

הנשיא רייגן והמזכיר הכללי גורבאצ'וב, הסכימו על הצורך להעמיד על בסיס קבוע ואינטנסיבי את הדו־שיח ברמות שונות. ביחד עם הפגישות של המנהיגים. של שתי המדינות יהיו פגישות בין שרי החוץ וכן בין ראשי משרדי ממשלה אחרים וסוכנויות ממשלתיות.

הצדדים מתכוננים להרחיב את התוכניות הדו־צדדיות לחילופים בנושאי תרבות, החינוך, המדע והטכנולוגיה. (רויטר, עתים)

ביקוש גדול להנפקת בנק־ישראל

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול עלו 160 שערים בשוק המניות, לעומת 134 שירדו. למניות ההסדר היה ביקוש תחתלתי של 2 מיליארדי שקלים. בשוק איגרות החוב היה ביקוש של 4 מיליארדי שקלים לצמודות למדד, ושל 700 מיליון שקל לצמודות לדולר. המתיעה הצלחתה הגדולה של הנפקת בנק ישראל מסוג "שגיא".

הציבור הוציא אתמול מיליארד שקל מקרנות הנאמנות המתמחות בהשקעות במניות והשקיע חצי מיליארד בקרנות נאמנות המכונות "סולידיות".

בנק ישראל הציע אתמול לציבור איגרות חוב מסוג "שגיא" בערך נקוב של 15 מיליארד שקל. במכרז במחיר המינימאלי של 85% מערכן

גלגלי הבורסה

הנקוב. הביקוש הכולל להן עלה ל־46.7 מיליארד שקל. הנפקה זו נמכרה כולה במחיר של 86.5% מערכה הנקוב. למוכנים לרכוש במחיר המכירה – 86.5% – ניתנו רק 84.6% מהזמנותיהם. לכן מצפים בבורסה, שעודף הביקוש הגדול שלא בא על סיפוקו אתמול, יחפש השקעות אחרות.

שער הדולר היציג עלה אתמול ב־40 אגורות, ב־0.05%. דולר נוסעים עלה ל־1,745.52 שקל. דולר שחור נע בין 1,565 ל־1,588 שקל.

השערים – מתחילת השנה

מתחילת השנה עלו: שער הדולר היציג ב־130.4%; מדד המחירים לצרכן – ב־180%; המדד הכללי של איגרות החוב – ב־140%; הצמודות למדד – ב־148%; הנסחרות במט"ח והצמודות למט"ח – ב־111%; המניות החופשיות – ב־169%; מניות ההסדר – ב־180%; מניות תעשייה – ב־192%; מניות חיפושי נפט – ב־288%.

מניות ההסדר

השבוע עלה ערך השוק של מניות ההסדר ב־72 מיליון דולר ושל המניות החופשיות – ב־51 מיליון דולר. העלייה הגדולה ביותר – ב־11.4% – נרשמה במניות חברות ביטוח. מירידות סבלו המניות של בנקים מסחריים שאינם בהסדר ושל חיפושי נפט.

במניות ההסדר עלו אתמול ב־%: פועלים ש' – 0.2; פועלים מ' – 0.6; כללי – 1.0; בל"ל – 0.4; מימון סחר 1 – 0.7; אי די בי ב' – 0.8; אי די בי א' – 4.4; דיסקונט א' – 0.3; מזרחי ש' – 0.8. לעומתן ירדו: פועלים מב' – 4.3; מימון סחר 5 – 4.3. תשואותיהן השנתיות במונחים דולריים נעו בין 0.58% (הפועלים מבכ') ל־14.11+ (הפועלים ע"ש). הפועלים למוכ"ז – 14.03+.

תשואות המילוות

במילוות קצר המועד נעו אתמול התשואות החודשיות בין 2.72% ל־8.41%, תוך מחזור של 1.5 מיליארד שקל.

בשוק המניות הסתכם המחזור ב־8.1 מיליארד שקל ובשוק איגרות החוב – ב־6.4 מיליארד שקל, מזה 3.6 מיליארד שקל בצמודות ב־80% למדד בלבד.

המניה הפעילה ביותר היתה אתמול של בנק הפועלים ע"ש, שהמחזור בה הגיע ל־944 מיליון שקל.

למרים ושאול בן־אברהם
מזל טוב להולדת
הנכד
עובדי "הדפוס החדש"
ובית "על המשמר"

ל"פלסים" בקיבוץ מרחביה
במלאת 25 שנה לייסודכם
איחולים להמשך, שגשוג והתפתחות
◆
דין הנדסה בע"מ
חיפה מפרץ, רח' המסגר 5
טלפון: 724666 — 724678
ת.ד. 10097, מיקוד 26111

הסתדרות השומר הצעיר

ההנהגה הראשית

לחברי המשלחת חזקו!

ביה"ס משלחת הקרוב יערך בימים א' — ב' (24 — 25/11/85) בגבעת חביבה.

עליכם להגיע עד השעה 10 לגבעה. הסעה תצא מאגד חדרה בשעה 9.30.

להזכירכם, אנא הביאו מצעים.

להתראות,
מח' חינוך.

למדריכי כיתות י"ב והגרעינים חזקו!

ההכנה לטיול אילת מתבצעת כמתוכנן.

ציוד להכנה: נעלים, כובע, 5 מימיות, כלי כתיבה, מעיל ואוכל ל־5 ימים. הסעות: אוטובוס יצא בשעה 07:00 מחיפה מ־ע"י הסופרמרקט בק. אליעזר, דרך מנסורה, צומת אולגה ונתניה על הכביש.

בשעה 08.00 יציאה מיד אליהו, 09:15 קסטינה, אגד ב"ש. נא לדייק!

שימו לב קבוצות שמדריכיהן לא יגיעו להכנה לא ישתתפו בטיול. ההכנה מיועדת למדריכים בלבד. יש להביא נשק להכנה. טלפון שניתן להשיג אותנו בשבת בערב — 08־287850.

חזק ואמוץ!
מח' צופיות.

הודעה
על פרסום תשקיף של
צבר — קרן להשקעות משותפות בנאמנות

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 23 של החוק לניירות־ערך תשכ"ח–1968, כי ביום 22.11.85, פורסם תשקיף בדבר הצעה לציבור של מספר בלתי מוגבל של יחידות בנות 0.1 שקל כל יחידה, בתעודות השתתפות רשומות על־שם בנות 100 יחידות לתעודה או כפולה של 100 יחידות כדלקמן:

החל מ־24.11.85, משעה 8.30 ועד 30.9.86, בשעה 9.45 מוצעות היחידות בתוספת שיעור הוספה של 1.5% או פחות.

מדיניות ההשקעות של הקרן:

לפחות 75% מנכסיה בניירות־ערך נסחרים במטבע־חוץ או צמודים במלאם או בחלקם למטבע־חוץ, במניות ההסדר וחזקות ביתרות מטבע־חוץ (פת"מ).

מדיניות חלוקת הרווחים של הקרן:

הקרן תשלם כל חודש תשלום במזומן בשיעור שלא יפחת מ־1.1% מהערך הנקוב של היחידה, כשהוא מוגדל באופן יחסי לעליית השער היציג של הדולר (כפוף לאמור בתשקיף).

עותקים מתשקיף זה ניתן להשיג בכל סניפי בנק הפועלים בע"מ ואצל חברי הבורסה לניירות־ערך בתל־אביב.

בקשות להזמנת יחידות ניתן להגיש במקומות האמורים לעיל.

הודעה זו אינה מהווה הצעה לרכישת יחידות הקרן הנ"ל.

מנהל הקרן: הפועלים – ניהול קרנות בנאמנות בע"מ

הנאמנים: בנק הפועלים בע"מ
בנק דיסקונט לישראל בע"מ

הפועלים
ניהול קרנות בנאמנות בע"מ

לאוואן מרסר, בהופעת הבכורה אמש בנבחרת ישראל, נגד שוויץ (67:99) (צילם: אריה קנפר)

טיול נגד שוויץ 67:99

כדורסלני ישראל, שלא התעלו במחצית הראשונה, מוטטו את יריביהם לאחר ההפסקה בגביע העולם

● כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

מחצית שנייה מוחצת ועילית של נבחרת ישראל מוטטה אמש נבחרת שווייצית בינונית, והעניקה נצחון מבריע לנבחרתנו — 67:99, בטורקמות הגביע העולמי בכדורסל.

במחצית הראשונה נגררה ישראל אחרי הקצב האיטי והמרדים של האורחים, שניסו לשחק בצורה מסורתית, וניצלו חולשה ישראלית. שלוותה בהחטאות ובאיבודי כדורים רבים.

לאוואן מרסר, בהופעת־הבכורה שלו במדי נבחרת ישראל, התרגש בתחילת המשחק, אך ככל שעבר הזמן השתפר משחקו של הענק שחום־העור. מרסר היה השליט הבלעדי מתחת לשני הסלים, ועד לחילופתו בדקה ה־34 קלט 14 כדורים חוזרים (4 בהתקפה), וקלע 17 נקודות.

פרישמן הלהיב

היעדרו של מיקי ברקוביץ החולה (צפה במשחק מהספסל), פגם בשטף המשחק של הנבחרת במחצית הראשונה. מחליפו, דורון שפע, הירבה להחטיא, ולמרות שקלע 12 נקודות לא הרשים. מוטי ארואסטי הציג דקות מצויינות בצד דקות של חולשה, ומחליפו, עמוס פרישמן, שנכנס בדקה ה־26 הצליח להפיח רוח חיים בנבחרת ובצד קליעותיו המדוייקות שיגר מספר אסיסטים מלהיבים לחבריו שהסכום לסלים. הווארד לאסוף, בקליעות מרחק במחצית הראשונה, שבר את ההגנה השווייצית. עופר יעקבי, שנכנס בשלהי המשחק, הציג משחק שאפתני. דורון ג'מצ'י שיחק 34 דקות בהן קלע 24 נקודות, אולם חמש עבירות שביצע מנעו ממנו מספר נקודות רב יותר.

נבחרת שוויץ התבססה על שחקן אמריקני־שוויצי, דן סטוקלפר, שחקן נמוך־קומה זה ניחן ביד מצויינת, ויחד עם ז'אן נוסבאומר, יכלו רק לדגדג את ישראל בפתיחה. הענק השווייצי כריסטוף רוקסטול (2.12), התעורר רק כשלאוואן מרסר הוחלף ואז קלע את 8 נקודותיו.

ישראל איבדה במהלך המשחק 13 כדורים לעומת 16 של השוויצים. ישראל קלטה 27 כדורים חוזרים לעומת 13 של השוויצים.

פתיחה שוייצית

ישראל פתחה את המשחק בשמירה אישית, לעומת איזורית של האורחים. דורון ג'מצ'י שנשמר אישית ידע להשתחרר רק בדקה ה־9, כאשר שוייץ הוליכה במפתיע — 13:18. החל מדקה זו פרצו הישראלים ונטלו את היוזמה — 18:19, 24:31 (דקה 16) ו־28:41 במחצית.

במחצית השנייה שטף המשחק הישראלי והפרש צמח: 36:56 בדקה ה־26, 49:74 בדקה ה־33, ו־58:90 בדקה ה־38.

בדקות הסיום בלטו סטיב שלכטר ועופר יעקבי, שניצלו היטב את מסירותיו המדוייקות של עמוס פרישמן, וקבעו בסיום — 67:99 לישראל.

שפטו הה־קוסטר (בלגיה) ואלטמאייר (צרפת). 1000 צופים חזו במשחק באולם הפועל תל־אביב.

● קלעו לישראל: ג'מצ'י 24, מרסר 17, שפע 12, שלכטר 11, ויליס 10, פרישמן 7, לאסוף 6, יעקבי 8, רבלים 4 וארואסטי 2.

● קלעו לשוייץ: סטוקלפר 24, נוסבאומר 14, מארת 9, רוקסטול 8, רואלי 6, פריי 4 וזורן 2.

המשחק השני בבית הישראלי בין צ'כוסלובקיה ואנגליה ייערך רק הערב.

טבלת הבית הישראלי

1.	ישראל	4	340:382	7
2.	אנגליה	3	247:254	5
3.	צ'כוסלובקיה	3	227:266	5
4.	שוייץ	4	430:342	4

● אמש באיסטנבול: איטליה — תורכיה 56:69 (26:32).

מרסר: מעולם לא התרגשתי כמו הפעם

[illegible]

מרתון משולש בבלומפילד

שש שעות כדורגל ביפו כשבמוקד: הדרבי־הקטן בין הפועל ת"א ובני־יהודה ת"א (4.30) ★ ערב הדרבי בבירה בעוד שבוע – מיפגש כפול בין קבוצות ירושלים ופתח־תקוה ★ מכבי חיפה תשחק בכפר־סבא והפועל באר־שבע בשעריים

● לאומית

מרתון יהיה מחר, במחזור ה־5 בליגה הלאומית בכדורגל, באיצטדיון בלומפילד. שלושה משחקים בכרטיס אחד. שש שעות של כדורגל. צריך להצטייד במזון. ב־12.30 — שמשון ת"א — מכבי נתניה; 2.30 — מכבי יפו — מכבי ת"א; 4.30 — הפועל ת"א — בני־יהודה ת"א, דרבי קטן.

מיפגש כפול בין ירושלים ופתח־תקוה: בית"ר ירושלים נגד הפועל פ"ת; מכבי פ"ת מול הפועל ירושלים.

האלופה־המוליכה, מכבי חיפה, תצא למשחק בכפר־סבא: השנייה, הפועל באר־שבע, תשחק בשעריים, ובקרית־אליעזר יתנהל קרב־תחתית: הפועל חיפה — מכבי יבנה.

● המוקד יהיה בבלומפילד. זה יתחיל ב־12.30: שמשון ת"א, עם ארבע תוצאות תיקו עד כה, תתמודד עם מכבי נתניה, שפתחה בנצחון מוחץ על מכבי פ"ת (0:3) ונחלשה לאחר־מכן. שמשון ת"א שואפת לנצחון־בכורה. מכבי נתניה מבקשת להתאושש. מאבק שקול שכל תוצאה לא תפתיע.

● המיפגש השני בבלומפילד יהיה בין מכבי יפו ומכבי ת"א (2.30). שתי הקבוצות לא התעלו העונה. מכבי יפו זכתה בשבת בנצחון ראשון בליגה (0:1 ביבנה) לאחר שלושה הפסדי־פתיחה. היא תשאף להפתיע את יריבתה ממכבי ת"א, שכבר נחלה שני הפסדים וגם בשבת, בדרבי התל־אביבי, נחלצה בסיום מכשלון (1:1). יפו אמנם שאפתנית אך נראה כי הנצחון יפול בידי התל־אביבים, בשורותיהם כדורגלנים טובים יותר.

● הפינאלה בבלומפילד יהיה בדרבי תל־אביבי ווטא בין הפועל ת"א ובני־יהודה ת"א (4.30). שתי הקבוצות לא נוצחו עדיין. כל אחת מהן זכתה בנצחון אחד ושלושה משחקים סיימה בתיקו. מאזן שעריה של בני־יהודה יוצא־דופן: הבקיעה שער אחד ולא ספגה שום שער. רשת נקייה. על־אף שהמשחק ייערך ביפו יהיה שקול. בני־יהודה, שגילתה יציבות רבה בהגנה, תנסה להפתיע את יריבתה מהפועל ת"א, לה עדיפות־מה.

● המוליכה, מכבי חיפה, תצא לכפר־סבא, למיפגש עם הפועל המקומית (2.30). המארחים, שפתחו היטב ונחלו הפסד ראשון רק בשבת בבאר־שבע (3:1), ינסו לעצור את החיפנים הדורסנים, עם התקפתם המצויינת (סלקטר ורוני רוזנטל). על־אף שהמשחק ייערך בכפר־סבא יבואו אליה החיפנים כפייבוריטים. כל תוצאה, לבד מהפסד כמובן, תחמיא לכפר־סבאים, שתילחם מול יריב מצטיין, אותו מאמן כדורגלנים־מאמנם לשעבר, שלמה שרף.

● הקבוצה המפתיעה של הפועל באר־שבע, שהתברגה בשבת למקום השני, תקיים משחק־חוץ ברחובות עם מכבי שעריים (2.30). שעריים היתה השבוע בחדשות. הצהרותיו של שחקנה, שלמה קירט, נגד כדורגלנים ערבים בנבחרת, עוררו חימה כללית והוא סולק ממדי הייצוג של ישראל. לשורות שעריים הצטרף השבוע החלוץ מיקי בן־שיטרית. אין ספק, באר־שבע, עם כדורגלנים מתוצרת עצמית, תצטרך להיטיב לשחק מול "לגיון הזרים" של מכבי שעריים, שתשתדל לקצור נצחון־בכורה. הביתיות יכולה לסייע לה.

● ערב הדרבי הירושלמי, בשבוע הבא, יגבשו שתי קבוצות הבירה את הרכביהן במשחקים מול קבוצות מפתח־תקוה. בית"ר ירושלים תתמודד בימק"א עם הפועל פ"ת (2.30). במשחקי גביע־הטוטו היתה ידם של הירושלמים פעמיים על העליונה. הדבר אינו מבטיח להם נצחון נוסף. הפתח־תקוואים לא יוותרו וינהלו דו־קרב שקול עם יריביהם.

● קבוצת הפועל ירושלים תקיים משחק־חוץ בפ"ת עם מכבי פ"ת (2.30). גם מאבק זה יהיה שקול. הירושלמים, שגילו העונה יציבות, ישתדלו לא לעמוד מול יריבה פתח־תקוואית, שאיבדה השבוע את חלוצה בן־שיטרית. וגם עמו לא התעלתה. מאבק שאפתני בין שתי קבוצות שיתמודדו על מלוא הנקודות.

● מאבק תחתית יהיה באיצטדיון בקרית־אליעזר (2.30) בין מכבי יבנה (13) והפועל חיפה (16). המארחים, הסוגרים את הטבלה, יבקשו לנצל את ביתיותם, לגבור על יריביהם ולהימלט מהקרקעית. יבנה, שגם היא איכזבה העונה, תילחם על נקודה אחת לפחות. שתי הקבוצות ישקיעו את כל כוחן כדי להיחלץ ממפולת מוראלית בעקבות הפסדיהן בשבת: הפועל חיפה, בבירה מול הפועל ירושלים 2:1 ומכבי יבנה, בבית נגד מכבי יפו (1:0).

הטבלה הלאומית
(אחרי ארבעה מחזורים)

1.	מכבי חיפה	1:7	10
2.	הפ. באר־שבע	3:6	7
3.	הפועל ירושלים	7:7	7
4.	הפועל ת"א	4:7	6
5.	בית"ר ירושלים	4:5	6
6.	בני־יהודה ת"א	0:1	6
7.	מכבי נתניה	4:6	5
8.	הפועל פ"ת	5:6	5
9.	הפ. כפר־סבא	7:6	5
10.	מכבי ת"א	4:5	4
11.	שמשון ת"א	5:5	4
12.	מכבי פ"ת	5:2	4
13.	מכבי יבנה	4:1	4
14.	מכבי שעריים	3:2	3
15.	מכבי יפו	7:3	3
16.	הפועל חיפה	8:2	3

משחקי השבת

● הפועל ת"א – בני־יהודה ת"א
● מכבי יפו – מכבי ת"א
● הפועל חיפה – מכבי יבנה
● מכבי פ"ת – הפועל ירושלים
● בית"ר ירושלים – הפועל פ"ת
● הפועל כפר־סבא – מכבי חיפה
● מכבי שעריים – הפועל ב"ש
● שמשון ת"א – מכבי נתניה

ארמלי הורחק ל־2 משחקים בפועל

לא ישחק מחר בכפ"ס

כדורגלן מכבי חיפה, זאהי ארמלי, הורחק אמש ע"י בית־הדין המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל לשני משחקים בפועל ולארבעה חודשים על תנאי לשנתיים.

ארמלי נמצא חייב בהפרת תקנון שחקני ההסכם ולא יוכל לשחק מחר בכפר־סבא וכן בשבת הבאה.

מכבי חיפה נקנסה ב־2 מיליון שקל.

הנהלה חדשה לתא כתבי הספורט

באסיפה הכללית הדו־שנתית של עתונאי הספורט שליד אגודת העתונאים בת"א, שנערכה אתמול אחה"צ בבית סוקולוב, נבחרה הנהלה חדשה לתא. בהנהלה: ישעיהו פורת (מעריב) – יו"ר; ברוך שיינברג (דבר) – ממונה על קשרי חוץ ומשה הר־געש (הארץ) – מזכיר הוועד.

ארבעה שופטים ישראלים לשלבי הגמר בגביעי אירופה

ארבעה שופטים ישראלים נקבעו לנהל משחקים בשלבי הגמר בגביעי־אירופה בכדורסל בשני המחזורים הראשונים.

ראובן וירובניק ינהל ב־4 וב־5 בדצמבר שני משחקים בבלגראד בגביע־קוראץ' ובגביע־אירופה לאליפות נשים; טור ודרניק ישפוט ב־4 בדצמבר במשחק בסלוניקי בקוראץ'; ברוך זלינגר ישפוט ב־3 וב־4 בדצמבר, בברצלונה בגביע־אירופה למחזיקות גביע ובקוראץ'. דוד דגן ינהל ב־11 בדצמבר משחק בגביע־קוראץ' בסלוניקי.

כן נקבעו השופטים למשחקים הביתיים של הנציגות הישראליות בגביעי־אירופה. במשחק מכבי ת"א — ריאל מדריד, ב־12 בדצמבר ביד־אליהו, ישפטו דוריס מיוון וקו'רד מאנגליה. המשקיף יהיה עוסמן סולקוגלו, יו"ר איגוד הכדורסל בתורכיה.

במשחק הפועל ת"א בבית רבע־הגמר בקוראץ', ב־4 בדצמבר בת"א, ישפטו: חוזה מארק מספרד וז'או ואן־דיינרן מהולנד. המשקיף יהיה דימו מיוון. שבוע לאחר־מכן, במשחק בין הפועל ת"א ושאלאן הצרפתית, בת"א, ישפטו: אולף ארמן משוודיה וקפנלי מתורכיה. השופט: הרי קוץ מאנגליה.

נקבעו עשרת הנוסעים ליוון ואנגליה

עשרת הכדורסלנים שיסעו בשבוע הבא למשחקים הבין־ארציים ביוון ובאנגליה נקבעו אתמול.

הנוסעים: מיקי ברקוביץ, דורון ג'מצ'י, מוטי ארואסטי, הווארד לאסוף (מכבי ת"א), לאוואן מרסר, עמוס פרישמן, עופר יעקבי (הפועל ת"א): ג'ון ויליס (הפועל חולון): סטיב שלכטר (הפועל רמת־גן) ודורון שפע (מכבי חיפה).

מחר בערד: הפועל חולון נגד הפועל ת"א

קבוצות הכדורסל של הפועל תל־אביב והפועל חולון יקיימו מחר ב־7 משחק־ידידותי שיחנוך את אולם הכדורסל בערד.

הפועל חולון תצא כבר הבוקר לים־המלח להתרגעות ונופש.

ראש עיריית ראשל"צ רוצה ביועץ אנגלי

ראש עיריית ראשל"צ, מאיר ניצן, פנה לשגריר בריטניה בישראל וביקשו לסייע להביא יועץ כדורגל מאנגליה כדי לנסות ולהציל את הפועל ראשל"צ, הנמצאת בתחתית ליגה א'.

ניצן אמר כי היועץ צריך לשהות, לדעתו, שבועיים־שבועיים בארץ ולבחון מה קרה לקבוצה ולהעניק לה מנטיינו כדי שתזנק קדימה.

בית"ר ת"א — חדרה בגביע־הטוטו בארצית

● גביע הטוטו

משחקי המחזור השני בגביע־הטוטו לקבוצות הליגה הארצית בכדורגל ייערכו היום (שני משחקים) ומחר.

● בבית א' ייפגשו בשכונת־התקוה שתי קבוצות מנצחות מהשבת שעברה, בית"ר ת"א והפועל חדרה, ואילו בית"ר חיפה תארח ב־5 בקרית־אליעזר את הפועל מרמורק.

● בבית ב' יתמודדו בנתניה קבוצות בית"ר נתניה והפועל טבריה. הפועל לוד תארח היום את הפועל חולון.

● בבית ג' יהיה דרבי רמת־גני באיצטדיון וינטר, בין הכח רמת־גן ומכבי רמת־עמידר. הפועל בית־שמש תשחק במגרשה עם הפועל רמת־גן.

● בבית ד' תארח קבוצת הפועל עכו את בית"ר רמלה, וברמת־השרון יתמודדו היום הפועל רמת־השרון והפועל יהוד.

● בליגות א' בכדורגל לא יהיו השבת משחקים.

★ במשחקי גביע־הליגה האנגלית בכדורגל הצליחה פורטסמות, המוליכה בליגה השנייה, לכפות תיקו אפס על טוטנהאם בלונדון. בדרבי העירוני של בירמינגהאם סיימו בתיקו 2:2 אסטון־וילה ווסט־ברומיץ'. נוריץ', מחזיקת הגביע, הודחה בשמינית־הגמר ע"י אוקספורד 3:1.

אביטן יחזור להתאמן ביום שני

מאת יצחק ויסהוף

שלום אביטן, חלוץ הפועל תל־אביב, ישוב לאימונים ביום שני הקרוב, לאחר שהתנצל אמש בפני שחקני ומנהלי הפועל תל־אביב על שאמר בתום משחק הדרבי נגד מכבי ת"א (1:1), שברצונו לעזוב את הקבוצה.

באסיפת קבוצה מיוחדת התנצל אביטן ואמר כי אינו מעוניין לעזוב את הפועל ת"א גם אם יגרשו אותו. "אני אוהב את הפועל תל־אביב והיא יקרה לי" — אמר אביטן.

מאמן הפועל ת"א, דוד שוייצר, הודיע כי הוא מוכן לתת לו הזדמנות נוספת, ואחרונה.

ספרד — אוסטריה 0:0

במדריד סיימו בתיקו אפס, לעיני 20 אלף צופים, נבחרות הכדורגל של ספרד ואוסטריה. השוער האוסטרי לינדנברגר עצר כדור־11 מטר, אותו בעט חלוצה של ריאל מאדריד, בוטרגאנה, בדקה ה־21.

סובייטית ניצחה

[illegible]

משחק דחוי בכדורעף: קרית־אתא — הפועל שריד

● כדורעף

המשחק הדחוי בליגה הלאומית בכדורעף, בין קבוצות הפועל קרית־אתא והפועל שריד, ייערך מחר ב־8 בקרית־אתא.

המשחק נדחה בגלל הופעת הפועל קרית־אתא בגביע הפדרציה האירופית.

מחזור שביעי בליגה לנשים

משחקי המחזור השביעי בליגה הלאומית לנשים בכדורעף ייערכו מחר: הפועל עין־החורש — הפועל מרחביה / יזרעאל (6); אס"א באר־שבע — הפועל בת־ים (6); הפועל ברקאי / עין־שמר — הפועל נעמן (6); אליצור ת"א — הפועל שער־הנגב (7); אליצור יבנה — הפועל רמת־אביב (8).

הקפת הכנרת ה־8 באופניים

הקפת הכנרת העממית ה־8 באופניים, לזכרו של יוסי דור מטעם הפועל, תתקיים מחר בשלושה מסלולים: מסלול א' — הקפה מלאה למרחק 65 ק"מ (הזינוק ב־7 בצמח); מסלול ב' — מרחק 28 ק"מ (הזינוק ב־9 בפארק הירדן בצמח); מסלול ג' — מרחק 12 ק"מ (הזינוק ב־9 בעין גב).

ישראל נגד הצבא הבריטי מקפריסין - מחר

תחרות ראגבי בין נבחרת ישראל ונבחרת הצבא הבריטי בקפריסין תיערך מחר ב־2 אחה"צ בקיבוץ יזרעאל.

ליגה לנוער באתלטיקה

המחזור הראשון בליגת הפועל לנוער ולנערות באתלטיקה יתקיים מחר ב־4 אחה"צ באיצטדיון בהדר־יוסף.

לבקוביץ ובכר בוועדת הבדיקה

המאמנים הוותיקים: אמציה לבקוביץ ונסים בכר, יופיעו היום בפני ועדת הבדיקה שמינתה ההתאחדות לכדורגל, לבדיקת כשלון הנבחרת.

הוועדה תתחיל את עבודתה היום ב־9 בבוקר.

אנשים ואירועים

„גטו" — המחזה הטוב ביותר בגרמניה של 1985

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר" בחיפה

מחזהו של יהושע סובול „גיטו", אשר הועלה על־ידי התיאטרון העירוני חיפה, נבחר למחזה הטוב ביותר בגרמניה בשנת 1985.

המחזה נבחר על־ידי הירחון לתיאטרון „תיאטרון היום", היוצא לאור בברלין ואשר סיכם בגליונו האחרון את אירועי התיאטרון בגרמניה ב־1985.

מבקרי התיאטרון ציינו לשבח גם את מישחקו של דורון תבורי בתפקידו של אוטו וייננגר ב„נפש יהודי".

מחלתו של קוסמונאוט הביאה להחזרת החללית

מוסקווה. — חללית סויוז, ובה שלושה קוסמונאוטים סובייטיים, חזרה אתמול באורח בלתי־צפוי אל כדור־הארץ, משום שאחד מהם לקה במחלה ונזקק לטיפול בבית־החולים. מסרה סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס".

ולאדימיר ואסיוטין, 33, שהיתה זו משימתו הראשונה בחלל, נחת בחללית סויוז ט־14 לאחר שבילה רק 65 יום בחלל. משימות קודמות ארכו חודשים מספר.

הוא נחת על כדור־הארץ יחד עם הקוסמונאוטים, ויקטור סאווינין ואלכסנדר וולקוב, שעימם ניהל ניסויים מדעיים בתחנת החלל סאליוט־7, הממשיכה להקיף את כדור־הארץ.

„טאס" לא מסרה פרטים על מחלתו של ואסיוטין, אולם מומחים מערביים סבורים, כי אין להניח שהוא סובל אך ורק ממחלת־חלל — אי היכולת להתרגל לתנאים בחלל.

„טאס" ציטטה מפי קוסמונאוט אחר, כי מחלתו של ואסיוטין מנעה בעדו מלהגשים את תוכנית עבודתו המלאה. רופאים שבדקו אותו, אמרו כי מצבו משביע־רצון, אך הוא זקוק לאישפוז בבית־חולים. שני הקוסמונאוטים האחרים, ששוגרו לחלל ב־6 ביוני, מרגישים בטוב.

מומחה מערבי במוסקווה אמר, כי סוכנות החלל הסובייטית החליטה כנראה לפרסם את דבר מחלתו של ואסיוטין, משום שממילא קל לצותת לשיחות בין החלל ובין מרכז הבקרה, והם העדיפו, כי הידיעה על המחלה לא תבוא מהמערב.

(עד ע־צ)

קארפוב הפסיד לא רק בשחמט — גם בעסקים

המבורג. — עיתונאי־רדיו מערב־גרמני נעצר בחשד, כי הוציא במירמה 446 אלף דולר מידי אלוף העולם לשעבר, אנטולי קארפוב, מסר אתמול התובע הכללי בהמבורג.

קארפוב האשים את השדר, הלמוט יונגוירט, כי שילשל לכיסו את התמלוגים שנתקבלו במסגרת עיסקת פירסומת עם יצרן של משחקי שחמט ממוחשבים בהונג־קונג. יונגוירט שימש כאיש־קשר בעיסקה זו.

קארפוב, שנוצח החודש על־ידי בן ארצו גארי קאספארוב באליפות העולם לשחמט, עשה סידורים כדי שהתמלוגים מעיסקת הפירסום ישולמו לו באמצעות חשבון הבנק של יונגוירט. העיסקה נחתמה ב־1978.

יונגוירט, ידיד לשעבר של קארפוב וסגן ראש אולפני הרדיו בהאנובר, טוען שהעביר את הכספים במוסכם, אך קארפוב הכחיש, כי מעולם לא קיבל אותם.

(עד)

פיצוץ בבריסל — 4 ק"מ מריגן

בריסל. — משרד של חברה לטלה־קומוניקציה מארה"ב הורעד אתמול על־ידי פיצוץ, בשעה שהנשיא רייגן ביקר במטה נאט"ו, במרחק 4 ק"מ מהמשרד.

דובר משרד הפנים הבלגי מסר, כי „התאים הקומוניסטיים הלוחמים" קיבלו עליהם את האחריות לפיצוץ במשרדי „מוטורולה" בפרבר בדרום־בריסל.

קבוצת גרילה זו מנהלת זה 14 חודש מסע של פיצוצים נגד יעדים של נאט"ו והממשלה בבלגיה.

(עד)

„יום זכויות הילדים" בז'נבה – גם הילדים ביקשו לומר את דברם בז'נבה. ביום רביעי בערב התאספו עשרות ילדים בכנסיית סאנט ז'רבאנס בעיר, חתכו עוגה גדולה לפרוסות וערכו מרתון קריאה של מכתבים שנשלחו מ־220 אלף ילדים – בקריאה לרייגן ולגורבצ'וב להקדיש לילדים שלוש דקות מזמנם. (צילום: אי.פי)

ויני מנדלה ביקרה שלשום את בעלה בבית־החולים בקייפ־טאון, שם הוא מחלים מניתוח בלוטת הערמונית. נציגי התקשורת המקומית והזרה, המתינו במתח לקראת שחרור אפשרי של נלסון מנדלה, אולם רעייתו אמרה כי אין לה מידע בעניין. (צילום: אי.פי)

ראשי אש"ף אישרו בבגדאד התנגדותם להחלטה 242

בגדאד. — ראשי אש"ף חזרו ואישרו אתמול את התנגדותם להחלטות האו"ם על המזרח־התיכון אשר מכירות בזכות קיומה של ישראל.

דובר אש"ף אמר, כי הארגון המאגד את ארגוני המחבלים הפלשתינים, הגיע להסכמה על עמדה נחושה בכל הקשור לדחיית החלטות מועצת הבטחון 242 ו־338, לאחר ישיבות ארוכות של הנהגת אש"ף והוועד המרכזי של הפתח, הארגון הגדול במסגרת אש"ף.

הדובר נמנע מלמסור פרטים, אבל אמר, כי הודעה בעניין זה תפורסם מאוחר יותר.

פגיעה בסיכויי השלום

משקיפים מדיניים בבגדאד ציינו, כי חידוש ההתנגדות של אש"ף להחלטות מועצת הבטחון פוגע בסיכויי השלום במזרח־התיכון.

אש"ף דחה החלטות אלה בעבר מן הסיבה, כי אין הן מכירות את זכות הפלשתינים להגדרה עצמית ורק מדברות על „הסדר צודק של בעיית הפליטים". אולם לא רק ישראל אלא גם ארה"ב העמידה כתנאי למגעים כלשהם עם אש"ף הכרה מצידו בשתי החלטות אלה.

בהודעת אש"ף, שפורסמה לאחר הפגישה, הובעה תמיהה על „השמועות" כי מופעל על אש"ף לחץ לקבל את החלטות האו"ם.

תתירה לחברה אמריקנית

„הנושא לא הועלה אפילו על סדר היום של הדיונים", נאמר בהודעה. ההודעה מציינת להלן, כי החלטות האו"ם האלה נוגדות החלטות בין־לאומיות בשאלה הפלשתינית. על מנת שאנו נכיר בהן, הן חייבות להכיר בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית.

עם זאת, מציינת ההודעה כי אש"ף עדיין חותר להכרה מצד ארה"ב ונשאר נאמן להסכם עראפאת־חוסיין ולחתירה לשלום במזרח התיכון.

(עד)

נמשכות ההתפרצויות מהר־הגעש בקולומביה

בוגוטה. — גאולוגים ומומחים דיווחו אתמול על שתי התפרצויות וולקניות קטנות מתוך הר הגעש דל רואיז ועל המשך הפעילות הסייסמית בתוך ההר.

הדיווחים האלה הגבירו את החששות בדבר התפרצות וולקנית גדולה בימים הקרובים.

תושבים בכפרים ובעיירות סביב הר הגעש אמרו, כי הם חוששים שהר הגעש דל רואיז יתפרץ שנית, וכי צפויה שואה נוספת של הצפת בוץ של עפר וולקני וסלעים.

לא התקרבו ללוע

מומחים אמריקניים ואחרים המשיכו לעקוב אחר פעילות הר הגעש אתמול. אולם הם לא הצליחו להתקרב במידה מספקת ללוע כדי לבצע בדיקה מפורטת.

ראש צוות המומחים האמריקני, דאריל הרד, מן השירות הגאולוגי האמריקני אמר לכתב רויטר אתמול, כי היו שתי התפרצויות וולקניות קטנות במהלך השבוע.

מחסור בתרופות

„ראינו פעילות נמשכת מתוך הר הגעש. פעילות גבוהה למדי", הוא אמר. עם זאת, הוא סירב להתייחס לאפשרות של התפרצות וולקנית גדולה נוספת.

תושבי הכפרים הקרובים לעיר ארמרו, שנמחתה מעל פני האדמה ואשר למעלה מ־22 אלף מתושביה נקברו תחת גלי בוץ של עפר וולקני, התלוננו אתמול, כי עדיין לא הגיעו אליהם מים זורמים, המזון מועט ויש מחסור רב בתרופות, על אף הזרם הגדול של סיוע המגיע לקולומביה מבחוץ.

(עד)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 21.11.85

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1437.90	1502.61	1461.879	1480.12	1471.5
לירה שטרלינג	1	2072.80	2171.29	2109.931	2136.25	2124.8
מרק גרמני	1	553.96	580.29	563.8881	570.923	567.93
פרנק צרפתי	1	179.53	190.47	185.0832	187.392	186.29
גילדן הולנדי	1	493.27	516.71	502.1054	508.370	504.66
פרנק שווייצרי	1	678.23	710.46	690.3801	698.994	693.45
כתר שבדי	1	184.54	193.30	187.8419	190.185	188.84
כתר נורווגי	1	184.06	192.81	187.3604	189.698	188.62
כתר דני	1	153.46	160.75	156.2046	158.153	157.21
מרק פיני	1	258.14	270.40	262.7626	266.041	264.49
דולר קנדי	1	1042.01	1091.52	1060.678	1073.91	1067.5
דולר אוסטרלי	1	982.98	1035.66	997.9522	1010.40	1004.3
ראנד דרום אפריקני	1	479.85	552.08	545.2812	552.084	548.87
פרנק בלגי	10	—	—	279.5715	283.059	281.01
שילינג אוסטרי	10	788.34	825.80	802.4590	812.471	807.85
לירה איטלקית	1,000	870.89	870.89	835.8355	846.264	840.38
ין יפני	1,000	710.79	744.56	723.5232	732.550	728.75

רמזים להימצאות ילד ניו־יורקי נעלם בישראל

מאת חנה איש־הורוביץ, כתבת „על המשמר" בניו־יורק

ניו־יורק. — חקירת העלמו של הילד איתן פייז מניו־יורק קיבלה תפנית, כשהחוקרים מצאו מספר רמזים המצביעים על אפשרות שהילד נמצא בישראל.

איתן פייז, בן למשפחה יהודית לא־דתית, נעלם לפני שש שנים בהיותו כבן שבע. מאז לא נודע דבר אודותיו, ולא נמצא כל הסבר להעלמותו.

החקירה מתנהלת על־ידי המשטרה האמריקנית ביחד עם האף־בי־איי ובתקופה האחרונה שותף בה גם ניצב יהושע כספי, נציג משטרת ישראל בניו־יורק — על כך הודיע במסיבת עיתונאים נציג התובע הכללי הפדראלי, רודולף ג'וליאני.

תמונה בעיתון רומני

אחד הרמזים שהיסבו את תשומת לב החוקרים לישראל, היא תמונה של איתן שפורסמה בשנת 1981 בעיתון רומני „רביסטה מאה", היוצא לאור בישראל. היתה זאת תמונה שצולמה על־ידי אביו של איתן ואשר לא פורסמה קודם לכן.

החוקרים לא הצליחו לגלות באיזה אופן הגיעה התמונה לידי מערכת העיתון ומי ביקש לפרסם אותה.

יצויין, כי לאיתן דוד בניו־יורק — אחי אביו של איתן — שהיה רבי המטפל בקבוצות של נוער יהודי המבקש לבקר בישראל.

איתן פייז

החוקרים סרבו להשיב על השאלות, האם הדוד נחקר בקשר לפרשת ההעלמות, והאם הם סבורים שיש רקע דתי להעלמות.

ציור בעזרת מחשב

כדי לסייע בחיפושים, הכינה משטרת ניו־יורק, באמצעות מחשב, ציור משוער של איתן, כפי שהוא עשוי להראות היום, בגיל 13. הציור הוכן בהתבסס על צילומים של איתן מלפני שש שנים וצילומים של בני משפחתו.

החוקרים מבקשים מהציבור בישראל, כי כל מי שיודע דבר על איתן, יודיע על כך לרפ"ק יצחק גיסים, ראש לשכת המודיעין במשטרת חיפה או לרפ"ק שלזינגר במטה הארצי.

תורם אלמוני הבטיח 25,000 דולר למי שיעזור למצוא את איתן וגם הממשלה האמריקנית הודיעה כי תיתן פרס.

● סוריה הזהירה את ארה"ב מפני תוצאות חמורות, בעקבות חדירה ישראלית למרחב האווירי הסורי ביום שלישי, מסרה היום סוכנות הידיעות הסורית.

מאסר עולם לרוצחי מיכל כהן ומאיר בן־יאיר ביער בית־שמש

בית־המשפט הצבאי בלוד גזר אתמול מאסר עולם על שני הרוצחים חברי הפתח, אשר ירו במיכל כהן ובמאיר בן־יאיר ביער משואה ליד בית־שמש ב־27 ביוני השנה.

הנאשמים הם מוסטפה עמאר גנימאת וזיאד מוחמד גנימאת, שניהם בני 23 מכפר צוריף. בית־המשפט הגדיר את הרצח כמעשה „מחרני ונפשע" ודחה מכל וכל את טענת הנאשמים כי עשו את הדבר במסגרת של „מאבק לאומי".

„זהו הסבר מקומם כשלעצמו ואין לו ולא כלום עם מאבק לאומי", אמר נשיא בית־המשפט, אלוף־משנה אהרן אלפרן, שישב בדין יחד עם סגן־אלוף מרדכי פלד ואלוף־משנה יורם פרי.

בית־המשפט התחשב בלבטיה של התביעה, אשר רמזה כי לאחר התייעצות עם הגורמים הבכירים ביותר במדינה החליטה שלא לדרוש עונש מוות אלא להסתפק במאסר עולם בלבד.

בשם התביעה הצבאית הופיעו אלוף משנה אורי שוהם וסרן עינת רון.

שני הנאשמים הודו בכל פרטי האשמה: חברות בפתח, אימונים בנשק וביצוע הרצח.

סרן עינת רון גוללה את פרטי הפרשה, החל מגיוסם של השניים לשורות הפתח בחודש מאי השנה על־ידי מחמד חסאן גנימאת — אשר נהרג לפני כחודש עם חיסול חוליית מחבלים רצחנית במערות הר ברון — ועד למעשה הרצח של בני הזוג.

משימה לרצוח יהודים

סרן רון ציינה, שהמוטיב של רצח יהודים כאשר הם יהודים חוזר פעמים רבות בהודעות שמסרו הנאשמים בחקירתם. לאחר שקיבלו על עצמם את המשימה לרצוח יהודים התאמנו וצויידו בנשק על־ידי מפעילם וביום השבת, 23 ביוני, יצאו יחד עם מפקדם מחמד חאסן לאיזור בית־שמש כדי לבצע רצח.

בדרכם נתקלו ברועה בדואי על יד מושב אדרת, שהאשים אותם בגניבת כבשים מעדרו. כתוצאה מהוויכוח עם הרועה החליטו שלא לבצע את מזימתם באותו היום וחזרו לכפרם.

השניים יצאו פעם נוספת ב־27 ביוני, הפעם בלי מפקדם, שהיה מבוקש על־ידי זרועות הבטחון כאסיר נמלט וחשש שייתפס. הם הגיעו במונית ליער משואה ושם ישבו על ספסל וחיכו. הם ידעו שיהודים נוהגים לבוא למקום כדי לבלות בו. לאחר זמן הגיעה מכונית „סובארו" וחנתה בצד הדרך. השניים הלכו בעקבות המכונית תוך הסתרת האקדחים תחת בגדיהם. התקרבו אל החלון וירו במאיר בן־יאיר דרך החלון הפתוח.

מיכל כהן ניסתה להימלט ואז ירו גם בה והיא נפלה. בשלב זה רק נפצעו השניים, אבל הנאשמים לא הסתפקו בזה אלא ניגשו אליהם, ירו בראשיהם מטווח קצר והרגום.

הסניגור, עו"ד יונתן כותאב, אמר, שנתבקש על־ידי הנאשמים להסביר את מניעיהם. „זה לא היה מעשה פלילי והם לא פעלו לשם רווח אישי כלשהו", אמר. „זהו חלק מפעולה קולקטיבית על רקע דעותיהם הפוליטיות שהתגבשו בליבם של השניים אחרי שנים של חיים תחת שלטון הכיבוש".

הנאשמים קיבלו את גזר־הדין ללא כל תגובה. גם קרובי משפחתם שהיו באולם לא הגיבו על גזר הדין.

קרוביהם של שני קרבנות הרצח לא באו לשמוע את גזר־הדין.

(עתים)

בפלילים

האחים הצעירים אהבו לראות גן שרוף

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

שני אחים בני 11 ו־8 נעצרו אתמול כחשודים בסידרת התפרצויות, גניבות, הצתות ומעשי ונדאליזם שארעו במהלך החודש וחצי האחרונים בשבעה גני ילדים ובית־ספר אחד באיזור תל־אביב.

עיקר המעשים מיוחסים לאח הבכור, שסיפר אתמול לחוקרי מפלג הנוער במרחב דן, כי בתחילת חודש אוקטובר פרץ עם אחיו למעון „ויצו" בתל־אביב דרך המקלט ושם שרפו את חדר המזכירות. לאחר מספר שבועות שבו האחים למקום, גנבו רובה צעצוע ו־15 אלף שקלים והבעירו מדורה בחצר.

בסוף חודש אוקטובר פרץ הנער לגן ילדים דרך חלון של גג הבניין, התיז קצף גילוח לכל עבר וגנב טרנזיסטור.

ביום שלישי שעבר פרץ הנער לבית־ספר יסודי לאחר שניפץ את שמשת אחת הדלתות, פיזר גירים במסדרונות ובכיתות וגנב כלים שונים, בהם השתמשו הילדים לצורך פריצה לגן ילדים אחר. משם גנבו 21 אלף שקלים.

למחרת נכנסו האחים לגן ילדים נוסף, ולאחר ששיחקו במיתקנים השונים העלו באש ערימת צעצועים.

ביום שלישי השבוע פרץ החשוד לגן ילדים נוסף, התיז קצף גילוח על הקירות וניפץ שעון קיר ותקליט.

אתמול, כאמור, נלכדו 2 החשודים והודו בכל המעשים המיוחסים להם.

ממשטרת תל־אביב נמסר לכתבנו, כי מאחר ומדובר בקטינים שאינם בני עונשין מחפשים חוקרי הנוער והגורמים הטיפוליים פתרון הולם לילדים שאהבו לראות גן שרוף.

ביקש לעוצרו לפני שיתלהט וירצח מישהו

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

צעיר בן 17 הופיע שלשום בלילה בתחנת משטרת שפרעם כשבידו סכין שלופה וביקש לעוצרו לפני שיתלהט וירצח מישהו.

הסתבר, שהצעיר שדד זמן קצר קודם לכן 20 אלף שקל מבעל חנות ספרים בשפרעם. לאחר מכן נכנס שוב לחנותו ותבע באיומי סכין מבעל החנות להסיעו במכוניתו. כאשר זה סירב פצע אותו ושבר את שמשת חנותו.

הצעיר, שהרגיש כנראה שהוא הולך בדרך מסוכנת, הסגיר עצמו למשטרה וביקש לעוצרו לפני שיפגע במישהו בצורה חמורה יותר.

מבוקשו ניתן לו והיום הוא יובא בפני שופט שלום כעבו להארכת מעצרו.

מאסר לעורך־דין שגבה שכר כפול

מאת מירה יערי, כתבת „על המשמר"

עורך־דין תאופיק אבו־אחמד בן 35 מנצרת הורשע אתמול בבית־משפט השלום בעפולה בגביית שכר טירחה מלקוח למרות שכבר קיבל את שכרו מקופת המדינה, שמינתה אותו לסניגור באותו תיק.

השופט אהרון אמינוף גזר על הנאשם את העונש המקסימלי הקבוע בחוק, שלושה חודשי מאסר בפועל.

יצויין, שלפני זמן מה הורשע עורך־דין תאופיק בבית־המשפט המחוזי בנצרת בשמונה מתוך 23 אישומים של גניבה על־ידי מורשה שהוגשו נגדו. בהם טען כי קיבל כספים מחברות ביטוח עבור לקוחותיו, אך במקום להעבירם אליהם רכש בהם מטבע זר לעצמו.

מאז הגשת כתב־האישום האחרון נגד עו"ד תאופיק אבו־אחמד הצליחו סנגוריו להביא לפסילתם של 4 שופטים מלדון אותו ואף ביקשו לפסול את השופט אמינוף. משנדחתה בקשת הפסילה האחרונה הם ערערו בפני נשיא בית המשפט העליון, אבל גם הוא דחה את בקשתם.

פסק־הדין וגזר־הדין נגד עו"ד תאופיק אבו־אחמד הועברו לפי הוראתו של השופט אמינוף לידיעת לשכת עורכי־הדין הארצית ולידי ועד הלשכה המחוזי בחיפה.

חשד שקשישה בדואית נרצחה בידי קרוביה

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

המשטרה ביקשה לנתח את גופתה של בדואית בת 70 מאבו־סנאן שנפטרה שלשום בבית־החולים רמב"ם, בשל החשד שנרצחה על־ידי קרוביה.

הקשישה הובאה שלשום לבית־החולים בנהריה כשהיא חבולה בכל חלקי גופה ובשל חומרת מצבה הועברה לבית־החולים רמב"ם, שם נפטרה.

המשטרה פתחה בחקירה ועצרה שלושה חשודים.

לוליה ומשפחתה
אתכם באבלכם במות
דוד הירש
בית שמרת

למיכה רינת ולמשפחה
אתכם באבלכם על מות האם
חוה רינסקי
מזכירות הקבה"א

לקיבוץ להבות הבשן ולמשפחה
אבלים אתכם על מותו ללא עת של
יהודה שליין
קיבוץ כפר מסריק

למשפחת שליין
לקיבוץ להבות הבשן
אתכם באבלכם במות
יהודה ז"ל
חברי ועדת החברה
תק"מ

למנחם שפייר והמשפחה
משתתפים באבלכם במות האחות
חוה רינסקי
בית הזורע

למשפחה ולקיבוץ להבות הבשן
משתתפים באבלכם במותו של
יהודה שליין
קיבוץ רמות מנשה

לתמר קלמן ומשפחתה
אתכם באבל במות
האם
ומשתתפים בצער עין חרוד איחוד
קיבוץ שובל

הננו משתתפים בצער
המשפחה וקיבוץ להבות הבשן
במות
יהודה שליין
הידיד ובעל העצה הטובה
קיבוץ מעברות

לגדי רינת
משתתפים באבלך במות
אמך
מצוות העובדים
ענא־גל קרית־שמונה

עם המשפחה וקיבוץ להבות הבשן
משתתפים באבלכם על מותו הפתאומי של
יהודה שליין
קיבוץ יחיעם

למלכה ליפנר־רונן ולמשפחה
אתכם באבלכם במות האח
יעקב
קיבוץ מעגנית

לצבי, לבנים ולגבעת עוז
משתתפים בצערכם במות
רחל־רצ'ולי
חברים בגעתון

לקיבוץ להבות הבשן ולמשפחה
משתתפים בצערכם במות
יהודה שליין
קיבוץ שובל

עם חברנו
גדי רינת ובני משפחתו
משתתפים באבלכם הכבד עם מות אמא־סבתא
חוה רינסקי
בית יד מרדכי